

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ (DİNLER TARİHİ) ANABİLİM DALI

PENTEKOSTALİST KİLİSE
DOĞUŞU, İNANÇ, İBADET VE RİTÜELLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Tuğba DEMİRTAŞ

ANKARA - 2008

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ (DİNLER TARİHİ) ANABİLİM DALI

PENTEKOSTALİST KİLİSE
DOĞUŞU, İNANÇ, İBADET VE RİTÜELLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Tuğba DEMİRTAŞ

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Mehmet KATAR

ANKARA – 2008

TEZ ONAY SAYFASI

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ (DİNLER TARİHİ) ANABİLİM DALI

PENTEKOSTALİST KİLİSE

DOĞUŞU, İNANÇ, İBADET VE RİTÜELLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mehmet KATAR

Tez Jürisi Üyeleri

Adı Ve Soyadı

İmzası

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

TEZ SINAV TARİHİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin, akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.

Tuğba Demirtaş

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	VI
KISALTMALAR.....	IX
GİRİŞ.....	1
A. PENTEKOST KELİMESİNİN ANLAMI VE KÖKENİ.....	1
1. Hıristiyanlıkta Pentekost.....	2
2. Yahudilikte Pentekost.....	4
B. PENTEKOSTALİZM KELİMESİNİN ANLAMI VE KÖKENİ.....	5
C. KUTSAL RUH VAFTİZİ VE RUHSAL BAĞIŞLAR.....	7
1. Kutsal Ruh Vaftizi.....	8
2. Ruhsal Bağışlar (Karizmalar).....	9

I. BÖLÜM

PENTEKOSTAL HAREKETİN ORTAYA ÇIKIŞI VE TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ

A. PENTEKOSTAL HAREKETİN OLUŞMASINA KATKI SAĞLAYAN UNSURLAR.....	20
1. Pentekostal Hareketin Ortaya Çıkmasında Etkili Olan Akımlar.....	23
a. <i>Metodist Akım</i>	23
b. <i>Kutsallık Akımı</i>	29
c. <i>Keswick - Yüce Yaşam Akımı</i>	33

2. Pentekostal Hareketin Ortaya Çıkmasında Etkili Olan Bireyler.....	37
a. <i>Edward Irving</i>	37
b. <i>Charles Finney</i>	39
c. <i>Evan Roberts</i>	40
B. PENTEKOSTAL HAREKETİN ORTAYA ÇIKIŞI.....	41
1. Pentekostal Hareketin Kurucu Önderleri.....	43
a. <i>Charles Fox Parham</i>	44
a.1. <i>Parham'a Göre Dillerde Konuşma (Glossolalia) Bağışı</i>	52
a.2. <i>Parham'a Göre Kurtuluş</i>	57
a.3. <i>Parham'ın Dikkat Çeken Diğer Görüşleri</i>	59
b. <i>William Seymour ve Azusa Caddesi Misyonu</i>	62
b.1. <i>Seymour'a Göre Kurtuluş</i>	74
b.2. <i>Seymour'un Dikkat Çeken Diğer Görüşleri</i>	75
b.3. <i>Azusa Caddesi Misyonunda İbadet</i>	76
2. Pentekostal Hareketin Yayılışı.....	79
a. <i>Azusa Caddesi Misyonunu Ziyaret Edenler</i>	83
a.1. <i>Gaston Barnabas Cashwell</i>	83
a.2. <i>Charles Harrison Mason</i>	84
a.3. <i>William Durham</i>	86
b. <i>Azusa Caddesi Misyonunu Ziyaret Etmeyenler</i>	87
b.1. <i>Thomas B. Barratt</i>	88

C. PENTEKOSTAL HAREKETİN DİĞER KITALARDA

YAYILMASI.....	89
1. Avrupa Kıtasında Pentekostal Hareketin Yayılması.....	90
a. İngiltere.....	90
b. İsveç.....	92
c. Almanya.....	93
d. İtalya.....	93
e. Rusya.....	94
2. Asya Kıtasında Pentekostal Hareketin Yayılması.....	95
3. Afrika Kıtasında Pentekostal Hareketin Yayılması.....	95
4. Amerika Kıtasında Pentekostal Hareketin Yayılması.....	96
a. Latin Amerika.....	97
b. Kanada.....	99

II. BÖLÜM

PENTEKOSTAL HAREKET İÇİNDE ORTAYA ÇIKAN

BÖLÜNME SEBEPLERİ, GRUPLAR VE 1940 SONRASI

PENTEKOSTAL HAREKETİN GELİŞİMİ

A. PENTEKOSTAL HAREKET İÇİNDE ORTAYA ÇIKAN BÖLÜNME

SEBEPLERİ.....	101
1. Kilise Organizasyonu İle İlgili Ortaya Çıkan Sorun.....	102
2. Dünyevi Yasakların Neden Olduğu Sorunlar.....	102
3. Kutsal Ruh Vaftizinin Kanıtı İle İlgili Ortaya Çıkan Sorun.....	103

4. William Durham'ın Neden Olduğu Teolojik Sorun.....	104
5. Teslis Anlayışı ile İlgili Ortaya Çıkan Sorun.....	107
B. PENTEKOSTAL GRUPLAR.....	111
1. Durhamcı Pentekostalistler.....	112
a. Tanrı'nın Cemiyetleri.....	112
b. Tanrı'nın Pentekostal Kilisesi.....	117
c. Dört Temel Üzerine İnşa Edilen İncil Kilisesi.....	118
2. Wesleyci Pentekostalistler.....	122
a. Uluslararası Pentekostal Kutsallık Kilisesi.....	123
b. Ateşle Vaftiz Edilen Kutsallık Kilisesi.....	125
c. Mesih'teki Tanrı'nın Kilisesi.....	126
d. Tanrı'nın Kilisesi; Cleveland – Tennessee.....	126
3. Tekçi Pentekostalistler.....	128
a. Dünyanın Pentekostal Cemiyetleri.....	131
b. Birleştirilmiş Pentekostal Kilise, Uluslar arası.....	133
C. 1940 SONRASI PENTEKOSTAL HAREKET VE GELİŞİMİ.....	135
1. Pentekostal Hareket İçinde Ortaya Çıkan Uyanışlar.....	137
a. Son Yağmur Uyanışı.....	138
b. Şifa Uyanışı.....	141
2. Yeni-Pentekostal Hareket (Karizmatik Uyanış).....	143
a. Tarihi Protestan Kiliselerindeki Pentekostal Uyanış.....	145
b. Roma Katolik Kilisesindeki Pentekostal Uyanış.....	149
3. Üçüncü Dalga Hareketi (Yeni-Karizmatik Uyanış).....	156

III. BÖLÜM

PENTEKOSTALİST KİLİSELERİN İNANÇ, İBADET VE RİTÜELLERİ

A. PENTEKOSTALİST KİLİSELERİN İNANÇ ESASLARI.....	160
1. Kutsal Ruh Vaftizi.....	165
2. Dillerde Konuşma Bağışı (Glossolalia).....	166
3. Kurtuluş Doktrini.....	169
B. PENTEKOSTALİST KİLİSELERİN İBADET VE RİTÜELLERİ...171	
C. SONUÇ.....	174
D. EKLER.....	183
E. BİBLİYOGRAFYA.....	187

ÖNSÖZ

Din, insanlıkla birlikte var olagelmış bir olgudur. Evrenin yaratılışından beri her insan topluluğu, bu olguyu yaşamış ve kendinden sonra gelen nesillere aktarmıştır. Ancak kimi dinler, birkaç nesil içinde unutulmaya yüz tutarken kimisi ise sahip olduğu yoğun ilgi nedeniyle zaman sürecini başarıyla geçmiş ve kalıcı olmayı başarmıştır. Örneğin Hristiyanlık, kalıcı olmayı başaran dinlerden biridir. Nitekim iki bin yıl önce ortaya çıkmış olan Hristiyanlık, günümüzde dünyada en büyük taraftar kitlesine sahip olan dinlerdendir. Bu uzun zaman dilimi, Hristiyanlığın bir taraftan yoğun bir nüfusa sahip olmasını sağlarken diğer taraftan da bünyesinde pek çok farklı hareketin kurulmasına neden olmuştur. Hristiyanlık içinde farklı oluşumların ortaya çıkmasının başlıca nedeni de genel olarak, ilk dönem Hristiyanlığına tekrar dönebilme arzusundan kaynaklanmıştır. Hatta Hristiyanlıkta, XVI. yüzyılda ortaya çıkan Protestanlık sonrasında, bu amacı kendine temel alan hareketlerin sayısı da bir hayli artmıştır.

Erken dönem Hristiyanlığına tekrar dönmeyi kendine amaç edinen bu yeni oluşumlar, ilk dönemlerde var olan, ancak zaman içinde unutulmuş olan pek çok unsurun tekrardan gündeme gelmesine neden olmuştur. Nitekim Kutsal Ruh vaftizi ve Ruhsal bağışları, buna örnek olarak verebiliriz. Bu iki unsurdan Kutsal Ruh vaftizi, Hristiyanların Tanrı ile iletişim kurmasını ifade ederken, Ruhsal Bağışlar ise kurulan bu iletişimin alametleri olarak kabul edilmiştir. Aslında bu iki dikkat çeken unsur, erken dönem Hristiyanlıkta yoğun olarak yaşanmış, ama geçen zaman içinde önemini kaybetmiştir. Fakat Hristiyanlar arasında zaman zaman da olsa karşılaşılan bu iki olgu, XVII. ve XVIII. yüzyıl ile başlayan yeniden uyanışçı hareketler sayesinde Hristiyanlıkta yoğun olarak yerini almayı başarmıştır. XX. yüzyıl ile

birlikte de Kutsal Ruh vaftizi ve Ruhsal Bağışlar, Pentekostal Hareket sayesinde ilk devir Hristiyanlığından sonraki ikinci parlak dönemini yaşamıştır. Nitekim yeniden uyanışçı hareketlerle toplumda yankılanmaya başlayan bu unsurlar, Pentekostal Hareketle birlikte toplum tarafından tam manasıyla kabul edilmiş ve bütün dünyaya yayılmayı başarmıştır. Hatta Pentekostal Hareketin, bu unsurları kendine merkez edinmesi de onun, bütün dünyada büyük bir taraftar kitlesi kazanmasına sebep olmuştur. Onların elde ettikleri bu başarı da bizi, bu hareketi tez konusu olarak almaya sevk etmiştir. Bundan başka Pentekostal Hareketi, araştırma konusu olarak almamızın bir diğer nedeni de onlar arasında ilk dönem Hristiyanlığında var olan Modalist anlayışın tekrardan ortaya çıkarmasıdır.

Pentekostal Kiliseyi ele aldığımız tezimiz, bir giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında öncelikle Pentekostal Hareketin kendine temel aldığı Pentekost kavramını, Hristiyanlık ve Yahudilik açısından ele aldık. Ardından Pentekostalizm Kelimesinin anlamına, kökenine ve son olarak da araştırma konumuzun temel doktrinleri olarak işaret edebileceğimiz Kutsal Ruh vaftizi ile Ruhsal Bağışlar mevzularına değinmeye çalıştık.

Tezimizin birinci bölümünde, Pentekostal Hareketin oluşmasında etkili olan unsurları, ortaya çıkışını ve yayılmasını ele aldık. İkinci bölümde Pentekostal Hareket içinde sosyal ve teolojik nedenlere dayalı olarak ortaya çıkan bölünme sebeplerini, bu bölünmeler sonucunda kesin olarak birbirinden kopan Pentekostal grupları ve II. Dünya Savaşı sonrasında Pentekostal Hareket içinde yaşanan gelişmeleri ortaya koyduk. Üçüncü bölüm, yani son bölümde ise Pentekostalist Kiliselerin inanç, ibadet ve ritüellerini izah etmeye gayret ettik. Sonuç kısmında da

incelemeye çalıştığımız Pentekostalist Kilisesini, kuruluşundan günümüze kadar genel bir bakış açısı içinde kısaca özetlemeye çalıştık.

Bu araştırmayı yaparken kullandığımız referans kaynaklarımız başta Kitabı Mukaddes olmak üzere konuyla ilgili temel kitaplar, makaleler, ansiklopediler ve internet siteleri olmuştur. Bunlardan başka konunun anlaşılmasını sağlayan yardımcı eserlerden de faydalanılmıştır.

Bu konuyu tez çalışması olarak öneren, hazırlanması aşamasında kıymetli zamanını ayıran, tavsiyeleriyle yönlendiren ve desteğiyle beni cesaretlendiren danışman hocam, sayın Doç. Dr. Mehmet KATAR Bey'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tuğba Demirtaş

Ankara, 2008

KISALTMALAR

AB	: Ana Britanica
Bkz.	: Bakınız
b.y.y.	: baskı yeri yok
b.t.y.	: baskı tarihi yok
Ayrıca bkz.	: Ayrıca bakınız
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
DB	: Dictionary of the Bible
DC	: Dictionary of Christianity
EC	: The Encyclopedia of Christianity
EJ	: Encyclopedia Judaica
ER	: The Encyclopedia of Religion
ERE	: Encyclopedia of Religion and Ethics
ERK	: 20'th Century Encyclopedia of Religions Knowledge
ERS	: Encyclopedia of Religion, Second Edition
EP	: The Encyclopedia of Protestantism
JE	: The Jewish Encyclopedia
KDBT	: Kregel Dictionary of The Bible and Theology
NCE	: New Catholic Encyclopedia
NEB-M	: The New Encyclopedia Britanica – Macropaedia
OAFM	: The Old Apostolic Faith Mission
ODB	: Oxford Dictionary of the Bible
ODCC	: The Oxford Dictionary of The Christian Church

ODWR	: The Oxford Dictionary of World Religions
Rev. by	: Revised by
RDJ	: The Routledge Dictionary of Judaism
RWWC	: Routledge Who's Who in Christianity
S.	: Sayı
t.y.	: tarih yok
UJE	: The Universal Jewish Encyclopedia
vb.	: ve bunun gibi
WEWR	: The Wordsworth Encyclopedia of World Religions

GİRİŞ

A. PENTEKOST KELİMESİNİN ANLAMI VE KÖKENİ

Pentekost, kelime olarak Grekçe “ellinci gün” anlamına gelmektedir.¹ O, terim olarak da Hristiyanlıkta, Paskalya bayramından sonraki ellinci günde Kutsal Ruh’un havariler üzerine inişinin anısına kutlanılan bir bayramı ifade etmektedir.²

Hristiyanlar tarafından kutlanılan bir bayram olan Pentekost, köken olarak Yahudiliğe kadar uzanmaktadır. Nitekim Pentekost bayramı, Yahudilerin İbranice “Haftalar” anlamına gelen Şavout bayramına tekabül etmektedir.³ Şavout, İbraniler tarafından hasat zamanında biçilen buğdayın Yahve’ye sunulduğu bir tarım bayramıdır. Kaynaklara göre Fısıh’ta arpa ile başlayan hasat mevsimi, buğday ile sona ermekte ve bu iki ürün arasında yaklaşık yedi haftalık bir süre bulunmaktaydı. Hasadın ilk ürünü olan bir demet arpa kahin tarafından Rab’bin huzurunda sallandıktan elli gün (yaklaşık yedi hafta) sonra,⁴ son hasat olan buğdayın ilk ürünleri de⁵ Yahve’ye sunulmaktaydı.⁶ İşte Tanrı’ya buğday sunumu yapılması için Fısıh’tan sonra geçen bu elli günlük süreye nispetle, bu bayram İbraniler tarafından “Haftalar” (Şavout) bayramı adıyla kutlanmıştır.⁷

Hristiyanlıktaki Pentekost ile Yahudilikteki Şavout bayramları, Fısıh’tan elli gün sonra kutlanılmalarından dolayı kelime olarak aynı anlama gelmektedirler.

¹ E. Johnson, “Pentecost Cycle”, New Catholic Encyclopedia (NCE), The Catholic University of America, Washington D.C. 1967, XI, 109.

² The Oxford Dictionary of The Christian Church (ODCC), Pentecost, Ed. by F. L. Cross, Second Edition, Oxford 1985, 1062; The Wordsworth Encyclopedia of World Religions (WEWR), Pentecost, Wordsworth Edition, Great Britain 1999, 805.

³ The Routledge Dictionary of Judaism (RDJ), Shabuot, Ed. by Jacop Neusner – Alan Avery, Routledge, New York 2004, 142.

⁴ Tesniye; XVI:9-10.

⁵ Çıkış; XXIII:16; XXXIV:22.

⁶ Bkz. Levililer XXIII:10-11, 15-16.

⁷ J.D. Eisenstein, “Pentecost”, The Jewish Encyclopedia (JE), Funk & Wagnalls Company, USA 1905, IX, 592; Gunther Plaut, “Shabuoth”, The Universal Jewish Encyclopedia (UJE), Ed. by Isaac Landman, New York 1948, IX, 490; J. Ronan, “Pentecost, hebrew feast of”, NCE, XI, 105.

Ancak bu iki bayramın, kutlanış amaçları tamamen farklıdır. Nitekim bu kavramlardan biri, Paskalya'dan elli gün sonra Kutsal Ruh'un insanlarla iletişim kurmasına işaret ederken, diğeri ekin biçme zamanından elli gün sonra Tanrı'ya, buğday hasadının ilk ürünlerinin sunulmasını ifade etmektedir.

Araştırma konumuzu oluşturan Pentekostalist Kilise ise Hristiyanlıktaki Pentekost kavramını temel alarak Protestanlık içinde ortaya çıkan bir harekettir. Bundan ötürü de ilerleyen sayfalarda biz, ilk olarak Pentekostalist Kilisenin dayanağı olan Pentekost bayramını, Hristiyanlık açısından ele alacağız. Ardından da Pentekost bayramının Yahudilikteki kökenlerine, ortaya çıkışına ve anlamına değineceğiz. Böyle bir yol izlememizin başlıca nedeni de Hristiyanlıktaki pek çok kavramın, köken olarak Yahudiliğe dayanmasıdır. Hristiyanlığın sahip olduğu bu özellikten dolayı biz, gerekli gördüğümüz yerlerde Yahudiliğe temas etmeye çalışacağız.

1. Hristiyanlıkta Pentekost

Hristiyanlıkta Pentekost bayramını net bir şekilde anlayabilmemiz için öncelikle Paskalya ve ondan sonraki sürece kısaca değinmemiz gerekmektedir. Çünkü Paskalya, Pentekost bayramının kutlanılması için elli günlük sayımın başladığı noktayı temsil etmektedir.

Yahudiliğin pek çok unsurunu kendi bünyesine alarak onlara farklı anlamlar yüklemiş olan Hristiyanlık, Paskalya ve Pentekost için de aynı yöntemi uygulamıştır. Bu çerçevede Yahudilerin, Mısır'dan çıkmalarının anısına kutlamış oldukları Fısıh bayramı, Hz. İsa'nın çarmıha gerildiği gün ile denk düşmesinden

ötürü Hristiyanlar tarafından Paskalya⁸ adıyla, İsa'nın hem bedenlen dirilişini hem de onun Rab olarak tekrar geri gelişini ifade etmek için kutlanılmaya başlanmıştır.⁹ Aynı şekilde Yahudilerin Şavout bayramı da Fısıh'tan sonraki ellinci günde, havarilerin bir arada bulunduğu bir sırada “Kutsal Ruh’un, ateşe benzer diller şeklinde” görünerek havarilerin her biri üzerine indiği olay ile çakışmıştır. Kutsal Ruh’un, bu şekilde inişinin bir işareti olarak da havariler farklı dillerde konuşmaya başlamışlardır.¹⁰ Böylece Hristiyan Kilisesi, Fısıh’tan (Paskalya) elli gün sonra Yahudilerin Şavout’u kutladıkları bu günde, Kutsal Ruh’un havariler üzerine inmesini anmak amacıyla Pentekost¹¹ bayramını kutlamaya başlamıştır. Hristiyan bilginlerine göre Kutsal Ruh’un bu inişi ve ardından havarilerin yabancı dillerde konuşmaları, İncil’in gentilelere ulaştırılmasına ve onun evrensel kılınmasına işaret etmektedir.¹² Hatta o gün, bu açılımın bir göstergesi olarak üç bin kişinin Hristiyan olması da, Kilisenin kuruluş tarihi olarak kabul edilmiştir.¹³ Bu nedenle

⁸ Paskalya, İbranice Fısıh’ın Grekçe karşılığıdır (Mehmet Aydın, Hristiyan Kaynaklarına Göre Hristiyanlık, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2005, 70).

⁹ Mehmet Katar, “Hristiyan Bayramları Üzerine Bir Araştırma”, Dini Araştırmalar, Ankara 2001, C. 3, S. 9, 22.

¹⁰ Havarilerin İşleri II:1-22’de anlatılan bu olay, Kutsal Ruh vaftizinin nasıl alındığını ve yabancı dillerde nasıl konuşulduğunu izah etmektedir. Bu nedenle Kutsal Ruh vaftizi olayının daha net anlaşılması için bu bölümü kısaca özetlememiz yerinde olacaktır. Yeni Ahit’te anlatıldığına göre Kutsal Ruh, Pentekost gününde havarilerin bir arada bulunduğu sırada ateşe benzer diller şeklinde onların üzerine inmiştir. Bu şekilde Kutsal Ruh ile dolan havariler, bunun bir kanıtı olarak da Kutsal Ruh’un inişinin hemen akabinde Kudüs’te bulunan Diaspora Yahudilerinin dillerini konuşmaya başlamışlardır. Bu esnada Kudüs’te bulunan pek çok Diaspora Yahudisi, havarilerin kendi dillerinde konuştuklarını duyunca büyük bir şaşkınlık yaşamışlardır. Hatta havarilerin farklı lisanları konuşmaları ile pek çok kişi alay etmiştir. Ancak havarilerin önderi olarak görülen Petrus, şaşırان yoldaşlarına bunun bir mucize olduğunu söylemiş ve buna, Yahudi Kutsal Kitabında yer alan Yoel Peygamberin bir ifadesini kanıt olarak göstermiştir. Buna göre Yoel peygamber, Tanrı’nın ahir zamanda kulları üzerine Ruhunu dökceğini, böylece onlardan kadın ve erkeklerin peygamberlik edeceğini işaret etmektedir. Bundan dolayı da Petrus’a göre Pentekost gününde meydana gelen olay, bu kehanetin gerçekleştiğini göstermektedir.

¹¹ Pentekost bayramına Hristiyanlıkta verilen bir diğer isim Whitsunday’dır. Kaynaklara göre bu isim, büyük bir ihtimalle White Sunday’den gelmektedir. Bu ismin verilış nedeni olarak da, vaftiz için ana mevsimlerden biri kabul edilen Pentekost’ta, vaftiz olan kişilerin beyaz elbiseler giymeleri gösterilmektedir (James Carleton, “Festival and Fasts (Christian), Pentecost”, Encyclopedia of Religion and Ethics (ERE), Ed. by James Hastings, The Scholar Press, England 1981, V, 847).

¹² <http://www.victorious.org/sprgifts.htm>.

¹³ Dictionary of the Bible (DB), Pentecost, Ed. by John L. Mckenzie, Callier Books, New York 1965, 658; WEWR, Pentecost, 805.

Hristiyanlar, Pentekost bayramını hem Kutsal Ruh'un inişi hem de Kilisenin kuruluşu nedeniyle kutlamaktadırlar. Pentekost'un bir Hristiyan bayramı olarak kutlandığına dair bilgiler de ikinci yüzyıl ortalarına dayanmaktadır.¹⁴ Nitekim kaynakların belirttiğine göre Origen ve Tertullian gibi Kilise babalarının ifadelerinde bu bayramın kutlanıldığına işaret edilmektedir.¹⁵

2. Yahudilikte Pentekost

Kaynaklara göre Pentekost bayramı, köken olarak İbranilerin Mısır'dan çıkıp Kenan bölgesinde yerleşik bir tarım toplumu haline gelmeleriyle, kutlamaya başladıkları bir tarım bayramıdır.¹⁶ Bundan dolayı da, İsraillilerin bu bayramı Kenanlılardan devr aldıklarına ve Yahve'ye sunumlar yapmak amacıyla kutladıklarına¹⁷ işaret edilmektedir.¹⁸ Başlangıçta bu şekilde tarımsal anlamıyla Tanah'ta da kutlanması vurgulanan Şavout (Pentekost) sonraki dönemde, Yahudilikte başka bir anlam kazanmış ve Musa'ya Tora'nın verilişi amacıyla kutlanılmaya başlanmıştır.¹⁹ Şavout'un bu ikinci anlamının ortaya çıkışı da Hristiyanlığın ilk devirlerinde olmuştur.²⁰ Böylece Hristiyanlığın ilk devirlerinden itibaren Şavout bayramı, Yahudiler tarafından yoğunluklu olarak ikinci anlamı doğrultusunda kutlanılmaya başlanmıştır.²¹

¹⁴ WEWR, Pentecost, 807.

¹⁵ Bkz. Johnson, NCE, XI, 109.

¹⁶ DB, Pentecost, 657-658.

¹⁷ Zaten bu bayramla ilgili Eski Ahit metinleri de Şavout'un, Tanrı'ya sunumlar yapılan tarımsal bir bayram olduğunu ifade etmektedir (Bkz. Levililer XXIII:9-10, 15; Tesniye XVI:9; Sayılar XXVIII:26).

¹⁸ Ronan, "Pentecost, hebrew feast of", NCE, XI, 105.

¹⁹ Plaut, "Shabuoth", UJE, IX, 490; Louis Jacobs, "Shavout", Encyclopedia Judaica (EJ), Ed. by Cecil Roth and Geoffrey Wigoder, Keter Publishing, Jerusalem 1971, XIV, 1319; Samuel Poznanski, "Festival and Fasts (Jewish)", ERE, V, 1981, 879; Louis Jacobs, "Shavu'ot", The Encyclopedia of Religion (ER), Ed. by Mircea Eliade, New York 1987, XIII, 229.

²⁰ Plaut, "Shabuoth", UJE, IX, 490; DB, Pentecost, 658; Ronan, NCE, XI, 106.

²¹ Bilginlere göre bu tür bir içerik değişikliğin sosyolojik dayanağı, toplumların kutladıkları bayramların kendileri için daha önemli olan olayların tarihleriyle çakışmasıdır. Nitekim böyle bir

Tanah'ta tarımsal bir festival olarak kutlanması istenilen Şavout'u (Pentekost) ifade etmek için kullanılan terimler, onun tarımsal festival olduğu gerçeğine işaret etmektedir. Nitekim Tanah'ta Şavout bayramı (Pentekost) için "Hag Ha-Bikkurim" (ilk ürünler bayramı), "Hag Ha-Kazır" (Hasad Bayramı)²² ve "Hag Ha-Shavout"²³ (Haftalar Bayramı) gibi adlar kullanılmaktadır.²⁴ Ancak Yahudilikte bu tarım bayramı için Şavout kelimesi tercih edilmektedir. Şavout bayramının zamanı da Tevrat'taki ifadeye göre Fısıh Bayramından sonraki ellinci güne denk gelmektedir.²⁵ Günümüzde ise bu bayram, Ortodoks Yahudiler arasında Şivan ayının altıncı yahut yedinci gününde kutlanılırken, Reformcu Yahudiler arasında Şivan'ın altıncı gününde kutlanılmaktadır.²⁶

B. PENTEKOSTALİZM KELİMESİNİN ANLAMI VE KÖKENİ

Pentekostalizm; Hristiyanlıkta ilk olarak Pentekost gününde Kutsal Ruh'un havarilerin üzerine inmesiyle elde edilen Kutsal Ruh vaftizi ve Ruhsal Bağışların,²⁷

çakışmanın sonucunda insanlar, kendileri için öncelik arz eden ve daha kuvvetli olan sebebe bağlanarak kutlamalarını yapmayı sürdürmektedirler. Böylece ilk anlamını kaybeden festival, ikinci ve daha baskın olan mana çerçevesinde kutlanılmaya devam etmektedir (Jacobs, "Shavout", EJ, XIV, 1320).

²² İlk ürünler bayramı ve Hasat bayramından, Çıkış XXIII:14-16'da şu şekilde bahsedilmektedir; "Yılda üç kez bana bayram yapacaksınız. Size buyurduğum gibi Aviv ayının belirli günlerinde yedi gün mayasız ekmek yiyerek Mayasız ekmek bayramını kutlayacaksınız. Çünkü Mısır'dan o ay çıktınız. Kimse huzuruma eli boş çıkmaz. Tarlaya ektiğiniz ilk ürünleri biçtiğinizde Hasat bayramını kutlayacaksınız."

²³ Jacobs, "Shavout", EJ, XIV, 1319; Eisenstein, JE, IX, 592; Ronan, NCE, XI, 105.

²⁴ Eski Ahit'te, Pentekost için kullanılan isimlerden biri olan "Haftalar", Tesniye XVI:9'da şöyle ifade edilmektedir: "Ekin biçme zamanından başlayarak yedi hafta sayacaksınız. Sonra Tanrınız, Rabbin sizi kutsadığı oranda vereceğiniz gönülden sunularla onun için Haftalar bayramını kutlayacaksınız."

²⁵ Şavout bayramının zamanı, Eski Ahit'te "Şabat'tan sonraki gün sallamalık demeti götürdüğünüz günden başlayarak tam yedi hafta sayın. Yedinci Şabat'tan sonraki güne kadar elli gün sayın: o gün Rabbe yeni tahıl sunusunu sunacaksınız." ibaresiyle Levililer XXIII:15-16'da zikredilmektedir.

²⁶ Plaut, UJE, IX, 490.

²⁷ Hristiyanlara göre Ruhsal bağışlar, İsa'nın misyonunu yaymada kendilerine yardımcı olmaları için Kutsal Ruh tarafından verilmektedir. Onlar, Kutsal Ruh'un verdiği bu bağışları, temelde sıradan ve mucizevi olarak ikiye ayırmaktadırlar. Pentekostal Hareket bu bağışların her türlüşünü kabul etmesine rağmen onun asıl vurguladığı Ruhsal Bağışlar; şifa bahşetme, cin çıkarma ve dillerde konuşmanın da içinde yer aldığı mucizevi olanlardır. Nitekim biz araştırmamızda Ruhsal Bağış

günümüzde de alınacağını savunan bir harekettir.²⁸ Pentekostalizm'e göre bunun Kutsal Kitap'taki kanıtı Petrus'un konuşmasında ifade ettiği,²⁹ Yoel kitabında geçen ve "son yağmur"³⁰ olarak adlandırılan kehanettir.³¹ Bu kehanetten yola çıkarak Tanrı'nın, Ruhunu Pentekost günündeki gibi yeniden insanlar üzerine dökeceğini iddia eden Pentekostalizm'in, dikkat çeken ikinci bir özelliği daha bulunmaktadır. Bu da, Tanrı ile iletişim kurulmasını sağlayan Kutsal Ruh vaftizinin, onlara göre en önemli alametinin dillerde konuşma bağışı olmasıdır.³²

XIX. yüzyılın sonu ve XX. yüzyılın başlarında Kuzey Amerikalı Protestanlar arasında ortaya çıkan Pentekostalizm, kuruluş aşamasında erken dönem Hristiyan Kilisesini yeniden canlandırdığını iddia ettiği için "Havarisel İnanç" (Apostolic Faith) adını kullanmıştır. Ancak hareketin kurucu üyelerinden bazılarının eş cinsellikle itham edilmeleri, halkta "Havarisel İnanç" adını kullanan gruplara karşı bir hoşnutsuzluk yaratmıştır. Böyle bir tepkiden ötürü de sonraki süreçte, Ruhsal Bağışlar ve Kutsal Ruh vaftizini benimseyen insanlar, temel almış oldukları Pentekost deneyimine nispetle bu ismi kullanmaya başlamışlardır. Bu şekilde tarih sahnesine çıkan Pentekostal Hareket, zaman içinde büyük bir taraftar kitlesi

terimi ile Mucizevi olan Ruhsal Bağışlara işaret edeceğiz. Konuyla ilgili geniş bilgi ilerleyen sayfalarda verilecektir.

²⁸ ODCC, Pentecostalism, 1062; Peter W. Williams, American's Religions – from their origins to the 21. century, University of Illinois Press, USA 2002, 277-278.

²⁹ Havarilerin İşleri II:17-22.

³⁰ Hristiyanlar Yoel II:23-28'de geçen "Ey Siyon halkı, Tanrınız Rab'de sevinç bulun, coşun. İlk yağmuru size tam ölçüsüyle veriyor. Daha önce olduğu gibi, ilk ve son yağmurları yağıdırıyor.....halkım bir daha utandırılmayacak. Ondan sonra bütün insanların üzerine Ruhumu dökeceğim. Oğullarınız, kızlarınız peygamberlikte bulunacaklar."cümlesine dayanarak Pentekost gününde Kutsal Ruh'un ortaya çıkmasını ilk yağmur olarak telakki etmektedirler. Onlara göre bu yağmur sayesinde havariler, Pentekost gününde Kutsal Ruh ile donatıldılar. İkinci ve son yağmur ise İsa'nın dönüşünün hemen öncesinde ortaya çıkacaktır. Onlar için bu günde de Pentekost gününde yaşananlar aynen tekrarlanacaktır (John Creech, "Vision of Glory: the Place of the Azusa Street Revival in Pentecostal History", Church History, b.y.y. , September 1996, Proquest Religion Research, 420).

³¹ ODCC, Pentecostalism, 1062; Williams, 277-278.

³² Ronald B. Flowers, Religion in Strange Times – 1960's and 1970's, MUP 1984, 61; Frank S. Mead, "Pentecostal", Handbook of Denominations in the United States, Rev. by Samuel S. Hill, Abingdon Press, Nashville 1995, 327.

kazanmış, hatta Protestanlıkla sınırlı kalmayıp Katolik ve Ortodoks Kiliselerine de sirayet etmiştir. Onun bu üç büyük Hristiyan Kilisesine girmesi de Hristiyanlıkta Kutsal Ruh merkezli dini bir akımın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Pentekostal Hareket ile başlayan bu akım, kısa zamanda yoğun bir taraftar kitlesine sahip olmuştur. Nitekim bu akıma mensup gruplar, sahip oldukları nüfusa nispetle de Hristiyanlığın üçüncü büyük gücü olarak kabul edilmişlerdir.

C. KUTSAL RUH VAFTİZİ VE RUHSAL BAĞIŞLAR

Pentekost gününde Kutsal Ruh'un inişi ve bu iniş esnasında mucizevi bir şekilde ortaya çıkan dillerde konuşma olayı, Pentekostal Hareketin temel aldığı hususları oluşturmaktadır. XX. yüzyıl başlarında ortaya çıkan Pentekostal Hareketin, bu konuları kendisine temel alması, aslında çok şaşırtıcı bir durum değildir. Nitekim XVII. ve XVIII. yüzyıllarda pek çok kişinin, Kutsal Ruh vaftizini ve dillerde konuşma bağışının da içlerinde yer aldığı Ruhsal Bağışları, tecrübe ettiği bilinmektedir. Bundan dolayı da ne Kutsal Ruh vaftizi ve Ruhsal Bağışlar, ne de Pentekostal Hareket, Kuzey Amerika'da birden bire ortaya çıkan bir fenomen olarak görülmemelidir.

Kutsal Ruh vaftizi, Kutsal Ruh aracılığıyla Tanrı ile kurulan iletişimi işaret ederken, Ruhsal Bağışlar ise bu tecrübenin kanıtları olarak kabul edilmektedir.³³ Tanrı ile kurulan bu iletişimde aracı varlık, bu tecrübeye verilen isimden anlaşılacağı gibi Kutsal Ruh'tur. Bundan dolayı da bu tecrübenin kanıtı olan bağışların dağıtımı, Kutsal Ruh tarafından sağlanmaktadır. Hristiyanlar için bu bağışların en temel özelliği, İsa'nın misyonunun yayılmasında yardımcı etken olmalarıdır.³⁴

³³ Flowers, 65.

³⁴ <http://www.victorious.org/sprgifts.htm>.

Bu önemli özelliğe sahip olan Kutsal Ruh vaftizi ve Ruhsal Bağışlar, Pentekostalist Hareketin temel konularını oluşturmaktadır. Bundan dolayı da onlarla ilgili daha geniş bilgiler vermemiz gerekmektedir. Bu nedenle bu mevzuları, iki ayrı alt başlık altında ele almaya çalışacağız.

1. Kutsal Ruh Vaftizi

Hristiyanlıkta Kutsal Ruh vaftizi, ilahi kudret ile birebir yakınlaşmayı ve Kutsal Ruh ile dolmayı ifade eden bir terimdir. Aslında Tanrı ile yakınlaşmak ve O'nunla iletişim kurmak yalnızca Hristiyanlığa özgü olmayıp,³⁵ pek çok din içinde de benzer durumlara rastlanmaktadır.

Hristiyanlıkta, Tanrı ile kişinin birebir iletişime geçmesi, ilk kez Pentekost gününde havarilerin Kutsal Ruh tarafından vaftiz edilmeleriyle başlamıştır.³⁶ Hristiyanların, ilk olarak Kutsal Ruh vaftizi sayesinde sağladıkları bu iletişim, aslında Yeni Ahit'te Yahya'nın su vaftizi yaptığı sırada vaat ettiği bir konu olarak görülmektedir.³⁷ Yahya'nın bu vaadinin gerçekleşmesi de, Pentekost gününde havarilerin bir arada bulunduğu bir ana rastlamış ve havariler, Kutsal Ruh vaftizinin bir alameti olarak farklı dillerde konuşmaya başlamışlardır. Bu şekilde Tanrı ile ilk defa birebir iletişime geçen Hristiyanlar, Pentekost gününden sonra bu olayı sıklıkla

³⁵ Daha önce de ifade ettiğimiz gibi Hristiyanlığın, Yahudilik içinde ortaya çıkması onun hakkında yapılan araştırmalarda Yahudiliğe de değinilmesine neden olmaktadır. Bu nedenle bizim de Yahudilikte bireylerin Tanrı ile yaşadıkları birebir iletişim konusuna, kısaca temas etmemiz yerinde olacaktır. Yahudi Kutsal Kitabı içinde, insanların Tanrı'yla kurmuş oldukları birebir iletişim şekillerine, pek çok yerde işaret edilmektedir. Ancak konuyla ilgili ifade edilen örneklerle baktığımızda, tezimizle de bağlantılı olarak özellikle üç husus dikkatimizi çekmektedir. Bunlardan biri I. Samuel XIX:19-24'te görüldüğü üzere Tanrı'nın Ruhuna her kesimden insanın sahip olabilmesidir. Nitekim I. Samuel'de, hem Saul'un hem de ulaklarının bu Ruh'u alabilmeleri buna işaret etmektedir. İkinci husus, Tanrı ile birebir iletişimi kuran kişilerin, Tanrı'nın Ruhunu alışları esnasında kendilerinden geçmiş bir şekilde dans etmeleri ve yaptıkları hareketlerin farkına varamamalarıdır (Bkz. I. Samuel X:5-6; XIX:19-24). Üçüncüsü ise bu insanların, olağanüstü güçler sergilemeleridir (Bkz. Hakimler XI:29; XIV:6).

³⁶ Hristiyanların yaşamış olduğu bu tecrübeyi hem insani hem de Tanrısal bir varlık olarak kabul edilen İsa ise Kutsal Ruh'un bir güvercin olarak üzerine inmesiyle almıştır (Bkz. Markos I:10).

³⁷ Bkz. Matta III:11; Luka III:16; Yuhanna I:32-33; ayrıca bkz. Havarilerin İşleri I:5.

fakat, değişik tarzlarda yaşımlşlardır. Yeni Ahit'te Kutsal Ruh'un yani Kutsal Ruh vaftizinin alınışını anlatan şu üç farklı hadiseyi, bu mevzuya örnek olarak zikredebiliriz. Kutsal Ruh'un alınmasıyla ilgili olan misallerden ilki, daha önce İsa adına suyla vaftiz edilmiş olan Samiriyelilerin, sonradan Petrus ile Yuhanna'nın dua etmesi ve ellerini onların üzerine koymalarıyla Kutsal Ruh vaftizini almalarıdır.³⁸ Konuyla ilgili ikinci örnek, Kornelyüs ve onun gibi Yahudi olmayanların, Petrus'un kendilerine vaaz verdiği esnada Kutsal Ruh'u almaları ve yabancı dillerde konuşmalarıdır.³⁹ Üçüncüsü ise Pavlus tarafından yalnızca İsa adına vaftiz edilen bazı Hristiyanların, su vaftizinden hemen sonra Pavlus'un ellerini onların üzerlerine koymasıyla Kutsal Ruh vaftizini alıp yabancı dillerde konuşmalarıdır.⁴⁰

Yukarıda zikrettiğimiz bu örnekler birbirine benzer gibi görünse de, aralarında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Nitekim ilk örnekte Kutsal Ruh vaftizi, havarilerin dua etmeleri ve el vermelerinin ardından tecrübe edilirken, ikinci örnekte bu vaftiz havari Petrus'un Yahudi olmayanlara vaaz verdiği bir sırada ortaya çıkmaktadır. Son misalimizde ise Kutsal Ruh vaftizi, Pavlus'un suyla vaftiz etmesinden sonra, el verdiği esnada alınmaktadır. İşte bu ince ayrımların farkına varıldığında, Yeni Ahit'te Kutsal Ruh vaftizinin tek bir şekilde alınmadığı ortaya çıkmaktadır.

2. Ruhsal Bağışlar (Karizmalar)

Hristiyanlıkta "Ruhsal Bağışlar" kavramı Hz. İsa'nın, Kilisenin desteklenmesi ve güçlenmesi için Kutsal Ruh aracılığıyla cemaatine göndermiş olduğu güçleri ifade etmektedir. Kutsal Ruh tarafından verilen bu güçler,

³⁸ Bkz. Havarilerin İşleri VIII:14-17.

³⁹ Bkz. Havarilerin İşleri X:44-48; XI:13-17.

⁴⁰ Bkz. Havarilerin İşleri XIX:1-7.

Hristiyanlıkta bugün “Ruhsal” veya “Manevi Bağışlar” (Spiritual Gifts) olarak adlandırılırken ilk devir Hristiyanlığında ise “karizma” (charisma) kelimesi ile isimlendirilmiştir. Grekçe bir kelime olan “karizma”⁴¹ terim anlamı olarak hediye, armağan, Tanrı vergisi, ihsan manalarına gelirken, spesifik manada ise Pavlus’un Korintoslulara I. mektubunda,⁴² Kutsal Ruh tarafından Hristiyanlara verilen ihsan olarak kullanılmaktadır.⁴³ Bunun bir sonucu olarak da kelimenin spesifik manadaki en geniş kullanımı, Pavlus ve sonrasında taraftarları tarafından yapılmıştır.

Kelimenin en geniş kullanıcısı olan Pavlus’a göre inayet ve lütuf anlamına gelen karizmanın verilme amacı, inançlı kişiler vasıtasıyla Hristiyan toplumun yüceltilmesidir.⁴⁴ Yalnız burada karizmalarla ilgili olarak dikkat edilmesi gereken önemli bir husus vardır. Bu da vahiy temelli bir unsur olarak kişilere ihsan edilen karizmaların,⁴⁵ insanların sahip olduğu doğal yeteneklerle karıştırılmamasıdır. Nitekim bu iki benzer husustan ilkinin yalnızca Hristiyanlar alabilirken, ikincisine ise herkes sahip olabilmektedir. Sadece Hristiyanlar tarafından alınabilen ve Kutsal Ruh’un onlar arasında dolaştığının kanıtı olarak görülen bu bağışların⁴⁶ alınması da, farklı yollarla olabilmektedir. Nitekim bu bağışlara bazen Pentekost gününde ve Kornelyüs’ün yaşamış olduğu tecrübedeki gibi aniden sahip olunmaktadır. Bazen de yalnızca el verme, bu bağışların alınması için yeterli olmaktadır.⁴⁷

⁴¹ Montgomery Bouce, Hristiyan İnanıcının Temelleri, çev.: Batur Alp, Geceye Doğru Kitapları, İstanbul 2005, 687.

⁴² Bkz. I. Korintoslular XII-XIV.

⁴³ Helmut Merkel, “Charisma”, The Encyclopedia of Christianity (EC), Ed. by Erwin Fahlbursh and David B. Barrett vd. , Eerdmans Publish, USA 1999, I, 402.

⁴⁴ Merkel, EC, I, 402; ayrıca bkz. Richard Quebedeaux, The New Charismatics II, Harper & Row Publishing, San Francisco 1983, 14; Bouce, 687. (Kaynaklara göre Ruhsal Bağışların verilmelerinin amacı ise Efesliler IV:7-13’de ifade edilmektedir).

⁴⁵ Roy Wallis, “Charisma – The Sociology of Religion”, EC, I, 403. (Örneğin hizmet etmek, öğretmenlik etmek, yönetmek, öğüt vermek vb.)

⁴⁶ Edith Blumhofer, “Azusa Street Revival”, Christian Century, b.y.y. , March 7, 2006, Ebscohost Research, 20.

⁴⁷ El verme ile alınan Ruhsal Bağışlarla ilgili Yeni Ahit’te iki örnek yer almaktadır. Bunlar, Yeni Ahit’te I.Timoteos IV:14 ile II. Timoteos I:6’da zikredilmektedir.

Hristiyanlıkta, hem içerik hem de önem açısından birbirinden farklı olan pek çok Ruhsal Bağış vardır. Hristiyan yazarlara göre farklılıklar arz eden bu Ruhsal Bağışlar,⁴⁸ ikiye ayrılabilir.⁴⁹ Bunlar;

1- Sıradan (Ordinary) Ruhsal Bağışlar: Bu gruba giren Ruhsal Bağışlar, iki başlıktan oluşmaktadır. Birincisi, din hizmetlerinin yürütülmesini sağlayan (ministry) Ruhsal Bağışlardır. Bu grup içinde habercilik, öğretmenlik, önderlik ve müjdecilik türündeki bağışlar bulunmaktadır. İkincisi ise Motivasyonel-Uygulamalı (Pratik) Ruhsal Bağışlardır. Ayin, merhamet, yardım, davet, yöneticilik vb. bağışlar da bu kategori içinde yer almaktadır.

2- Mucizevi (Supernatural) Ruhsal Bağışlar: Toplam dokuz tane olan bu bağışlar ise yukarda saymış olduklarımıza oranla çok daha önemlidir. Bunlar şifa bahsetme, ruhları ayırt etme, kehanette bulunma, dillerde konuşma, dilleri tercüme etme, irfan, bilgi, iman ve mucizeler yapmadır.⁵⁰

Yukarıda ifade edilen iki gruptan ilki, genelde bütün Hristiyanların tarafından kabul görürken, son grubu oluşturan bağışlar ise onlar arasında tartışma konusu olmuştur.⁵¹ Hatta bu son grupta yer alan özellikle ilk beş bağış, tartışmaların merkezini oluşturmaktadır. Bu beş bağış hakkında tartışma yaratan mesele ise bunların, her devirde alınıp alınmadığı konusudur. Nitekim kimileri bu bağışların yalnızca erken dönem Hristiyanlığında alındığını ve sonradan ortadan kalktığını iddia etmektedir. Kimisi ise bu bağışların, ilk dönemdeki gibi her devirde alınabileceğini savunmaktadır. Bundan dolayı da bu son kategoride bulunan beş

⁴⁸ Yeni Ahit'te farklı sayılarda zikredilen bu bağışlar, şu bölümlerde geçmektedir; Efesliler IV:11, I. Korintoslular XII:8-10, I. Korintoslular XII:28-30, Romalılar XII:6-8 ve I. Petrus IV:11.

⁴⁹ Merkel, EC, I, 402.

⁵⁰ İkinci grupta yer alan bu bağışlar, bizim araştırmamızın temel konularını oluşturmaktadır. Bu nedenle biz, araştırmamızda Ruhsal Bağışlar terimi ile tabiatüstü bir niteliğe sahip olan Mucizevi Ruhsal Bağışlara işaret edeceğiz.

⁵¹ <http://www.victorious.org/sprgifts.htm> .

bağışın, hem önemli bir tartışma konusu hem de araştırmamızın merkezi unsuru olması bunlara, burada kısaca değinmemiz gerektirmektedir.

3.1. Şifa Bahşetme (Healing): Şifa bahşetme, Hristiyanlıktaki Ruhsal Bağışların en önemlilerinden biri olarak kabul edilmektedir. Özellikle Hz. İsa'nın bu konu ile ilgili gerçekleştirmiş olduğu pek çok olay, Yeni Ahit'te zikredilmektedir.⁵² Erken dönemlerde Hristiyanlar İsa'nın bahşettiği şifaları, Ruhsal bir bağış olmanın yanında, Tanrı'nın aniden gelecek olan yeni krallığının da alametlerinden biri olarak kabul etmişlerdir. Ancak XIX. yüzyıldan itibaren Avrupa'da gelişen akımların sonucunda şifa bahşetme, başka bir fenomen içine yerleştirilmiştir. Bu unsur da İsa'nın çarmıh üzerindeki kefareti olmuştur. Böylece İsa'nın kefareti, artık ruhları kurtuluşa erdirmenin yanında bedene de şifa sunmaktaydı. Yani İsa'nın kefareti, insanlara kesin olarak kurtuluşun kapısını açtığı gibi onların iyileşmesi için de şifa bahşetmekteydi. Bu düşüncenin sonucu olarak da Ruhsal bir bağış olarak başlayan şifa, XIX. yüzyıl sonrasında kefaretin bir parçası olarak kabul edilen bir unsur haline gelmiştir. Bu da, ABD'de kefareti-şifa anlayışının ortaya çıkmasına neden olmuştur.⁵³

Bu tür bir farklılığa rağmen şifa bahşetmenin yıllar içinde değişmeyen en önemli yanı, bugün Hristiyan Kiliselerinde bu bağışın eskiden olduğu gibi dua etme ve başa el koyma suretiyle yapılmasıdır.⁵⁴

3.2. Ruhları Ayırt Etme - Cin Çıkarma (Exorcism): Cin çıkarma; genelde şeytan yahut cin olarak tanımlanan bir varlığın, egemen olduğu bir kişi veya

⁵² Bkz. Matta XII:9-13; Luka VII:1-9; Luka VIII:40-46.

⁵³ David K. Bernard, A History of Christian Doctrine-AD 1900-2000, Word Aflame press, USA 1999, 3 (Bu kitap <http://www.ntslibrary.com/PDF%20Books/History%20of%20Christian%20Doctrine%20Vol%203.pdf> adresli sitede bulunabilir.); Grant Wacker, Heaven Below-Early Pentecostals and American Culture, Harvard University Press, USA 2001, 3.

⁵⁴ Dietrich Ritschl, "Healing", EC, II, 2001, 502.

nesneden çıkarılmasıdır.⁵⁵ Yeni Ahit, Hz. İsa tarafından gerçekleştirilen pek çok cin çıkarma hadisesini nakletmektedir.⁵⁶ Bu örnekler doğrultusunda da Hristiyanlar, İsa'nın görevlerinden birinin, inanırları şeytandan kurtarmak olduğuna inanmaktadırlar.⁵⁷ Hz. İsa'ya göre cin çıkarmanın yolu da dua ve oruçtan geçmektedir.⁵⁸

İsa'dan el almaları yoluyla bu bağışı kullanabilen havariler, İsa gibi pek çok iyileştirme vakası gerçekleştirmişlerdir.⁵⁹ Hatta havarilerden sonraki Hristiyanlar arasında da uygulanan bu Ruhsal Bağış,⁶⁰ günümüzde dahi yapılmaktadır. Ancak bu zaman zarfında cin çıkarma, İsa'nın gösterdiğinden farklı tarzlarda da uygulanmıştır. Nitekim günümüzde Hristiyan toplumunda cin çıkarma, bazen insanların ölümüne sebep olduğuna dair haberlerle, yazılı ve görsel basında yer edinmektedir.⁶¹

3.3 Kehanette bulunma-Peygamberlik (Prophecy): Hristiyanlıkta Tanrı ile iletişim kurmanın yollarından biri olan kehanet, Ruhsal Bağışlar arasında önemli bir yer tutmaktadır. Kehanet bağışı Pentekostal düşüncede olduğu gibi, Kutsal Ruh'un insanı aracı olarak kullanıp, gelecekte haber vermesi anlamına gelmektedir.⁶² Bu bağışın dikkat çeken özelliği ise Hristiyan Kutsal metinlerinin, bu bağışa sahip kişilerin yardımıyla oluşturulmalarıdır.⁶³

⁵⁵ The Oxford Dictionary of World Religions (ODWR), Exorcism, Ed. by John Bowker, Oxford University Press, England 1997, 331.

⁵⁶ Bkz. Matta XII:22-30; Markos III:22-27; Luka XI:14-26.

⁵⁷ Felicitan Goodman, "Exorcism", EC, II, 249.

⁵⁸ Bkz. Markos IX:28; Matta XVII:20.

⁵⁹ Bkz. Matta X:1; Markos VI:7; Luka IX:1.

⁶⁰ Erken dönem Hristiyanlığın ünlü teologlarından olan Tertullian (M.S. 160-225), Origen (M.S. 185- 254) ve Justin Martyr'in (M.S. 100- 165) ifadeleri, Hristiyanların bu uygulamayı devam ettirdiklerini göstermektedir. Nitekim Gratsch yazısında Tertullian'ın, paganların nankörlüklerine rağmen Hristiyanların bir ödül almaksızın onlardan cin çıkarttığını ifade etmektedir (Bkz. E.J. Gratsch, "Exorcism", NCE, V, 1967, 748).

⁶¹ <http://arama.hurriyet.com.tr/arsivnews.aspx?id=5981039>

⁶² http://hrr.hartsem.edu/research/pentecostalism_polomaart5.html

⁶³ Kregel Dictionary of The Bible and Theology (KDBT), Prophecy - Prophet, Ed. by Henry W. Holloman, Kregel Academic, USA 2005, 426-427.

3.4. Dillerde Konuşma (Glossolalia): Grekçe bir kelime olan Glossolalia; dil, lisan anlamına gelen “glôssa” ile konuşmak manasındaki “lalein” kelimelerinin birleşmesinden oluşmakta⁶⁴ ve “dil konuşmak” anlamına gelmektedir.⁶⁵

Glossolalia, Hristiyanlıkta önemli bir tartışma konusudur. Nitekim kaynaklara göre havarilerin mektuplarında Glossolalia’yı işaret eden bazı ifadeler, onun tabii bir lisandan farklı, sıra dışı bir konuşma olduğuna delalet etmektedir. Bu nedenle kimi araştırmacılar Yeni Ahit’teki Glossolalia’dan kastın, gerçek insani diller olduğunu iddia ederken kimisi ise onu, lisandan farklı, gelişmemiş bir yapı sergileyen anlaşılmasız sesler olarak kabul etmektedir.⁶⁶ Bu şekilde Yeni Ahit içinde iki farklı anlam barındıran Glossolalia kelimesinin, karışıklık yaratmasına mani olmak için de başka bir terimden faydalanılmaktadır. Bu terim de bir kişinin hiç bilmediği gerçek bir lisanda konuşması⁶⁷ anlamına gelen “Xenoglossia” kelimesidir.⁶⁸ Böylece Yeni Ahit’te ifade edilen dillerde konuşma olayı, iki kavram doğrultusunda yorumlanmış olur. Bu kavramları kısaca şöyle açıklayabiliriz;

- 1- Xenoglossia: Kişinin bilmediği bir insan lisanını konuşmasıdır.
- 2- Glossolalia: Bireyin anlaşılmasız seslerden oluşan⁶⁹ ve mistik (vecdsel) bir boyuta sahip olduğuna inanılan bir dili,⁷⁰ yahut anlamsız hecelerden oluşan manasız bir lisanı konuşmasıdır.⁷¹

⁶⁴ Felicitan Goodman, “Glossolalia”, Encyclopedia of Religion (ER), Ed. by Lindsay Jones, Second Edition, Thomas-Gale Press, USA 2005, V, 3504.

⁶⁵ France Maccihia, Cheryl Bridges Johns, “Glossolalia”, EC, II, 413.

⁶⁶ W. J. Samarian, “Tongues Speaking”, The Encyclopedia of Protestantism (EP), Ed. by Hans H. HillerBrand, Routledge, New York 2004, IV, 1899, 1902.

⁶⁷ Donald Miller, Reinventing American Protestantism; Christianity in the New Millennium, University of California Press, USA 1997, 93.

⁶⁸ “Xeno” kelimesi Grekçe yabancı, “Glossa” ise dil manasını ifade etmektedir. Bu iki kelimenin birleşiminden oluşan “Xenoglossia” ise Grekçe yabancı dil anlamına gelmektedir (Goodman, “Glossolalia”, ER, V, 3505).

⁶⁹ Miller, 93.

⁷⁰ Samarian, EP, IV, 1899.

⁷¹ Goodman, “Glossolalia”, ER, V, 3505.

Bu iki kavram çerçevesinde Yeni Ahit'te işaret edilen dillerde konuşma ile ilgili metinler, Glossolalik ya da Xenoglossialik bir nitelik taşımış olur. Örneğin Pentekost günü havarilerin, Kudüs'te bulunan Diaspora Yahudilerinin anladığı dilleri konuşmaları,⁷² Xenoglossialik nitelendirmeye uygun olarak kabul edilmektedir. I. Korintoslular'da⁷³ yahut Havarilerin İşlerinde bahsedilen dillerde konuşma ile ilgili bölümler ise Glossolalik olarak nitelendirilmektedir.⁷⁴

Glossolalik konuşma tarzı, havariler döneminden sonraki Hristiyanlıkta görülmeye devam etmiştir. Yalnız bu tarz konuşma, kimi dönemlerde çok yoğun bir şekilde yaşanırken kimisinde daha az veya neredeyse hiç yokmuş gibi bir seviyeye inmiştir. Örneğin kaynakların verdiği bilgilere göre erken dönem Hristiyanlıkta Glossolalia, toplumda çok fazla karşılaşılan bir fenomen olma özelliğine sahip olmuştur. Hatta ikinci yüzyılda bu konuyu destekleyen çok önemli bir hareket dahi ortaya çıkmıştır. "Montanizm"⁷⁵ adı verilen bu oluşum transa geçen ve dillerde konuşan kadınları içinde barındırmasının yanında,⁷⁶ dünyanın sonunun yakın

⁷² Bkz. Havarilerin İşleri II. Bab.

⁷³ I. Korintoslular XIV:2'de "Çünkü bilinmeyen dilde konuşan, insanlarla değil, Tanrı ile konuşur. Çünkü kimse onu anlamaz; yalnızca Ruhta gizler konuşur" şeklinde geçen ifade ile I. Korintoslular XIV:19'da "Ne var ki kilisede başkalarını eğitmek için zihnimden beş sözcük söylemeyi, bilinmeyen bir dilde on bin sözcük söylemeye yeğlerim" ifadesiyle işaret edilen konuşmalar, Glossolalik olarak kabul edilmektedir (Bkz. Samarian, EP, IV, 1899).

⁷⁴ Havarilerin İşleri XIX:6'da "Pavlus ellerini üstlerine koyunca, Kutsal Ruh onlara geldi ve diller konuşarak peygamberlik ettiler" şeklinde geçen ifade de, Glossolalik konuşmaya verilen bir diğer örnektir (Bkz. Luke Timoty Johnson, Religious Experience – in Early Christianity, Fortress Press, Minneapolis 1998, 107-116; Oxford Dictionary of the Bible (ODB), Tongues, speaking in, Ed. by W.R.F. Browning, Oxford University Press, Oxford 2004, 382).

⁷⁵ Montanizm, ikinci yüzyılın son dönemlerinde Montanus adlı Frigyalı bir papaz öncülüğünde ortaya çıkan bir Hristiyan harekettir. Bu hareketin, beşinci yüzyıla kadar Frigya'nın (Orta Anadolu'da kurulmuş bir Anadolu medeniyeti) kimi bölgelerinde devam etme başarısını göstermesi dikkat çeken bir unsurdur (Harvey Cox, Fire from Heaven, Da Capo Press, USA 1995, 90). Hatta ünlü Hristiyan teologu Tertullian bile başta bu gruba destek vermiş, ancak sonrasında bundan vazgeçmiştir (ODWR, Montanus - Montanism, 653; Routledge Who's Who in Christianity (RWWC), Montanus, Routledge, London 1998, 210).

⁷⁶ Cox, 90.

olduğunu ve Tanrı Krallığının kurulmasının kanıtının da Ruhsal Bağışlar olacağını savunmuştur.⁷⁷

Erken dönem Kilisede, dillerde konuşma fenomeninin gündemde olduğunu gösteren başka bir unsur da, pek çok önemli Hristiyan teologunun, eserlerinde bu konu ile ilgili kısa anekdotlar vermiş olmalarıdır. Mesela Irenaus (M.S. 130-200) bu konuya “biz Kilisedeki kardeşlerin çoğunun peygambersel bağışları alan, Kutsal Ruh’un aracılığı ile dillerde konuşan, insanların yararı için gizli şeyleri açığa çıkaran ...kimseler olduğunu duyduk.”⁷⁸ şeklindeki ifadesiyle değinirken, Origen (M.S. 185-254) “coşkunlukta hem aziz olan insanlar hem de onların dışındakiler yabancı ve anlaşılmaz şekilde konuşurlar.”⁷⁹ diyerek Glossolalia’ya işaret etmiştir. Konuyla ilgili olarak dördüncü yüzyıl bilginlerinden olan Yuhanna Chrysostom (M.S. 347-407) da, Glossolalia’nın erken dönemlerde ortaya çıktığını, ancak şeytani bir ruhun işi ile de karıştırılabileceğini ifade etmiştir. Bu dönemin diğer bir ünlü teologu olan Hippolu Augustine (M.S. 354-430) ise misyon amacıyla verilen Glossolalia bağışının, ortadan kaybolduğunu ve geri gelmeyeceğini savunmuştur.⁸⁰

Hristiyan toplumunun bu erken devirlerinden sonra bir süre durgunluk yaşayan Glossolalia fenomenine, XIV. yüzyıldan itibaren yeniden rastlanmaktadır. Nitekim, kaynaklar bu fenomenle ilgili olarak XIV. ve XV. yüzyıllarda Almanya’da dansçılar olarak bilinen, binlerce fakir ve cahil erkek-kadınlardan oluşan “Korizontlor” (Chorizonts) ile Fransa’da “Kamisardlar” (Camisards) diye bilinen grupların kiliselerde ve sokaklarda transa geçmiş bir halde dans edip, vizyon gördüklerinden bahsetmekte ve bu tavırlarından dolayı bunları, glossolalik olarak

⁷⁷ ODWR, Montanus-Montanism, 653.

⁷⁸ Bkz. Elmer I. Clark, Small Sect in America, Abingdon Press, USA 1949, 87; <http://www.victorious.org/sprgifts.htm>.

⁷⁹ Bkz. Elmer, 86.

⁸⁰ Bkz. Quebedeaux, 19; Macchia, EC, II, 414.

değerlendirmektedir.⁸¹ XVII. yüzyıldan sonra ise Glossolalia, Charles Finney ve Edward Irving gibi yeniden uyanışçıların başkanlığını yaptığı gruplarda, Metodistlerde ve Kutsal bir yaşam sürmeyi savunan “Kutsallık” (Holiness) Hareketi taraftarlarında yaygın bir şekilde tecrübe edilmeye başlanmıştır.

Tarihsel olarak ele alındığında Hristiyan toplumu içinde Glossolalik konuşma pratiklerinin, havariler döneminden sonra en yaygın olduğu dönem XIX. yüzyıl sonrasıdır. Hatta bu dönemde Amerika başta olmak üzere pek çok yerde yaşanan aşırı Glossolalik deneyimler, Glossolalia’ya verilen önemin daha da artmasına, ve onunla ilgili bilimsel testler, değerlendirmeler yapılmasına neden olmuştur. XX. yüzyıldaki Glossolalia ile ilgili bu incelemeler, Pentekostalizm’le ilişkili olduğu için bu hususa ileride temas edeceğiz.

3.5. Dilleri tercüme etmek: Dilleri tercüme etme, dillerde konuşma bağışının anlaşılır bir dile çevrilmesine yardımcı olan Ruhsal Bağıştır. Pavlus bu bağışa, dillerde konuşmaya göre daha çok önem vermiştir. Çünkü ona göre Glossolalik tarzdaki diller bağışı ile dua edildiğinde akıl, söylenenlerin ve yapılanların farkında olmaz.⁸² Dolayısıyla farklı dillerde konuşmayı anlaşılır bir dile tercüme edecek bir çevirmenin olmadığı yerde, ona göre diller bağışı alan bir kimse ağzını açmamalıdır.⁸³

⁸¹ Clark, 87-88.

⁸² Bkz. I Korintoslular XIV:13-19.

⁸³ Bkz. I. Korintoslular XIV:27-28.

I. BÖLÜM

PENTEKOSTAL HAREKETİN ORTAYA ÇIKIŞI VE TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ

XV. yüzyıldaki keşif hareketlerinin sonucunda tarih sahnesine çıkmış olan Amerika, ilerleyen dönemlerde İngiltere, İspanya, Almanya, Hollanda gibi batı ülkeleri başta olmak üzere pek çok yerden göç almaya başlamıştır. Bu göçmenler özellikle de kendi ülkelerinde azınlığı oluşturan ve farklı inançları nedeniyle baskıya maruz kalan Protestan topluluklardan oluşmaktaydı. Çoğunluğu Protestan Hristiyan olmakla birlikte bu göçmenlerin dil, kültür ve kendilerine özgü mezhepsel farklılıkları bulunmaktaydı. Bu farklılıklar kısa zamanda Amerika'yı, Avrupa'dakinden farklı, çok kültürlü ve Hristiyan çoğulculuğunun yaşandığı bir ülke haline getirmiştir. Amerika'nın insanlara sunmuş olduğu bu özgür ortam, farklı Hristiyan mezheplerinin hızla yayılmasına yardımcı olduğu gibi, Protestanlıkta pek çok yeni grubun doğmasına da vesile olmuştur. Bu da Amerika'nın yerli halkına, ülkeye getirilen kölelere yönelik misyonerlik faaliyetlerinde bulunulmasına yol açmış ve bu çalışmalarda bir hayli başarılı olmuştur. Nitekim 1600'lü yıllardan sonra Amerika'ya getirilen⁸⁴ pek çok siyah kölenin, XVIII. yüzyılda Hristiyanlığı kabul etmesi⁸⁵ ile yerli halk olan Kızılderililerin % 45'inin, 1914 yılına kadar Hristiyan olması, bu başarıya verilebilecek en açık örneklerdir.⁸⁶

⁸⁴ Ana Britanica (AB), "Amerika", Ana yayıncılık, İstanbul 1986, I, 541.

⁸⁵ <http://demo.lutherproductions.com/historytutor/basic/modern/stories/african-churches.htm>.

⁸⁶ G. Barker, O'nun İzinde; Hristiyanlık ve Laiklik Tarihi, Zafer Matbaası, İstanbul 1985, 215.

Amerika’da, dini hayatın çok canlı olması Hristiyan dünyasında iz bırakan I. ve II. Büyük uyanış hareketlerinin⁸⁷ de bu ülkede ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu dini uyanış hareketlerinin, sonraki dönem Amerikan dini yapısının oluşmasında önemli bir payı olmuştur. Avrupa başta olmak üzere Amerika’daki Hristiyanların dini yaşantılarında önemli bir iz bırakan bu iki uyanış, Pentekostal Hareketin de ortaya çıkmasında önemli katkılar sağlamıştır. Örneğin I. Uyanış, bir taraftan Hristiyanlıkta Kutsal Ruh’un açılımının, Amerikalıların kurtarıcı bir millet olma bilincinin⁸⁸ ve değişim-yeniden canlanma (conversion) tecrübesinin⁸⁹ şekillenmesine vesile olmuştur. Diğer taraftan da bu uyanış, ABD’nin güney eyaletlerindeki siyahların Hristiyan anlayışlarının oluşmasına katkıda bulunmuştur.⁹⁰

⁸⁷ Özellikle Amerika’daki Hristiyanların dinlerine daha sıkı bir şekilde sarılmalarını sağlayan bu iki büyük uyanıştan ilki, 1720 ile 1740 yılları arasında İngiliz kolonilerinde ortaya çıkmıştır (AB, “Büyük Uyanış”, İstanbul 1987, V, 209). I. Uyanışın ortaya çıkmasında Jonathan Edwards ve George Whitefield’in Amerika’da yapmış oldukları vaazların önemli bir rolü olmuştur. Bu iki papazın ardından farklı Hristiyan mezheplerinin de bu yeni dini canlanmaya destek vermeleri I. Uyanışın, hem Amerika’da hem de Avrupa’da hızla yayılmasına katkıda bulunmuştur (Frank K. Flinn, “Conversion: up from Evangelicalism on the Pentecostal and Charismatic Experience”, Religious Conversion, Contemporary Practices and Controversies, Ed. by Christopher Lamb-M.Dairal Bryant, England 1999, 62). Bu uyanışın en önemli özelliği Hristiyanları, daha çok tövbeye yöneltmesi ve onların daha dindar bir hayat sürmek için çabalamalarını sağlaması olmuştur (Earle E. Cairns, “Christianity through the Centuries”, Zandervan Publishing, Third Edition, USA 1996, 365). Bu uyanış, dini hayat yanında sosyal hayata da olumlu katkılar sağlamış ve ABD’de kolonilerde yaşayan insanlar arasında birlik ve beraberlik duygusunu ortaya çıkarmıştır.

İkinci Büyük uyanış ise 1790’larda New England olarak adlandırılan ABD’nin kuzeydoğu bölgesinde (AB, “Büyük Uyanış”, V, 209-210), üniversiteliler arasında ortaya çıkmıştır. Ancak II. Uyanışın büyük bir ilgi çekmesi, onun Amerika’nın batısına ulaşmasıyla olmuştur. Bu uyanış, ABD’nin doğusunda ve batısında içerik olarak birbirinde farklı bir yol izlemiştir. Örneğin Kuzey Amerika’nın doğusunda insanlara daha uzun süreli dini eğitimler verilirken ve oradaki uyanış, üniversiteler çevresinde yaşanırken, batıda ise durum bir hayli farklı gelişmiştir. Batı’da insanların göçebe bir halde yaşamaları, İncil mesajını yayma hususunda çok istekli olan uyanışçıların da toplumla birlikte sürekli gezmelerine neden olmuştur. Bu gezgincilik de oradaki Hristiyanlara sürekli bir eğitim verilmesi olanağını ortadan kaldırmıştır. Bunun bir sonucu olarak da birkaç gün süren, özellikle sınır bölgelerinde yapılan kamp toplantıları ortaya çıkmıştır. Hatta II. Uyanış sayesinde ortaya çıkan bu tür kamp toplantıları ilerleyen dönemlerde bir hayli artmıştır. Bu uyanış, I. Uyanış gibi hayatın diğer alanlarına da önemli katkılar sağlamıştır. Örneğin sosyal ve eğitim reformlarının yapılması, kölelikle mücadele edilmesi ve kadınlara yeni sosyal haklar verilmesi bunlar arasında sayılabilir. (Thomas A. Askew - Richard V. Pierard, The American Church Experience - A Concise History, Baker Academic, USA 2004, 78-84).

⁸⁸ AB, “Büyük Uyanış”, V, 209.

⁸⁹ Değişim – yeniden canlanma tecrübesi, Hristiyanların dinlerine daha sıkı sarılmalarına ve daha dindar bir hayat sürmelerine işaret etmektedir.

⁹⁰ Flinn, 62.

II. Uyanışın, Pentekostalizm'e verdiği destek ise Kutsal Ruh'la yaşanan tecrübe esnasında hislerin sıra dışı (vecdsel) bir biçimde dışarıya yansıtılması ile bu vecdsel tavırların akıl ve mantığın önüne geçirilmesi olmuştur.⁹¹ Nitekim insanların Kutsal Ruh'la girmiş oldukları iletişim esnasında kendilerinden geçerek sergiledikleri sıçrama, ağlama, bağırma, yuvarlanma gibi davranışlar, bu vecdsel tavırlara örnek olarak verilebilir. Hatta bu tür davranışların Kutsal Ruh'un etkisiyle oluştuğunun savunulması da, II. Uyanışın çok fazla eleştiri almasını sebep olmuştur.

Tez konumuz olan Pentekostalizm, iki büyük uyanışın özelliklerini yansıtmakla birlikte, daha çok bu uyanışların sonucunda ortaya çıkan yeni dini hareketlerden etkilenmiştir. Bu etkilerin sonucunda da Pentekostalizm, XIX. yüzyılın sonu ve XX. yüzyılın başlarında Kuzey Amerika'da gün yüzüne çıkmıştır. Bu tür etkenlerin yardımıyla ortaya çıkan Pentekostal Hareketin doğuşunu ele almadan önce, onun oluşmasında büyük rol oynayan akımlara burada kısaca değinmemiz gerekmektedir. Zira Pentekostal Hareketin savunmuş olduğu pek çok doktrin, bu akımlardan alınırken, Kutsal Ruh vaftizinin bir öğretiye dönüşmesi de bunlar sayesinde olmuştur.

A. PENTEKOSTAL HAREKETİN OLUŞMASINA KATKI SAĞLAYAN UNSURLAR

Araştırmamızın başından beri Pentekostalizm'in ana düşüncesi olarak vurguladığımız farklı dillerde konuşma ile kanıtlanan Kutsal Ruh vaftizi, Hristiyanlığın ilk dönemlerinden beri var olan bir fenomendir. Bundan dolayı da bu unsur, her devirde Hristiyan toplumlarının düşüncelerinde farklı yoğunluklarda yer

⁹¹ Askew - Pierard, 78-84.

etmiştir. Ancak Amerika'daki I. ve II. dini canlanmalardan sonra genelde Metodist ve Baptist kökenli gruplar arasında ortaya çıkan yeniden uyanışçı hareketler,⁹² Kutsal Ruh vaftizini güçlü bir şekilde tekrar gündeme getirmiştir. Hatta Kutsal Ruh vaftizinin toplumda yeniden canlanması, Pentekostal Hareketin ortaya çıkma sürecini de başlatan unsur olmuştur.

Pentekostal Hareketin oluşmasında önemli bir rol oynayan yeniden uyanışçı hareketler, temelde Kilisenin yeniden inşasını amaç edinen, yani erken dönem Hristiyanlığa dönüşmesi gerektiğini savunan, restorasyoncu gruplardı. Bu temel vasfın yanında yeniden uyanışçı gruplar, dört konuya da aşırı vurgu yapmaktaydılar. Yeniden uyanışçı grupların ortak unsurları olarak ifade edebileceğimiz bu dört husus, kısa bir zaman sonra ortaya çıkan Pentekostal Hareketin de temel mevzularını oluşturmuştur. Bundan dolayı, bu hususları burada kısaca ifade etmemizin faydalı olacağına inanmaktayız. Bu dört önemli ana unsuru şöyle sıralayabiliriz;

*1- Yeniden uyanışçı gruplar, "Premillennialistik" (bin yıl öncesi) bir anlayışa sahiptir. Bu düşünceye göre çok yakın bir zamanda yedi korkunç kargaşa yılının yaşanacağı, sonrasında ise İsa'nın gelip bin yıllık krallığını kuracağı savunulmaktaydı.*⁹³

2- Yeniden uyanışçı gruplar, İsa'ya iman vasıtasıyla kurtuluşa ulaşılacağını yoğun bir şekilde vurgulamışlardır. Hristiyanlığın temel konularından biri olan bu düşünce, XVIII. yüzyıldaki büyük uyanışlar sayesinde, tekrar güçlü bir şekilde vurgulanmaya başlanmıştır. Bu düşüncenin en önemli tarafı, insanın kurtuluşa

⁹² Mead, 237-238.

⁹³ Premillennializm, Amerika Protestanlığında İsa'nın gelişiyi ilgili farklı zamanları işaret eden iki görüşten biridir. Bu gruba mensup kişiler genelde Evanjelik Hristiyanlardan oluşurken, Post millennializm (İsa'nın bin yıl sonrasında krallığını kurması fikri) adlı diğer grup ise modern ve liberal Hristiyanlar tarafından desteklenmektedir (Frank Reynolds, Narvin Hein and Nielsce Nielsen vd. , Religions of the World, Second Edition, St. Martin's Press, New York 1988, 513).

erişebilmesi için yalnızca İsa'ya iman etmesi gerektiğini savunmasıdır. Nitekim bu düşünce Hristiyan olmayanların, kurtuluşu kesinlikle elde edemeyeceğine işaret etmektedir.

*3- Yeniden uyanışçı gruplar, Kutsal Ruh vaftizi düşüncesini tekrar gündeme getirmişlerdir.*⁹⁴

4- Yeniden uyanışçı grupların dikkat çeken özelliklerinden biri de şifa bahşetmeye aşırı önem vermiş olmalarıdır. Daha önce de vurguladığımız gibi şifa bahşetme, Hristiyanlıkta erken dönem Kilise hayatına kadar uzanmaktadır. Ancak XIX. yüzyılda Avrupa kıtasında (özellikle Almanya, İngiltere ve İsveç'te) gelişen radikal evanjelik akımların etkisiyle şifa anlayışı Amerika'da, farklı bir dini unsur içine yerleştirilmiştir. Bilindiği gibi ilk devirlerden beri şifa bahşetme, Ruhsal bir Bağış olarak kabul edilmekte ve yaşlıların hastalara dua etmesini, onları yağlamasını içermektedir. Ancak Avrupa menşeli hareketler sayesinde şifa bahşetme, kefaretiler anlayışının bir parçası olmuştur. Bu öğretiyeye göre İsa'nın çarmıha gerilmek suretiyle insanlara sağladığı kefaretiler, aynı zamanda bedene de şifa sunmuş oluyordu. Böylece şifa bahşetme ile ilgili bu yeni ifade tarzı, ABD'de "kefaretiler - şifa inancı" adı altında yayılmaya başlamıştır. Hatta bu yeni doktrini insanlara ulaştırmak için misyonlar kurulmuştur. Nitekim bu misyonların en meşhurları, A. B. Simpson'ın "Hristiyan Misyon Birliği"(Christian Mission Alliance) ve Alexander Dowie'nin "şifa evleri" olmuştur.⁹⁵

Yukarıda saydığımız dört hususu kendilerine temel alan yeniden uyanışçı akımlar, bu dönemde ABD'de bir hayli fazladır. Ancak her uyanışçı akımın Pentekostalizm'in oluşmasında önemli bir katkısı olduğunu söyleyemeyiz. Nitekim

⁹⁴ Wacker, 2-3.

⁹⁵ Catharine Albanese, America, Religions and Religion, Second Edition, Wordsworth Publishing, USA 1992, 374; Wacker, 3.

Pentekostal Hareketi var eden asıl unsurlar, bu dönemde toplum tarafından yoğun şekilde desteklenen bazı uyanışçı akımlar ile devrin bazı önemli uyanışçı liderleri olmuştur. Bu nedenle de Pentekostal Hareketin kuruluş sürecine geçmeden önce, onun oluşumunda büyük bir etkisi olan bu akımları ve önemli liderleri, iki ayrı başlık altında ele alacağız.

1. Pentekostal Hareketin Ortaya Çıkmasında Etkili Olan Akımlar

Pentekostal Hareketin ortaya çıkmasında uyanışçı akımlardan bazıları, önemli roller üstlenmiştir. Bu uyanışçı akımların Pentekostal Hareket üzerinde etkili oldukları en önemli husus, Kutsal Ruh vaftizinin, kurtuluş aşamaları içinde başlı başına bir unsur olabilmesine imkan sağlamış olmalarıdır. Bu akımları kısaca şöyle sıralayabiliriz;

a. Metodist Akım

John Wesley tarafından XVIII. yüzyılda İngiltere’de kurulan Metodizm, Protestanlık içinde ortaya çıkmış olan bir akımdır. Dünyevi hayattan el etek çekmeyi ve kendini dine adanarak hayır işlerinde bulunmayı savunan bu akım, laik kişilerin başkanlığında insanların manevi gelişimine önem vermiştir. Nitekim onun, insanların bu yönde gelişmelerini sağlamak için metodik yöntemler kullanması da, akıma Metodizm adının verilmesine neden olmuştur. Örneğin disiplinli bir şekilde dua edilmesi, kutsal kitap okunması ve geceleyin toplanılması, akımın metodik olan uygulamalarına örnek olarak verilebilir. Bu düşünceler çerçevesinde İngiltere’de hızla yayılan Metodist Akım, kısa bir zaman zarfında Amerika’ya ulaşmış ve doktrinleri buradaki insanlar tarafından çok büyük bir ilgi ile dinlenmiştir. Metodist

Akımın, İngiltere’den sonra Amerika’da da yoğun bir talep görmesinin ve hızla yayılmasının en önemli nedenleri ise sahip olduğu güçlü merkezi otorite, hiyerarşik yapı ve yerel vaizlerden başka laik insanların da bu uğurda çalışması olmuştur.⁹⁶

Metodist Akımın, Pentekostalizm’in oluşmasında en fazla katkı sağlayan unsuru, “kutsanma” doktrindir. Hatta Metodizm’in kutsanma doktrinine olan ilgisi, sonraki süreçte bu doktrine önem veren yeni hareketleri ortaya çıkarmış ve bunlar da Pentekostal Hareketin doğmasına neden olmuştur. Pentekostalizm’in ortaya çıkmasında kutsanma doktrinini bu kadar önemli yapan unsur bu öğretinin, zaman içinde Kutsal Ruh vaftizine bir kimlik kazandırmış olmasıdır. Nitekim kutsanma doktrini sayesinde Kutsal Ruh vaftizi, kurtuluşu elde etmek için inayetin alınması gereken bir tecrübesi olarak kabul görmüş ve bu dönemden sonra gözde bir öğreti olmaya başlamıştır. Bu nedenle de burada ele alacağımız yeniden uyanışçı hareketlerin bizim için en önemli unsurunu, kutsanma doktrini oluşturmaktadır.

Wesley’e göre kutsanma doktrini, kişinin kutsanmış bir yaşam sürmesini içermektedir. O bu tür bir hayat için insanın, Tanrı’yı ve kendi komşusunu mükemmel bir biçimde sevmesi⁹⁷ ve günahın kölesi olmaktan kurtulması gerektiğini savunmuştur. Wesley için Tanrı’yı mükemmel bir biçimde sevmek, kişinin kalbi, aklı ve ruhuyla Ona samimiyetle bağlanması⁹⁸ ve bu samimi bağlılığın sonucunda ortaya çıkan sevginin de diğer insanlarla paylaşılması suretiyle sağlanabilirdi.⁹⁹

⁹⁶ AB, “Metodizm”, XVI, 3; Ali İ. Güngör, Hristiyanlıkta Evanjelik Hareket, Aziz Andaç yayınları, Ankara 2005, 70-77.

⁹⁷ Thomas E. Phillips, “Sanctification”, EP, IV, 1652.

⁹⁸ Wesley’e göre birey ile Tanrı arasındaki ilişkinin üç farklı yakınlık derecesi vardır. Bunlardan ilki, Tanrı’yı inkar eden ve onunla ilgilenmeyen insanların bulunduğu basamak olan doğal (tabi) seviyedir. İkincisi, Tanrı’yı bilen, ona karşı bir şeyler hisseden, ancak bağışlanmak ve kurtuluş için İsa’ya inanmaları gerektiğini bilmeyenlerin yer aldığı yasal seviyedir. Üçüncüsü ise bilinçli bir şekilde İsa’ya yüzünü çeviren ve tam anlamı ile kendini İsa’nın çizdiği hayata teslim eden insanların bulunduğu evanjelik seviyedir (bkz. Daniel L. Burnett, “Wesleyanizm - Christian Conversion”, EP, IV, 1995).

⁹⁹ Burnett, “Wesleyanizm - Perfection”, EP, IV, 1996.

Wesley'in kutsanma doktrinine bu derece önem vermesinin nedeni, bu öğretinin kişiyi mükemmelleştirerek, kurtuluşa götürdüğüne inanmasıydı.¹⁰⁰ Bu nedenle de ona göre kişi, kurtuluşu elde etmek için kendini mükemmelleştiren kutsanmış bir yaşam sürmeliydi.¹⁰¹ Bu bağlamda Wesley'in kast etmiş olduğu kutsanma doktrini, günahların affı sayesinde kurtuluşa ulaşılmasına vesile olmaktaydı.¹⁰²

Wesley'in açıkladığı kutsanma doktrini ilerleyen zamanda çok fazla ilgi çekmiş ve sonraki devirlerde birden fazla isimle anılmaya başlanmıştır. Bu çerçevede ona “tam kutsama” (entire sanctification), “mükemmel aşk” (perfect love), “Hristiyan mükemmelliği” (christian perfection), “arındırılmış kalp” (heart purity),¹⁰³ “kutsallık” (holiness) ve “tam kurtuluş” (full salvation) gibi farklı isimler verilmiştir.¹⁰⁴

Wesley göre bir Hristiyan'ı mükemmelleştirerek kurtuluşu elde etmesini sağlayan kutsanma doktrinine, inayetin (ilahi lütfun) iki farklı fiilini tecrübe etmekle ulaşılabilirdi. Bunlar, arınma (justification) ve kutsanma (sanctification) tecrübeleridir.¹⁰⁵ . Tam kutsama öğretisinin bu iki aşaması ile ilgili olarak Wesley'in görüşlerini kısaca şöyle özetleyebiliriz;

¹⁰⁰ Flowers, 63.

¹⁰¹ Robert C. Fuller, Religious Revolutionaries - The Rebel Who Reshaped American Religion, Polgrave - Macmillan, USA 2004, 135.

¹⁰² Burnett, “Wesleyanism-Sanctification”, EP, IV, 1995.

¹⁰³ <http://www.oru.edu/university/library/holyspirit/pentorg1.html>.

¹⁰⁴ Christopher M. Cook, “Holiness Movement”, EP, II, 878.

¹⁰⁵ Bu öğretisi ile ilgili kelimelerin, birbirine çok fazla benzerlik göstermesinden dolayı anlatımda bir karışıklık yaşanabilir. Bu nedenle böyle bir karışıklığı engellemek için biz, belirli terimler kullanacağız. Nitekim Wesley'e göre bir Hristiyan'ın mükemmelleşmesini sağlayarak onu kurtuluşu ulaştıran kutsanma doktrini, biz “tam kutsama” terimi ile ifade edeceğiz.

1-Arınma (Justification): Wesley'e göre inayetin (ilahi lütfun) kurtuluştaki birinci rolü olan bu aşama, kişinin değişim (conversion)¹⁰⁶ yaşadığı anda ortaya çıkmaktadır.¹⁰⁷ Hatta Wesley, bu tecrübenin Calvin'in iddia ettiği gibi ne su vaftizi ile başladığına, ne de Tanrı'nın inayeti sonucunda sadece seçilenlerin bunu yaşadığına inanmaktadır. Bilakis Wesley için aniden meydana gelen bu canlanmanın temeli, kişinin bunu kendi içinde fark etmiş olmasından kaynaklanmaktadır.¹⁰⁸ Bu bağlamda Wesley'e göre arınma, kişinin iradi bir biçimde İsa'nın krallığını kabul etmesinin yanında, bütün günahlarından da pişman olduğu bir aşamadır. Hatta o kişinin pişmanlığının, günahlarının bağışlanmasına, onun manen yeniden doğmasına ve farklı bir kişi olarak tekrar hayata dönmesine neden olduğunu savunmuştur. Ancak bu basamak Wesley için, insanoğlunun fitratında var olan günahkâr tabiatın, yani asli günahın temizlenmesini sağlamaz. Ona göre bu aşama sadece, kişinin o ana kadar yapmış olduğu bireysel hataların ve günahların affını kapsamaktadır. Bu nedenle de Wesley, hatalarından dolayı bağışlanan kişinin, tekrar günah işlemesini yüksek bir olasılık olarak görmektedir. Wesley için kişiyi günah işletmeye sevk eden

¹⁰⁶ Tezimizde yoğun olarak kullanılacak olan değişim, pek çok anlama sahip olan bir kelimedir. Örneğin değişim dini bir terim olarak din değiştirmeye; Hristiyanlıkta günahkârlık aşamasından uzaklaşarak kutsallaşma yolunda ilerlemeye; Evanjelik ve yeniden uyanışçılarda ise İsa'nın kurtarıcı olarak kabulü sonrasında ortaya çıkan bir gelişmeye işaret etmektedir (Dictionary of Christianity (DC), Conversion, Ed. by J. Cooper and Fitzray Dearborn, London 1996, 61). Değişim kelimesinin böylesine geniş bir içeriğe sahip olmasından dolayı da biz, onu "kişinin bütün günahlarından tövbe ederek yüzünü üyesi olduğu dine tam manasıyla çevirmesi ve bu şekilde manevi yönden yeniden canlanması olarak kullanmayı tercih ettik. Bu tanıma göre kişinin günahlarından arınarak yeniden doğmasını sağlayan değişim tecrübesinin, elde edilmesi ile ilgili Hristiyanlıkta pek çok tartışma yapılmıştır. Nitekim ele aldığımız yeniden uyanışçı grupların en önemli tartışma konularından biri de bu olmuştur. Bundan dolayı değişim tecrübesinin alınması konusunda ortaya atılan iki görüşü, burada kısaca ifade etmemiz yerinde olacaktır. Değişim tecrübesinin alınma süreci ile ilgili olan görüşlerden ilki, Agustin'in düşüncesi üzerine temellenmektedir. Buna göre değişim ani bir olay olarak, yani zamanın belli bir anında ortaya çıkmaktadır. Bu durumda da değişim düşünce, değer ve kurallarda radikal bir buhran dönemini ifade etmektedir. Ortaya atılan ikinci görüş ise Thomas Aquinos'un anlayışını yansıtmaktadır. Buna göre ise değişim, ani bir olay olarak değil de bütün bir yaşam içinde, yani zamanla gelişen bir tecrübedir (Flinn, "Conversion", 54-55).

¹⁰⁷ Albanese, 172.

¹⁰⁸ Tim Macquiban, "Conversion", The Encyclopedia of Protestantism (EP), Ed. by Hans H. HillerBrand, Routledge, New York 2004, I, 519.

asli günahtan kurtuluş ise tam kutsama öğretisinin ikinci adımı, yani inayetin tecrübe edilmesi gereken ikinci fiili ile gerçekleşebilmektedir.¹⁰⁹

2-Kutsanma (Sanctification): Tam kutsama doktrininin ikinci basamağı olarak kabul edilmesine nispetle “ikinci vaftiz”, “ikinci kutsama” olarak da adlandırılan bu aşama, Wesley’e göre Tanrı’nın kurtuluştaki nihai gayesi ve Kutsal Ruh’la birleşme aşamasıdır.¹¹⁰ O, kutsanma¹¹¹ tecrübesinin amacının, insanlardaki günahkâr tabiatın kökünü, yani asli günahı tamamen kurutmak olduğunu savunmuştur. Ancak Wesley, bu aşamanın değişimin aksine bir anda oluşmayıp zaman içinde tedricen meydana geldiğini iddia etmiştir.¹¹²

Wesley’e göre değişim sonrası zamanla oluşan bu aşama kişinin, Kutsal Ruh ile yaşamış olduğu bir buhran ile doruk noktasına ulaşmaktadır.¹¹³ Ona göre Kutsal Ruh, bu buhran esnasında kişinin kalbine tesir ederek onu temizlemekte, bu da onun mükemmelleşerek tam kutsamayı elde etmesini sağlamaktadır.¹¹⁴ Nitekim bu görüşe binaen bu tecrübe, “Kutsal Ruh vaftizi” olarak da isimlendirilmiştir.¹¹⁵

Yukarıdaki açıklamalar ışığında Wesley’in tam kutsama öğretisini şöyle özetlemek mümkün gözükmektedir. Wesley’e göre tam kutsama öğretisinin birinci aşamasında, günahkâr bir kimse bilinçli bir şekilde İsa’ya inanarak günahlarından tövbe etmekte ve bu suretle arınmaktadır. Böylece kişi, o ana kadar işlemiş olduğu

¹⁰⁹ Flowers, 63.

¹¹⁰ <http://prca.org/current/Articles/pentecostalism2.htm>.

¹¹¹ Kutsanma tecrübesi, bir şeyin veya bir kimsenin kutsallaşma sürecidir. Protestan teolojisinde ise bu tecrübe, dini dönüş veya arınma olarak bilinen değişimden sonra ortaya çıkan aşamadır (Philips, EP, IV, 1651).

¹¹² Flowers, 63; Albanese, 173.

¹¹³ Byran Klaus, “The Holy Spirit and Mission in Eschatological Perspective: A Pentecostal Viewpoint”, The Journal of Society for Pentecostal Studies, v: 27, No: 2, b.y.y. , Fall 2005, Ebscohost Research, 326.

¹¹⁴ Paul Bassett, “Holiness Movement”, EC, II, 568; Klaus, 326.

¹¹⁵ İkinci tecrübeye bu isim, 1771’de Wesley’in meslektaşı olan Fletcher tarafından verilirken, Kutsal Ruh vaftizinin, insanlara hem içsel bir temizlik hem de manevi bir g   sağladığı iddia edilmiştir. (http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/pentecostal_5.shtml; <http://www.oru.edu/university/library/holyspirit/pentorg1.html>).

bütün günahlarından kurtularak arınmakta ve yeniden doğmaktadır. Ancak bu aşamada kişi, günahlarından temizlenmiş olsa bile, özünde var olan ve kendisine Âdem'den miras kalan günahkârlık tabiatı, ona hala egemen durumda bulunmaktadır. Onun, fitratında bulunan bu günahkâr tabiattan kurtulması ise yalnızca ikinci aşama olan kutsanma ile elde edilebilmektedir. Nitekim zaman içinde Kutsal Ruh'un yardımıyla kazanılan¹¹⁶ bu ikinci aşama, başta kişinin istek ve düşünceleri olmak üzere bütün hissiyatını değiştirmektedir.¹¹⁷

Wesley, kurtuluşu arzulayan Hristiyanların arınma ve kutsanmayı sağlayan bu iki tecrübe için çabalamaları gerektiğine inanmıştır.¹¹⁸ Hatta “Tanrı herkesi eşit oranda sever, İsa da herkes için ölmüştür” sözüyle Wesley, herkesin Kutsal Ruh aracılığıyla yeniden doğabileceğini¹¹⁹ ve kurtuluşa erebileceğini ifade etmiştir. Ancak buradaki en önemli unsur, kişinin bunu özgür iradesi ile istemesidir.¹²⁰

Wesley'in bu düşünceler doğrultusunda Hristiyanları kutsal bir hayat sürmeye çağırması Kuzey Amerikalıların, kişisel dindarlık ile sıkı bir ahlaki yaşantıyı birbiriyle özdeşleştirmelerine neden olmuştur. Amerikalı Metodistlere göre bu mükemmelliği elde etmek ve kutsanmış bir yaşam sürebilmek için seküler dünyadan, onun içki, dans, kumar, küfür vb. günahkâr eğlencelerinden ayrılmak gerekmektedir. Hatta Wesley'in görüşlerine dayanan bu kişisel dindarlık anlayışı,

¹¹⁶ Burnett, “Wesleyanism-Perfection”, EP, IV, 1996.

¹¹⁷ Bernard, 10.

¹¹⁸ Harold Bloom, The American Religion – the Emergence of the Post - Christian Nation, Simon & Schuster, New York 1992, 173.

¹¹⁹ Wesley, Kutsal Ruh ile yeniden doğmanın anlamını Amerika'ya giderken tanışmış olduğu bir grup Moravyalı'dan öğrenmiştir. Ona göre tüm insanlar günah yüzünden ruhsal bir ölüme maruz kalmaktadırlar. İnsanların bu ruhani ölümden kurtulması da Wesley için, Kutsal Ruh'un yardımıyla yeniden doğma ve Mesih'in kanı ile yeniden arındırılma ile mümkün olabilirdi. (Barker, 189).

¹²⁰ <http://prca.org/current/Articles/pentecostalism2.htm>.

Kuzey Amerika’da yeni yeni grupların oluşmasına ve kurtuluşun ikinci basamağı olarak kabul edilen kutsanmaya farklı anlamlar yüklenmesine vesile olmuştur.¹²¹

b. Kutsallık Akımı

Amerika’da hızla yayılan Metodist Akımın büyük bir arzuyla savunduğu tam kutsama doktrini, zamanla hareketin öğreti ve pratiklerinden çıkarılmıştır. Bunun en büyük nedeni de, Metodist Kilisesindeki manevi duyguların gücünü kaybetmesi ve Metodistlerin bu konuda kendilerini üstün görmeye başlamaları olmuştur.¹²² Ancak tam kutsama öğretisini savunmaya devam eden bazı Metodistler, 1867 yılında New Jersey eyaletinin Vineland bölgesinde “Ulusal Kutsallık Kamp Toplantı Derneği” (National Holiness Camp Meeting Association) adı altında bir toplantı yapmışlardır. Bu görüşme, Kutsallık (Holiness) Akımının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Tam kutsama doktrinini savunan bu Metodistler, düzenledikleri kamp toplantıları ve dağıttıkları basılı yayınlar sayesinde büyük kalabalıkların ilgisini çekmiş¹²³ ve hızla yayılmayı başarmışlardır.¹²⁴ Onların bu faaliyetlerinin sonucunda da bir çok Amerikalı Metodist, 1870’li yıllarda Metodist Kilisesinden ayrılarak bu

¹²¹ Fuller, 135.

¹²² Cook, EP, II, 877.

¹²³ Kutsallık hareketi özellikle alt ve orta tabakalarda yer alan insanlar arasında destek bulmuştur. Bunun en önemli nedeni de, bu yeni oluşumun sosyal ve teolojik hoşnutsuzluklara tepki vermesinin yanında zenginliğin artışı ile daha da çok ortaya çıkan dine karşı mesafeli duruşa karşı çıkmasıydı (<http://jsr.as.wvu.edu/2002/Stephens.htm>; <http://are.as.wvu.edu/pentroot.htm>).

¹²⁴ <http://www.holycovenanttabernacle.org/HCBC/History%20of%20Pentecostalism.pdf> (Bu adreste geçen dokümanın aynısı <http://www.thunderministries.com/history/originpentecost.html> ve <http://www.oru.edu/university/library/holyspirit/pentorg1.html> adlı sitelerde de bulunabilir); Quebedeaux, 36.

yeni harekete katılmıştır. 1890 yılında ise bunlar, “Kutsallık”¹²⁵ adı altında tam kutsama öğretisine vurgu yapan ayrı bir akım olarak ortaya çıkmışlardır.¹²⁶

Kutsallık Akımı, kuruluşunun ardından misyon faaliyetleri ve yayınladığı dergilerle¹²⁷ büyük bir taraftar kitlesine sahip olmuştur. Hareketin aşırı bir şekilde Evanjelizmi desteklemesi, ayinlerinde korolar ve popüler ilahileri kullanması ve mütevazî yaşamın göstergesi olarak pahalı kilise inşaatlarına karşı çıkması,¹²⁸ onun dikkat çekmesini sağlayan diğer etkenler olmuştur.

Kutsallık Akımının, Pentekostalist Hareketin oluşmasındaki etkisi, Metodizm gibi tam kutsama öğretisini vurgulamış olmasıdır. Kutsallık Akımına göre bu öğreti, inayetin iki farklı fiilinin tecrübe edilmesiyle alınabilmekteydi. Tam kurtuluşa ulaşmak için yürünen bu yolda atılan ilk adım, kişinin manevi olarak yeniden canlanmasını sağlayan değişim tecrübesidir. Kutsallık Akımı için arınmanın gerçekleştiği bu aşamada Tanrı, insanlara günahlarından kurtulma olanağı sunmaktadır. Ancak Kutsallık Akımı mensuplarına göre buradaki günahlardan kasıt, Âdem tarafından insanlara miras olarak bırakılan asli günah olmayıp, bireysel suçlardır. Bu nedenle de onlara göre Hristiyanlar, değişim aşamasında, işlemiş oldukları suçlarını itiraf etmeli ve İsa’nın çarmıh üzerindeki kurtarıcı ölümünü esas

¹²⁵ Bu hareketin dikkat çeken yönlerinden biri kadınların, hareket içinde idareci olarak kabul edilmiş olmasıdır (Cook, EP, II, 877). Hatta bu hareketin kurucularından biri olan Phobe Palmer, kadın haklarının geliştirilmesi için de büyük bir çaba sarf etmiştir (Askew-Pierard, 124).

¹²⁶ Bloom, 173.

¹²⁷ Kutsallık Akımının sahip olduğu dergiler, XIX. yüzyıldan itibaren Hristiyanlar arasında ortaya çıkan yeniliklerin hızla duyulmasında en büyük rolü üstlenmiştir. Örneğin bu gruba ait olan “the Way of Life”, “Zions Outlook”, “Live Cools” gibi dergiler insanların hangi kitapları okudukları, hangi evanjelistleri takip ettikleri, kime ne için dua yaptıkları, hangi doktrini ret veya kabul ettikleri gibi konuları ele almanın yanında taraftarlarının yaşamış olduğu manevi tecrübelerin diğer yandaşlarla paylaşılmasına da yardımcı olmuştur. Yine bu dergilerde Kutsallık literatürüne ait olan kitapların tam sayfa reklamının yapılması, bu yeni uyanışa ilgi duyan insanların meraklarına hızlı bir şekilde cevap verilmesine de katkı sağlamıştır. Böyle bir önemli güce sahip olan Kutsallık Akımı taraftarları, zamanla gönüllü olarak kendi dergilerinin bayiliklerini yapmaya başlamışlardır. Bu da Kutsallık Akımının farklı bölgelere hızla yayılmasına yardımcı olmuştur (<http://jsr.as.wvu.edu/2002/Stephens.htm>).

¹²⁸ Nathan A. Hatch, The Democratization of American Christianity, Yale University Press, USA 1989, 214.

olarak günahlarının bağışlanmasını istemelidirler. Böylece Tanrı, onları affeder ve ebedi cehennem cezasından kurtarır.

Kutsallık Akımına göre tam kutsama öğretisinin ikinci adımı ise “kutsanma” tecrübesidir. İnyetin kurtuluştaki ikinci rolü olarak kabul edilen kutsanma aşaması, her türlü günahdan temizlenme ve manen olgunlaşma durumudur. Bu nedenle onlara göre ikinci basamağın konusu, insanların günahkâr tabiatının kaynağı olan asli günahdır. Kutsallık Hareketi mensupları için bu aşamada Tanrı, kişinin kalbinden günaha karşı olan dürtüyü mucizevi bir şekilde kaldırmaktadır. Ancak kişinin bu olayı yaşaması, kutsanma inayetini alması için Tanrı’ya dua etmesini gerektirmektedir. Nitekim bu gruba göre duası kabul edilen kişi, bunu yaşamında Tanrı’nın varlığını daha yoğun bir şekilde hissetmesiyle, yani günaha karşı eğiliminde bir azalma olduğunu fark etmesiyle anlamaktadır.¹²⁹ Bu nedenle de kutsanma aşaması, Kutsallık Akımı taraftarları için sapkınlığa karşı yegane ve şaşmaz bir güvence olarak kabul edilmiştir.¹³⁰

Kutsallık Akımı, Metodist görüşten geldiği için tam kutsama doktrini hususunda onunla benzer görüşlere sahip olmuştur. Bu bağlamda her iki grubun benzer olan yanı, yaşamda tam bir günahsızlığın söz konusu olmadığını savunmalarıdır. Bu düşüncelerinden dolayı Kutsallık Akımı mensupları da Metodistler gibi, gizli topluluklara üye olma, mütevazi olmayan kıyafetler giyme, içki, kumar, vb. dünyevi zevk ve arzulardan sakınılması gerektiğine inanmışlardır.¹³¹ Bunlar, kutsal bir yaşam sürmek için dünyevi şeylerden uzaklaşmanın yanında,

¹²⁹ Douglas G. Jacobsen, *Thinking in the Spirit – Theologies of the Early Pentecostal Movement*, Indiana University Press, USA 2003, 69-70.

¹³⁰ Blumhofer, *Restoring the Faith*, Illinois University Press, USA 1993, 26.

¹³¹ Cook, EP, II, 878.

Kilise yaşantısı ile de iç içe olunması gerektiğini de savunmuşlardır.¹³² Bu iki grup arasında benzerlik arz eden bir diğer unsur da, tam kutsamaya ulaşmak konusunda ilahi irade ve insanın işbirliğine vurgu yapmış olmalarıdır.¹³³ Bu iki grubun tam kutsama öğretisi ile ilgili farklı olan görüşleri ise Kutsallık Akımı mensuplarının kutsanmayı, bir süreç olarak ele almaktan çok, zamanın ani bir diliminde ortaya çıkan bir deneyim olarak kabul etmeleridir.¹³⁴

Kutsallık Akımının tam kutsama öğretisi ile ilgili en dikkat çeken yönü, kişinin mükemmelliğe eriştiği ve kalbinin tam olarak arındığı, kutsanma aşaması ile Kutsal Ruh vaftizini yoğun bir şekilde eş değer kılmış olmasıdır. Nitekim Kutsallık Akımının taraftarları, Kutsal metinleri incelemelerinin sonunda havarilerin Kutsal Ruh ile vaftiz edildikleri olayı kutsanma olarak kabul etmişlerdir.¹³⁵ Bunun sonucunda da onlar, kutsanma aşamasıyla genelde Kutsal Ruh vaftizine işaret etmişlerdir.¹³⁶ Böylece Kutsallık Akımı ile birlikte Kutsal Ruh vaftizi, bir Hristiyan'ın kurtuluşa ulaşmasını sağlayan tam kutsama öğretisinin ikinci tecrübesi olarak net bir şekilde gündeme gelmiş olur.¹³⁷ Kutsallık Akımının tam kutsama öğretisi sayesinde Pentekostalizm'e yaptığı en önemli katkı da, bu aşamada ortaya çıkmıştır. Nitekim zaman içinde Kutsallık Akımına mensup pek çok grubun ortaya çıkmasıyla¹³⁸ bazı gruplar,¹³⁹ tam kutsama doktrini ile ilgili mevzuda, genel

¹³² Bassett, "Holiness Movement", EC, II, 568.

¹³³ Cook, EP, II, 876.

¹³⁴ Blumhofer, Restoring The Faith, 26; ODWR, Holiness Churches, 436; Bernard, 10; Wacker, 2; Jacobsen, 70.

¹³⁵ Bernard, 11, Askew-Pierard, 124.

¹³⁶ <http://www.mb-soft.com/believe/txc/pentecost.htm>.

¹³⁷ <http://www.orlutheran.com/pentecostalism.html>.

¹³⁸ Kutsallık Akımına mensup gruplar, yeniden uyanışçı hareketler arasında bulunmalarından dolayı, onların savundukları çoğu düşünceyi desteklemişlerdir. Örneğin Kiliseyi yeniden canlandıracaklarını ve evrensel Hristiyan birliğini kuracaklarını savunmaları (Philip Jenkins, Mystics and Messiahs-Cults and Religions in American History, Oxford University Press, USA 2000, 64; <http://www.holycovenanttabernacle.org/HCBC/History%20of%20Pentecostalism.pdf>), dönemin dört temel prensibine inanmaları (Mead, 237-238), Fundamentalist olmaları ve İsa'nın çok yakında gerçekleşecek olan yeniden gelişine hazırlanmak için dünyevi günahlardan uzak

Kutsallık Akımı öğretisinden ayrılmışlardır. Bu grupların iddiasına göre Kutsal Ruh vaftizi, tam kutsama öğretisinin kutsanma aşaması ile aynı olmayıp, bilakis ondan sonra gelen üçüncü tecrübesidir. Bu düşünceye binaen de bu fikri savunan Kutsallık Akımı grupları, kurtuluşa ulaşmak isteyen insanların ilahi lütfun üç tecrübesini yaşamaları gerektiğini savunmuştur. Bunlar; değişim, kutsanma ve Kutsal Ruh vaftizidir.¹⁴⁰ İşte bu görüşler doğrultusunda Kutsallık Akımına mensup bazı grupların Kutsal Ruh vaftizine, tam kutsama öğretisinin üçüncü bir aşaması olarak işaret etmeleri, bu hareketin Pentekostalizm'e sağladığı en önemli katkı¹⁴¹ olmuştur. Ancak Pentekostalizm'in ortaya çıkması, Kutsallık Akımı taraftarlarının ve etkinliğinin azalmasına neden olmuştur. Bunun en temel nedeni de pek çok Kutsallık Akımı¹⁴² taraftarı ve grubunun,¹⁴³ bu yeni oluşuma katılmış olmasıdır.

c. Keswick - Yüce Yaşam Akımı

Keswick Akımının ortaya çıkması, ABD'deki Kutsallık Hareketinin temel doktrini olan tam kutsama öğretisinin, misyoner ve gezgin evanjelikler vasıtasıyla İngiltere'de yayılmasına dayanmaktadır.¹⁴⁴ Bu öğreti ile yakından ilgilenen William

durmaya çalışmaları (Fuller, "Conversion", 136), bunlar arasında sayılabilir. Hatta Kutsallık Akımına mensup grupların, İsa'nın pek yakın olan gelişini vurgulamak için düzenlemiş oldukları kamp toplantıları, hem Evanjelizme katkı sağlamış hem de inanırların ruhani yaşamlarını gençleştirmek için hayati bir öneme sahip olmuştur (Quebedeaux, 36).

¹³⁹ Örneğin "Ateşle Vaftiz Edilen Kutsallık Kilisesi" (Fire Baptized Holiness Church) bu grupların en meşhurlarındandır.

¹⁴⁰ Flowers, 64.

¹⁴¹ Kutsallık Hareketinin, Pentekostalizm'e sağladığı bir diğer katkı da, şifa bahsetme ve kehanetin de içinde bulunduğu Ruhsal Bağışlara olan ilgiyi arttırmış olmasıdır (<http://are.as.wvu.edu/pentroot.htm>).

¹⁴² Pentekostalizm'e katılmayıp Kutsallık Akımı taraftarı olarak yoluna devam eden grupların, Pentekostalizm'den ayrıldıkları en önemli nokta, Yeni Ahit'teki "Pentekost" olayının literal olarak değerlendirilmemesi gerektiğini savunmuş olmalarıdır (http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/pentecostal_5.shtml).

¹⁴³ Kutsallık Hareketine mensup gruplar arasında ilk Pentekostalist olanları şöyle sıralayabiliriz; "Mesih'teki Tanrı'nın Kilisesi" (Church of God in Christ); "Pentekostal Kutsallık Kilisesi" (the Pentecostal Holiness Church), "Birleşmiş Kutsal Kilisesi" (the United Holy Church), "Tanrı'nın Kilisesi, Cleveland-Tennessee" (Church of God, Cleveland-Tennessee) (<http://www.deusvitae.com/faith/denominations/pentecostalism.htm>).

¹⁴⁴ <http://www.mb-soft.com/believe/txc/pentecost.htm>.

Boardman ve Kutsallık Akımı taraftarları olan Robert-Hannah Whitall Smith çifti gibi Amerikalılar, bu mesajı ulaştırmak için 1873 yılında İngiltere'ye gitmişlerdir. Bu seyahatten yaklaşık iki sene sonra da yeni hareket, İngiltere'nin Keswick şehrinde ilk toplantısını yapmıştır.¹⁴⁵ Nitekim bu yeni oluşuma, Keswick adının verilmesi de, sonraki süreçte grubun yıllık toplantılarının Keswick'te düzenlenmiş olmasından kaynaklanmıştır.¹⁴⁶ Keswick Akımına verilen bir diğer isim olan “yüce yaşam” ise hareketin kurucularından olan Boardman'ın kitabının¹⁴⁷ adına dayanmaktadır.

Keswick Akımı aslında, Kutsallık Hareketi tarafından vurgulanan tam kutsama öğretisinin Baptist, Congregationalist ve Presbiteryen Kiliselere girmesiyle ortaya çıkmıştır.¹⁴⁸ Nitekim tam kutsama öğretisinin bu tür cemaatler arasında yayılmasının başlıca nedeni de, bu öğretiyi İngiltere'ye getiren kişilerin, daha önce bu grupların üyeleri olmalarından kaynaklanmıştır. Örneğin Boardman, bir Presbiteryendi.¹⁴⁹ Bu nedenle Keswick Akımı, Kutsallık Hareketi ile doğrudan bir bağlantıya sahipken Metodist Hareketle bir yakınlığa sahip değildir.¹⁵⁰

Smith çifti ve Boardman sayesinde tam kutsama doktrini kabul eden Baptist, Presbiteryen ve Congregationalist gruplar, bu öğreti hakkında, başta hem Metodist Hareketle hem de Kutsallık Hareketiyle uzlaşmaktaydı. Ancak zaman içinde Keswick Akımı yandaşları, tam kutsama öğretisi konusunda bu hareketlerden

¹⁴⁵ Blumhofer, “Keswick Movement”, EP, II, 1017.

¹⁴⁶ Klaus, 326.

¹⁴⁷ Boardman bu kitabında, insanların kutsal bir yaşam sürmeleri ile ilgili düşüncelerini ifade ettiği için kurucularından biri olduğu Keswick Akımı, bu isimle de anılmıştır. Nitekim bu kitapta Boardman, İsa'ya bağımlı bir hayat sürmenin hayatı daha güçlü kılacağına, ancak Hristiyanların bu konuya uzak olduğunu ifade etmektedir (Bkz. Blumhofer, “Keswick Movement”, EP, II, 1016).

¹⁴⁸ <http://are.as.wvu.edu/pentroot.htm>; Albanese, 172-173.

¹⁴⁹ Bernard, 11.

¹⁵⁰ Albanese, 172-173.

ayrılmışlardır. Keswickçilerin bu hareketlerden farklılaştığı mevzu da, temelde tam kutsamanın ikinci basamağı olan kutsanma meselesinde ortaya çıkmıştır.¹⁵¹

Önceden de ifade ettiğimiz gibi hem Metodist Hareket hem de Kutsallık Hareketi, kurtuluşa tam kutsama doktrini ile ulaşıldığını savunmaktaydı. Bu doktrine göre tam kurtuluş için, inayetin iki fiilinin tecrübe edilmesi gerekmektedir. Bunlardan ilki, bireysel günahların temizlendiği değişim, diğeri ise asli günahın silindiği kutsanma aşamasıydı. Ancak Keswick Akımının bu mevzu ile ilgili ortaya attığı yeni görüşte, ilahi inayetin tecrübe edilmesi gereken her iki basamağı içerik olarak değiştirilmekteydi. Onlara göre tam kutsama öğretisinin ilk aşamasında her türlü günahtan tam olarak temizlenilmekte,¹⁵² ikinci aşamasında ise güç bağışı olarak adlandırılan Kutsal Ruh vaftizi alınmaktaydı. Keswickçiler için Kutsal Ruh vaftizi aşamasının alınma sebebi de, bu adımın Hristiyanlara evanjelik faaliyetlerinde ve ayinlerinde yardımcı olmasıydı.¹⁵³

Görüldüğü gibi yukarıda kısaca ifade etmeye çalıştığımız tam kutsama öğretisi, Keswickçi anlayış ile farklılaşmıştır. Bu nedenle onların düşüncelerini biraz daha açmamız, bu konuyu netleştirmemize fayda sağlayacaktır. Keswickçi anlayışın tam kutsama öğretisi ile ilgili en ayırt edici düşüncesi, her türlü günahtan ilk aşamada arınıldığı görüşüydü. Bu nedenle de onlar ilk aşamanın, hem değişim hem de kutsanma tecrübelerini içerdiğini savunmaktaydı. Onlar değişimi, kişinin kutsallaşması yolunda yeni bir yaşama başlaması olarak kabul etmekteydi.¹⁵⁴ Bu yaşam, kişinin eski günahkâr hayatı ile manen yeniden doğması arasındaki bir

¹⁵¹ Keswickçiler, bu öğretisi hususunda diğer iki gruptan tamamen kopmamışlardır. Nitekim onlar, dünyevi bir mükemmelliğin mümkün olmadığı konusunda diğer iki akımla aynı görüşü savunmaya devam etmişlerdir (Bernard, 11; Blumhofer, “Keswick Movement”, EP, II, 1016).

¹⁵² Hatırlanacağı gibi diğer iki akım, bütün günahlardan arınmanın iki aşamada olduğunu savunmaktaydı.

¹⁵³ Klaus, 326.

¹⁵⁴ Albanese, 172-173.

mücadele sonucunda ortaya çıkmaktaydı.¹⁵⁵ Onlara göre kutsanma ise yaşam boyu devam eden bir süreç olup¹⁵⁶ asli günahın temizlenmesine neden olmaktaydı. Böylece Keswickçilere göre Hristiyanlar, değişim ve kutsanma tecrübelerinin yaşandığı ilk adımda her türlü günahtan arınmaktaydılar.¹⁵⁷

Keswickçiler açısından günahlarından tam olarak temizlenen Hristiyanların, kurtuluş için yaşamaları gereken ikinci bir tecrübe daha bulunmaktaydı. Bu da Kutsal Ruh vaftiziydi.¹⁵⁸ Onlara göre Kutsal Ruh vaftizinin yer aldığı bu ikinci aşama, kalbin saflaşmasını (temizlenmesini) ve mükemmelliğe ulaşmasını değil de, daha çok kişinin Kutsal Ruh tarafından kutsanmasını ifade etmekteydi.¹⁵⁹ Nitekim bu kutsanmanın amacı da özellikle İncil’i yaymada Hristiyanlara güç vermek, mucizeler yaptırmak¹⁶⁰ ve bireyi Hristiyan ayinleri esnasında kuvvetlendirmeye katkıda bulunmaktı.¹⁶¹ Bundan dolayı da Keswickçiler, Kutsal Ruh vaftizinin alındığı bu ikinci aşamaya, aynı zamanda “gücün bağışı” adını vermektedirler.¹⁶²

Keswickçiler, bu farklı görüşleri doğrultusunda İngiltere ve Batı Avrupa’da¹⁶³ kurtuluşu elde etmek için ilahi inayetin iki tecrübesinin, Hristiyanlar

¹⁵⁵ Askew - Pierard, 125.

¹⁵⁶ Keswickçilerin kutsanmanın ani bir zaman dilimi içinde değil de yaşam boyunca alındığını iddia etmesi, bu hareketi Kutsallık Akımından ayıran bir diğer önemli unsurdur (Albanese, 172-173; David G. Rockbuck, “Pentecostal Church of God”, EP, III, 1454).

¹⁵⁷ Keswick Hareketinin bu görüşü, Pentekostalizm içinde Reformcu kanadın da oluşmasına yol açmıştır. İlk dönem Pentekostalistleri, tam kutsama öğretisi hakkında Wesleyci-Kutsallık anlayışını savunurken, sonrakiler arasında Keswickçi alt yapıya sahip olan Reformcu (Durhamcı) Pentekostalistler ortaya çıkmıştır. Reformcu Pentekostalistlere göre İsa, Calvary’de çarmıha gerildiğinde insanların bütün günahları tek seferde silinmiştir. Nitekim onların, konu ile ilgili bu görüşlerine nispetle de düşünceleri “Günahların Tek Seferde Silinmesi Görevi” (Finished Work) olarak terimleştirilmiş ve onlara “Tek Aşamacılar” denilmiştir.

¹⁵⁸ <http://are.as.wvu.edu/pentroot.htm>.

¹⁵⁹ <http://religiousmovements.lib.virginia.edu/nrms/penta.html>.

¹⁶⁰ Klaus, 326.

¹⁶¹ Albanese, 172-173; <http://www.oru.edu/university/library/holyspirit/pentorg.1.html>.

¹⁶² Wacker, 2.

¹⁶³ Blumhofer, Restoring the Faith, 32; “Keswick Movement”, EP, II, 1018.

tarafından yaşanması gerektiğini savunan¹⁶⁴ toplantılar düzenlemişlerdir. Nitekim bu tür faaliyetler, Keswick Akımının geniş bir taraftar kitlesi kazanmasına ve Pentekostal Hareketin oluşumunda rol oynamasına sebep olmuştur.

2. Pentekostal Hareketin Ortaya Çıkmasında Etkili Olan Bireyler

Pentekostal Hareketin ortaya çıkmasında, bazı hareketler gibi bir takım şahıslar da önemli katkılar sağlamıştır. Bu kişilerin, özellikle Ruhsal Bağışlar ve Kutsal Ruh vaftizine ilgi göstermeleri, Pentekostal Hareketin XX. yüzyıl başında ortaya çıkmasında rol oynamalarına neden olmuştur. Bu nedenle biz, bu bölümde Pentekostal Harekete önemli destekler veren bu kişileri ele alacağız.

a. Edward Irving

Londra’da popüler bir Presbiter lider olan Irving, Pentekostal Hareketin ortaya çıkmasına katkı sağlayan önemli kişilerden biridir. Onun bu hareket üzerinde etkili olan düşünceleri, Pentekostalizm’in ana unsurları olarak işaret ettiğimiz Kutsal Ruh vaftizi ve Ruhsal Bağışlar ile ilgilidir. Hatta Irving bu konularla ilişkili olan görüşlerinden dolayı Presbiteryen Kilisesinden de kovulmuştur.¹⁶⁵ Ancak bu dışlanma Irving’in, 1831-1832 yıllarında “Regents Square” adlı bir kilise kurup, bu konular hakkındaki düşüncelerini buradan insanlara ulaştırmasına neden olmuştur. Nitekim onun, kilisesinde özellikle dillerde konuşma ve kehanet bağışlarını tecrübe etmesi, Irving’in Pentekostal Hareketin ortaya çıkmasında üstlenmiş olduğu rolü işaret etmektedir.¹⁶⁶

¹⁶⁴ Klaus, 326.

¹⁶⁵ <http://chi.gospelcom.net/DAILYF/2003/05/daily-05-03-2003.shtml>.

¹⁶⁶ <http://www.oru.edu/university/library/holyspirit/pentorg1.html>.

Irving, Ruhsal Bağışların ilk devirlerdeki gibi yeniden ortaya çıkmasının mümkün olduğunu iddia etmekteydi.¹⁶⁷ Bunun yanında o, Kutsal Ruh vaftizinin, Hristiyanları günahkârlıktan kurtaracak tecrübe olduğunu da savunmaktaydı. Irving, günahkârlıktan kurtulmak için Kutsal Ruh vaftizinin çözüm olduğu düşüncesini, İsa'ya işaret ederek delillendirmektedir. Nitekim ona göre İsa, insanlar gibi günahkâr bir tabiata sahipti. Ancak Kutsal Ruh'a sahip olması, onun bu tabiattan kurtulmasına ve günahsız bir yaşam sürmesine neden olmuştur.¹⁶⁸ Bu nedenle de Irving, Hristiyanların günahkârlıktan¹⁶⁹ kurtulmak için Kutsal Ruh vaftizini tecrübe etmeleri gerektiğini savunmuştur.

Kutsal Ruh vaftizi ile ilgili olarak Irving'in dikkat çeken bir başka düşüncesi, insanları günahsızlaştıran Kutsal Ruh vaftizinin kanıtının, dillerde konuşma bağışı olduğuydu. Yani o, dillerde konuşma bağışını Kutsal Ruh ile yaşanan iletişim aracı olarak görmektedir.¹⁷⁰ Hatta Irving'e göre bu bağış, İsa'nın dönüşünden önceki Kutsal Ruh'un son ortaya çıkışına da işaret etmekteydi.¹⁷¹

Irving'in özellikle Hristiyanların Kutsal Ruh vaftizini almaları ile günahkarlıktan kurtulacaklarını söylemesi, bu vaftizin kanıtının dillerde konuşma bağışı olduğuna işaret etmesi ve bu bağışla birlikte İsa'nın dönüşünün çok yakın olduğunu iddia etmesi, onun Pentekostal Harekete katkı sağlayan düşünceleri olmuştur. Nitekim Irving'in de bu hususları desteklemesi, Pentekostal Hareketin bunları kendine temel almasını kolaylaştırmıştır.

¹⁶⁷ <http://chi.gospelcom.net/DAILYF/2003/05/daily-05-03-2003.shtml>.

¹⁶⁸ http://www.geocities.com/lasttrumpet_2000/timeline/irvingbio.html;
<http://chi.gospelcom.net/DAILYF/2003/05/daily-05-03-2003.shtml>;

¹⁶⁹ Irving, insanların maruz kaldığı hastalıkların da işlenilen günahlardan kaynaklandığına inanmaktaydı (http://www.geocities.com/lasttrumpet_2000/timeline/irvingbio.html).

¹⁷⁰ David Allen, "Regent Square Revisited: Edward Irving, Precursor of the Pentecostal Movement", Evangel, b.y.y. , 22.3.2004, Autumn, Ebscohost Research, 78.

¹⁷¹ Irving için Kutsal Ruh'un ortaya çıkacağına işaret eden bir diğer alamet de, İsa'nın dönüşüne yakın İsraililerin topraklarına dönmesiydi (http://www.geocities.com/lasttrumpet_2000/timeline/irvingbio.html).

b. Charles Finney

Amerikalı yeniden uyanışçı¹⁷² liderlerden biri olan Finney¹⁷³ özellikle 15-30 yaş grubu arasındaki gençlerin, değişim tecrübesini yaşamaları için toplantılar düzenlemiş ve bu suretle Pentekostal Harekete katkı sağlamıştır. Finney, yılda bir kere ve yaklaşık iki-üç hafta devam eden bu toplantılarda özellikle tövbekârlara hitap ettiği vaazlar vermiş¹⁷⁴ ve vaazlarında şifa bahşetme gibi Ruhsal Bağışları sergilemiştir.¹⁷⁵

Finney, döneminin en dikkat çeken konusu olan tam kutsama öğretisine, bir hayli önem vermektedir. Hatta o, bu öğretiyi toplum içinde popülerleştiren isimlerden biri olarak da kabul edilmektedir. Ona göre kutsanma, değişim sonrasında yaşamı farklılaştıran bir tecrübeydi.¹⁷⁶ Finney bu aşamanın, asli günah dahil olmak üzere yapılan bütün hatalardan insanı temizlediğini iddia etmekteydi.¹⁷⁷ Ona göre devam eden bir süreç olan kutsanma,¹⁷⁸ ardından da insanları Kutsal Ruh vaftizini

¹⁷² Finney'e göre yeniden uyanış, Tanrı'nın insanoğlunun aklını Kutsal Ruh'un etkisi ile değiştirmesi sonucunda ortaya çıkmıştır (<http://xroads.virginia.edu/~hyper/detoc/religion/finney.html>).

¹⁷³ Avukat olan Finney, 29 yaşında kendi kurtuluşunu sorgulamaya başlamıştır. O, bu sorgulama sonucunda da, ileride önemli bir yeniden uyanışçı lider olacağı kariyerine adım atmıştır. Finney yaşamış olduğu dönüşümün ardından, Presbiteryen Kilisesinde yönetici olmak için çabalamış ve bu arzusu 1824 yılında papaz olarak atanmasıyla gerçekleşmiştir. Papazlık görevini New York'un sınır bölgelerinde yerine getiren Finney'in bu yerlerde yaptığı vaazlar çok büyük ilgi çekmiş ve onun kısa sürede önemli bir uyanışçı lider olmasına yol açmıştır (<http://www.christianitytoday.com/history/special/131christians/finney.html>). Finney dini mevzulardan başka köleliğe ve ırk ayrımına karşı çıkmak gibi XVIII. yüzyıldaki pek çok sosyal reformun da öncüsü olmasından dolayı (Barker, 214), II. Uyanışın önemli liderlerinden biri olarak kabul edilmektedir (Askew-Pierard, 81).

¹⁷⁴ Finney bu vaazlarında, özellikle kurtuluşun Calvin'in dediği gibi seçilenlere ait olmayıp bilakis insanın kendi iradesiyle ilgili olduğu görüşünü aktarmıştır. Hatta bunun için "inançsızlar yapamaz değil, isteksizdirler." klişesini kullanmıştır (<http://www.christianitytoday.com/history/special/131christians/finney.html>). Bu düşüncelerinden başka Finney'in yeni kanunlar (new measures) adını verdiği fikirleri de bir hayli ilgi uyandırmıştır. Örneğin kadınların toplantılarda duayı yönetmelerine izin vermesi, onun yeni kanunlar olarak adlandırdığı düşünceleri arasında en dikkat çekenlerdendir (http://forerunner.com/forerunner/X0587_Charles_G._Finney.html).

¹⁷⁵ <http://nationalhumanitiescenter.org/tserve/nineteen/nkeyinfo/nevanrev.htm>.

¹⁷⁶ Wacker, 2.

¹⁷⁷ <http://www.orlutheran.com/pentecostalism.html>.

¹⁷⁸ Wacker, 2.

almaya zorlamaktaydı. Hatta bu aşamalar içinde Finney'in, en çok vurgu yaptığı tecrübe de Kutsal Ruh vaftizi idi.¹⁷⁹

c. Evan Roberts

Gallerli (Wales) bir maden işçisi olan Evan Roberts,¹⁸⁰ XX. yüzyılın önemli uyanışçı liderlerindendir. Onun uyanışçı bir lider olması, dini bir eğitim almak amacıyla gittiği “Newcastle Emlyn Gramer” okulunda, yaşamış olduğu manevi bir tecrübeye dayanmaktadır. Nitekim yaşamış olduğu bu deneyim sonucunda ona, Tanrısal bir mesajla evine dönüp, oradaki insanlara Tanrı'nın Ruhunun açılabilmesi konusunda yardımcı olması ilham edilmiştir. Böylece evine dönen Roberts, bu tecrübeyi insanlara anlatmaya başlamış ve büyük bir kalabalığın dikkatini çekmiştir. Kısa bir zaman sonra da bu kalabalık, Roberts başkanlığında bir uyanış hareketine dönüşmüştür. Diğer uyanışçı hareketler gibi Hristiyanlığın özüne dönmek için çabalayan bu uyanış hareketi, Galler (Wales) bölgesinde ortaya çıkmasından ötürü de Galli (Welsh) Uyanışı (1904-1906) adını almıştır.

Evan Roberts, öğretileriyle büyük bir ilgi çekmiş ve 100.000 Hristiyan'ın değişim tecrübesini yaşamasına vesile olmuştur. Hatta Roberts'ın başkanlığını yaptığı bu uyanış, kısa sürede Avrupa'ya¹⁸¹ sonrasında da Amerika'ya uzanmıştır. 1904 yılında Roberts başkanlığında tam olarak şekillenen Galli Uyanışı, Pentekostalizm'in Avrupa'daki benzeri ve öncülü olarak kabul edilmektedir.¹⁸² Bunun nedeni, bu yeni uyanışın Pentekostalizm öncesi Ruhsal Bağışlarla ilgilenen

¹⁷⁹ Blumhofer, *Restoring the Faith*, 32.

¹⁸⁰ Wales - Glomorgon'da doğan Roberts, 11 yaşında okuldaki ayrılıp 20 yaşına kadar babasıyla maden işçiliği yapmıştır (<http://welshrevival.com>).

¹⁸¹ <http://welshrevival.com>.

¹⁸² <http://www.rapidnet.com/~jbeard/bdm/Psychology/char/more/pente.htm>.

son hareket olmasıdır.¹⁸³ Nitekim Roberts, toplantılarında Kutsal Ruh'la nasıl dolunacağını ele almış ve içten geldiği biçimde konuşma (Glossolalik) bağışını uygulamıştır.¹⁸⁴ Bundan dolayı da Evan Roberts, XX. yüzyılın ilk karizmatik lideri kabul edilmiştir.¹⁸⁵

Roberts'ın, Kutsal Ruh ile iletişime geçme ve diller bağışı gibi konuları ele alması, pek çok Kutsallık ve Keswick Hareketi mensubunu Galli Uyanışının, Yoel Peygamberin bahsettiği “son yağmur” kehanetinin bir tezahürü olduğuna inandırmıştır.¹⁸⁶ Bu nedenle Amerika'da büyük bir ilgiyle takip edilen Roberts ve uyanışı, Amerikalıları benzer bir uyanışın kendi ülkelerinde de ortaya çıkacağı düşüncesine sevk etmiştir.¹⁸⁷ Ancak 1906 yılı içinde Roberts'ın, vaizlik görevini bırakması, Galli Uyanışının bir anda sönmesine neden olmuştur.¹⁸⁸ Bu da Roberts'ın 1904 yılında aniden başladığı uyanışçı liderliğini, yine aynı hızla 1906 yılında sonlandırmıştır. Fakat onun Pentekostal Hareketin değerlerine vurgu yapan son kişi olması, onu ve başkanı olduğu uyanışı bir hayli önemli kılmıştır.

B. PENTEKOSTAL HAREKETİN ORTAYA ÇIKIŞI

XVIII. ve XIX. yüzyıldaki uyanışçı hareketler gibi Pentekostal Hareketin ortaya çıkmasında da pek çok sebep etkili olmuştur. Bu sebeplerden en önemli olanları Kilise ile ilgili uygulamalar, teolojik sorunlar ve bu dönemde İsa'nın kesin olarak geleceği düşüncesi idi. Nitekim bu devirde ibadetteki şekilcilik, inancın

¹⁸³ RWWC, Evan Roberts, 260.

¹⁸⁴ <http://www.holycovenanttabernacle.org/HCBC/History%20of%20Pentecostalism.pdf>.

¹⁸⁵ http://www.bbc.co.uk/wales/religion/sites/timeline/pages/religion_in_wales_13.shtml.

¹⁸⁶ William Faupel, “The Restoration Vision in Pentecostalism”, the Christian Century, b.y.y. , October 17, 1990, Proquest Research, 938.

¹⁸⁷ <http://www.rapidnet.com/~jbeard/bdm/Psychology/char/more/pente.htm>. (Nitekim bu dönemde ABD’de yeni yeni ortaya çıkmaya başlayan Pentekostal Hareketin, 1906 yılında büyük bir taraftar patlaması yaşaması insanlara, beklentilerinin gerçekleştiğini düşündürmüştür.)

¹⁸⁸ RWWC, Evan Roberts, 260.

modernleşmesi ve pratiklerdeki dünyasallık, Kiliseyle ilgili en çok tartışılan mevzulardı.¹⁸⁹ Bundan dolayı da Hristiyanlar, bu soruna çözüm olması için kiliselerini yeniden inşa etmek, yani onları öze döndürmek amacıyla uğraşmaktaydılar. Bu dönemde Hristiyanların önem verdikleri bir diğer konu ise büyük bir korku ve ümit içinde bekledikleri İsa'nın gelişi meselesiydi. Nitekim onlar, İsa'nın yanında yer alabilmek amacıyla ellerinden geldiğince dünyevi şeylerden uzak durup mükemmel bir hayat sürmeye çabalamaktaydılar. Bu tür beklentiler nedeniyle de XIX. yüzyıl sonlarında toplumda, yoğun olarak kurtuluşun nasıl gerçekleşeceği konusu tartışılmaktaydı. Önceden de bahsettiğimiz gibi bu dönemdeki gruplar, bir Hristiyan'ın mükemmelleşerek kurtuluşu elde edeceğini savunmakta, bu mükemmelliğin ise tam kutsama öğretisi ile elde edildiğine inanmaktaydılar.

Bir Hristiyan'ın, kurtuluşu elde etmesini sağlayan tam kutsama doktrini hakkında toplumdaki genel uzlaş, onun iki aşamadan oluştuğuydu. Bu aşamalardan ilki, İsa'yı Tanrı ve kral olarak kabul etme ile başlayan değişim basamağıydı. İkincisi ise kişinin asli günden tamamen kurtularak Kutsal Ruh ile iletişim kurmasını sağlayan kutsanma basamağıydı. Ancak bu devirdeki Kutsallık Akımına mensup bazı gruplar, iki aşamadan oluşan tam kutsama doktrinine, “Ateş ve Kutsal Ruh vaftizi” adı altında üçüncü bir aşamayı daha ekliyorlardı. Nitekim Pentekostal Hareketin önderleri de, Kutsal Ruh vaftizini üçüncü aşama olarak kabul eden bu grupların düşüncelerinden etkilenmişlerdir.

Kurtuluşun nasıl elde edileceği konusu dahil olmak üzere, yukarıda Kilise ile ilgili saydığımız pek çok sıkıntıyı da kendisine sorun eden Pentekostal Hareketin asıl ortaya çıktığı nokta, 1901'in yılbaşı gecesi Topeka'da (Kansas) Kutsal Ruh vaftizi ve

¹⁸⁹ The New Encyclopedia Britanica - Macropaedia (NEB-M), “Pentecostal Churches”, Chicago 1979, XIV, 31; Quebedaux, 35.

diller bağışı için dua eden bir grup insanın yaşadığı vecdsel tecrübedir. Nitekim Topeka’da yaşanan bu tecrübeyle ortaya çıkan Pentekostal Hareket, iki önemli karakter sayesinde de kuruluş aşamasını tamamlamıştır. Bunlardan biri Pentekostal Hareketin ilk aktörü olan Charles Fox Parham’dır. Diğeri ise Los Angeles’ta açmış olduğu “Azusa Caddesi Misyonu” (Azusa Street) ile hareketin toplumda tam olarak yer edinmesini sağlayan William Seymour’dur.

Bu iki önemli karakter doğrultusunda aşağıda incelemeye başlayacağımız bölüm, Pentekostalizm’in ilk evresi olarak kabul edilmektedir.¹⁹⁰ Hatta hareketin, sonraki süreçte ilk dönem Pentekostalizm’e ek olarak “Neo-Pentekostalizm” ve “Neo-Karizmatizm” adı altında farklı kollara ayrılması, bu dönemin “Klasik Pentekostalizm” olarak adlandırılmasına da sebep olmuştur.

1. Pentekostal Hareketin Kurucu Önderleri

Pentekostalizm’in kurucuları, yukarıda da belirttiğimiz gibi, Charles Fox Parham ve William Seymour’dur. Bu iki liderden Parham, Pentekostal Hareketi ortaya çıkaran kişi olurken, Seymour ise hareketin zaman içinde kaybolmamasını hatta daha da güçlenerek evrenselleşmesini sağlayan kişidir. Biz, Pentekostal Hareketin kuruluş aşamasını anlatırken, öncelikle bu önemli kişilerin hayat hikayelerine, onların hareket içinde nasıl liderleştiklerine ve önemli görüşlerine yer vereceğiz. Bu üslupla başlayacağımız ortaya çıkış devresine, ardından da Seymour tarafından kurulan ve hareketin hızla evrenselleşmesini sağlayan Azusa Caddesi Misyonu ile devam ederek Pentekostal Hareketin kuruluş aşamasını incelemeye çalışacağız.

¹⁹⁰ Flowers, 65.

a. Charles Fox Parham

Charles F. Parham, Pentekostal Hareketin kurucusu olarak kabul edilmektedir. Ancak onun bu sıfatı, öğrencisi William Seymour tarafından ilerleyen dönemde elinden alınmıştır. Parham'dan, bu kurucu sıfatın alınmasının nedenlerinden biri, Seymour'un Pentekostal Hareketi evrenselleştiren kişi olması, diğeri ve daha da önemlisi Parham'ın işlemiş olduğu iddia edilen cinsel bir suçtur. Nitekim bu ithamın bir sonucu olarak Parham, hem kendi devri hem de sonraki dönem Pentekostalistleri arasında, kurucu dahi olsa, bir anlamda göz ardı edilmeye çalışılmıştır.

Parham, farklı bir kişiliğe ve düşünce yapısına sahip olmanın yanında, yaşadığı devirdeki Amerikan toplumunun da dikkat çeken tavırlarını yansıtmaktadır. Bu nedenle Parham'ın hayatını, düşüncelerini, Pentekostal Hareketin kuruluşuna götüren süreci ve sonraki dönem gelişmelerini, iç içe ele almamızın mevzunun anlaşılmasını kolaylaştıracağı kanaatindeyiz.

Parham 1873 yılında Iowa Eyaletinin Muscatine şehrinde doğmuş,¹⁹¹ 1883 yılında ise ailesiyle sonraki yaşantısında çok önemli bir yer dolduran, Kansas'a taşınmıştır.¹⁹² Parham'ın eğitim hayatı, çocukluk devresinde ağır hastalıklara¹⁹³ yakalanmasından ötürü, ancak ileriki yaşlarında Metodist Kilisesine bağlı bir kolejde başlamıştır.¹⁹⁴ Parham, dini eğitimi esnasında bir dönem tıp tahsiline¹⁹⁵ de yönelmiştir. Ancak o, hastalıklarının şiddetli bir şekilde nüksetmesinden dolayı

¹⁹¹ Blumhofer, *Restoring the Faith*, 44; Jacobsen, 20; Blumhofer, "Pentecostalism", EP, III, 1459.

¹⁹² Blumhofer, *Restoring the Faith*, 44.

¹⁹³ Parham'ın yaşadığı hastalıklar, bebeklik döneminde viral enfeksiyon ile başlamıştır. O, kısa bir süre sonra da ateşli romatizmaya yakalanmıştır. Hatta bu hastalıklardan ötürü büyümesinin üç yıl durduğu söylenmektedir (Bkz. Jacobsen, 20).

¹⁹⁴ Blumhofer, "Pentecostalism", EP, III, 1459.

¹⁹⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Fox_Parham; Jacobsen, 22 (Kimi kaynaklarda ise Parham'ın okuduğu ikinci alanın fizik olduğu belirtilmektedir. Ayrıca bkz. Blumhofer, *Restoring the Faith*, 44).

eğitim hayatına bir süre ara vermek zorunda kalmış, iyileştiğinde de tıp eğitimini bırakarak, tekrar dini eğitime geri dönmüştür.¹⁹⁶ Parham, yaşamış olduğu hastalıklardan dolayı çok iyi bir eğitim alamasa da,¹⁹⁷ 20’li yaşlarında okulunu bitirip Metodist bir vaiz olmuş¹⁹⁸ ve kısa sürede Kansas’ın ruhani lideri olarak kabul görececek bir seviyeye ulaşmıştır. Parham gözde bir rahip olduğu bu sırada, düşünce yapısının oluşmasında büyük bir etkisi olan David Baker isimli bir Kuveykır¹⁹⁹ da sıkı bir dostluk kurmuştur.²⁰⁰ Hatta bu dostluk sonradan Parham’ın, David’in torunu ile evlenmesiyle daha da pekişmiştir.

Parham Metodist bir vaiz olarak çok uzun süre çalışmamıştır. Onun, amirleriyle kilisenin hiyerarşisi ve ibadet biçimleri hakkında yapmış olduğu tartışmalar,²⁰¹ Parham’ın görevinden istifa etmesine neden olmuştur. Böylece Parham, 1895’te gezici bir Evanjelist olarak çalışmaya başlamıştır. Aslında bu ayrılık, Pentekostal Hareketin ortaya çıkmasında önemli bir köşe taşı olmuştur. Nitekim Parham, gezgin papazlığı esnasında yeniden uyanışçı hareketleri inceleyerek

¹⁹⁶ Parham iyileştikten sonra tıp eğitimi yerine tekrar dini eğitime dönmüştür. O, böyle bir tercihte bulunmasının nedeni olarak da yaşamış olduğu hastalıkların, Tanrı tarafından dini eğitimini terk etmesi nedeniyle kendisine verilmiş bir ceza olmasını göstermektedir.

¹⁹⁷ Parham, çok iyi bir eğitim alamasa da bu eksikliği ile her zaman övünmüştür. Bunun nedeni olarak da o, bu eksiklik sayesinde Kutsal Kitabı tarafsız olarak okuyabilmesini göstermiştir (Bkz. Jacobsen, 20-22).

¹⁹⁸ Blumhofer, “Pentecostalism”, EP, III, 1459.

¹⁹⁹ Kuveykır, İsa’nın mesajının dünyanın her yerine yayılması gerektiğini savunmalarının yanında, Kilise ve Kutsal Kitap otoritesini de ret eden bir gruptur. Nitekim onlar için yegane otorite, Kutsal Ruh’tur (Ali Rafet Özkan, “Adventistler, Kuveykır”, Yaşayan Dünya Dinleri, Ed. Şinasi Gündüz, Ankara 2007, 177). Bu grup, Tanrı ile iletişim kurmanın da kişinin kendini dinlenmesiyle olacağını iddia etmektedir (Din ve İnanç Sözlüğü, “Kuveykır”, Ed. Şinasi Gündüz, Vadi Yayınları, Ankara 1998, 229).

²⁰⁰ Özellikle David’in Parham üzerinde en etkili olduğu düşüncesi, “Annihilation” fikri olmuştur (Jacobsen, 22). Bilindiği gibi Annihilation; günahkâr kulların, ebediyen ateşte kalmayıp yok edileceğinin savunulduğu düşüncedir (<http://ftp.ftc-i.net/~hannapro/pentecostalmove.html>; Quebedeaux, 27; Bernard, 16).

²⁰¹ http://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Fox_Parham.

kendi ve dolaylı olarak da Pentekostal Hareketin, teolojik alt yapısını oluşturmıştır. Onun ilgisini çeken grupların başında da, Kutsallık Akımı gelmiştir.²⁰²

Parham, 1896 yılında yakın arkadaşı olan David'in torunu,²⁰³ Sarah Twistlewaite, ile evlenmiştir.²⁰⁴ Ancak onun hastalıkları, evliliğinden kısa bir süre sonra tekrar nüksetmiştir. Parham, tedavi olarak her türlü tıbbi alternatifi ret etmiş ve bu devrin en yaygın düşüncelerinden biri olan şifa bahşetme inancı doğrultusunda, çözümün yalnızca Tanrı'ya yakarmak ile sağlanacağına inanmıştır.²⁰⁵ Nitekim kaynaklar, Parham'ın dua etmesi sonucunda kısa sürede iyileştiğini, ardından da Kansas Eyaletine bağlı Topeka'ya taşınıp burada 1898'de bir "şifa evi" açtığını zikretmektedirler. Bu evde, hastalara dua etmeye ve şifa vaazları vermeye başlayan²⁰⁶ Parham, başta üst kesim insanlara hitap etmiştir. Çünkü Tanrı'dan güç almak ve şifa bulmak isteyen insanlar, burada haftalığı yedi dolar olan bir odayı kiralamakta ve bu amaçları doğrultusunda dua etmekteydiler. Ancak Parham, işlerin istediği gibi gitmemesi üzerine, bu şifa evinin programını fakirlerin ve marjinal kesimin ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlemek zorunda kalmıştır.²⁰⁷ Böylece Parham, şifa evi vasıtasıyla yavaş yavaş kendini liderleştiren bir taraftar kitlesi kazanmaya başlamış olur.

Parham, şifa evini açtıktan sonra, 1900 yılında uzun bir geziye çıkmıştır. Bu gezi, Pentekostal Hareketin ortaya çıkmasındaki son basamak olmuştur. Ancak

²⁰² Blumhofer, "Pentecostalism", EP, III, 1459.

²⁰³ Jacobsen, 23.

²⁰⁴ Blumhofer, Restoring the Faith, 46; "Pentecostalism", EP, III, 1459.

²⁰⁵ Aslında Parham, hastalıklardan çok fazla çekmiştir. Hatta kendisi gibi ağır hastalıklara maruz kalan oğulları, o hayatta iken vefat etmişlerdir. Parham, bu üzücü olaylara rağmen şifanın Tanrı'ya yakarmak ile kazanılacağı düşüncesini hiçbir zaman terk etmemiştir. Ancak bu düşüncesi, 1904 yılında taraftarlarından birinin kızını tedavi ettirmeyip ölmesinden sonra, halktan çok büyük bir tepki görmesine neden olmuştur. (<http://ftp.ftci.net/~hannapro/pentecostalmove.html>).

²⁰⁶ Restoring the Faith, 46; Blumhofer, "Pentecostalism", EP, III, 1459.

²⁰⁷ Jacobsen, 23.

Pentekostal Hareketi oluşturan bu son aşamaya değinmeden önce, şimdiye kadar anlattığımız Parham'ın düşünce zeminini oluşturan unsurları, burada kısaca özetlememiz yerinde olacaktır. Nitekim Parham'la ilgili olan bu hususlar, Pentekostal Hareketin hangi unsurlar üzerine bina edildiğini bir bütün olarak ifade etmesi bakımından önem arz etmektedir. Parham'ın düşüncelerinin ve Pentekostal Hareketin oluşmasında etkili olan unsurları şöyle sıralayabiliriz;

1- Parham'ın, eğitimini almış olduğu Metodist anlayış.

2- Onun, David Baker ile olan yakın arkadaşlığının sonucunda etkilendiği Kuveykırılık.²⁰⁸

3- Parham'ın Metodist Kilisesinden ayrılması sonucunda uyanışçı hareketleri, özellikle de Kutsallık Akımını, yakından incelemesi.

4- Parham'ın yaşamış olduğu hastalıklar sonucunda her türlü tıbbi tedaviyi ret ederek, yalnızca Tanrı'ya dua sonucunda şifa bulunacağına inanması (İmanla şifa bahşetme).

5- Parham'ın şifa evini açtıktan sonra gezici bir Evanjelist olarak Chicago, Cleveland, New York, Maine ve Winnipeg gibi şehirleri kapsayan uzun seyahati esnasında meşhur üç dini grup lideri ile karşılaşması.²⁰⁹

Yukarıda saydığımız bu son madde, Pentekostal Hareketin ortaya çıkışında çok önemli bir aşamayı oluşturmaktadır. Zira Parham'ın bu kişilerle tanışması, bir yıl içinde Pentekostal Hareketin ortaya çıkmasına kaynak teşkil etmiştir. Pentekostal Hareketin ortaya çıkmasında pay sahibi olan bu liderler ise

²⁰⁸ Quebedeaux, 27.

²⁰⁹ Parham bu insanlardan başta büyük oranda etkilenmiş ve çoğunun Tanrı tarafından "yağlanmış", yani kutsanmış olduğuna inanmıştır. Ancak ilerleyen yıllarda Parham, bu kanaatinden vazgeçmiştir (Jacobsen, 24).

Benjamin Irwin,²¹⁰ Frank Sandford,²¹¹ Alexander John Dowie²¹² ve A. B. Simpson²¹³ adlı o dönem Amerikasının önemli kişileridir.²¹⁴

²¹⁰ Benjamin Irwin, daha öncede ifade ettiğimiz “Ateşle Vaftiz Edilenler Kutsallık Kilisesi” grubunun başkanıydı (Albanese, 174). O ve taraftarlarının en dikkat çeken yanı, tam kutsama öğretisinin kutsanma ile tamamlanmayıp, başka bir aşamayı daha içerdiğini savunmalarıydı. Bu düşüncelerine binaen de onlar, kutsanmanın ardından Kutsal Ruh tarafından mucizevi bir şekilde ziyaret edildikleri bu üçüncü aşamaya, “Ateş ve Kutsal Ruh vaftizi” adını vermekteydiler. Bu vaftiz ile ilgili onların en dikkat çeken yanları da Irwin ve taraftarlarının bu vaftizi alırken çılgılık atma, bağırma ve transa geçme gibi tavırlar sergilemeleriydi. Irwin ve cemaatinin üyesi olduğu Kutsallık Akımı mensupları ise kutsanma ile Ateş ve Kutsal Ruh vaftizini aynı şey olarak kabul etmelerinden ötürü bu gruba karşı çıkmaktaydılar (Albanese, 174; Cook, EP, II, 878). Irwin’in dikkat çeken bir diğer yanı da dönemin önemli unsurları arasında yer alan şifa bahsetme ve İsa’nın ikinci gelişinin ani olacağını savunmasıydı. (<http://www.mb-soft.com/believe/index.az.html>). Parham, Hristiyanların güç ve mükemmellik amacıyla Kutsal Ruh vaftizini tecrübe etmeleri gerektiğini savunan Irwin’den bu vaftizin, kutsanmadan ayrı bir tecrübe olduğu fikrini almıştır (Bernard, 40; <http://ftp.ftc-i.net/~hannapro/pentecostalmove.html>).

²¹¹ Kutsallık Hareketinin önde gelen isimlerinden biri olan Frank Sandford, Maine şehrine bağlı Shiloh’da açmış olduğu “Kutsal Ruh ve Kutsal Kitap” (the Holy Ghost and Bible) okulunda Kutsal Ruh ile nasıl beraber olunacağını derslerini vermiştir. Sandford’un cemiyetinin Parham’ı etkileyen yönlerinden biri, bu okulun eğitiminde uygulanan esneklik olmuştur (Blumhofer, “Pentecostalism”, EP, III, 1459). Shiloh’da Parham’ı etkileyen bir diğer şey de ayinlerin, saatlerce devam eden hissi (duygusal) coşkunlukları içermesidir. Nitekim buraya gelen katılımcılar; bu ayinler esnasında bağırarak, el çırpma, içten geldiği gibi şarkı söylemekte, şeytan ile savaşmakta (ki bu deneyim esnasında kişi bağırarak, yumruklarını sıkarak, şiddetli bir şekilde kıvrılırdı), dua etmekte ve vecdsele bir tarzda konuşmaktaydılar (Blumhofer, Restoring the Faith, 49-50).

²¹² İskoçya doğumlu olan A. John Dowie, dönemin ünlü şifacı liderlerinden biriydi. 1872 yılında Congregational bir kilise pastörü olarak Avusturya’ya göçen Dowie, burada ilahi şifa bağışi hakkında vaazlar vermiştir. Ardından Dowie 1888 yılında Amerika’ya gitmiş ve 1896’da burada “Katolik Havarisel Kilisesini” (Catholic Apostolic Church) kurmuştur. 1900 yılında ise Dowie, Zion şehrini kilisesinin merkezi yapmıştır. Bu şehir, sonradan da çok önemli bir dini merkeze dönüşmüştür ([http://www.holycovenantabernacle.org/HCBC/History%20of%20Pentecostalism.p](http://www.holycovenantabernacle.org/HCBC/History%20of%20Pentecostalism.pdf)df).

²¹³ Simpson, “Hristiyan Misyon Birliği” (Christian Mission Alliance) adlı önemli bir şifacı organizasyonun kurucusudur. (<http://www.mb-soft.com/believe/txc/pentecost.htm>). O, Parham ve Bartleman gibi erken dönem Pentekostalistlerini etkilemiş ve onlardan etkilenmiştir. Nitekim bu etkilenmeler sonucunda da 1906-1908 yılları arasında kendi grubu içinde Pentekostal Hareket yayılmıştır. Hristiyan Misyon Birliği ilk dönemden itibaren Pentekostalist bir grup olmasına karşın, pek çok konuda Parham ve grubundan farklılaşmıştır. Örneğin Hristiyan Misyon Birliğinin taraftarları genelde eğitimli orta sınıftan oluşmaktaydı. Yine onlar, ırk ve cinsiyet ayrımı mevzularında eşitlikçi olmalarının yanında rahiplerin eğitilmesini ve merkezileşmiş bir organizasyonu da desteklemekteydiler (John Creech “Vision of Glory: the Place of the Azusa Street Revival in Pentecostal History”, Church History, b.y.y., September 1996, Proquest Religion Research, 417-418). Parham ve ona bağlı olanlar ise bu konularda, onların tam aksini düşünmekteydiler. Hristiyan Misyon Birliği, Pentekostal Hareket içinde ilerleyen dönemlerde de adından bahsettirmiştir. Nitekim bu grup sonraki süreçte “Tanrı’nın Cemiyetleri” (Assemblies of God) adlı önemli bir Pentekostal gruba başkanlık etmiştir. Onların gündemde kalmasını sağlayan diğer bir etken de Simpson’ın grubunun, (günümüzde çoğu Pentekostalistin kabul ettiği görüş olan) Durhancıları (Reformcu) desteklemesi olmuştur (<http://oru.edu/university/library/holyspirit/pentorg1.htm>).

²¹⁴ Blumhofer, “Pentecostalism”, EP, III, 1459.

Parham 1900 yılındaki bu uzun evanjelik gezinin ardından, yaşadığı şehir olan Topeka'ya geri dönmüştür. Ancak giderken bırakmış olduğu taraftarlarının büyük bir kısmının dağıldığını görmüştür. O, bu kaybını gidermek amacıyla da, gezisi esnasında detaylı bir şekilde öğrendiği tam kutsama öğretisini insanlara anlatmak ve tecrübe etmelerine yardımcı olmak²¹⁵ için 1900 Ekim'inde Topeka'da "Kitab-ı Mukaddes Okulu" adlı bir eğitim kurumu²¹⁶ açmıştır.²¹⁷ Bilindiği gibi o dönemde Kutsallık Akımının büyük propagandaları sonucunda her yerde Hristiyanların, tam kutsama öğretisini almaları gerektiği yankılanmaktaydı. Bununla bağlantılı olarak da Parham, onaylamış olduğu bu hareketin doktrin ve pratiklerini, okulundaki yaklaşık 40 kadar öğrenciye eğitim olarak vermiştir.²¹⁸ Öğrenciler ise bu eğitimlerinin yanı sıra dua etmek, oruç tutmak ve Kutsal metin okumak gibi dini ritüelleri uygulamışlardır.²¹⁹

Parham'ın, Kutsallık Akımı doktrinlerine ek olarak bu okulda öğrettiği önemli bir konu, onun bir mühür olarak algıladığı Kutsal Ruh vaftizi ve dillerde konuşma bağıışı olmuştur. Kaynaklara göre Parham, 1900 başlarından beri büyük bir ihtimalle dillerde konuşma bağıışı hakkında bir şeyler bilmekteydi. Nitekim onun bu bilgisinin kökeni olarak Frank Stanford'un, Maine'de düzenlenen ilahi şifa bahşetme konulu toplantısında, bu konuyu duyması gösterilmektedir.²²⁰ Ancak Parham'ın bu konu ile çok daha yakından ilgilenmesi ve onu yoğun olarak vaaz etmeye başlaması

²¹⁵ Jacobsen, 25.

²¹⁶ Bu okulun önemli bir özelliği Sandford'un yönetim tarzına uygun bir şekilde yönetilmiş olmasıdır (<http://ftp.ftc-i.net/~hannapro/pentecostalmove.html>). Bu tarza göre Parham, Sandford gibi tek metin (Kutsal kitap) ve tek hoca (Kutsal Ruh) anlayışı içinde okulunu idare etmiştir. Burada Parham'ın konumu ise "Kutsal Ruh'un ağzı" olarak ifade edilmektedir (Blumhofer, Restoring the Faith, 49-50).

²¹⁷ Blumhofer, Restoring the Faith, 47; Robert M. Anderson, "Pentecostal and Charismatic Christianity", ER, 2005, X, 7029; <http://oru.edu/university/library/holyspirit/pentorg1.htm>.

²¹⁸ NEB-M, XIV, 31; Flowers, 64.

²¹⁹ NEB-M, XIV, 31.

²²⁰ Wacker, 5.

1901 yılbaşı gecesinde yaşanan tecrübe ile olmuştur. Bu olay sonrasında Parham'ın gerek Kutsal Ruh vaftizi gerekse dillerde konuşma bağışı hakkındaki görüşleri, onu diğer Kutsallık Akımı yandaşlarından ayırmış ve Pentekostal Hareketin tam manasıyla ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Kaynaklara göre 1901 yılbaşı gecesinde yaşanan tecrübenin ortaya çıkması, Parham'ın bir vaaz için birkaç günlüğüne şehirden ayrılmasına dayanmaktadır. Parham, öğrencilerinden gezisi sırasında “Pentekostal Kutsama” olarak da adlandırılan Kutsal Ruh vaftizini ve bunun Kutsal metindeki kanıtının ne olduğunu incelemelerini istemiştir. Hocalarının yokluğunda bunu araştıran öğrenciler, Parham'ın geziden dönmesiyle ona bu vaftizin kanıtının, dillerde konuşma bağışı olduğunu söylemişlerdir. Parham'ın bu düşünceyi onaylamasıyla da dillerde konuşma bağışı, Kutsal Ruh vaftizinin kanıtı olarak kabul edilmiş ve bundan sonra hem Parham hem de öğrencileri, bu bağış için çabalamaya başlamışlardır.²²¹ Parham ve öğrencilerinin bu Ruhsal Bağışı kazanmak için yaptıkları ayinlere cevap da, 31 Aralık 1900 gecesinde dualar ve Kutsal Kitap okumaları ile yılbaşını kutlamak amacıyla toplandıkları esnada gelmiştir. Nitekim Parham'ın Agnes Ozman²²² adındaki bir bayan öğrencisi, Kutsal Ruh vaftizi için dua ettikleri bu kutlama esnasında, hocasından ellerini başına koyup kendisini kutsamasını ve Kutsal Ruh vaftizini alması için ona dua etmesini istemiştir. Parham da bu isteği geri çevirmemiş ve onu kutsamasının hemen ardından Agnes, dillerde konuşmaya başlamıştır.²²³

²²¹ <http://religiousmovements.lib.virginia.edu/nrms/penta.html>; Blumhofer, Restoring the Faith, 50; http://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Fox_Parham.

²²² Bir çiftçi ailenin çocuğu olan Agnes, Parham'ın okuluna başlamadan önce Nebraska'daki Episkopalyan Kilisesine, sonrasında da pek çok Kutsal Kitap Enstitüsüne katılarak yoğun bir eğitim almaya çalışmıştır (<http://www.answers.com/topic/agnes-ozman>). Nitekim bu arzusu nedeniyle gezgin bir şekilde yaşayan Agnes, 30'lu yaşlarında Topeka'ya uğramadan önce şifacı gruplar içinde de aktif bir rol oynamıştır. Agnes'in dikkat çeken bir yanı da, Pentekostal düşünce olarak Keswickçi anlayışa sahip olmasıdır (Blumhofer, Restoring the Faith, 50-51).

²²³ Flowers, 64; Cairns, 490; Askew-Pierard, 137.

Hatta kimi kaynaklar Agnes'in konuştuğu dilin Çince olduğunu ve bu dili onun, üç gün boyunca İngilizce konuşmaksızın, zikrettiğini söylemektedir. Bu olayın sonucu olarak da 1901 yılbaşı gecesinde Kutsal Ruh vaftizi, diller bağıışı eşliğinde ilk defa Agnes ile alınmış olur. Yalnız burada dikkat çeken bir konu, Parham'ın bu bağıışı ancak Agnes'ten kısa bir zaman sonra diğer öğrencileriyle²²⁴ birlikte tecrübe etmesidir.²²⁵

Parham bu şekilde dillerde konuşma bağıışının alınmaya başlamasının ardından, yaklaşık sekiz yıl boyunca yoğun bir şekilde "Kutsal Ruh ve Ateş vaftizi" adı altında Kutsal Ruh vaftizini, kutsanmadan²²⁶ ayrı bir unsur olarak insanlara anlatmaya çalışmıştır.²²⁷ Parham'ın, Kutsal Ruh vaftizini üçüncü tecrübe olarak kabul etmesinin yanında onu hem ayin için bir güç²²⁸ hem de misyon faaliyetlerine yardımcı bir unsur olarak yorumlaması, Kutsallık Akımı öğretisi ile ters düşmesine neden olmuştur.²²⁹ Bu etken de Parham ve taraftarlarının, bir hareket oluşumuna doğru yol almasına neden olmuştur. Hatta Parham'ın bu esnada dillerde konuşma bağıışı ile ilgili düşünceleri, onun yandaş sayısını arttıran unsur olmuştur. Onun bu konu hakkındaki düşünceleri, hareketinin taraftar kazanmasıyla ilgili önemli ipuçları vermesinden dolayı, Parham'ın dillerde konuşma bağıışı ile ilgili görüşlerini ayrı bir alt başlık altında ele almamız bizim için daha yararlı olacaktır.

²²⁴ Parham'ın öğrencilerinden biri olan Lilian Thistletrate'ın diller bağıışını aldığı esnada şöyle konuştuğu rivayet edilmektedir: "Evassa, evassa, use rela sema calah mala kanah leulla ssage nalan. Lige logle lazle lagle. Ene mine mo, sah rah el me sah rah me." Bu ifadelerin tercümesi de şöyle yapılmaktadır; "İsa kurtarmak için cesurdur. İsa duymak için hazırdır. Tanrı aşktır. vb. gibi" (<http://ftp.ftc-i.net/~hannapro/pentecostalmove.html>).

²²⁵ <http://www.answers.com/topic/agnes-ozman>; Bloom, 173; Blumhofer, Restoring the Faith, 51; Alister E. McGrath, The Future of Christianity, Blackwell Publish, Oxford 2002, 106.

²²⁶ Bilindiği gibi Kutsallık ve Metodist Akımında Kutsal Ruh vaftizi, kutsanma ile birlikte ele alınmakta ve asli günahın temizlendiği aşama olarak kabul görmektedir. Parham ise Irwin'in de etkisiyle Kutsal Ruh vaftizini bu iki aşamadan ayırıp, tam kutsamayı üç aşamaya çıkaranların yanında yer almıştır (Bernard, 40; <http://ftp.ftc-i.net/~hannapro/pentecostalmove.html>).

²²⁷ Blumhofer, Restoring the Faith, 50.

²²⁸ Wacker, 5.

²²⁹ Bernard, 13.

a.1. Parham'a Göre Dillerde Konuşma (Glossolalia) Bağışı

Parham'ın en önemli özelliği, XX. yüzyıl başlarında Kutsal Ruh vaftizinin, dillerde konuşma bağıışı ile kanıtlandığını iddia eden ilk kişilerden olmasıdır.²³⁰ Bu düşüncesi doğrultusunda da Parham dillerde konuşma bağıışı (Glossolalia) için öğrencileriyle uzun bir süre ibadet etmiş ve iddiaya göre bu ihsanı Topeka'daki Kutsal Kitap okulunun kapanmasına yakın bir dönemde almıştır.

Parham için dillerde konuşma bağıışı, Ruhsal Bağışlar mevzusunda değindiğimiz, Xenoglossolalik bir tabiata sahiptir.²³¹ Bu nedenle de ona göre Xenoglossolalik tabiata sahip olan dillerde konuşma bağıışı, dünyanın evanjelikleşmesini kolaylaştırmak amacıyla²³² insani dillerin mucizevi bir şekilde alınmasını ifade etmekteydi.²³³ Yani ona göre misyonerler, ilahi bir mucize olarak yabancı dil öğrenmeye ihtiyaçları kalmadan İsa'nın misyonunu rahat bir şekilde yayabileceklerdi.²³⁴

Parham dillerde konuşma bağıışı ile ilgili bu görüşleri sayesinde Topeka'da (Kansas) büyük bir kitleyi kendine bağlamayı başarmıştır. Hatta onun Topeka'lı destekçileri, Yoel'in kitabındaki son yağmur kehanetini, o dönemde yaşadıklarına inanmışlardır.²³⁵ İsa'nın dönüşünden kısa zaman önce yaşanılacağına inanılan bu kehanetin gerçekleştiğini görmek de, Parham ve öğrencilerini bir an önce bu yeni haberleri Kuzey Amerika'ya ve dil öğrenmeksizin Japonya, Çin gibi Uzak

²³⁰ Blumhofer, *Restoring the Faith*, 52; Mark A. Noll, *The Old in a New World: the History of North American Christianity*, Eerdmans Publishing, USA 2002, 151.

²³¹ Rockbuck, "Pentecostal Church of God", EP, III, 1454.

²³² Blumhofer, "Pentecostalism", EP, III, 1459.

²³³ Dillerle ilgili Parham'ın bu düşüncesi kendisinden sonra gelecek olan diğer önderler tarafından benimsenmemiştir. Hatta son dönemlerde bu görüşe karşı çıkanlar, diller bağışının göksel bir dil olduğunu iddia etmektedirler (Jacobsen, 19).

²³⁴ <http://oru.edu/university/library/holyspirit/pentorg1.htm>; http://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Fox_Parham.

²³⁵ Parham başkanlık etmiş olduğu bu yeni oluşum, kendilerinin Kutsal Kitap'ta "son yağmur" olarak kabul edilen Yoel Peygamberin kehanetinin ta kendisi olduklarını iddia etmekteydi. Bu nedenle o, hareketini "Son Yağmur" olarak da nitelendirmekteydi (Bernard, 17).

Doğu ülkelerine yaymaya başlamalarına neden olmuştur. Ancak, bu evanjelik amaç sebebiyle Uzak Doğu'ya giden misyonerler, büyük bir hayal kırıklığı yaşamışlardır. Nitekim Parham'ın iddia ettiği dillerde konuşma bağı, bu insanların gittikleri yerlerde, hiçbir şekilde işe yaramamış ve Pentekostal Hareket buralarda yayılamamıştır.²³⁶ Fakat Uzak Doğu'ya nispetle Kuzey Amerika'daki yayılım çok daha başarılı olmuştur.

Kısa zaman içinde dikkatleri üstüne çeken Parham, hareketini “Havarisel İnanç” (Apostolic Faith) olarak adlandırmış²³⁷ ve düşüncelerini kitlelere daha hızlı bir şekilde ulaştırabilmek amacıyla da, hareketiyle aynı adı taşıyan bir dergi yayınlamıştır. Parham'ın insanları hareketine çekmek için uyguladığı bir başka girişim de, bir oditoryum inşa ettirmek olmuştur. Ona göre böyle bir oditoryum, Hristiyanların dünyayı evanjelikleştirmek arzusu ile buraya gelmelerine ve burada diller bağışını almalarına vasıta olacaktı. Ancak Parham, planının istediği şekilde işlememesi ve mali sıkıntılardan ötürü, bu emelini gerçekleştirememiştir. Hatta bu olumsuz girişim, sonrasında hareketin gerileme sürecine girmesine sebep olmuştur. Böylece 1901'in yılbaşı gecesinde Kutsal Ruh vaftizinin alınmasıyla başlayan Havarisel İnanç Hareketi, altı ay gibi kısa bir süre sonra gerileme sürecine girmiştir.²³⁸ Bu da pek çok taraftarın, Parham'ın misyondan ayrılmasına neden olmuştur.²³⁹ Sonuçta Parham, aynı yıl içinde Topeka'daki okulunu kapatmak zorunda kalmıştır.²⁴⁰ Ancak Parham misyonunun bu şekilde sonlanmasını istememiş

²³⁶ <http://ftp.ftc-i.net/~hannapro/pentecostalmove.html>

²³⁷ Jacobsen, 18.

²³⁸ Jacobsen, 27.

²³⁹ Blumhofer, Restoring the Faith, 54.

²⁴⁰ http://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Fox_Parham.

ve Kutsal Ruh vaftizi ile imanla şifa bahşetmeyi²⁴¹ temel alan Havarisel İnanç öğretisini, orta batı Amerika’da anlatmak için yeni bir seyahate çıkmıştır.²⁴² Bu seyahatle birlikte yaklaşık iki yıl boyunca Parham’ın hareketi, sessiz ve yavaş bir şekilde yoluna devam etmiştir. 1903 yılıyla birlikte de Havarisel İnanç Hareketi, bu gerileme sürecinden çıkmıştır. Parham’ın hareketinin tekrar dikkat çekmesini sağlayan olay da, onun bir kadına şifa sağlaması olmuştur.²⁴³ Bu olay sonrasında Havarisel İnanç Misyonu Güney Kansas, Güney Missouri, Batı Oklohama, Batı Teksas ve Houston’da tekrar kitlelerin²⁴⁴ dikkatini çekmeye ve taraftarlar kazanmaya başlamıştır.

Parham, Havarisel İnanç Misyonunun bu bölgelerde dikkat çekmesinin ardından, ikinci Kutsal Kitap okulunu Houston’da 1905 yılında açmıştır.²⁴⁵ O, burada ilk Kutsal Kitap okulunda olduğu gibi kurtuluş için çabalayan insanlara,

²⁴¹ Şifa bahşetme, Parham’ın hayatının erken dönemlerinden beri desteklemiş olduğu bir görüştü. Bu nedenle o, Kutsal Ruh vaftizini bir doktrin olarak savunmaya başlamadan önce zaten şifa bahşetme konusunda devamlı vaazlar vermektedir. Ancak onun sonraki zamanlarda Kutsal Ruh vaftizini vurgulamaya ve toplumda anlatmaya başlamasıyla, şifa bahşetme önem açısından ikinci sıraya düşmüştür. Fakat bu konu, Parham için önemini hiçbir zaman kaybetmemiştir. Nitekim Parham’ın, Havarisel İnanç Misyonunu tekrar diriltecek unsur da onun şifa bahşetmesi sonucunda yaşanmıştır.

²⁴² Anderson, ER, X, 7029; <http://ftp.ftci.net/~hannapro/pentecostalmove.html>; <http://oru.edu/university/library/holyspirit/pentorg1.htm>.

²⁴³ Havarisel İnanç Misyonunu tekrar canlandıran olay, kör olan Kansas Galenalı Mary Arthur isimli bir kadının, Parham’ın Missouri’ye bağlı Eldorado Springs’teki ayinlerinden birinde şifa bulmasıyla ortaya çıkmıştır. Bu toplantı esnasında mucizevi bir şekilde iyileşen Mary, sonradan Parham’ı Galena’ya toplantılar yapmak için davet etmiştir. Parham 1903–1904 yıllarında Mary’in bu davetine icabet etmiş ve burada başta bir Metodist Kilisesi ardından da Mary Arthur’un evi olmak üzere pek çok yerde vaazlar vermiştir. Parham’ın bu toplantıları, kısa zamanda etkisini göstermiş ve Havarisel İnanç Misyonu, tekrar insanların dikkatini çekmeye başlamıştır. Nitekim bu yeni taraftarlar sayesinde de Parham’ın öğretileri, Güneybatı Kansas’a ve Batı Teksas’a ulaşmış, hatta 1904 yılında Havarisel İnanç misyonunun ilk iskelet kilisesi Kansas Eyaletine bağlı Keelville’de inşa edilmiştir (Blumhofer, Restoring Faith, 54). Parham’ın Galena toplantılarının, Pentekostal Hareketi tekrar canlandırmasının yanında dikkat çeken bir etkisi daha vardır. Bu da bu toplantılarının, Howard Goss gibi ilerleyen dönemin önde gelen Pentekostal liderlerini ortaya çıkarmasıdır (Bernard, 13; <http://www.holycovenantabernacle.org/HCBC/History%20of%20Pentecostalism.pdf>).

²⁴⁴ Bu şekilde tekrar canlanan Havarisel İnanç Misyonu, genelde bu bölgelerdeki fakir ve kırsal kesimden olan insanların ilgisini çekmiştir. (Creech, 412).

²⁴⁵ Flowers, 64; Cairns, 490; Bernard, 14; Jacobsen, 27; Blumhofer, “Pentecostalism”, EP, III, 1459.

Kutsal Ruh vaftizini yaşamaları gerektiğini öğretmiştir.²⁴⁶ Bu sayede Parham, bir yandan okulu aracılığıyla düşüncelerini anlatmaya çalışmış²⁴⁷ diğer yandan da onun yandaşları, 1905 yılından itibaren Parham'ın fikirlerini Teksas, Kansas, Oklohama'da yaymaya başlamışlardır. Böylece Parham'ın Houston'daki Kutsal Kitap okulunu açmasıyla başlayan ikinci dönem, Pentekostal Hareketin ilk ortaya çıktığı döneme göre daha kuvvetli ilerlemiştir. Nitekim 1906'lı yıllarda²⁴⁸ Parham'ın, Pentekostal mesajını Illionis Eyaletine bağlı Zion şehrine²⁴⁹ ulaştırması, önemli bir taraftar kitlesini²⁵⁰ de kazanmasına vesile olmuştur.

²⁴⁶ Noll, 151.

²⁴⁷ Parham'ın, Houston'daki okulunu açması, Pentekostal Hareketi evrenselliğe ulaştıracak olan William Seymour'un da Pentekostal Hareketin tarihine girmesine neden olmuştur. Parham'ın Houston'daki okuluna başlayan Seymour, daha ilk anlardan itibaren Parham'ın dikkatini çekmiştir. Bu nedenle de Parham, Seymour'un Kutsal Ruh vaftizini alana kadar Houston'da kalmasını istemiştir. Parham'ın böyle bir amaç gütmeye nedeni de, sonrasında onu Teksas'taki kendi cemaatinden olan siyahlara göndermeyi planlamasıydı. Ancak bu esnada henüz dillerde konuşma başışını almamış olan Seymour, Los Angeles'a gitmiş ve burada Parham'ın Havarisel İnanç Misyonunun bir rahibi olarak vaaz vermeye başlamıştır. Seymour'un Los Angeles'a taşınması ve Azusa Caddesi Misyonunu kurmasının ardından da Pentekostal Hareket, kuruluş aşamasını tamamlamıştır (Blumhofer, Restoring the Faith, 55).

²⁴⁸ 1906 senesinin Pentekostal Hareket için önemli olan bir diğer yanı, Seymour'un bu yıl içinde Los Angeles 312 Azusa Caddesinde bir misyon lideri olmasıdır (Cairns, 490). Hatta onun Azusa'yı kurması, Parham ve grubuna karşı olan ilginin azalmasına yol açmıştır. Nitekim Parham'ın grubu, Azusa sonrasında "Eski Havarisel İnanç Misyonu" (the Old Apostolic Faith Mission / OAFM) şeklinde anılmaya başlanmıştır (Creech, 413). İlerleyen dönemlerde bu iki grup arasındaki ilişki, dengesiz bir seyir izlemiştir. Aslında iki grup arasındaki iletişim, ilk yıllarda belirsiz, ama olumluydu. Ancak Parham'ın 1909 yılında buraya gerçekleştirdiği ziyaret sonrasında, Azusa Misyonu taraftarlarını sapkın olarak nitelendirmesi, iki grup arasındaki iletişim tamamen kopmasına neden olmuştur (Creech, 413).

²⁴⁹ Zion şehri, 1901 yılında Alexander Dowie'nin cemaatinin merkeziydi. Şehir, çok güçlü evrensel bağlantılara sahip olmanın yanında sıkı da bir düzene sahipti. Şehrin en önemli yeri "Shiloh" olarak bilinen kiliseleriydi. Şehrin dikkat çeken yönü, başka cemaatlere mensup liderlerin içeriye alınmamasıydı. Ancak Dowie'nin yapmış olduğu cinsel ahlaksızlıklar ve iddia etmiş olduğu saçma doktrinler, cemaat içinde ayrımların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Nitekim Parham, böyle bir zamanda Dowie'ye karşı olan insanlar tarafından Shiloh'a davet edilmiştir (1906). Bu şekilde Shiloh'ya giden Parham, Havarisel İnanç öğretisini burada anlatarak pek çok insanın dikkatini çekmeyi başarmıştır (Blumhofer, Restoring the Faith, 72; Bernard, 15).

²⁵⁰ Parham'ın yandaşları genelde orta batılı ve güney batılı Pentekostalistlerden oluşmaktaydı. Ancak bu Pentekostalistler arasında, Los Angeles'taki Pentekostalistler gibi kurumsal bir bağlantı sağlanamamıştır (Creech, 413). Parham'a bağlı olan Pentekostalistler arasındaki bağlantı kopukluğunun en temel nedeni de belli başlı konularda yapılan tartışmalar olmuştur. Özellikle merkezi bir organizasyon oluşturmak, bununla bağlantılı olarak yeni kiliseler kurmak, doktrinel tartışmaları ortadan kaldırılmak ve din adamı eğitimi ile ilgili konular, onlar arasında en çok tartışmaya neden olan mevzulardı (Jacobsen, 20). Hatta bu tür problemlerin yanında Parham ve ona sıkı sıkıya bağlı olan bazı Pentekostalistlerin öyle farklı düşünceleri vardı ki, bunlar kurulacak bir ortaklığı tamamen gölgelemeye yeterliydi. Buna verebileceğimiz en çarpıcı örnekler ise

Parham, 1907 yılında şöhretini lekeleyen ve fikirdaşları tarafından dışlanmasına neden olan bir suçlamayla karşılaşmış ve San Antonia’da eş cinsellik suçundan tutuklanmıştır. Delil eksikliği nedeniyle Parham hakkındaki dava düşmüş, ancak taraftarlarının büyük bir kısmı onu ret etmiştir.²⁵¹ Böylece Parham, 1929’da ölünceye kadar sadece Kansas, Baxter Springs’teki küçük bir gruba başkanlık etmiştir.²⁵²

Bu tarzda çalkantılı bir yaşam geçiren Pentekostalizm’in kurucusu Parham, hayatı boyunca beş hususu insanlara anlatmak için çabalamıştır. Bunlar inançla kutsanma, inançla kurtuluş, inançla şifa bahşetme, İsa’nın bin yıl öncesi ikinci gelişi ve Kutsal Ruh vaftizidir.²⁵³ Anlaşılacağı üzere bu beş unsur içinde özellikle tam kutsama öğretisini içeren inançla kurtuluş ve Kutsal Ruh vaftizi, Pentekostal Harekette ayrı bir yere sahiptir. Hatta bu mevzular ile ilgili sonraki dönem Pentekostal liderlerinin farklı düşünceler beyan etmiş olması, Parham’ın bunlarla ilgili düşüncelerini ayrı bir alt başlık olarak ele almamızı gerektirmektedir. Bu iki önemli konuyu ele aldıktan sonra da onun dikkat çeken görüşlerine kısaca yer vereceğiz.

ırkların saflığını güvence altına almak, kadınların kilisede yönetici olmaları konusuna soğuk bakmak, ibadet esnasında coşkulu tavırlar sergilemeyi ret etmektir (Creech, 413-414).

²⁵¹ <http://ftp.ftc-i.net/~hannapro/pentecostalmove.html>; Blumhofer, “Pentecostalism”, EP, III, 1459. http://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Fox_Parham (Pentekost isminin alınması da bu sıkıntılı döneme rastlamıştır. Parham’a yapılan bu suçlamadan sonra pek çok evanjelik, gruptan ayrılıp Arkansas’ta bir araya gelmiştir. Aralarında ileriki dönemde Pentekostal Hareket içinde önemli mevkiler elde edecek olan Howard Goss, L.C. Hall, D.C.O. Opperman gibi isimlerin de bulunduğu bu grup, Havarisel İnanç adının Parham’dan ötürü toplumda kötü bir izlenim yaratmasından dolayı isim değişikliğine gitmeye karar vermiştir. Böylece Pentekostalist adı, kullanılmaya başlanmıştır Blumhofer, Restoring the Faith, 82).

²⁵² Blumhofer, Restoring the Faith, 54; Bernard, 34; Jacobsen, 28.

²⁵³ <http://ftp.ftc-i.net/~hannapro/pentecostalmove.html>; Blumhofer, Restoring the Faith, 46.

a.2. Parham'a Göre Kurtuluş

Parham'ın bakış açısına göre kurtuluş, tam kutsama olarak adlandırılan öğreti sayesinde elde edilmektedir. Ona göre bu doktrin, inayetin üç filinin tecrübe edilmesiyle gerçekleşmektedir. Parham için bu tecrübelerin ilk ikisi, değişim ve kutsanma aşamaları, sonuncusu ise Pentekostal tecrübe olarak adlandırılan²⁵⁴ Kutsal Ruh vaftizi aşamasıdır.²⁵⁵ Parham ilk aşama olan değişim basamağında kişinin yaşadığı dönüşümün,²⁵⁶ ona önceki hayatını tamamen terk ettirdiğine ve onun, manen yeniden doğarak yepyeni bir kişi olmasını sağladığına inanmaktadır. Hatta Parham, Kutsallık Akımı taraftarları gibi, değişimin kişinin bireysel günahları için bağışlanma sağladığını savunmuştur.²⁵⁷

Parham için kurtuluşun ikinci aşaması, kutsanma basamağıdır.²⁵⁸ Ona göre kutsanmanın konusu Âdem'den kalan günah, amacı ise bundan temizlenmedir. Bu nedenle bu basamaktaki temizlenme, onun için hem ruhu hem de bedeni içermektedir. Bundan başka kutsanma ile ilgili olarak Parham, onun yaşam içinde devam eden bir süreç olduğunu da savunmuştur. Yani ona göre kutsanmanın gelişmesinde ve büyümesinde hiçbir sınır yoktur. Bu nedenle de Parham, bu aşamayı, bir Hristiyan'ın mükemmelleşmesini sağlayan tecrübelerin şafağı olarak kabul etmiştir.

Parham'a göre kurtuluşun elde edilmesini sağlayan tam kutsama doktrinin son aşaması ise Kutsal Ruh vaftizidir. Parham için bu aşamada, Tanrı'yla iletişim sağlanmaktadır. Bu özel deneyim ona göre, Hristiyanlar için pek çok fayda

²⁵⁴ Wacker, 5.

²⁵⁵ Creech, 411.

²⁵⁶ Parham kendi dönüşümünü, gençlik yıllarında gezici bir evanjelistin düzenlemiş olduğu bir toplantıya katıldıktan sonra yaşadığını söylemektedir. Nitekim o, bu toplantıdan sonra eve dönüş yolunda Kutsal Ruh'un, sert ve baskın bir inancı kalbine yerleştirdiğini ve bu olay sonrasında da kendisinin, hatalarını telafi etmek için çabalamaya başladığını anlatmaktadır (Jacobsen, 21).

²⁵⁷ Jacobsen, 21.

²⁵⁸ Bernard, 16.

barındırmaktadır. Onun için Kutsal Ruh vaftizinin insanlara sağlayacağı ilk fayda, dünyanın sonunda yaşanacak olan karmaşa döneminde kişiye, bir koruma kalkını sağlaması ve Hristiyanlara güç vermesidir. Nitekim Parham, ahir zaman alametlerinin her yerde görüldüğünü iddia etmiştir. Örneğin ülkeler arasında yaşanan savaşlar, Hristiyan toplumundaki bilim, sihir ve hipnotizmadaki artış, Amerika halkının manevi yönden çöküşü, İsrail'e dönen Yahudi sayısındaki artış vb. unsurlardan²⁵⁹ başka Tanrı'nın İsa dünyaya gelmeden önce büyük bir uyanışın olacağı vaadinde bulunması,²⁶⁰ ona göre hep İsa'nın dönüşünün habercileriydi. Bu nedenle Parham, çağ sona ermeden ortaya çıkacak olan şeytani etkilerden korunabilmek ve İsa'nın düşmanlarından kurtulabilmek için Hristiyanların, kendisinin "mühür" olarak adlandırmış olduğu Kutsal Ruh vaftizini almaları gerektiğini savunmuştur.²⁶¹ Bu düşünceler doğrultusunda ona göre eğer ki, İsa'ya inanan Hristiyanlar Kutsal Ruh vaftizini almazlarsa o zaman onlar, İsa'nın dönüşünden önce meydana gelecek olan karmaşa ve kargaşa dönemlerinde büyük sıkıntılara maruz kalacaklardır.

Parham'ın Kutsal Ruh vaftizini almayan Hristiyanlarla ilgili bir diğer iddiası bu insanların, kurulacak olan "Yeni Gökler Krallığının" değil de, "Yeni Dünyanın" mirasçıları olmalarıdır. Parham'ın bu düşünce ile kast etmiş olduğu anlam İsa'nın, göklerdeki ebedi ve ölümsüz yaşamı ifade eden Kiliseyi, yalnızca bu üç tecrübeyi alanlara verecek olmasıdır.²⁶² Ancak ona göre bu tecrübeyi almayan

²⁵⁹ Jacobsen, 35, 41-46.

²⁶⁰ Jacobsen, 20.

²⁶¹ Blumhofer, "Pentecostalism", EP, III, 1459.

²⁶² Parham, Hristiyanların "Gökler Krallığına" girmeleri için su vaftizine de büyük bir vurgu yapmıştır. Ancak Parham'ın su vaftizi ile ilgili düşünceleri bir hayli karışıktır. Nitekim kendisi 1890'lı yıllarda Kutsal Ruh vaftizinin tek temel vaftiz olduğuna inanmıştır. Bu düşüncesinin bir sonucu olarak da birkaç yıl su ile vaftiz etmemiştir (Quebedeaux, 27; Blumhofer, Restoring the Faith, 46-47; Blumhofer, "Pentecostalism", EP, III, 1459). Bunun öncesinde Parham, bir ara yalnız İsa adına bir sefer suya batırma yöntemi ile vaftiz etmiştir. Çünkü ona göre üçleme

Hristiyanlar ise yalnızca yeni dünyadaki ebedi insan yaşamını elde edeceklerdir.²⁶³

Bu düşüncelerinin bir sonucu olarak da Parham, Hristiyanlar için bir sigorta poliçesi olarak kabul ettiği Kutsal Ruh vaftizini alan insanlara, “İsa’nın gelini” adını vermiştir.²⁶⁴

Parham’a göre kişiyi son zamanlardaki eziyetlerden kurtarmak için bir kalkan görevi üstlenecek olan Kutsal Ruh vaftizinin, Hristiyanlara sunduğu bir diğer fayda onun hem evanjelik görevde hem de ayinlerde onlara özel bir güç²⁶⁵ sağlamasıdır. Parham, bu bağış sayesinde Hristiyanların, yabancı bölgelerde İncili yaymak, yani Evanjelik hareketler için yerli dilleri öğrenmek zorunda kalmayacaklarını savunmuştur. Nitekim ona göre bu Hristiyanlar, mucizevi olarak zaten havarisel bir güç olan dillerde konuşma bağışına sahip olacaklardır. Kısaca Parham için Hristiyanlar bütün milletlere gönderilmelerinden ötürü onlara, muhakkak bu insanların dillerinde konuşma gücü verilecektir.²⁶⁶

a.3. Parham’ın Dikkat Çeken Diğer Görüşleri

1. Parham, kurtuluşla ilgili olarak Arminiancılar²⁶⁷ ve bu konuda Wesleyci-Kutsallık Akımının desteklediği bakışı savunmuştur.

şeklinde yapılan vaftiz, Kutsal Kitaba uygun değildi (Bernard, 21). Sonrasında ise Parham, Tanrı’nın emredilen ritüelleri uygulaması için kendisine vahiyde bulunduğu iddiasıyla tekrar üçlü batırma usulüyle su vaftizi yapmaya geri dönmüştür (Blumhofer, Restoring the Faith, 46-47).

²⁶³ Bernard, 18.

²⁶⁴ <http://ftp.ftc-i.net/~hannapro/pentecostalmove.html>

²⁶⁵ Bu güç Kutsal Ruh’un varlığının işitilir bir alametidir (Wacker, 5). Yani bu güce sahip olan kimse Kutsal Ruh ile bağlantı kurmuş olmasından dolayı, ayin esnasında güç kazanmaktadır.

²⁶⁶ Jacobsen, 49-52.

²⁶⁷ Arminiancılık, Calvinist Kilisenin görüşlerine karşı olmalarından dolayı “itirazcılar” (Remonstrants) olarak bilinen harekete verilen bir diğer isimdir. Aslen bu oluşum, Jacobus Arminius (1559- 1609) adlı reformcu bir papaza dayandırılmaktadır (Paul Merrit Bassett, “Arminianism”, EP, 2004, I, 95-96). Arminianci hareketi önemli kılan unsur, kurtuluş ile ilgili olarak Tanrı’nın iradesiyle insanın özgür iradesini birleştirmeye çalışmasıdır (WEWR, Arminianism, 107). Arminius’un görüşüne göre kurtuluş, yalnızca seçilmişlere ait olmayıp özgür iradeye bağlı bir eylem olarak herkese açıktır. Ancak bu irade, süregelen güzel bir yaşamla desteklenmelidir. Arminius’un bu konuyla bağlantılı bir diğer düşüncesi de, ezeli korumanın

2. Parham'ın yaşamış olduğu devrin en dikkat çeken düşüncelerinden biri, Yahudilikteki Peygamber Elija'nın özelliklerine haiz bir kişinin İsa'nın dönüşünden önce toplumu hazırlamak için geleceğine inanılmasıydı. Bu bağlamda Parham da, pek çok kişi gibi kendisinin Elişa olduğunu yansıtmıştır. Ancak bu beyanını hiçbir yerde net olarak belirtmemiştir.²⁶⁸

3. Parham, ırk ayrımına inandığı için ayin ve yazılarında bunu uygulamıştır.²⁶⁹ Hatta bu ırkçı düşüncelerinden biri de farklı ırklar arasındaki evliliklerin, Nuh tufanına sebep olacağı fikriydi.²⁷⁰

4. O, ayinlerde düzene çok fazla önem vermesinden ötürü vecdese bir biçimde kendinden geçmeye ve coşkulu tavırlara karşıydı. Nitekim Parham'ın bu görüşü, onu Azusalılardan ayıran başlıca farklılıklardan biri olmuştur.

5. Parham'ı, yukarıdaki maddeye bağlı olarak Azusa Street Misyonundan ayıran bir diğer özellik de muhafazakarlığıydı.²⁷¹

6. Onun savunduğu bir diğer fikir, "Annihilation" düşüncesi idi.²⁷²

7. Parham, koyu bir İsrail yanlısıydı. Bundan dolayı da o, dünya tarihindeki büyük medeniyetlerini kuran toplumların İsrail'in kayıp torunları olduğunu iddia etmekteydi. Örneğin Hindu medeniyeti, Japon medeniyeti ve Anglo-Sakson medeniyetinin kurucuları ona göre kayıp olan İsrail kabilelerinden bir

olmadığını savunmasıdır. Yani ona göre bir kimsenin günah işlememesi için kesin bir koruma yoktur (Ouebedeaux, 32. dipnot; Carl Bangs, "Arminius Jacobus", ER, I, 419). Bu bağlamda Arminius'un kurtuluş ile ilgili görüşlerini beş ana başlıkta toplayabiliriz. Bunlar: 1-Ebedi kurtuluş, insanın akıl yoluyla iman etmesine ya da etmemesine bağlıdır. 2- Tüm insanlara açık olan kefareti yolu, gerçekte yalnızca inananlara yararlı olabilir. 3-Kutsal Ruh elini uzatmadıkça kimse Tanrı'nın iradesine uygun davranamaz. 4- Tanrı'nın kayrası (bağışı) zorlayıcı değildir. 5- Bu nedenle Hristiyanlar, Tanrı tarafından kendilerine verilen kayralarını da kaybedebilirler. (AB, "Arminius, Jacobus", 1986, II, 316).

²⁶⁸ <http://ftp.ftc-i.net/~hannapro/pentecostalmove.html>

²⁶⁹ Parham'ın bu uygulamasına verebileceğimiz en güzel örneklerden biri, siyah bir insan olan Seymour'a derslerini sınıf dışından dinlemesine izin vermiş olmasıdır.

²⁷⁰ <http://ftp.ftc-i.net/~hannapro/pentecostalmove.html>

²⁷¹ Creech, 412.

²⁷² <http://ftp.ftc-i.net/~hannapro/pentecostalmove.html>; Ouebedeaux, 27; Bernard, 16.

kaçıydı.²⁷³ Ancak Parham, bunlar arasında özellikle Anglo-Saksonlara çok fazla vurgu yapmıştır.²⁷⁴

8. Parham, ırk açısından insanlığı üçe ayırmaktaydı. Ona göre bu sınıflamanın birinci sırasında, İbrahim'in torunları yani Yahudi ırkı bulunmaktaydı. Bunlar da Hindular, Japonlar, yüce Almanlar, İskandinavyalılar, Anglo Saksonlar ve bunların torunlarıydılar. Parham, bu milletlerin tecrübevi kurtuluşa ve derin ruhani hakikatlere sahip olduklarını iddia etmiştir. Parham'a göre ikinci sırada, gentileler yer almaktaydı. Bunlar arasında Ruslar, Grekler, İtalyanlar, alçak kesim Almanlar, Fransızlar, İspanyollar vardı. Bu grubun genel özelliği ise şekilci olmalarıydı. Ancak Parham, bu grubun nadiren de olsa bilgi ve hakikate sahip olduklarının Luther tarafından ispatlandığını söylemiştir. Üçüncü ve son sırada bulunanlar ise kafirler olup, bunlar siyah, kızıl, sarı ve kahverengi ırklardan oluşmaktaydı.

9. Parham ırklarda olduğu gibi yaradılış ile ilgili de farklı bir düşünceye sahipti. Ona göre Tanrı, iki farklı tür yaratmıştı. Bunlardan ilki altıncı günde yaratılanlar, diğeri ise sekizinci günde yaratılmış olan Âdem soyuydu. Parham'a göre altıncı günde yaratılmış olanlar, Tanrı'nın imajı içinde yaratılmış, ebedi hayata sahip varlıklardı. Sekizinci günde yaratılanlar ise Tanrı'nın yeryüzünde kimsenin olmadığını fark etmesinin sonucunda yaratılmışlardı. Âdem soyu olan bu grup Parham'a göre, yeryüzünde bir bahçe kurma ile görevlendirilmişdi. Bunlar ilk yaratılan nesil ile aynı özelliklere sahip değillerdi. Ancak ilerleyen dönemde iki farklı türün birbirleriyle evlenmeleri sonucunda yeni bir tür ortaya çıkmıştı. Bunun sonucunda da Tanrı, yeryüzüne bir tufan göndermiş ve ilk nesilden olan bütün insanlar ölmüştür. Parham için bu olayın kanıtı ise müzelerdeki dinozor kalıntıları ve

²⁷³ Jacobsen, 32.

²⁷⁴ <http://ftp.ftc-i.net/~hannapro/pentecostalmove.html>; Blumhofer, Restoring the Faith, 47; Bernard, 16.

antik unsurlardı. Ona göre dünyadaki Nuh ve ailesi ise saf Âdem ırkındandı. Ancak Âdem neslinin yok edilmemesinin nedeni, onlara kurtarıcı vaadinde bulunulmuş olmasından kaynaklanmaktaydı. Hatta Parham'a göre ilk yaratılan tür, büyük ceza gününe kadar ebedi zincirler içinde korunacaktır.²⁷⁵

b. William Seymour ve Azusa Caddesi Misyonu

William Seymour, Pentekostal Hareketin ikinci lideri ve hareketin en dikkat çeken adamıdır. Aslında Seymour'un, diğer Pentekostalist liderlere göre daha fazla ilgi çekmesi, onun 1906 yılında Los Angeles'ta kurmuş olduğu Azusa Caddesi Misyonundan kaynaklanmaktadır. Nitekim Seymour öncesi Parham başkanlığındaki Pentekostalizm, daha çok Kuzey Amerika'nın orta ve güney batısı ile sınırlanan küçük bir bölgesel dini gruptu. Ancak Seymour'un Azusa Caddesi Misyonunu açmasının ardından Pentekostalizm, bölgesellikten bütün ülkeye, sonrasında da okyanusu aşarak evrenselliğe doğru yol almıştır. Böylece Azusa Caddesi Misyonu, Seymour'un, hareketin en dikkat çeken lideri olmasına vesile olmuştur. Hatta bu misyon, ilerleyen dönemde o kadar çok önem kazanmıştır ki hem Seymour'un yandaşları hem de sonraki dönem Pentekostalistler, burayı bir hac mekanı olarak kabul etmişlerdir.²⁷⁶

Seymour, 2 Mayıs 1870 yılında, Louisiana Eyaletindeki Centerville şehrinde, daha önce köle olan Babtist²⁷⁷ siyahi bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir.²⁷⁸ Resmi bir eğitim almaksızın okumayı kendi başına öğrenen Seymour,

²⁷⁵ Jacobsen, 29-34.

²⁷⁶ Jacobsen, 57.

²⁷⁷ Synan, 17.

²⁷⁸ Harvey Cox, *Fire from Heaven*, Da Capo Press, USA 1995, 48; Vinson Synan, "William Seymour", *Christian History*, b.y.y. , 2000, 19, Issue 1, Ebscohost Research, 17; Askew, 136.

20'li yaşlarında Indianapolis'e gitmiş²⁷⁹ ve burada yerel Metodist Episkopalyan Kilisesine üye olmuştur.²⁸⁰ Bu seyahatle birlikte de Seymour'un uzun bir dönem devam edecek olan gezgin hayatı başlamıştır. Seymour'un gezilerine değinmeden önce dikkat çekmemiz gereken bir konu bulunmaktadır. Bu da Seymour'un gezileri esnasında gitmiş olduğu her yerde, dini alanda kendini geliştirebilmek için o bölgedeki dini bir cemaate üye olmasıdır. Nitekim bu unsur, onun düşünce yapısının oluşmasında ve Parham'la iletişim kurmasında en önemli etken olmuştur.

Seymour'un Indianapolis'le başlayan yolculuğu, aynı yıl Cincinnati ile devam etmiştir. O, burada "Akşam Işığı Azizleri" (Evening Light Saints)²⁸¹ adlı Kutsallık Akımına bağlı radikal bir gruba üye olarak, kendini dini açıdan geliştirmeye devam etmiştir.²⁸² Seymour, Cincinnati'de yaklaşık üç sene kaldıktan sonra 1903 yılında Parham'la iletişim kuracağı yer olan Houston'a seyahat etmiş ve burada Lucy Farrow adlı bir bayanın yönettiği Kutsallık Akımı mensubu küçük bir kiliseye katılmıştır. Lucy, Seymour'u dini eğitime karşı olan arzusu nedeniyle, onu bu sırada Houston'da okul açan Parham'a yönlendirmiştir.²⁸³ Böylece Seymour, Lucy'nin bu teklifi sonucunda, Parham'ın okuluna başvurmuştur.²⁸⁴ Parham, onun bu isteği ile ilgili olarak başlangıçta tereddüde düşmüştür. Kaynaklara göre bunun bir

²⁷⁹ Seymour, bu şehirde kaldığı esnada yakalandığı çiçek hastalığı nedeniyle sol gözünü kaybetmiştir (Cox, 53; Synan, 17).

²⁸⁰ Cox, 48; http://enrichmentjournal.ag.org/200602/200602_142_Legacies.cfm.

²⁸¹ "Akşam Işığı Azizleri" grubu, Kutsallık Akımına mensup "Tanrı'nın Kilisesine" (Church of God) bağlı gruplardandır. Bu topluluğun dikkat çeken yanı, dönemin meşhur dört özelliği olan Kutsal Ruh vaftizi, Premillenialcilik, ilahi şifa bahşetme ve tam kutsama tecrübesini öğretmiş olmasıdır (http://enrichmentjournal.ag.org/200602/200602_142_Legacies.cfm; Albanese, 174; Cox, 49; Synan, 17).

²⁸² Cox, 49; Synan, 17.

²⁸³ Lucy'nin Parham'la olan tanışıklığı, onun Topeka'daki Kutsal Kitap okulunda bulunmasından kaynaklanmaktaydı. Lucy bu okulda eğitim gördükten sonra Houston'a dönmüş ve burada Parham'dan öğrendiklerini yaymaya başlamıştır. Nitekim Lucy'nin, kilisesinde özellikle diller bağışının uygulanması da, Seymour'un bir hayli dikkatini çekmiş ve bu ilgi sonucunda Seymour onunla tanışmıştır (Cox, 49). Parham'ın Houston'a taşınması ile de Lucy, Seymour'u Parham'ın okuluna yönlendirerek Pentekostal Hareket için önemli bir rol oynamıştır (Jacobsen 62).

²⁸⁴ Synan, 18.

nedeni, Parham'ın Ku Klux Klan²⁸⁵ sempatisini olması,²⁸⁶ ikincisi ise toplumda var olan Jim Crow yasalarının,²⁸⁷ siyahlar ile beyazların bir arada okumasına izin vermemesidir.²⁸⁸ Ancak sonunda çözüm, Seymour'un dersi dışarıda, açık bir pencereden dinlemesine izin verilerek bulunmuştur. O, havaların kötüye gitmesiyle de ders kapısının eşiğine kadar sokulma şansını kazanmıştır. Seymour, Parham'ın Kutsal Ruh vaftizi ve dillerde konuşma bağışı ile ilgili düşüncelerini de bu tür güçlükler altında öğrenmiştir.

Seymour, Parham'ın yanında Kutsal Ruh vaftizini almak için yoğun olarak çabalasa da, bu bağışı hemen alamamıştır. Nitekim onun bu tecrübeyi yaşaması, ancak Los Angeles'a gitmesiyle mümkün olmuştur. Bu nedenle Seymour, Houston'da kaldığı dönemde, siyahlara ait misyonlarda vaazlar vermiştir. Seymour'un hayatının ve Pentekostal Hareketin dönüm noktası da, bu aşamada gerçekleşmiştir. Nitekim Seymour, vermiş olduğu vaazların birinde Neeley Terry isimli bir kadın ile tanışmış²⁸⁹ ve Neeley, onu bir Kutsallık Kilisesinin yöneticiliğini yapan Julia Hutchins'e²⁹⁰ yardım etmesi için Los Angeles'a davet etmiştir.²⁹¹ Bu davet üzerine 1906 yılı içinde Los Angeles'a gelen Seymour, ilk olarak Hutchins'in,

²⁸⁵ Ku Klux Klan: Bu örgüt, Amerika'da beyaz ırkın üstünlüğünü savunmak için ortaya çıkmış olan gizli bir teşkilattır. Kaynaklara göre saldırgan ve silahlı bir grup olan bu örgüt, Amerika'daki ırkçı dönemlerde binlerce siyahı öldürmüştür (bkz. http://ansiklopedi.turkcebilgi.com/Ku-Klux_Klan).

²⁸⁶ Cox, 49.

²⁸⁷ Jim Crow yasaları, ABD'de 1877'den 1964'e kadar, ırk ayrımının hukuki temelini oluşturan yasalardır. Adı bir şarkıdan gelen bu yasalar, siyahların, toplu taşıma araçlarına beyaz insanlarla binmemesi gibi aşağılayıcı yasaklar içermekteydi (AB, "Jim Crow yasaları", 1988, XII, 278).

²⁸⁸ Jacobsen, 62.

²⁸⁹ Cox, 49-50.

²⁹⁰ Hutchins, önceden Los Angeles'ta siyah Baptist bir cemaati yönetmekteydi. Ancak bu kilisenin diakosları, ikinci vaftiz olarak kabul edilen Kutsal Ruh vaftizi ile ilgili görüşlerinden ötürü Hutchins ve onu savunanları kiliseden uzaklaştırmışlardır. Kiliseden kovulmalarının ardından Hutchins, Santa Fa Avenue'de "Eski bir işyeri olan" (storefront) kilise kiralamış ve burada mesajını yaymaya devam etmiştir. Nelly Terry'de, Hutchins'in Kutsal Ruh ile ilgili konuda Seymour'la benzer şeylerden bahsetmesine binaen Los Angeles'a döndüğünde Seymour'u, Hutchins'e anlatmış ve onun Los Angeles'a gelmesini sağlamıştır (Cox, 50).

²⁹¹ Synan, 18; Jacobsen, 62.

Santa fa Avenue'daki "Eski bir işyeri olan" (Storefront) kilisesine²⁹² gitmiştir. Ancak onun Kutsal Ruh vaftizine çok fazla önem vermesinden hoşnut olmayan kilise yönetimi,²⁹³ kısa süre sonra onu kiliseden kovmuştur. Fakat bu kiliseye mensup bazı kişiler Seymour'a arka çıkmış ve evlerini Seymour'a açarak, fikirlerini insanlara aktarmasında ona yardımcı olmuştur.²⁹⁴ Bu esnada Seymour'a başka bir destek de, Lucy ve arkadaşı J.A. Warren'ın ona yardımcı olmak amacıyla California'dan Los Angeles'a gelmeleri olmuştur.²⁹⁵ Seymour, bu gelişmelerin etkisiyle daha arzulu bir şekilde vaazlar vermiş, kısa zaman sonra da onun vaazları,²⁹⁶ Kutsallık Akımı mensupları ve Baptistler başta olmak üzere farklı mezheplerden insanların dikkatini çekmeye başlamıştır.

Seymour başkanlığında Pentekostal Hareketin hızla yayılmaya başlamasında etkili olan faktörlerden en önemlisi, Seymour'un vaazlarının kulaktan kulağa yayılması olmuştur. Nitekim bu şekilde ilgi çekmeye başlayan Seymour'un vaazları, çok kısa zamanda önemli bir taraftar kitlesine sahip olmuş ve Seymour'un çevresinde oluşan grup, onun vaaz verdiği evlere sığmamaya başlamıştır.²⁹⁷ Bunun üzerine Seymour ve yandaşları, cemaat için yer aramaya koyulmuşlardır. Bu

²⁹² Storefront Kiliseler, finansal bir gücü olmayan Hristiyanların, dini ayinlerini icra etmek için kiraladıkları, yahut ta satın aldıkları binalardır. Bunların storefront olarak adlandırılmalarının nedeni de, bu tür yerlerin daha önce batmış olan küçük işyerleri olmasından kaynaklanmaktadır. Bu dönem Amerika'sında özellikle storefront kiliselerine, Afrika kökenli Amerikalılar başvuruyordu. O dönemde Afrika kökenli insanlar için bu tür kiliselerin diğer bir anlamı da, yaşamış oldukları sosyal baskılara karşı, aralarında dayanışma sağladıkları yerler olmalarıdır (http://en.wikipedia.org/wiki/Storefront_churches).

²⁹³ Quebedeaux, 29; Cox, 54.

²⁹⁴ Cox, 55; Synan, 18.

²⁹⁵ Blumhofer, Restoring the Faith, 55; Jacobsen, 62.

²⁹⁶ Seymour bir taraftan toplantılar düzenleyerek insanlara, son zamanların geldiğini ve bunun için hazırlanmak gerektiğini anlatırken, diğer taraftan da Kutsal Ruh vaftizini almak için yoğun bir şekilde dua etmekte ve oruç tutmaktaydı. Seymour bu isteğine 9 Nisan 1906'da nail olmuş ve Kutsal Ruh vaftizini almıştır (Cox, 56; Synan, "W. Seymour", 18). Hatta Seymour'la birlikte bu bağışı alanlar arasında ona evini açan Edward Lee de vardır (Cox, 56). Seymour'un başkanlığında ilk dilleri alan bayan ise sonradan onunla evlenen Jennie Moore'dur (<http://ftp.ftc-i.net/~hannapro/pentecostalmove.html>).

²⁹⁷ Synan, 18.

aramanın sonucunda da, ilerleyen dönemlerde bir hac mekanı olarak tarif edilecek olan, Azusa Caddesi (Street) 312 numarada bulunan Afrikalılar tarafından kullanılmış metruk bir Metodist Episkopalyan Kilisesi kiralanmıştır.²⁹⁸ Harabe halinde olan bu bina, Seymour ve arkadaşları tarafından onarılmıştır.²⁹⁹ Seymour isim olarak da buraya, bu aşamada Parham'a bağlı olduğu için, Havarisel İnanç (Apostolic Faith) Misyonu adını vermiştir.³⁰⁰ Bu yeni cemiyet, ilk ayinini de 14 Nisan 1906'da³⁰¹ yapmıştır. O günden sonra da üç yıl boyunca Azusa Caddesi Misyonu,³⁰² Pentekostal Hareketin merkezi olmuştur. Bu şekilde Los Angeles macerası başlayan Pentekostal Hareket, Seymour'un vaazlarıyla³⁰³ çok daha geniş kitlelere ulaşmayı başarmıştır.³⁰⁴

Azusa Caddesi Misyonu, başlangıçta Los Angeles'taki yoksul zencilerin dikkatini çekmiştir. Ancak kısa süre içinde hareket, bu bölgedeki hem zenginler hem de Hispanikler³⁰⁵ ve Asyalılar gibi farklı etnik kökene sahip insanlar tarafından da kabul edilmiştir. Bu da onun büyük bir taraftar kitlesi kazanmasına neden

²⁹⁸ Cox, 56; Askew-Pierard, 136.

²⁹⁹ İki katlı ahşap bir bina olan bu eski Episkopalyan Kilisesinin ilk katı, Seymour ve arkadaşları tarafından, ayinlerin icra edileceği bölüm olarak düzenlenmiştir. Ancak cemaatin maddi imkanları yeterli olmadığı için mekanın tefrişi yapılamamıştır. Örneğin onlar, buraya kürsü yerine iki tane boş ayakkabı kutusu koymuş ve Seymour da vaaz ederken bunlar üzerinde oturmuştur. Binanın ikinci katında ise misyona ait bir ofis ve Seymour'un özel kullanımı için ayrılmış birkaç oda bulunmaktaydı (http://en.wikipedia.org/wiki/Azusa_Street_Revival).

³⁰⁰ Anderson, ER, X, 7029.

³⁰¹ Cox, 56; Jacobsen, 63.

³⁰² Seymour'un başkanlığını yaptığı Havarisel İnanç Misyonu, Azusa Caddesinde bulunmasına nispeten, Azusa Caddesi Misyonu olarak da adlandırılmıştır. Hatta Seymour'un misyonu, çoğunlukla bu isim ile anılmasından dolayı biz de, misyonu bu adla ifade edeceğiz.

³⁰³ Seymour'un Azusa Caddesinde verdiği vaazlarının en temel konusu, Tanrı'nın insanlara yeni bir Pentekost göndereceği ve bunun için de insanların dua etmelerinin gerekliliğiydi (http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/pentecostal_5.shtml).

³⁰⁴ Azusa Misyonuna ilgi gösterenler özellikle Kuveykirlar, Mennoniler, Presbiteryenler, Baptistler ve Kutsallık Akımına mensup kimselerdi (http://en.wikipedia.org/wiki/Azusa_Street_Revival).

³⁰⁵ Hispanikler, Meksika kökenli Amerikalılardır. Bu dönemde Los Angeles'ta yaşayan Hispanikler, Meksika'daki savaştan dolayı ABD'ye gelmişlerdi. Bu insanların önemli bir özelliği, Pentekostal Hareketin yayılmasında etkili rol oynamış olmalarıdır (http://ourworld.cs.com/ht_a/xenoako/alvarez.html).

olmuştur.³⁰⁶ Aslında Azusa Caddesi Misyonunun, insanların yoğun oranda ilgisini çekmesi pek çok etkene bağlıdır. Bu etkenlerden biri, Azusa Misyonunun açılmasından dört gün sonra yaşanan San Francisco depremidir.³⁰⁷ Nitekim bu deprem, insanlarda dini hissiyatın daha da canlanmasına³⁰⁸ ve onların bu felaketi, kısa süre sonra gelecek olan yargılamanın ilk alameti olarak kabul etmelerine neden olmuştur. Böylece Azusa Misyonu, hem son günlerin çok yaklaşmış olduğu konusunda hem de kendilerinin, bu senaryonun kurtarıcı baş aktörleri oldukları hususunda, insanları kolayca ikna etmeyi başarmıştır.³⁰⁹ Nitekim, bu afet Azusa için ilahi bir destek olarak da yorumlanmıştır.

Azusa Caddesi Misyonunun dikkatleri üzerine çekmesinde etkili olan diğer etken, Los Angeles'ta bulunan basın kuruluşlarından çoğunun, bu yeni oluşuma iyi yahut kötü önemli bir yer ayırmasıdır.³¹⁰ Örneğin o zamanlar şehrin önemli gazetelerinden biri olan Los Angeles Times, Azusalılarla ilgili olarak şöyle bir başlık atmıştır: “Dillerin acayip şırıltıları - fantastik yeni gruplar seyrek olarak yayılıyor. Dün akşam Azusa'daki vahşi mekanda bir kız kardeş tarafından anlamsız konuşma çağılması.”³¹¹ İşte bu tür reklamlar, bilerek olmasa da hareketin insanlara ulaşmasında büyük bir katkı sağlamıştır.

³⁰⁶ Jacobsen, 63; Blumhofer, “Azusa Street Revival”, 20 (Azusa Misyonunun çok farklı kitlelere hitap etmesi, ilerleyen dönemde Seymour'un bakış açısının değişmesine neden olmuştur. Nitekim, toplumda uygulanan ırkçılığın Azusa Caddesi Misyonunda yerle bir edilmesi, Azusalıların bu konuya özel bir ehemmiyet vermelerini sağlamıştır. Hatta Azusa taraftarları, bu farklı ırkları barındırabilmelerinden ötürü, sonradan ilahi bir desteğe sahip olduklarını iddia etmişlerdir).

³⁰⁷ 18 Nisan 1906 yılında ABD'de, San Andreas fayının kırılması sonucunda yaşanan bu deprem ve ardından çıkan yangınlar, yaklaşık üç-dört bin kişinin hayatını kaybetmesine neden olmuştur (<http://www.cografyam.net/index.php?showtopic=1903>).

³⁰⁸ Bloom, 173.

³⁰⁹ Cox, 60.

³¹⁰ Basılı yayınlar sayesinde farklı akımlara sahip Hristiyanlar, ortaya çıkan bu yeni hareketin gerçekliğini sorgulama şansını elde etmişlerdir. Örneğin Kutsallık Akımı mensuplarının çoğu, Pentekostalizm'e bu şekilde girmiştir (<http://jsr.as.wvu.edu/2002/stephens2.htm>).

³¹¹ Cox, 59; Bernard, 23; Synan, 18; Jenkins, 65.

Misyonun taraftar kazanmasına yardımcı olan başka bir unsur, uygulanan misyoner faaliyetleridir. Farklı gruplara mensup Hristiyanların Azusa'dan haberdar olması, genelde iki şekilde olmuştur. Bunlardan biri Azusa Caddesi Misyonu ile ilgili haberleri bir şekilde duyarak buraya gelen ve hareketin doğruluğuna kani olduktan sonra bu mesajı memleketine götürerek orada yayanlardır.³¹² Diğer de bu yeni mesajı ellerinden geldiğince insanlara aktarmaya çalışan gezgin papazlardır.³¹³ Bu iki etmen doğrultusunda da hareket, kendisi hakkındaki gerçek bilgileri ilk ağızdan insanlara ulaştırmaya çalışmıştır.

Azusa Caddesi Misyonunun ilgi çekmesinde etkili olan son etken ise Azusa Misyonu tarafından yayınlanmış olan “Havarisel İnanç” (Apostolic Faith) adlı dergidir. Misyonun, 1906 yılının Ağustos ayında yayınlamaya başladığı bu dergi,³¹⁴ Seymour ile onun Clara Lum ve Florence Crawford adlı bayan yandaşları tarafından hazırlanmıştır.³¹⁵ Pentekost'un geldiği müjdeleyen³¹⁶ bir haberle yayın hayatına başlayan dergi, kısa süre içinde Azusa Misyonunun resmi yayını olmuş³¹⁷ ve binlerce gönüllü tarafından dağıtılarak, Hristiyanları Azusa Caddesi Misyonundan haberdar etmiştir.³¹⁸

Bu tür girişimler sonucunda duyulmaya başlanan Azusa Misyonu, zaman içinde yabancı dillerde konuşmak ve şifa bağışını almak isteyen insanların ziyaret

³¹² Synan, 18.

³¹³ (Askew, 136) Özellikle bu ikinci etken sayesinde Azusa Caddesi Misyonu; Galena, Kansas, Japlin ve Missouri'de halkın dikkatini çekmeyi başarmıştır (Blumhofer, “Pentecostalism”, EP, III, 1459-60).

³¹⁴ Noll, A History of Christianity in the United States and Canada, Eerdmans Publish, USA 1992, 386; Bernard, 23; Synan, 18; Noll, A New World, 151.

³¹⁵ http://enrichmentjournal.ag.org/200602/200602_142_Legacies.cfm; Bernard, 35; Jacobsen, 65.

³¹⁶ http://en.wikipedia.org/Azusa_Street_Revival.

³¹⁷ 1906 da ilk olarak beş bin adet basılan dergi, 1908 yılının Mayıs ayındaki ikinci sayısında ise elli bin satmıştır (<http://jsr.as.wvu.edu/2002/stephens2.htm>).

³¹⁸ http://en.wikipedia.org/Azusa_Street_Revival.

ettiği bir yere dönüşmüştür.³¹⁹ Misyonun bu ünü de, 1906'dan 1909 yılına kadar devam etmiştir.³²⁰ Nitekim, bu sürede Pentekostal tecrübeyi Los Angeles'ta vaaz eden on iki yerin açılması, bu aşırı ilginin en açık örneklerindendir.³²¹ Dahası kaynaklar, yalnızca Azusa'da bu tecrübeyi alan on üç bin kişi olduğuna işaret etmektedir.³²² Yoğun ilginin yaşandığı bu üç senenin ardından Azusa Misyonu, yaşadığı başarı ile eşit oranda gerileme sürecine girmiştir.

Azusa'nın kısa süre içinde düşüşe geçmesi, yükselişinde olduğu gibi, pek çok etkene bağlanabilir. Nitekim bu etkenlerden biri, misyonun resmi yayını olan "Havarisel İnanç" dergisinin hazırlanmasında ve dağıtımında büyük bir görev üstlenen Lum ve Crawford'un, Seymour'un Jennie Moore adlı taraftarı ile evlenmesine tepki göstermesi sonucunda ortaya çıkmıştır.³²³ Bu evliliği kabul etmeyen iki beyaz bayan, Seymour'a tepki olarak 1909 yılında Oregon-Portland'a taşınmış ve giderken derginin abone listesini bilerek yanlarında götürmüşlerdir.³²⁴ Bu olayda Azusa Misyonunun yayın faaliyetlerine ve gelirlerine büyük bir darbe vurmasından ötürü, misyonun güç kaybetmesinde önemli bir etki yaratmıştır.³²⁵

³¹⁹ Blumhofer, "Azusa Street Revival", 20.

³²⁰ Bu yıllar arasında Azusa Misyonunun savunmuş olduğu doktrinler, Parham'inkilerle temelde aynı şeylerdir. Nitekim Azusa'nın öğretileri, resmi yayın organı olan Havarisel İnanç dergisinde şu şekilde sıralanmaktadır; Tövbe, İsa'nın kral ve kurtarıcı olduğuna inanma, su ile vaftiz, Kutsal Ruh vaftizi, İsa'nın ikinci gelişi, kutsanma ve son yargılama (Bkz. Bernard, 28).

³²¹ <http://www.orthodox.com/pentecostalism.html>.

³²² http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/pentecostal_5.shtml.

³²³ Kaynaklar göre bu ayrılığın asıl nedeni, Crawford'un Seymour ile evlenme arzusu olmuştur. Ancak Crawford'un bu isteğine grubun önde gelenleri, farklı ırkların yapacakları evliliklere toplumun henüz hazır olmadığı gerekçesiyle karşı çıkmışlardır. Bu olaydan kısa bir süre sonra Seymour'un Jennie Moore isimli siyah bir hanımla evlenmeye karar vermesi (Synan, 19) Crawford'un, İsa'nın çok yakın olan gelişini, bahane göstererek bu evliliğe mani olmaya çalışmasına neden olmuştur. Ancak Crawford, Seymour'un evlenmesini engelleyememesi üzerine ona verebileceği en ağır cezanın misyondan derginin abone listeleri ile ayrılmak olacağına karar vermiştir (Cox, 63).

³²⁴ Lum ve Crawford, Portland'a taşındıktan sonra burada Seymour'a rakip Pentekostal bir misyon açmışlardır. Hatta onlar, misyonlarına destek olması için de, yanlarında getirdikleri abonman listelerini kullanarak, Azusa'nın resmi dergisi olan Havarisel İnanç ile aynı adda bir dergi yayınlamışlardır (http://enrichmentjournal.ag.org/200602/200602_142_Legacies.cfm; Bernard, 35; Jacobsen, 65).

³²⁵ Cox, 63; Synan, 19.

Azusa Caddesi Misyonunu zayıflatan diğer unsur, 1911 yılında Seymour'un beyaz destekçilerinden biri olan William Durham'ın çıkarmış olduğu tartışmadır. Durham, 1907 yılında Azusa'da Kutsal Ruh vaftizini aldıktan sonra memleketine dönüp burada Pentekostal Hareketi yaymış ve yaklaşık üç dört sene sonra tekrar Los Angeles'a gelmiştir. Bu gezisi esnasında o, Azusa'da vaaz vermesi için davet edilmiş ve bu davet üzerine verdiği vaaz, bölünmelere neden olacak bir süreci başlatmıştır. Nitekim Durham, yaptığı konuşmada ilk olarak bütün Pentekostalistler tarafından kabul edilen şu görüşe değinmiştir; Hristiyanlar tam kutsamayı elde edebilmek için önce günahlarından arınmalı, ardından da Kutsal Ruh tarafından vaftiz edilmelidirler. Ancak onun vaazının tartışma çıkaran noktası; İsa'nın çarmıha gerilişinin, her tür günahı (asli ve kişisel günahları) tek aşamada sildiğini, bu nedenle de kutsanmanın, inayetin ikinci görevi (aşaması) olamayacağını söylemesi olmuştur.³²⁶ Onun bu görüşü, Parham ve Seymour başta olmak üzere çoğu Pentekostalistten büyük bir eleştiri almıştır. Fakat Durham, bütün bu eleştirilere rağmen iddiasında ısrarcı olmuş ve her gittiği yerde yeni öğretisini anlatmaya başlamıştır.

Durham'ın bu yeni fikri, Pentekostalistler arasında özellikle Seymour'un, Baptist Kiliseden gelen taraftarları arasında destek bulmuştur.³²⁷ Aslında bu gruplara mensup insanlar, Kutsal Ruh vaftizi öğretisinden dolayı Pentekostalist Harekete girmiş olmalarına binaen, kutsanma tecrübesi ile ilgili Pentekostalist anlayışı kabul

³²⁶ Bilindiği gibi Pentekostal teoloji bu zamana kadar, günahların iki aşamada temizlendiğine işaret etmekteydi. Bunlardan biri kişisel günahların silinmesiyle insanın yeniden doğduğu, değişim aşamasıydı. Diğeri ise asli günahın ortadan kalktığı kutsanmaydı. Hatta Durham öncesinde, ayrı olarak ele alınan kutsamanın aniden ortaya çıktığı da savunulmaktaydı (Creech, 413).

³²⁷ http://www.immanuels.org/ministries/pastors_pen/doctrinal_writings/floods/chapter_11.htm; Quebedeaux, 42 - 43 (Bu düşünce Seymour'un misyonunda bulunan Presbiteryen Kilisesinden gelenlerin de dikkatini çekmiştir. Rockbuck, "Pentecostal Church of God", EP, III, 1453; Faupel, 939).

etmemekteydiler.³²⁸ Ancak bu konu ile ilgili ortaya çıkan yeni teolojik düşünce, Metodist ve Kutsallık Akımına mensup olmayan insanların beklentilerine karşılık vermesinden ötürü hızla taraftar kazanmıştır. Böylece kısa sürede pek çok kişinin desteğini almayı başaran Durham, birkaç yıl içinde Parham ve Seymour'un başını çektiği Pentekostal gruplara rakip başka bir Pentekostal grup kurmuştur.³²⁹ Bunun sonucunda da hem Seymour'un misyonu hem de Pentekostal Hareket büyük bir güç kaybetmiştir.

Azusa Caddesi Misyonuna güç kaybettiren bir diğer unsur, Pentekostal Hareketin kurucusu olan Parham'ın, buraya yaptığı ziyaretidir. Seymour, Azusa Misyonunu önemli bir noktaya ulaştırdıktan sonra hocası Parham'a, bir mektup yazmış ve kendisini Azusa'ya davet etmiştir.³³⁰ Parham da bu davete, 1906 yılının Ekim ayında icabet etmiştir. Seymour'un onu, misyonunun büyüklerine hareketin kurucusu olarak takdim etmesiyle ziyaret, iyi bir şekilde başlamıştır. Ancak yaşanan tartışmaların ardından Parham'ın, misyonun yaşlıları tarafından Azusa'dan kovulmasıyla bu gezi kötü bir şekilde sonlanmıştır.³³¹ İki liderin tam olarak kopmalarına neden olan mevzu ise Azusa Misyonu taraftarlarının ibadet esnasında sergilediği aşırı trans davranışları (kasılmalar yahut sara'ya benzer kıvranımlar) ile siyah erkek ve beyaz kadınların tavırları³³² olmuştur.³³³ Nitekim önceden de belirttiğimiz gibi Parham, ibadette bu tür unsurları hiçbir şekilde tasvip etmemiştir. Bu nedenle de o, Azusa Street Misyonunun kendi Havarisel İnanç hareketinin (son

³²⁸ Faupel, 939.

³²⁹ Cox, 62.

³³⁰ <http://www.btinternet.com/~j.p.richardson/definitn.html>

³³¹ Synan, 19.

³³² Parham'ın öğrenmesine neden olan tavırlar, zengin veya kültürlü olabilecek beyaz bir kadının, siyah birinin kollarında olması yahut birbirlerinin üzerine düşmüş bir durumda bulunmalarıydı. Bu tür görüntülerden dolayı Parham, bunun karanlık bir uyanış olduğunu ifade etmiştir (Cox, 62). Kaynaklara göre bu tavırların Parham'ı bu kadar etkilemesinin en büyük nedeni, onun ırkçı bir kişiliğe sahip olmasıydı.

³³³ Cox, 62; Creech, 413.

yağmur) çirkin bir taklidi olduğunu söylemiş ve ölene kadar onu ret etmiştir.³³⁴ Parham'ın bu eleştirileri, onu Pentekostal Havari olarak adlandıran Seymour'u ise çok sarsmıştır.³³⁵ Hatta bu hakaretler üzerine Azusalıların, Parham'la³³⁶ hiçbir bağlantıları olmadığını³³⁷ iddia etmeleri de, iki grubun tamamen kopmasına neden olmuştur.³³⁸ Böylece Parham'ın buraya yaptığı ziyaret, Azusa'nın gerilemesinde dikkate değer bir etkiye sahip olmuştur.

Azusa Caddesi Misyonunun zayıflamasında yukarıda saydığımız iç sorunların yanında, o devirde yoğun olarak yaşanan ırkçılık da etkili olmuştur. Azusa Misyonu, özellikle iki yönü ile toplumun dikkatini çekmekteydi. Bunlardan biri, havarilerin yaşamış olduğu Pentekost tecrübesinin, Parham'ın savunduğu gibi, herkes tarafından yaşanabileceği iddiasıydı. Diğeri ise XX. yüzyıl başlarında tahammül edilemeyen bir görüntü olarak, Azusa'nın farklı ırkları tek bir çatı altına toplayabilmesiydi. Ancak onun bu barışçıl özelliği, kendinden daha kuvvetli olan ırkçılığın, onu aşırı derecede zayıflatmasına yol açmıştır. Nitekim misyondaki beyaz Pentekostalistler, ırkçı baskılardan dolayı siyahlarla birlikte oldukları bu misyondan ayrılmak zorunda bırakılmışlardır. Bu da Azusa'nın tamamen siyah insanlardan

³³⁴ Creech, 413.

³³⁵ Jacobsen, 77.

³³⁶ Kaynaklara göre Parham ile yaşanan gerginliğin düzelmemesinde aslında başka nedenler vardı. Örneğin, siyah bir insan olan Seymour'un elde etmiş olduğu büyük ilgi ve Pentekostal Hareketin lideri olarak kabul görmesi, Parham için kaldırılamayacak bir durumdu. Azusa'nın Parham'dan uzaklaşmasındaki en büyük etken ise onun 1907 yılında itham edildiği eş cinsellik suçlaması olmuştur (http://en.wikipedia.org/Azusa_Street_Revival).

³³⁷ Azusa ile Parham'ın misyonları arasında çok büyük farklılıklar vardı. Hatta bu ayrımlar son dönemlere doğru daha da netleşmiştir. Azusa Misyonunun Parham'ın grubundan ayrıldığı farklılıkları şöyle sıralayabiliriz: 1-Azusa'da farklı ırklara mensup insanların ibadet esnasında bir arada bulunabilmeleri 2-Bu misyonun kadınlara yöneticilik vermesi 3-Azusa'da laik insanların yönetici olabilmesi 4- Azusa'nın, sonraki dönemde teolojisini ırk, etnisite ve cinsiyet ayrımına karşı mücadele etme ile açıklaması 5-Bu misyonun Los Angeles'taki diğer kiliseler gibi, daha çok kozmopolit bir yapıya sahip olması 6- Bu misyondaki ibadetlerin coşkunluk ve içsellik barındırması 7- Azusa'nın Eklesiyastik eksiklikleri 8- Azusa taraftarlarının her alanda statükoya karşı olmaları (Creech, 407-413).

³³⁸ Jacobsen, 77.

oluşan küçük ve sınırlı bir misyona dönüşmesine yol açmıştır.³³⁹ Hatta Seymour, bu olaylara karşı tavrını bütün kilise hiyerarşisini ret ederek ve kendini kilisesinin Piskoposu olarak tayin ederek koymuştur.³⁴⁰

Yukarıda ifade ettiğimiz etkenlerin sonucunda Azusa Caddesi Misyonuna karşı olan ilgi, 1913 yılına doğru çok daha azalmıştır. Hatta misyon, bu yıllardan sonra bir daha toparlanamamıştır. Nitekim Seymour, 22 Ekim 1922’de bir kalp krizi sonucu öldüğünde Azusa, yalnızca az sayıda Afrika kökenli Amerikalıdan oluşan bir topluluktur. Seymour’un ölümünden sonra ise Azusa’ya, 1936’da vefat edinceye kadar eşi Jennie başkanlık etmiştir. Onun da ölümüyle Azusa Caddesi Misyonu, ödenmemiş vergiler nedeniyle satılmış, sonrasında da yıkılmıştır. Böylece bir döneme damgasını vuran Azusa Caddesi Misyonu, tarihten silinmiştir. Nitekim bugün Azusa Misyonunun yerine yapılan binada Japon kültür merkezi bulunmaktadır.³⁴¹

Azusa Caddesi Misyonu ve Seymour hakkında bu bilgileri verdikten sonra burada, Parham’da da uyguladığımız gibi, Seymour’un önemli görüşlerini kısaca ele alacağız. Ancak Seymour’un Parham’a nazaran önemli bir misyon var etmiş olması, hatta bu misyonun kendinden çok meşhur olması Azusa Misyonunda yapılan ibadetlere de değinmemizi gerekli kılmaktadır. Bu nedenle öncelikle Seymour’un kurtuluş ve bazı dikkat çeken konulardaki düşüncelerine işaret edip, ardından da Azusa’da yapılan ibadetlere değineceğiz.

³³⁹ Cox, 63; Jacobsen, 65.

³⁴⁰ Cox, 64.

³⁴¹ Synan, 19; http://en.wikipedia.org/Azusa_Street_Revival.

b.1. Seymour'a Göre Kurtuluş

Seymour, Pentekostalist Hareket öncesinde Kutsallık Akımı mensubu olduğu için kurtuluşu, değişim ve kutsanma olarak iki aşamalı kabul etmekteydi. Ancak o, Parham'ın okulunda eğitim görmesinin ardından bu iki basamağa üçüncü bir aşama olan Kutsal Ruh vaftizini de eklemiş ve ölünceye kadar bu düşüncüyü savunmuştur.³⁴² Böylece Seymour'un düşüncesinde, bir Hristiyan'ı mükemmelleştirerek kurtuluşu elde etmesini sağlayan tam kutsama öğretisinin basamaklarını kısaca şöyle açıklayabiliriz;

1- Değişim: Seymour'a göre bu basamakta, kişinin işlediği bireysel günahlar bağışlanmaktadır.

2- Kutsanma: İnanetin ikinci rolü olan bu aşama, kişinin asli günahından temizlenerek kutsallaşmasını sağlamaktadır.

3- Kutsal Ruh vaftizi: Seymour'a göre dillerde konuşma ile kanıtlanan bu vaftiz, Hristiyanlara güç vermenin yanında³⁴³ İsa'nın gelişinin de çok yakın olduğunun habercisidir.³⁴⁴

Seymour, yukarda saymış olduğumuz aşamaları, Parham'dan öğrenmiş ve bunları, Azusa'nın ilk yıllarında savunmuştur. Ancak o, ilerleyen dönemlerde, özellikle diller bağışı hakkında farklı düşünmeye başlamıştır. Nitekim Seymour'un bu konu ile alakalı olarak fikrini değiştiren ana etken, bu bağış ile ilgili ortaya çıkan problemler olmuştur. Bu problemler de iki noktaya odaklanmaktaydılar. Bunlardan birincisi, bazı Hristiyanların diller bağışını, Kutsal Ruh vaftizi esnasında almasına ve bunu ömür boyu konuşabilmesine karşın, kiminin ise bu bağışı yalnızca vaftiz

³⁴² Flowers, 64; Bernard, 28; <http://ftp.ftc-i.net/~hannapro/pentecostalmove.html>.

³⁴³ Jacobsen, 70.

³⁴⁴ Cox, 63.

esnasında konuşabilmesi ve sonrasında bu yeteneği kaybetmesiydi.³⁴⁵ Dillerde konuşma bağıışı ile ilgili ikinci sorun ise Kutsal Ruh vaftizinin yegane kanıtının, sadece dillerde konuşma bağıışı mı olduğu sorusuydu. Seymour, dillerde konuşma bağıışının bu tür sorunları içermesi sebebiyle sonraki dönemlerde Kutsal Ruh vaftizi konusunda dillerde konuşma bağıışının temel alınmasını hatalı bulmuştur.³⁴⁶

Seymour, dillerde konuşma bağıışının ortaya çıkardığı bu tip sorunların ardından, Kutsal Ruh vaftizinin kanıtı olarak başka bir olguya işaret etmeye başlamıştır. Ona göre Kutsal Ruh'un Pentekosttaki gibi insanlara inmesinin ve Tanrı'nın krallığının yaklaşmasının en kesin kanıtı, ırkçılığın kaldırılmasıydı.³⁴⁷ Ancak o, bu aşamaya ulaşılması, yani ırkçılığın ortadan kaldırılması için en temel unsurun Hristiyanların kalbinde tomurcuklanması gereken sevgi olduğunu iddia etmiştir. Nitekim onun için sevgi, insanın kalbinde kurtuluşun ilk aşaması ile çiçeklenmekte ve sonraki aşamalarda da artarak kişiyi mükemmelliğe ulaştırmaktaydı. Bu düşüncelerinin bir sonucu olarak da Seymour, sevgiyi kurtuluşun en önemli unsuru haline getirmiştir.

b.2. Seymour'un Dikkat Çeken Diğer Görüşleri

1. Seymour'a göre Tanrı insanlarla yaş, cinsiyet, ırk ve sınıf ayrımı gözetmeksizin konuşmaktadır. Bu nedenle de o, cinsiyet ayrımının Kutsal Ruh tarafından kaldırıldığına inandığı için kadına, Kilise içinde önemli bir yer vermiştir.³⁴⁸ Hatta Seymour bu düşünceye binaen ırksal, etnik ve mezhepsel

³⁴⁵ Jacobsen, 76.

³⁴⁶ Jacobsen, 71-80.

³⁴⁷ Cox, 63.

³⁴⁸ Jacobsen, 71-80.

farklılıklara mensup duvarların Kutsal Ruh tarafından yıkıldığı bir kilise yaratmak için çabalamıştır.³⁴⁹

2. Seymour su vaftizinin, kralın bir emri olarak uygulanması ve üçleme şeklinde³⁵⁰ yapılması gerektiğini savunmuştur. Nitekim o, Tanrı tarafından emredilen her şeyin muhafaza edilmesini savunmasından dolayı Teslisçi bir anlayışa sahiptir. Ancak su vaftizine bu önemi veren Seymour, onu hiçbir zaman yeniden canlandırıcı bir unsur olarak kabul etmemiştir.³⁵¹

3. Seymour, İsa'nın çok yakında döneceğini iddia ettiği için Hristiyanları Kutsal Ruh vaftizini almaya çağırıyordu. Hatta o, hocası gibi Kutsal Ruh vaftizini alanların şeytani belalardan korunacağını,³⁵² almayanların ise kargaşa dönemine maruz kalacağını savunmaktaydı.³⁵³ Ancak Seymour ve yandaşları, bu mevzular dışındaki diğer eskatolojik konularla Parham kadar ilgilenmemişlerdir.³⁵⁴

b.3. Azusa Caddesi Misyonunda İbadet

Parham'ın grubunda (OAFM) olduğu gibi Azusa Misyonunda da temel unsur, dillerde konuşma ile kanıtlanan Kutsal Ruh vaftizi olmuştur. Bilindiği gibi Parham sayesinde gündeme gelen dillerde konuşma bağışı, sonraki dönemde Azusa Caddesi Misyonunun kurulması ile ilgi çekmeye devam etmiştir. Nitekim Seymour'un da, hocası gibi, dillerde konuşma bağışını misyonunun temel unsuru yapması pek çok insanın bu bağış ile kanıtlanan Kutsal Ruh vaftizini almak için Azusa'ya gelmesine neden olmuştur. Hatta burası ilerleyen dönemlerde

³⁴⁹ Synan, 19.

³⁵⁰ Bkz. Matta XXVIII:19.

³⁵¹ Bernard, 32-33.

³⁵² Jacobsen, 81-84.

³⁵³ Bernard, 29.

³⁵⁴ Jacobsen, 81-84.

Pentekostalistler arasında bu bağışın alınabileceği tek merkez konumuna yükselmiştir. Bu etken de Azusa Misyonda günde üç kez olmak üzere, üç yıl boyunca haftanın yedi günü, ibadet yapılmasına vesile olmuştur.³⁵⁵ Ancak Azusa Misyonu son dönemlerine doğru dillerde konuşma bağışı ile ilgili sorunların ortaya çıkması üzerine, bu bağışa verdiği önemi geri çekmiş ve diğer Ruhsal Bağışları ön plana çıkarmaya başlamıştır. Fakat misyonun, diller bağışına verdiği önem azalmasına rağmen, insanların Azusa'ya duydukları ilgi değişmemiştir. Zira Hristiyanlar bütün Ruhsal Bağışları, Kutsal Ruh vasıtasıyla Tanrı ile kurulan aktif bir iletişimin sonucu³⁵⁶ olarak görmelerinden dolayı buraya gelmeye devam etmişlerdir.

Azusa'da düzenlenen ayinlerin içeriği,³⁵⁷ genel olarak bakıldığında karmakarışıktı. Bu durumun bazı nedenleri vardı. Karışıklık yaratan unsurlardan biri, ayinin belirli bir yöneticisinin olmamasıydı. Azusa Misyonu taraftarları, Kutsal Ruh'u aldığını hisseden her kişinin ayini yönetmeye layık olduğunu, çünkü bu görevi üstlenecek kişinin, ayin esnasında Tanrı tarafından seçildiğini iddia etmekteydiler. Dahası onlar, diğer büyük mezhep kiliselerinde olduğu gibi, bu görevin yalnızca

³⁵⁵ <http://religiousmovements.lib.virginia.edu/nrms/penta.html>; <http://oru.edu/university/library/holyspirit/pentorg1.htm>.

³⁵⁶ Flowers, 65.

³⁵⁷ Kaynaklar Azusa'da yapılan ayinlerinin içeriğini iki kaynağa dayandırmaktadır. Bunlardan biri Kutsallık Akımı öğretileri, diğeri ise Afrika kökenli insanların katkısıyla ortaya çıkacak olan vecd sel tavırlardır (<http://oru.edu/university/library/holyspirit/pentorg1.htm>). Harvey Cox'a göre bu iki unsurun, Azusa Misyonu'nun ayinlerinde var olması normal bir durumdur. Nitekim Kutsallık Akımı, dönemin en gözde akımıydı. İkinci unsur hakkında ise Cox'un düşünceleri dikkat çekicidir. Ona göre Seymour, Afrika unsurları ile Protestan ayinlerinin birbirine karıştığı siyahi bir merkezde yetişmişti. Hatta o, Azusa ile ilgili dikkat çeken trans, vecd hali, vizyon, rüya ve şifa bahsetme gibi unsurları içeren deneyimlerin, temelde siyahların katkısıyla Hristiyanlığa girdiğini iddia etmektedir. Nitekim Cox, siyahların ilk olarak Amerika'ya gelen büyüklerinin ve sonraki nesillerinin, bir taraftan çevrelerine adapte olduğunu, diğeri yandan da kendi kökenlerine ait unsurları buralara empoze ettiklerini savunmaktadır. O, bunun bir sonucu olarak da uzun zamandır batı Hristiyan akılcılığının bastırması olduğu bu mistik duyguların, Azusa ile beyazların dikkatini çekmeye başladığını ve böylece vecd sel unsurların hızla Hristiyanlık içinde yer edindiğini savunmaktadır (Cox, 101).

erkeklerin sorumluluğunda olduğunu da savunmamaktaydılar. Bu nedenle de onlar için ayin yöneticisi, kadın yahut çocuk dahi olabilirdi.

Azusa Misyonu ayinlerinde kargaşa yaratan bir diğer durum, ayin esnasında insanların çoğunlukla dans etmek, zıplamak, düşmek, transa geçmek, hayvansal sesler çıkarmak, ağlamak ve gülmek gibi tavırlar sergilemesiydi.³⁵⁸ Bu tür farklı hareketler de ayinin bir düzen içinde akmasını engellemektedir. Ancak Azusalılar, Kutsal Ruh vaftizini almak için dua eden insanların, bu tür tavırlar sergilemelerini tamamen Kutsal Ruh ile ilgili bir konu olarak görmekteydiler.

Azusa ayinlerinde bu tür karmaşık unsurların yanında, düzen arz eden nitelikler de vardı. Nitekim burada yapılan vaazlar ve Azusa üyelerinin birebir yahut mektup yoluyla Kutsal Ruh vaftizini³⁵⁹ nasıl aldıklarını anlatmaları, buna örnek olarak verilebilir. Azusa Misyonda üyelerin, Kutsal Ruh ile yaşamış oldukları tecrübelerini anlatmaları büyük önem taşımaktaydı. Bu nedenle de buraya gelemeyenler bu deneyimlerini misyona mektup yazarak, cemaat mensuplarıyla paylaşmakta ve misyonun taraftar kazanmasında etkili olmaktadır. Bu da Azusa taraftarları için ayinleri zenginleştirici bir unsur olmaktadır.³⁶⁰ Hatta mektuplardan başka Azusa ayinlerini zenginleştiren bir diğer unsur da, katılımcıların göksel koro olarak adlandırdıkları bir koronun, farklı ritim ve melodilerde şarkılar söylemesiydi.

Azusa Caddesi Misyonu, bu gibi düzen ve karışıklık arz eden ayinlerinin yanında, başka hususlarda da toplumun, dikkatini çekmiştir. Nitekim bu mevzuya verebileceğimiz en güzel örnek, misyon içindeki farklı ırklara mensup

³⁵⁸ <http://ftp.ftc-i.net/~hannapro/pentecostalmove.html>; Cox, 58.

³⁵⁹ Kutsal Ruh ile yaşanan tecrübeye verebileceğimiz örneklerden biri, Azusa'nın önemli taraftarlarından olan Frank Bartleman'ın yaşadığı tecrübedir. Bartlemen, Kutsal Ruh vaftizini şöyle aldığını anlatmaktadır: "Kutsal Ruh, bedenim içindeki göksel koroya düştü. Kendimi aniden doğüstü bu başışı alan kimselere katılırken buldum. Bu içten gelen bir aşıkarcılık ve dünyevi olarak tarif edilemeyecek bir vecd durumuydu. ...O bazen kelimesiz bazen de diller şeklindeydi..." (Bernard, 26).

³⁶⁰ http://en.wikipedia.org/Azusa_Street_Revival.

üyelerin durumuydu. Azusa Misyonunda siyah ve beyaz diyakoslar bir arada bulunmaktaydı.³⁶¹ Hatta dönemin düşünce yapısına çok aykırı bir durum olarak beyaz üyeler, siyah insanlardan el almaktaydılar.³⁶² Ancak ilerleyen dönemlerde ırkçılık konusunda artan baskılar, Azusa Misyonunu bölmüş ve bu da Azusa'nın siyahi bir çehre kazanmasına yol açmıştır. Bu ırkçı etkinin Azusa'ya verdiği bir diğer zarar da çoğunluğu yoksun ve fakir insanlardan oluşan siyah kitlelerin, misyonu fakirleştirmesiydi.³⁶³

2. Pentekostal Hareketin Yayılışı

Parham sayesinde Teksas, Arkansas, Missouri ve Kansas'a ulaşarak bölgesel bir hareket³⁶⁴ olan Pentekostalizm, Seymour'un Los Angeles'ta kurduğu Azusa Caddesi Misyonu ile okyanus ötesi bir unsur olmayı başarmıştır. Nitekim bu misyonun kuruluşu ile birlikte Los Angeles'ta, başta Kutsallık Akımı taraftarları olmak üzere pek çok grup, bu yeni hareketi sorgulamaya ve ardından da ona üye olmaya başlamıştır.³⁶⁵ Los Angeles dışında ise Pentekostal Hareket, özellikle ABD'nin orta ve güney eyaletlerindeki Baptist ve Presbiteryenler arasında yayılmıştır.³⁶⁶ Hareketin bu derece genişlemesinde, pay sahibi olan unsurlar da basın, gönüllü papazlar ve mektuplar olmuştur.³⁶⁷ Basın, özellikle Azusa Misyonunun resmi yayını olan "Havarisel İnanç" dergisi³⁶⁸ ve diğer yerel gazeteler

³⁶¹ Cox, 58.

³⁶² Synan, 18.

³⁶³ <http://www.oru.edu/university/library/holyspirit/pentorg1.htm>.

³⁶⁴ <http://are.as.wvu.edu/pentroot.htm>.

³⁶⁵ Özellikle "Pentekostal Müjdecî" (the Pentecostal Harold, Kentucky/Louisville) ve "Tanrı'nın Uyandırıcısı" (God's Revivalist, Cincinnati/Ohio) adlı iki radikal Kutsallık Akımı dergisi, Kutsallıktan Pentekostalizm'e geçişte büyük bir katkı sağlamıştır (<http://jsr.as.wvu.edu/2002/Stephens.htm>).

³⁶⁶ Wacker, 6.

³⁶⁷ Blumhofer, "Pentecostalism", EP, III, 1460.

³⁶⁸ Dergi unsurunun, Pentekostalizm'in yayılmasındaki etkisi ile ilgili en güzel örneklerden biri, ilk dönem Pentekostalistlerden olan Stanley Frodshoam'ın söyledikleridir. Frodshoam,

vasıtasıyla, Azusa Caddesi hakkındaki pek çok haberin yayınlanmasını sağlamıştır. Pentekostal Hareketin genişlemesinde etkili olan gönüllüler ise önceki yıllarda Kutsallık Akımının bağlantı kurmuş olduğu ABD'nin orta batı ve güney bölgelerine, hareketi taşımakta etkin bir rol üstlenmişlerdir.³⁶⁹ Hareketin yayılmasındaki son etken olan mektuplar da, Azusa Caddesi Misyonuna gelemeyen, ancak ona karşı büyük bir gönül bağına sahip olan kişilerin iletişimlerini koparmamalarını ve çeşitli konulardaki problemlerine cevap bulmalarına yardımcı olmuştur. Hatta aradaki mesafeye rağmen bu üyeler de, edindikleri bilgileri Hristiyanlara yaymak için yoğun bir çaba sarf etmişlerdir.

Bu üç unsur sayesinde hızla yayılan Pentekostalizm'in başlangıçta ilgisini çektiği insanların çoğu, ekonomik açıdan alt gruplarda bulunan kırsal kesimdeki fakirlerden³⁷⁰ ve toplumdan dışlanmış kimselerden oluşmaktaydı. Ama bu yeni hareket onların dini, ekonomik ve sosyal yönden gelişmelerini sağlayarak üst sınıflara çıkmalarına vesile olmuştur. Pentekostal Hareketin bu insanlara verdiği desteklerden ilki, dini yönden onları Tanrı ile daha da yakınlaştırmak ve Tanrı'nın gözünde çok değerli olduklarına inandırmak olmuştur. Diğer ve daha da önemlisi ise endüstrileşmiş bir toplumda yaşayan bu insanların, modern hayata geçiş süreçlerini kolaylaştırması ve onların şehir toplumuna kolay bir şekilde adapte olmasını sağlamasıdır. Böylece Pentekostal Hareket modern ve gelişmemiş hayatlar arasında bir köprü görevi üstlenmiştir.³⁷¹ Nitekim ilerleyen dönemlerde de bu etken,

Pentekostal Hareketten haberdar olması ile ilgili şunları anlatmaktadır: "1908 yılında bir gün elime bir dergi geldi. Bu dergi, Los Angeles'ta Kutsal Ruh'un tıpkı Pentekosttaki gibi ortaya çıktığını, Kralın insanlarıyla birlikte olduğunu vb. şeyler söylüyordu. O (dergi) bizlere, şu an Peygamber Yoel'in daha önce söylediği son günleri yaşadığımızı fark ettirdi" (Creech, 423).

³⁶⁹ Williams, 279.

³⁷⁰ Askew-Pierard, 137.

³⁷⁰ NEB-M, XIV, 31; ODCC, Pentecostalism, 1062; Reynolds - Hein, 512; Jenkins, 64.

³⁷¹ NEB-M, XIV, 34.

³⁷¹ Blumhofer, "Pentecostalism", EP, III, 1463.

Pentekostal Hareketin taraftar grubunun daha temiz giyimli ve eğitimli olan orta sınıfa doğru kaymasına yol açmıştır.³⁷²

Pentekostal Hareket, başlangıçta alt seviyede bulunan insanların dikkatini çekmiş olsa da, savundukları aslında her tür gruptan olan Hristiyan'ın merakını çekecek unsurlardır. Örneğin bu hareketin, havarilerin yaşamış olduğu Pentekostal tecrübenin aynısının yaşanacağını iddia etmesi; Kutsal Kitabın eleştirilmesine, kurulu kiliselerin rasyonalizme ve şekilciliğe kapılmasına karşı çıkması;³⁷³ içinde ruhban sınıfının olmaması;³⁷⁴ kötü ruh çıkarma, dillerde konuşma gibi Ruhsal Bağışlara vurgu yapması³⁷⁵ dikkat çeken unsurlarından bazılarını oluşturmaktadır. Hareketin sahip olduğu bu tür hususlar, pek çok Hristiyan'ı, hatta bazı grup liderlerini³⁷⁶ meraklandırarak Azusa'ya gelmelerine ve hareketi merkezinde incelemelerine neden olmuştur. Böylece Azusa Caddesi Misyonuna gelen yeni kişiler sayesinde, Pentekostal Hareket farklı yerlere ulaşmayı başarmıştır.³⁷⁷ Bu şekilde geniş bir taraftar kitlesi kazanan Azusa Misyonu, taraftarlarının gözünde Tanrı'nın, Kiliseyi yenilemek için eskatolojik planını başlattığı yer olarak kabul edilmeye başlanmıştır.³⁷⁸ Hatta kısa zamanda Azusa Caddesi Misyonu, evanjelik

³⁷¹ Anderson, ER, X, 7032.

³⁷² http://enrichmentjournal.ag.org/200602/200602_142_Legacies.cfm; AB, "Pentekost Protestanlık", XVII, 511; Noll, A New World, 153.

³⁷³ NEB-M, XIV, 30-31; <http://are.as.wvu.edu/pentroot.htm>.

³⁷⁴ Barker, 244.

³⁷⁵ Blumhofer, "Pentecostalism", EP, III, 1463.

³⁷⁶ Örneğin buraya gelenler arasında "Mesih'teki Tanrı'nın Kilisesi" (the Church of God in Christ, Memphis/Tennessee), "Tanrı'nın Kilisesi, Cleveland/Tennessee" (the Church of God, Cleveland/Tennessee) ve "Pentekostal Kutsallık Kilisesi" (Pentecostal Holiness Church, Georgia/Carolina) liderleri de bulunmaktaydı (<http://are.as.wvu.edu/pentroot.htm>).

³⁷⁷ NEB-M, XIV, 31.

³⁷⁸ Creech, 407.

alışmalarda³⁷⁹ yardımcı olunacağına inanılan dillerde konuşma bağışının alınacağı bir hac mekanına dönüşmüştür.³⁸⁰

Azusa Caddesi Misyonu, toplum içinde bu derece ilgi görmesine rağmen pek çok ağır eleştiri ile de karşı karşıya kalmıştır. Nitekim Azusa Misyonu taraftarları, özellikle Kutsal Ruh vaftizi ve dillerde konuşma bağışı hakkındaki öğretilerinden dolayı çok ağır eleştirilere,³⁸¹ hatta saldırılara ve eziyetlere maruz kalmışlardır.³⁸² Dışardan gelen bu saldırılara içindeki tartışmaların³⁸³ da eklenmesi hareketi, ilk devresinin bitişine doğru götürmüştür.³⁸⁴

Görüldüğü gibi Azusa Misyonu, Pentekostal Hareketin varlığını devam ettirmesini sağlayan en önemli unsurdur. Bu misyonun, Pentekostalizm'e olan etkisi yalnızca Seymour ile sınırlı değildir. Çünkü Azusa ile bağlantılı olan pek çok kimse, hem hareketin evrenselleşmesinde hem de ilerleyen dönemlerde yaşanan büyük tartışmalarda söz sahibi olmuştur. Bu nedenle Azusa Misyonu ile yakın iletişimleri bulunan bu insanlara değinmemiz gerekmektedir. Bu amaç doğrultusunda da araştırmamıza Azusa'yı ziyaret edenler ve etmeyenler şeklinde devam edeceğiz. Nitekim Pentekostal Hareketin ilerleyen dönemlerinde önemli görevler üstlenen bu insanlardan, kimisi Azusa Caddesi Misyonunda bulunmuş ve dillerde konuşma bağışını burada almışken, kimisi ise mektuplaşma yoluyla bağlandığı Pentekostal Hareketin en önemli savunucusu olmuştur.

³⁷⁹ Hareket içindeki bu evanjelik arzu onun yayılma hızını arttıran önemli unsurlardandır (WEWR, Pentecostalism, 806).

³⁸⁰ Synan, 18.

³⁸¹ Azusalıların en çok eleştirildikleri konular; ayinlerde ağlama, dans etme, gülme, yuvarlanma (nitekim, bu yuvarlanışlarından ötürü kendilerine kutsal yuvarlanıcılar da denilir. Flowers, 69) gibi aşırı derecede hissi taşkınlıklar yaşamaları; düzensiz ayinler icra etmeleri (Blumhofer, "Pentecostalism", EP, III, 1463) ve hisleri akli melekelerin yerine koymalarıydı. Ayrıca onlar beyazları, Afrikalıların ilkel dinlerine bulaştırmakla da suçlanmışlardır (Jenkins, 65-66).

³⁸² Blumhofer, EP, III, 1463

³⁸³ Bu içsel tartışmalara Durham'ın yarattığı teolojik sorunu, teslis problemini, din adamlarının nasıl yetiştirileceği mevzusunu vb. konuları örnek olarak vermek mümkündür.

³⁸⁴ Askew-Pierard, 138.

a. Azusa Caddesi Misyonunu Ziyaret Edenler

Havarilerin İşlerinde belirtilen Pentekost tecrübesinin, Hristiyanlar tarafından her zaman yaşanabileceğinin, medya ve gönüllüler sayesinde öğrenilmesi, pek çok insanın Azusa Caddesi Misyonunu ziyaret etmesine neden olmuştur. Azusa Misyonunu ziyaret edenler arasında özellikle birkaç isim, ilerleyen dönemde, Pentekostal Hareketin yayılmasında çok büyük rol oynamıştır. Hatta onlar, bu vasıflarından dolayı da “Azusa Havarileri” olarak adlandırılmışlardır. Bu nedenle Pentekostal Hareketin en önemli konularından birini, Azusa Havarileri oluşturmaktadır. Bu önemli kişileri şöyle sıralayabiliriz;

a.1. Gaston Barnabas Cashwell

Cashwell, Kuzey Carolina’da Kutsallık Akımına bağlı bir kilisenin papazı olarak 1906 yılında Azusa’yı ziyaret etmiştir. O, burada Kutsal Ruh’u almasının ardından memleketi Dunn’a dönmüş, sonradan da hem orada hem de güney bölgelerinde Pentekostal Hareketi yaymak için çabalamıştır.³⁸⁵ Cashwell, Ocak 1907 yılına kadar güney bölgelerindeki³⁸⁶ Kutsallık Akımına bağlı bir çok organizasyonu³⁸⁷ ve pek çok şahsı³⁸⁸ Pentekostalist yapmayı başarmıştır.³⁸⁹ Nitekim bu bölgelerdeki yoğun çabası sebebiyle de ona, “Güneyin Pentekostal Havarisi” adı

³⁸⁵ Bernard, 40; Jacobsen, 84; <http://jsr.as.edu/2002/stephens2.htm>.

³⁸⁶ <http://www.oru.edu/university/library/holyspirit/pentorg1.htm>; Blumhofer, “Pentecostalism”, EP, III, 1461.

³⁸⁷ Pentekostalist olmayı kabul eden Kutsallık Akımı mensubu organizasyonlara şunları örnek olarak verebiliriz; “Pentekostal Kutsallık Kilisesi” (Pentecostal Holiness Church), “Ateşle Vaftiz Edilen Kutsallık Kilisesi” ve “Çadır Pentekostal Kilisesi” (the Tabernacle Pentecostal Church). Hatta bu üç kilise sonradan “Uluslararası Pentekostal Kutsallık Kilisesi” (International Pentecostal Holiness) adı altında birleşmiştir.

³⁸⁸ Cashwell’in Pentekostalist yaptığı kişiler arasında, ilerleyen dönemlerde hareket içinde önemli görevler üstlenecek olan, Joseph H. Kings, M. M. Pinson, H. G. Rodgers, Taylor ve A. J. Tomlinson gibi isimleri sayabiliriz (Bernard, 40; <http://www.oru.edu/university/library/holyspirit/pentorg1.htm>).

³⁸⁹ Bernard, 40; <http://www.oru.edu/university/library/holyspirit/pentorg1.htm>.

verilmiştir.³⁹⁰ Cashwell'in Pentekostal Hareketi yaymadaki en etkileyici misyonerlik aracı da, "Gelin Odasının Habercisi" (The Bridge Room's Messenger) adlı dergisi³⁹¹ olmuştur.³⁹² Ancak Pentekostal Hareketin yayılmasında bu derece aktif rol oynayan Cashwell'in, 1909 yılında Metodist Kilisesine geri dönmesi,³⁹³ Pentekostalizm'e önemli bir liderini kaybettirmiştir.

a.2. Charles Harrison Mason

Mesih'teki Tanrı Kilisesinin (The Church of God in Christ) kurucularından biri olan Mason,³⁹⁴ Azusa'daki yeni oluşumun duyulmasından sonra, kiliseleri adına bu yeni uyanışı incelemek için 1907 yılının Mart'ında Azusa'ya gitmiştir. Buradaki öğretileri tasdik etmesinin ardından da o, Kutsal Ruh vaftizini almış ve tekrar memleketi Memphis'e (Tennessee) dönmüştür.³⁹⁵ Ancak Mason'un getirmiş olduğu bu yeni mesajı, kilisenin diğer lideri olan C. P. Jones kabul etmemiştir. Yapılan tartışmalar sonucunda da Mason ile Jones ayrılmış ve iki farklı kilise olarak yollarına devam etmişlerdir. Mason ve taraftarları, 1907 yılında

³⁹⁰ http://en.wikipedia.org/wiki/Gaston_B._Cashwell.

³⁹¹ Bu dergi 1907 yılında aylık dört bin, 1908 yılında ise aylık sekiz bin nüshaya ulaşmıştır. Derginin en önemli özelliği de kurucusu gibi Pentekostalizm'in güneydeki sözcüsü olmasıdır. Nitekim Cashwell; bu dergi sayesinde pek çok Kutsallık Akımı mensubu kiliseyi Pentekostal yapmayı başarmıştır.

³⁹² <http://jsr.as.wvu.edu/2002/stephens2.htm>.

³⁹³ http://en.wikipedia.org/wiki/Gaston_B._Cashwell.

³⁹⁴ Mason, daha önce köle olan bir ailenin çocuğu olarak Tennessee'de dünyaya gelmiştir (<http://www.oru.edu/university/library/holyspirit/pentorg1.htm>). Başlangıçta Baptist olan Mason, ilerleyen yıllarda arkadaşı Charles P. Jones ile birlikte Kutsallık Akımından etkilenmiş ve bu hareketin doktrinlerini vaaz etmeye başlamışlardır. Ancak onların bu tavırları, Baptist Kilisesi tarafından sapkın ilan edilerek kovulmalarına neden olmuştur. 1897 yılında ise bu ikili "Tanrı'nın Kilisesi" (Church of God) adını verdikleri kiliselerini kurmuşlardır. "in Christ" takısı ise aynı yıl Mason'un, bu takının kendine Tanrı tarafından ilham edildiğini ve bunun Kutsal metinlere dayanan temelini de I. Selanikililere II:14 ile II. Selanikililere I:1 olduğunu söylemesiyle eklenmiştir. (http://en.wikipedia.org/wiki/church_of_God_in_Christ; <http://www.cogic.org/history.htm>) Mason ve Jones'un dikkat çeken özellikleri, XVII. yüzyıldan XIX. yüzyıla kadar siyahların yalnızca Baptist veya Metodist Kiliselerine girme döngülerini kırmış olmalarıdır. Nitekim onlarla birlikte siyahlar, XIX. yüzyıl ve sonrasında Kutsallık Akımı ile de ilgilenmeye başlamışlardır (<http://www.members.tripod.com/pentecostalcathedral-ivil/id5.html>).

³⁹⁵ <http://www.oru.edu/university/library/holyspirit/pentorg1.htm>; Blumhofer, "Pentecostalism", EP, III, 1460.

gerçekleşen bu ayırım sonrasında, “Mesih’teki Tanrı Kilisesi” (the Church of God in Christ) adı altında Pentekostal bir cemaat olarak yollarına devam etmiştir.³⁹⁶ Mason, vefatına kadar da kilisesine başkanlık etmiş³⁹⁷ ve onu Azusa Misyonu gibi bütün ırklara açmıştır.

Mason, Pentekostal Hareket içinde Seymour gibi dikkat çeken siyahi liderlerden biridir. Nitekim onun ilgi çeken yönlerinden biri, başkanlığı esnasında beyazlarla iletişim kurmaya çalışmasıdır. O, bu amaç doğrultusunda iki ünlü beyaz Pentekostalist lider olan A. J. Tomlinson ve J .H. King ile sıkı ilişkiler kurmuştur. Ancak Mason da, devrin ırkçı politikalarına³⁹⁸ güç yetirememiştir. Bu nedenle Mesih’teki Tanrı Kilisesi de, Azusa gibi, siyahlara özgü bir kiliseye dönüşmek zorunda kalmıştır. Fakat Mason’un Kilisesi, ırkçılıktan ötürü tek bir ırka hitap etmek zorunda bırakılsa da Azusa’nın aksine, Mason başkanlığında Pentekostal grupların en büyüklerinden biri olmuştur.³⁹⁹ Hatta bu başarısını günümüze kadar getirebilmiştir. Nitekim Mesih’teki Tanrı Kilisesi günümüzde⁴⁰⁰ Kuzey Amerika’daki en büyük siyahi Pentekostal gruplardan biri olarak kabul edilmektedir.⁴⁰¹

³⁹⁶ Jones ise bu ayrılığın ardından “the Church of Christ, Holiness (USA)” adlı kilise ile yoluna devam etmiştir ([http://en.wikipedia.org/wiki/Church_of_Christ_\(Holiness\)_U.S.A](http://en.wikipedia.org/wiki/Church_of_Christ_(Holiness)_U.S.A)).

³⁹⁷ Bernard, 42.

³⁹⁸ Mason ırkçılıkla mücadele etmek için çok çaba sarf etmiştir. Hatta o, bu uğurda beyaz bir papazla caddelerde vaaz vermesinden ötürü hapse bile atılmıştır (<http://www.members.tripod.com/pentecostalcathedral-ivil/id5.html>).

³⁹⁹ <http://www.members.tripod.com/pentecostalcathedral-ivil/id5.html> .

⁴⁰⁰ Merkezleri günümüzde Memphis’de (Tennessee) bulunan “Mesih’teki Tanrı Kilisesi”, 1940 yılında inşa edilen Mason Tapınağı ile dikkatleri üzerine çekmiştir. Bugün grubun USA’daki tahmini nüfusunun altı milyon, dünyada ise sekiz milyon civarında olduğu düşünülmektedir. Bu kiliseye mensup kişiler, inanç olarak kurtuluşun üç aşamadan oluştuğunu ve ilahi şifa bahşetmeyi kabul etmenin yanında sakrament olarak da batırarak suyla vaftizi, son akşam yemeğini ve ayak yıkamayı uygulamaktadırlar (http://en.wikipedia.org/wiki/Church_of_God_in_Christ).

⁴⁰¹ Bernard, 42.

a.3. William Durham

Kentucky’de doğmuş olan Durham, Baptist Kilisesi üyesiydi. Durham 1903 yılında Chicago’ya gitmiş ve burada “Kuzey Bulvarı” (North Avenue) misyonunda pastörlük yapmaya başlamıştır. Durham’ın Pentekostal Hareket ile tanışması, 1906 yılında Parham’ın, A. Dowie’nin taraftarlarına Pentekostal mesajı bildirmesi ve bu yeni mesajı alanların da bu düşünceleri Chicago’ya taşımasıyla olmuştur. Bu şekilde Chicago’ya ulaşan Pentekostal Hareket,⁴⁰² burada iki koldan yayılmıştır. Bunlardan biri Durham’ın Kuzey Bulvarı misyonu, diğeri de William Piper’in⁴⁰³ “Kaya” (Stone) Kilisesi olmuştur.⁴⁰⁴ Bu sayede Chicago halkı Pentekostal Hareket ile ilgilenmeye başlarken, Durham da Azusa’ya gitmeden Kutsal Ruh vaftizini kendi başına almak için çabalamış, ancak bir türlü başaramamıştır. Bu başarısızlık da Durham’ın Azusa’ya gitmesine neden olmuştur.⁴⁰⁵ Böylece Durham, 1907 senesinde Azusa’da dillerde konuşma bağışını almış⁴⁰⁶ ve diğer Hristiyanların yaptığı gibi o da, görevli olduğu Chicago’ya dönerek buradaki misyonunda Pentekostal Hareketi insanlara anlatmaya başlamıştır.⁴⁰⁷

Durham’ı, Pentekostal Hareket içinde önemli yapan iki unsur vardır. Bunlardan biri, daha önce de belirttiğimiz gibi, 1911 yılında ilan etmiş olduğu

⁴⁰² Pentekostal Hareket Chicago’ya, Dowie’nin eski taraftarları aracılığıyla geldiği için Chicagolu Pentekostalistler, Parham’ın grubuna göre farklı düşüncelere ve görüşlere sahiptiler. Örneğin onlar, farklı ırkların bir arada bulunmasını destekledikleri için barışçıydılar. Yine Chicagolular, Parham’ın grubunun aksine eğitimi ve faydalı organizasyonları desteklemekteydiler. Bunların Parham yandaşlarıyla benzeşen tek yönleri ise dans etmeyi, kart oynamayı vb. şeyleri eleştirmeleriydi (Creech, 416).

⁴⁰³ Piper, önceden Dowie’nin taraftarları arasında bulunmaktaydı. Hatta o, Dowie’nin taraftarlarından çoğunun Pentekostal Harekete girmesinde büyük çaba harcamıştır. Bundan başka Piper, Durham’a, kabul görmeyen “Günahların Tek Aşamada Silinmesi Görevi” (Finished Work) öğretisinde de tam destek vermiştir (Blumhofer, “Pentecostalism”, EP, III, 1461).

⁴⁰⁴ Creech, 416.

⁴⁰⁵ Wacker, 37; Jacobsen, 136-138.

⁴⁰⁶ Durham, Azusa’ya gelir gelmez dillerde konuşma bağışını alamamıştır. Bu nedenle uzun bir süre Kutsal Ruh vaftizini almak için çaba sarf etmiştir. Bu tecrübeyi alırken de kaynaklar yüzünün silkinip sallandığını, çenesinin titrediğini ve bu tür hareketlerden sonra dillerde konuştuğunu ifade etmektedir (Bkz. Wacker, 37; Jacobsen, 138).

⁴⁰⁷ <http://www.oru.edu/university/library/holyspirit/pentorg1.htm>; Blumhofer, Restoring the Faith, 81.

kutsanma öğretisi ile ilgili düşünceleridir. Nitekim onun “Günahların Tek Aşamada Silinmesi Görevi” (Finished Work) olarak adlandırılan teolojisi, kutsanma ile ilgili genel Pentekostalist bakışı (Wesleyci) tamamen alt üst etmiş ve büyük bir teolojik ayrılığın yaşanmasına neden olmuştur.

Durham’ı Pentekostal Hareket için değerli kılan bir diğer unsur ise onun Pentekostal mesajın diğer kıtalara yayılmasındaki etkisidir. Nitekim Durham’ın bu başarıyı kazanmasının en büyük nedeni, başkanlık ettiği misyonun İtalyan, İranlı,⁴⁰⁸ Norveçli, Alman ve İsveç gibi farklı etnisitelere sahip göçmenlerin yoğun olduğu bir bölgede yer alması olmuştur.⁴⁰⁹ Bölgenin bu kozmopolitliğine Durham’ın yoğun propagandası da eklenince, Pentekostal Hareketi burada duyan insanlar, bu yeni oluşumun orta batı Amerika, Kanada ve İtalya başta olmak üzere pek çok ülkeye ve kıtaya ulaşmasında yardımcı olmuşlardır.

b. Azusa Caddesi Misyonunu Ziyaret Etmeyenler

Azusa Misyonunun, evanjelik faaliyette bulunmak için dillerde konuşma bağışının merkezi olarak kabul edilmesi, pek çok kişinin bu amaç doğrultusunda buraya gelmesine neden olmuştu. Ancak Pentekostal Hareket içindeki bazı önemli liderler ve misyonerler, buraya gelmeden de Kutsal Ruh vaftizini almışlardır. Azusa’ya gelmeden bu tecrübeyi almayı başaranlar arasında özellikle bir kişi, sonraki süreçte hareketin Avrupa’ya yayılmasında çok büyük bir rol oynadığı için, onu burada zikretmemiz gerekmektedir. Nitekim Thomas B. Barratt adlı bu lider, bu vasfına binaen de Pentekostal Hareketin Avrupa’daki babası olarak adlandırılmıştır.

⁴⁰⁸ http://www.immanuels.org/ministries/pastors_pen/doctrinal_writings/floods/chapter_11.htm.

⁴⁰⁹ Blumhofer, Restoring the Faith, 80; Blumhofer, “Pentecostalism”, EP, III, 1461.

b.1. Thomas B. Barratt

Norveç'te Metodist bir kilisede vaiz olan Barratt, görevi esnasında çok aktif bir kişilik sergilemiştir.⁴¹⁰ Zaten onun Pentekostal Hareket ile tanışması da bu enerjik karakterinin sonucunda olmuştur. 1902 yılında bir şehir misyonuna müfettiş olarak tayin edilen Barratt, çalıştığı misyon için büyük bir bina inşa ettirmek istemiştir. Ancak yeterli maddi desteğe sahip olamamasından dolayı, bu uğurda para toplamak için New York'a gitmeye karar vermiştir.⁴¹¹ Barratt, büyük ümitlerle çıktığı bu gezide, büyük bir hayal kırıklığı yaşamış, hatta New York'ta beş parasız kalmıştır. Bu sıkıntılara rağmen Barratt arzusunda ısrarcı olmuş ve New York'taki A. B. Simpson'a ait bir misyon evinde kalmaya başlamıştır. Onun Azusa Caddesi Misyonu ve Pentekostal Hareketten haberdar olması da, bu misyonda kalması sırasında olmuştur. Nitekim kaynaklara göre Barratt, bir rastlantı sonucu burada, Azusa Misyonunun "Havarisel İnanç" dergisini okumuş ve sonrasında onlarla yazışmaya başlamıştır. Bu mesajın doğruluğuna kanaat getirmesinin ardından da o, yoğun dua seansları sonucunda 15 Kasım 1906 yılında kendi başına dillerde konuşma bağışını almıştır.⁴¹² Kutsal Ruh vaftizini almasından⁴¹³ birkaç hafta sonra da Barratt, 6 Aralık'ta Norveç'e (Oslo) dönmüştür.

Barratt, memleketine döner dönmez ilk iş olarak Amerika'da ortaya çıkan bu yeni uyanışı ve yaşadığı tecrübeyi insanlara anlatmaya başlamış, kısa süre

⁴¹⁰ Wacker, 37.

⁴¹¹ Cairns, 490; Wacker, 37.

⁴¹² Wacker, 37-38.

⁴¹³ Kaynaklar Barratt'ın Kutsal Ruh tecrübesini, 15 Kasım günü kaldığı New York City misyonunda bir uyku sonrasında aldığını zikretmekte ve olayı şu şekilde anlatmaktadır; "Barratt, uyku esnasında kendisini çenesi çalışır bir durumda bulmuştur. Bu sırada Barratt, çevresindeki bazı kız kardeşlerden kendisine el vermelerini istemiş, bu olayın hemen ardından da başı üzerinde bir ışık ile güçle dolduğunu hissetmiş ve ilerleyen saatlerde yedi-sekiz dil konuştuğunu iddia etmiştir" (Bkz. Wacker, 38).

sonra da burada “Philadelphia” Kilisesini kurmuştur.⁴¹⁴ Böylece Barratt, bir taraftan Pentekostal Uyanışla ilgili toplantılar düzenlerken, diğer taraftan gazetelere verdiği röportajlar ile pek çok insanın dikkatini çekmeyi başarmıştır.⁴¹⁵ Onun bu iki yönlü çalışması da Pentekostal Hareketin, kısa zamanda başta Norveç olmak üzere pek çok Avrupa ülkesine ulaşmasına neden olmuştur.

Pentekostal Hareketi, Azusa ile direkt bir iletişime sahip olmadan yayan diğer önderler, muhakkak Barratt ile bir bağlantıya sahiptirler. Nitekim, Avrupa ülkelerindeki Pentekostal Hareket önderleri, öncelikle Norveç’e gitmiş ve Barratt’ın taraftarı olmuşlardır. Bu insanlar, ardından da ülkelerine dönüp hareketi yaymaya başlamışlardır.⁴¹⁶ İsveç’te Lewis Petrus, İngiltere’de Alexander Body ve Almanya’da Jonathan Paul gibi isimler bu kişilere örnek olarak verilebilir.⁴¹⁷

C. PENTEKOSTAL HAREKETİN DİĞER KITALARDA YAYILMASI

Pentekostal Hareket, 1906 yılında Seymour tarafından kurulan Azusa Caddesi Misyonunun ardından, yayılma hususunda büyük bir atılım yapmıştır. Kutsal Ruh vaftizinin alınabileceğinin iddia edilmesi, pek çok Hristiyan’ı, Azusa Misyonuna yönlendirmişti. Buraya gelen insanlar, Pentekostalizm’in geçerliliğine ikna olmalarının ardından da memleketlerine dönmüş ve taraftarı oldukları yeni hareketi yaymaya başlamışlardır. Böylece Pentekostal Hareket, hızla, başta Amerika olmak üzere dünyanın dört bir köşesine ulaşmayı başarmıştır. Hatta Pentekostal Hareketin, ilk devirlerinden itibaren diğer kıtalara yayılabilmesi, günümüzde altmış beş

⁴¹⁴ Bernard, 141.

⁴¹⁵ Bu esnada Barratt, üyesi olduğu Metodist Kilisesinden 1907 Haziran’ında ayrılmıştır (<http://www.pef.net/download/Barratt.pdf>).

⁴¹⁶ <http://www.pef.net/download/Barratt.pdf>.

⁴¹⁷ <http://www.oru.edu/university/library/holyspirit/pentorg1.htm>; Cairns, 492; Bernard, 141.

milyona yakın bir taraftar grubuna sahip olmasına neden olmuştur.⁴¹⁸ Hareketin yüz yıllık süre zarfındaki bu başarısı da, bu yerlere kısaca değinmemizi gerekli kılmaktadır. Bu nedenle de biz, I. bölümü bitirmeden önce Pentekostal Hareketin diğer kıtalardaki yayılma sürecini de ele alacağız.

1. Avrupa Kıtasında Pentekostal Hareketin Yayılması

Pentekostal Hareketin Avrupa Kıtasında yayılması, XX. yüzyılın ilk dönemlerinde olmuştur. Yalnız Pentekostal Hareketin, diğer kıtalara oranla Avrupa'daki yayılımında önemli bir nokta dikkat çekmektedir. Bu da Pentekostal Hareketin, Avrupa'da neredeyse tek bir kişi başkanlığında yayılmasıdır. Nitekim Pentekostalizm, Rusya'yı bir kenara koyarsak, Avrupa'da Thomas Barratt ile bağlantı kurmuş olan Hristiyanlarca yayılmıştır. Bu bağlamda Pentekostal Hareketin, Avrupa'da ilk olarak yayıldığı ülkeleri şöyle sıralayabiliriz;

a. İngiltere

Pentekostal Hareket ve Azusa Misyonu ile ilgili mesajlar Avrupa kıtasında, Thomas Barratt'ın dergilerdeki röportajları ve yandaşları vasıtasıyla yayılmıştır. İngiltere'de ise Pentekostal Hareketin yayılması, Alexander A. Body adlı Sunderland'lı bir Anglikan papaz sayesinde olmuştur. Boddy, 1907 yılının erken dönemlerinde Barratt'ı duymuş ve Mart ayında Oslo'ya gitmiştir.⁴¹⁹ Burada dört gün boyunca Pentekostal öğretileri inceleyen Body, Pentekostal Hareketi kabul etmesinin ardından memleketine dönmüş ve Barratt'ı, "Bütün Azizler" (All Saints) adlı

⁴¹⁸ Anderson, ER, X, 7033.

⁴¹⁹ Quebedeaux, 52.

kilisesine⁴²⁰ bu yeni oluşumla ilgili vaaz vermesi için davet etmiştir. Body'nin Oslo'ya yaptığı bu gezi ve ardından Barratt'ı ülkesine davet etmesi de pek çok İngiliz'in, Pentekostal Hareketten haberdar olmasına neden olmuştur. Nitekim Barratt'ın 1907 yılının Ekim'inde Sunderland'a gelmesi ile bir cumartesi günü başlayan ve pazartesi sabah dörtte sonlanan toplantısı esnasında, pek çok kişi dillerde konuşma bağışını almıştır. Bu da Pentekostal Hareketin, İngiltere'de büyük bir dikkat çekmesine yol açmıştır.⁴²¹

Body, Pentekostal Hareket uğruna çok fazla eleştiriye maruz kalmasına rağmen, hareketi yaymak için çok çabalamıştır.⁴²² Nitekim o, bu uğurda bir taraftan yakın bir taraftarı olan Cecil Polhill'in⁴²³ desteğini alırken diğer taraftan da "Güven" (Confidence) adlı bir dergi yayınlamıştır.⁴²⁴ Bu tür çabalarla İngiltere'de yer edinmeye çalışan Pentekostal Hareket, yoğun çalışmalar sonucunda ilk kilisesini, 1908 yılında açmıştır.⁴²⁵ Ancak Pentekostal Hareket, İngiltere'de asıl başarısını 1950 sonrasında kazanabilmiştir.⁴²⁶

Pentekostalizm, İngiltere'de, Amerika versiyonundaki gibi bir süreç yaşamamıştır. ABD'deki ortam, Pentekostal Hareket türündeki yeni dini oluşumların hızla büyümesine ve çok fazla grup oluşturmaya imkan tanımaktaydı. Oysa İngiltere'de baskın bir milli kilisenin olması bu tür oluşumların ortaya çıkmasını engellemekteydi. Bu nedenle İngiltere'de, farklı Pentekostal gruplaşmalar ancak 1960'larda ortaya çıkmıştır. Hareketin İngiltere'deki versiyonu ile ilgili ifade

⁴²⁰ Quebedeaux, 52; Anderson, ER, X, 7029.

⁴²¹ <http://www.pef.net/download/Barratt.pdf>.

⁴²² Örneğin Boddy, İngiltere'ye döndükten sonra Keswick'te yapılan bir toplantıya katılmış ve burada "İngiltere için Pentekost" başlığı altında yazdığı makaleleri dağıtmıştır. Ancak onun bu faaliyeti, İngilizler tarafından hoş karşılanmamıştır. (Quebedeaux, 52.)

⁴²³ Kutsal Ruh vaftizini Los Angeles'a yaptığı bir gezi sırasında alan Cecil, sonrasında İngiltere'ye dönerek Boddy'nin grubuna katılmıştır (Quebedeaux, 53).

⁴²⁴ Quebedeaux, 53.

⁴²⁵ http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/pentecostal_5.shtml.

⁴²⁶ Anderson, ER, X, 7029.

etmemiz gereken bir başka unsur da, ABD’de yüksek oranda yaşanan vecd sel tavırların burada yaşanmamasıdır. Özellikle İngiltere’nin, hareketin bu ikinci özelliğine bir set çekmesi, Pentekostalizmin kontrolsüz vecdselliğinin kontrollü bir coşkunluğa dönüşmesinde ve daha çok kişinin ilgisini çekmesinde önemli rol oynamıştır.⁴²⁷

b. İsveç

Pentekostalizm’in İsveç’te yayılması, Barratt’ın 5 Ocak 1907 yılında buranın gündelik birkaç dergi ve dini basınına verdiği röportaj sayesinde başlamıştır. Bu nedenle Pentekostal Hareket, diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, İsveç’te de basın yoluyla duyulmuş ve azar azar taraftar toplamaya başlamıştır. Avrupa’da bu yeni uyanışla ilgilenen kişilerden bazıları, basında okudukları ile yetinmeyip daha çok bilgi edinmek için Norveç’e, Barratt’ı ziyarete gitmişlerdir. Bu kişiler arasında bulunan ve Baptist bir papaz olan Lewis Pethrus da, hareketin İsveç’te yayılmasını sağlamıştır. Nitekim kısa sürede Barratt’ın samimi bir arkadaşı olan Pethrus,⁴²⁸ İsveç’e döner dönmez, Pentekostal mesajın misyonerliğini öncelikle kendi cemaati arasında yapmıştır. Ancak Baptist Kilisesi ona karşı çıkmış ve 1913 yılında onu Baptistlikten atmıştır.⁴²⁹ Bu olaya rağmen Pethrus, bu uğurda çalışmaya devam etmiş ve büyük gayretleri sonucunda hareketi, İsveç’te geniş çapta yaymayı başarmıştır.⁴³⁰ Hatta kendisi ilk Pentekostal Kiliseyi, Stockholm’de “Philadelphia” adıyla açmıştır.⁴³¹

⁴²⁷ Quebedeaux, 46-57; <http://www.pef.net/download/Barratt.pdf>.

⁴²⁸ (<http://www.pef.net/download/Barratt.pdf>).

⁴²⁹ <http://www.mb-soft.com/believe/txc/pentecost.htm>.

⁴³⁰ <http://www.pef.net/download/Barratt.pdf>; Quebedeaux, 47.

⁴³¹ Bernard, 141; <http://en.wikipedia.org/wiki/Pentecostalism>.

c. Almanya

Yukarıda izah ettiğimiz iki ülke gibi Almanya’da Pentekostalizm’le, Barratt’ın 1907 yılında dini basındaki haberlerini okuyarak tanışmıştır.⁴³² Kutsallık Akımına bağlı bir lider olan Alman Jonathan Paul,⁴³³ bu yeni uyanışı duymasının ardından Norveç’e gitmiş ve orada, bu yeni hareketi öğrenerek memleketine dönmüştür. Böylece Pentekostal Hareket, 1907 yılında Almanya’ya ulaşmıştır.⁴³⁴ Hatta Barratt’ın 1908 yılında, diğer Avrupa ülkelerinde yaptığı gibi, Almanya’ya da konferans vermek için gitmesi, Pentekostal Hareketin Almanya’da büyük bir dikkat çekmesine yol açmıştır. Nitekim Barratt’a duyulan ilgi sonucunda, Barratt’ın eserleri Almancaya çevrilmeye başlanmıştır. Sonrasında da Pentekostal Hareket, buradan İsviçre ve Hollanda’ya ulaşmıştır.⁴³⁵

d. İtalya

İtalya’da Pentekostal Hareket, Chicago’da Pentekostalizm’i kabul eden kişilerce yayılmıştır. İtalyan asıllı bir göçmen olan Luigi Francescan,⁴³⁶ Chicago’da Durham’ın başkanlığındaki “Kuzey Bulvarı” (North Avenue) Misyonda Kutsal Ruh vaftizini aldıktan sonra arkadaşı Giocoma Lombardini isimli göçmen işçi ile Pentekostal mesajı, 1908 yılında İtalya’ya ulaştırmıştır.⁴³⁷ Hatta ikisinin o zamanlar,

⁴³² <http://www.pef.net/download/Barratt.pdf>.

⁴³³ http://www.immanuels.org/ministries/pastors_pen/doctrinal_writings/floods/chapter_11.htm;
<http://www.mb-soft.com/believe/txc/pentecost.htm>.

⁴³⁴ Anderson, ER, X, 7029.

⁴³⁵ <http://www.pef.net/download/Barratt.pdf>.

⁴³⁶ Francescan, aynı zamanda 1907 senesinde ABD’de ilk İtalyan asıllı Amerikan Pentekostal cemaatinin kurulmasında da rol oynamıştır (Bernard, 140).

⁴³⁷ http://www.immanuels.org/ministries/pastors_pen/doctrinal_writings/floods/chapter_11.htm;
Anderson, ER, X, 7029.

İtalya’da beraber kurdukları Pentekostal birlik, bugün ülkenin en geniş Protestan birliği olarak kabul edilmektedir.⁴³⁸

e. Rusya

Pentekostal Hareket, Rusya ve Slav dünyasında Baptist bir papaz olan Ivan Voranev tarafından yayılmıştır. Amerika doğumlu bir Rus göçmen olan Voranev, Pentekostal tecrübeyi 1919 yılında New York’ta yaşamıştır. O, aynı yıl içinde taraftarlarının da bu öğretiyi desteklemesiyle, New York’ta cemaati Rus, Ukraynalı, Polonyalı vb. Slavlardan oluşan ilk Rus Pentekostal Kilisesini kurmuştur. Voronev, Pentekostal Hareketi kalabalık kitlelere ulaştırmak için, diğer liderler gibi, yoğun bir çaba sarf etmiş, hatta bu amaç doğrultusunda dergi de yayınlamıştır. O, bu şekilde Amerika’daki Slavlar arasında Pentekostalizm’i yaymaya çalışırken, iddiasına göre Tanrı’dan aldığı bir ilham doğrultusunda, 1922 yılında Amerika’dan ayrılmış⁴³⁹ ve Rusya’ya gitmiştir. Ancak bu dönem Rusya’sında Ortodoks Kilisesi tarafından sıkı kontrollerin uygulanması Pentekostal Hareketin, burada çok zor şartlar altında yayılmasına neden olmuştur. Bu zorluklara rağmen Voronev, Sofya ve Odessa başta olmak üzere pek çok yerde vaazlar vererek, hareketi duyurmaya çalışmıştır. Hatta 1924 yılında Voronev, Odessa’da yerel “Hristiyan Evanjeliksel İnanç” (Christian Evangelical Faith) misyonunu kurmuştur.⁴⁴⁰ Fakat 1929 yılında Rus polisi tarafından yakalanması sonucunda hapse atılmış ve orada ölmüştür.⁴⁴¹

Voronev sayesinde Rusya’ya girmeyi başaran Pentekostal Hareketin, burada önemli bir büyüme göstermesi ise II. Dünya savaşının ardından olmuştur.

⁴³⁸ Bernard, 140-143.

⁴³⁹ <http://www.oru.edu/university/library/holyspirit/pentorg1.htm>.

⁴⁴⁰ <http://www.geocities.com/muntzer2/Voronaev.html>.

⁴⁴¹ <http://www.mb-soft.com/believe/txc/pentecost.htm>.

Nitekim bazı İngiliz asıllı Pentekostalistlere göre Rusya’da, 1960’larda hemen hemen 250.000 Pentekostalist bulunmaktaydı.⁴⁴²

2. Asya Kıtasında Pentekostal Hareketin Yayılması

Pentekostal Hareketin Asya kıtasına girişı, ilk olarak Hindistan’dan başlamıştır. Nitekim, 1907 yılında Avrupalı ve Amerikalı misyonerlerle⁴⁴³ birlikte iyi bir eğitime sahip Hristiyan Pandita Ramabai, burada Pentekostal Hareketin yayılmasında büyük rol oynamıştır.

Hindistan’dan sonra Pentekostalizm, 1908-1910 yılları arasında Azusa Misyonuna bağlı Amerikalılar vasıtasıyla, Çin’de ortaya çıkmıştır. Çin’de Azusalılarla başlayan misyonerlik hareketi sonradan İskandinavyalı, Hollandalı ve Kanadalı Pentekostalist misyonerler ile devam ettirilmiştir.⁴⁴⁴

1913 yılında ise sırayı Japonya almıştır. Ancak Pentekostal Hareketin burada bir ilerleme kaydetmesi, ancak 1950’lere doğru olmuştur. Pentekostal Hareketin yayıldığı bir diğer önemli Asya ülkesi de Endonezya’dır. Bu hareketin Endonezya’ya taşınması ise 1920’li yıllarda Amerikalı misyonerler tarafından olmuştur.⁴⁴⁵

3. Afrika Kıtasında Pentekostal Hareketin Yayılması

Afrika’da Pentekostalizm, A. Dowie’nin taraftarlarından olan, John Graham Lake’e dayanmaktadır. Lake, Parham’ın 1907 yılında Zion şehrine yaptığı ziyaret esnasında Kutsal Ruh vaftizini almış ve sonrasında misyonerlik için Güney Afrika’ya

⁴⁴² NEB-M, XIV, 34.

⁴⁴³ Anderson, ER, X, 7030.

⁴⁴⁴ Quebedeaux, 48.

⁴⁴⁵ Anderson, ER, X, 7030.

davet edilmiştir. Böylece Pentekostal Hareket, Lake sayesinde buraya ulaşmıştır. Lake, 1908 yılıyla birlikte Güney Afrika’da Pentekostalizm’i yaymaya başlamış ve Johannesburg’ta büyük bir misyoner gruba liderlik yapmıştır. Hatta o, kısa sürede Güney Afrika’da iki önemli Pentekostal Kilise kurmayı da başarmıştır. Bunlardan beyazlara yönelik olan, Azusa Caddesine nispetle “Havarisel İnanç” misyonu, diğeri ve siyahlara yönelik olan ise “Zion Hıristiyan” (Zion Christian) Kilisesidir. Lake, Güney Afrika’da bu cemiyetler yardımıyla yaklaşık dört yıl boyunca misyonerlik faaliyetlerinde bulunmuş, sonradan da ABD’ye dönmüştür. 1935 yılında da burada vefat etmiştir.⁴⁴⁶

Merkezi Afrika’da ise Pentekostalizm, 1914-1915’ten sonra William Burton ve James Salter adlı iki İngiliz Evanjelik tarafından yayılmıştır. Afrika ile ilgili en dikkat çeken husus, burada Pentekostalizm’e en büyük ilgiyi Nijerya’nın göstermiş olmasıdır. Nitekim buradaki Pentekostalistlerin çoğu, ya “Havarisel İnanç Kilisesi” ya da Amerikalılar tarafından kurulmuş olan Tanrı’nın Cemiyetleri (Assemblies of God) üyesidir.⁴⁴⁷

4. Amerika Kıtasında Pentekostal Hareketin Yayılması

Pentekostal Hareketin, 1901 yılında ilk kez ABD’de ortaya çıkması ve Los Angeles gibi farklı uyruklara sahip pek çok göçmenin yaşadığı bir yerde büyük güç kazanması, onun diğer Amerika ülkelerinde de XX. yüzyıl başlarında yayılmasına neden olmuştur. Hatta bu dönemlerde başlayan yayılma günümüzde ise en zirve noktasına ulaşmıştır.⁴⁴⁸ Nitekim bugün özellikle Latin Amerika ülkeleri başta olmak

⁴⁴⁶ <http://www.oru.edu/university/library/holyspirit/pentorg1.htm>; Bernard, 144.

⁴⁴⁷ Quebedeaux, 48.

⁴⁴⁸ Pentekostal Hareket, dünya genelinde bakıldığında özellikle Güney Amerika kıtasında büyük bir taraftar kitlesine sahiptir. Nitekim kaynakların verdiği bilgiye göre Guatemala’nın Pentekostal

üzere Kanada’da da yoğun bir Pentekostal nüfus bulunmaktadır. Bu nedenle Pentekostal Hareketin, dün ve bugün etkili olduğu bu ülkelere ulaşmasını kısaca şöyle özetleyebiliriz;

a. Latin Amerika

Latin Amerika kökenli insanlar, daha ilk andan itibaren Pentekostal Hareket ile ilgilenmiş ve onun yayılmasında büyük bir çaba sarf etmişlerdir. Nitekim Latinlerden Pentekostalizm’le ilk tanışanlar, Los Angeles’ta yaşayan Hispanikler olarak nitelendirilen Meksikalılar⁴⁴⁹ olmuştur. Bu şekilde Latinler arasında öncelikle, Hispaniklerle başlayan Pentekostal Hareketin yayılma süreci, ardından hem yabancı uyruklu misyonerler hem de Latin vaizler aracılığıyla, Latin Amerika Ülkelerine ulaşmıştır.⁴⁵⁰ Pentekostal Hareketin, Latin Amerika’da en fazla önem kazandığı yerleri ise şöyle sıralayabiliriz:

Şili; Pentekostal Hareket, Şili’de ilk olarak 1907 yılında Valparaíso Metodist Kilisesinin papazı olan Willis Hoover tarafından yayılmıştır. Hoover, Pentekostal Hareketi kabul etmesinin ardından kilisesinden atılmıştır. Bu kovuluş sonrasında Hoover, 37 takipçisiyle birlikte⁴⁵¹ önce “Şili Pentekostal Metodist Kilisesini” (Pentecostal Methodist Church of Chile)⁴⁵² ardından da “Şili Evanjelik

nüfusunun, hareketin toplam dünya nüfusun %30’suna, Nigaraguay’ın ise %20’sine sahip olduğu ifade edilmektedir (http://hrr.hartsem.edu/research/pentecostalism_polomaart1.html). Yalnız burada ifade etmemiz gereken önemli bir husus vardır. Bu da Güney Amerika ülkelerinde Pentekostal Hareketin bu derece kuvvetli olmasının nedenidir. Kaynaklara göre bunun başlıca nedeni siyasidir. Nitekim bu ülkelerdeki siyasiler unsurlar, Roma Katolik Kilisesinin gücünü zayıflatmak istemelerinden ötürü Pentekostal Harekete destek vermektedirler (R. Matzerath, NCE, “Pentecostal Churches”, 1967, XI, 111).

⁴⁴⁹ Azusa Misyonunda Kutsal Ruh vaftizini alan ilk Latinler, Abundio ve Rosa Lopez’dir.(Gaston Espinosa, “The Silent Pentecostals”, Christian History, b.y.y. 1998, v: 17, Issue 2, Ebscohost Research, 23).

⁴⁵⁰ Douglas Peterson, “The Azusa Street Mission and Latin American Pentecostalism”, International Bulletin, b.y.y. , t.y. , v: 30, no: 2, Ebscohost Research, 66.

⁴⁵¹ <http://www.oru.edu/university/library/holyspirit/pentorg1.htm>

⁴⁵² Anderson, ER, X, 7029; Quebedeaux, 49; Cairns, 492.

Pentekostal Kilisesini” (Evangelical Pentecostal Church of Chile) kurmuştur.⁴⁵³ Bu şekilde Şili’de ortaya çıkan hareket, kısa sürede ülkedeki Protestanların %80’i tarafından desteklenir duruma gelmiştir.⁴⁵⁴

Brezilya: Pentekostal Hareket, 1910 yılında burada, öncelikle Daniel Berg ve Gunnar Vingren isimli iki İsveçli laik Baptist⁴⁵⁵ aracılığıyla Belem ve Rio’da ortaya çıkmıştır.⁴⁵⁶ Ardından da o, İtalyan Luigi Francescan tarafından yayılmaya devam edilmiştir.⁴⁵⁷ Hatta İki İsveçli misyoner, bu amaç uğruna, milli bir kilise olan “Tanrı’nın Brezilyalı Cemiyetleri Kilisesini” (Brazilian Assemblies of God) kurmuşlardır. Nitekim bu kilisenin desteğiyle hareket, ülkede hızla tırmanışa geçmiştir.⁴⁵⁸

Arjantin: Pentekostal Hareket, Arjantin’e ilk olarak bir grup İtalyan tarafından getirilmiştir.⁴⁵⁹ Pentekostalizm’i yaymak için ülkedeki en geniş çaplı çalışma da 1921 yılında İsveçli ve Kanadalı misyonerlerin Pentekostal Hareketi, Bounes Airese’e ulaştırmasıyla olmuştur.⁴⁶⁰

⁴⁵³ Bernard, 144.

⁴⁵⁴ Cairns, 492.

⁴⁵⁵ Kaynaklara göre Indiana, South Benth’de yaşayan bu iki İsveçli göçmen, Chicago’da Pentekostal tecrübeyi almalarının ardından, bir dua toplantısı esnasında ilahi bir çağrı aldıklarını iddia etmişlerdir (<http://www.oru.edu/university/library/holyspirit/pentorg1.htm>). Onları Para’da misyonerlik yapmaya davet eden bu çağrı üzerine, ikili Chicago Kütüphanesine giderek daha önce hiç duymadıkları Para’nın nerede olduğunu öğrenmişlerdir. Onlar, buranın Kuzey Brezilya’da bir bölge olduğunu öğrenmelerinin ardından da, Durham’a bağlı misyonerler olarak 1910 yılında Para-Belem’e gitmişlerdir (<http://www.holycovenantabernacle.org/HCBC/History%20of%20Pen-tecostalism.pdf>).

⁴⁵⁶ Cox, 161-162.

⁴⁵⁷ Anderson, ER, X, 7029; Quebedeaux, 49.

⁴⁵⁸ Bernard, 143.

⁴⁵⁹ Pentekostal Hareketi Arjantin’de yayan İtalyanlar arasında, ünlü İtalyan Pentekostalist Luigi Francescan’de bulunmaktaydı (Bernard, 143).

⁴⁶⁰ Quebedeaux, 49.

b. Kanada

Kanada’da Pentekostal Hareketin yayılması, Kanadalı bir işadımı olan A. H. Argue’nun, Kutsal Ruh vaftizini William Durham’ın Chicago’daki misyonunda almasına dayanmaktadır. O, bu tecrübeyi yaşamasının ardından ülkesine dönerek, Pentekostal mesajı burada yaymaya çalışmış ve bu uğurda Winnipeg’de büyük bir kilise inşa ettirmiştir.⁴⁶¹ Hatta Argue, 1919 yılında Kanada’daki en büyük Pentakostal grup olan “Tanrı’nın Pentekostal Cemiyetleri” (the Pentecostal Assemblies of God) adlı birliği de kurmuştur.⁴⁶² Bu şekilde Argue ile Kanada’da yayılmaya başlayan Pentekostal Hareket, kısa zaman içinde burada da önemli bir mesafe kat etmiştir.

⁴⁶¹ Cairns, 490.

⁴⁶² http://www.immanuels.org/ministries/pastors_pen/doctrinal_writings/floods/chapter_11.htm.

II. BÖLÜM

PENTEKOSTAL HAREKET İÇİNDE ORTAYA ÇIKAN BÖLÜNME SEBEPLERİ, GRUPLAR VE 1940 SONRASI PENTEKOSTAL HAREKETİN GELİŞİMİ

Pentekostal Hareket ile ilgili olarak bu bölümde ele alacağımız konular, üç başlıktan oluşmaktadır. Bu başlıkların ilki, Pentekostal Hareket içinde bölünmelerin yaşanmasına neden olan teolojik ve sosyal sorunlar; ikincisi, bu tür sorunlara binaen saflara ayrılan Pentekostal gruplardır. Bu bölümde inceleyeceğimiz üçüncü başlık ise Pentekostal Hareketin 1940'lı yıllardan sonraki ilerleme sürecidir. II. Bölümde değineceğimiz bu hususlar, bize göre Pentekostal Hareketin en dikkat çeken konularını oluşturmaktadır. Zira Pentekostalistler arasında yaşanan teolojik sorunlar, doktrinel açıdan çok farklı Pentekostal grupların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Yine II. Dünya savaşı sonrası Pentekostal Hareketin yaşamış olduğu ilerlemeler, onun, yalnızca Protestan gruplarla sınırlı kalmayıp Katolik ve Ortodoks gruplarla da iletişim kurmasını sağlamıştır. Onun bu şekilde hem farklı mezheplerle iletişim kurması hem de çok farklı doktrinel gruplar oluşturması, XX. yüzyıl sonlarına doğru Hristiyanlık içinde yepyeni bir akım ortaya çıkarmıştır. Bu yeni akımın en önemli yanı da, kendisine Kutsal Ruh vaftizini ve Ruhsal Bağışları merkez edinmesidir. Hatta Pentekostal Hareketin etkisiyle ortaya çıkan bu yeni oluşum o kadar yoğun bir taraftar grubuna sahip olmuştur ki, onlar günümüzde bu sayılarına nispeten Hristiyanlığın üçüncü gücü⁴⁶³ olarak adlandırılmaktadırlar.

⁴⁶³ Kaynaklara göre Pentekostal Hareketi ifade etmek için bu nitelendirme ilk olarak, Hanry Van Dusen tarafından 1958 yılında, "Yaşam" (Life) dergisinde kullanılmıştır (Cairns, 492).

A. PENTEKOSTAL HAREKET İÇİNDE ORTAYA ÇIKAN BÖLÜNME SEBEPLERİ

Pentekostal Hareketin, ABD’de ortaya çıkmasından kısa süre sonra evrensel bir fenomene dönüşmesi, hareket için karmaşık ve şiddetli münakaşaların yaşanacağı bir devrin doğmasına neden olmuştur. Bilindiği gibi 1901 yılında ortaya çıkan hareket, kısa zamanda geniş bir taraftar kitlesi kazanmıştır. Ancak Pentekostal Hareketin hızla genişlemesi, pek çok sorunla da karşı karşıya kalmasına neden olmuştur. Onun karşılaştığı en büyük sıkıntı da, farklı Hristiyan mezheplerinden Pentekostal misyonlara akın eden insanların, önceden sahip oldukları düşünceleri zamanla harekete sokmaları olmuştur. Hatırlanacağı gibi Pentekostalizm kurucuları, yoğun olarak Kutsallık Akımı düşüncelerinden etkilenmiş ve bu hareketin pek çok doktrinini kabul etmişti. Ancak, özellikle Kutsal Ruh vaftizini almak için Pentekostalist olan pek çok Hristiyan, bazı konularda bağlı oldukları eski mezheplerinin görüşlerini devam ettirmiş ve onların doğruluğunu savunmuştur. Bu da Pentekostal Hareket içinde önemli tartışmalar yaşanmasına neden olmuştur. Pentekostalizm’de tartışma yaratan bir diğer etken de, sosyal içerikli mevzulardır. Nitekim bu mevzularda birlik oluşturma, dünyevi zevkler vb. konuları örnek olarak verebiliriz.

Pentekostal Hareketi, gerileme sürecine sokan sosyal ve özellikle teolojik içerikli tartışmalar, I. Dünya savaşının patlak verdiği dönemde ortaya çıkmıştır. Uzun süre devam eden ve Pentekostal Hareketin, daha çok içe kapanmasına neden olan bu tartışmalar, sonunda Wesleyciler, Durhamcılar (Baptistçiler⁴⁶⁴-Reformistler) ve “Tekçiler” (Oneness) olmak üzere doktrinel açıdan üç farklı Pentekostal ana grubun

⁴⁶⁴ Durham’ın görüşü özellikle Baptistler arasında çok fazla taraftar kazanmasına binaen bu grup Baptistçiler olarak da adlandırılmaktadır.

oluşmasına neden olmuştur. Pentekostal Hareketi, üç farklı gruba bölen ve onun gerileme devrini yaşamasına neden olan sorunları şöyle sıralayabiliriz;

1. Kilise Organizasyonu İle İlgili Ortaya Çıkan Sorun

Pentekostalizm'in hızla genişlemesi bir grup Pentekostalistin düşüncesinde, güç birliği oluşturmak için, Pentekostal grupları ortak bir zeminde birleştirme isteğini doğurmuştur. Ancak bu istek, kısa sürede Pentekostal Hareket içinde sıkıntı yaratan bir hususa dönüşmüştür. Nitekim kimi Pentekostal gruplar; bir merkez altında toplanmak, belirli kurallar ve doktrinler çerçevesinde yönetilmek isterken; kimileri ise her kilisenin kendi içinde özerk bir yapıya sahip olmasını desteklemiştir.⁴⁶⁵ Hatta ikinci gruptakilere göre bu tür bir insani oluşum, ilahi iradenin üstüne çıkılmasına sebep olacağından, her kilisenin kendi başına yönetilmesi gerekmektedir. Bu sorunu gidermek için Pentekostalistler, Arkansas Hot Springs'te bir konsil düzenlemişlerdir. Ancak Konsilde yerel kiliselerin ortak bir kredoya bağlanmaksızın serbest bırakılmasına karar verilmesi,⁴⁶⁶ grupların birbirlerine karşı daha da zıtlaşmasına neden olmuştur.

2. Dünyevi Yasakların Neden Olduğu Sorunlar

Pentekostal Hareketin ortaya çıkmasından önce, yoğun olarak İsa'nın gelişinin beklenmesi, Kutsallık Akımının kurtuluş için dünyevi arzulara gem vurmasına neden olmuştu. Pentekostal Hareketin, yoğun olarak alt yapısını Kutsallık Akımından alması, Pentekostalistlerin de gündelik hayatlarında sıkı kuralların (sigara ve içki içmeme, mücevher takmama, giyim kuşamda abartılı olmama vb.) oluşmasına sebebiyet vermiştir. Ancak zaman içinde umut edilen senaryoların gerçekleşmemesi ve farklı mezheplerden gelen Hristiyanlar, bu kurallara uyulması hususunda sorunlar

⁴⁶⁵ Quebedeaux, 42.

⁴⁶⁶ Faupel, 939.

ortaya çıkarmıştır.⁴⁶⁷ Nitekim bazı gruplar, bu tür kuralların kalkmasını savunurken, bazısı ise bunlara sıkı sıkı bağlanılmasını gerektiğini iddia etmiştir. Bu tartışma da hareket için zayıflatıcı bir etken olmuştur.

3. Kutsal Ruh Vaftizinin Kanıtı İle İlgili Ortaya Çıkan Sorun

Dillerde konuşma bağıışı, Kutsal Ruh vaftizinin tek fiziksel kanıtı olarak bütün Pentekostalistler tarafından kabul edilmekteydi. Ancak bazı Pentekostalistler, bu bağıışı bir türlü alamamaktaydı. Hatta bu insanlar arasında, “Hristiyan Misyon Birliği” adlı şifacı bir organizasyonun başkanlığını yapan ve zaman içinde önemli bir Pentekostalist olan A.B. Simpson da vardı. Kaynaklar, Simpson’ın bu bağıışı almak için yoğun bir çaba harcadığını, ancak onun yalnızca diğer Ruhsal Bağıışları alabildiğini ifade etmektedir. Bundan ötürü de Simpson başta olmak üzere pek çok Pentekostalist, dillerde konuşma bağıışını, Kutsal Ruh vaftizinin yegane bağıışı olarak kabul etmemekteydi. Bu konunun Pentekostal Hareket için büyük bir probleme dönüşmesi de, 25 Nisan 1910 yılında “Hristiyan Misyon Birliğinin” konuyu, bir ilke olarak kabul etmesiyle ortaya çıkmıştır. Nitekim Simpson başkanlığındaki Hristiyan Misyon Birliğinin, bu konuyu “biz, diller bağıışının Kutsal Ruh vaftizinin tek kanıtı olduğuna karşıyız” şeklinde resmi bir doktrin haline getirmesi, bu misyon üyesi olan ve dillerde konuşma bağıışını yegane kanıt olarak kabul eden pek çok kişinin, gruptan ayrılmasına neden olmuştur. Böylece ayrılan üyelerin çoğu, başka bir Pentekostal grup olan “Tanrı’nın Cemiyetlerine”(Assemblies of God) katılmışlardır.⁴⁶⁸ Hatta bu tartışma, Tanrı’nın Cemiyetlerinin dillerde konuşma bağıışını, Kutsal Ruh vaftizinin tek kanıtı olarak kabul etmesiyle daha da kızıştırmıştır. Ancak zamanla pek çok Pentekostal grup, bu konuyla ilgili Simpson’ın görüşünü savunmuştur.

⁴⁶⁷ Quebedeaux, 43; Cox, 78.

⁴⁶⁸ http://www.immanuels.org/ministries/pastors_pen/doctrinal_writings/floods/chapter_11.htm.

4. William Durham'ın Neden Olduğu Teolojik Sorun

William Durham, kutsanmanın, tam kurtuluşun ikinci basamağı olup olmadığı ile ilgili bir sorunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. “Günahların Tek Aşamada Silinmesi Görevi” (Finished Work) olarak terimleştirilen bu problem, Durham'ın 1910 yılında yaptığı vaaza dayanmaktadır.⁴⁶⁹ Durham'ın, hayatının son yıllarında yaymak için büyük çaba gösterdiği ve Pentekostal Hareketin gerileme sürecine girmesinde büyük bir etkiye sahip olan bu öğretisi, Pentekostalizm'in en önemli teolojik konularındandır. Bu nedenle konuyla ilgili olarak Durham'ın görüşüne geçmeden önce o dönemde, çoğunluğun savunduğu diğer görüşü, kısaca açıklamamız konunun rahat anlaşılmasını sağlayacaktır. Tam kutsama doktrini ile ilgili Parham ve Seymour'un başını çektiği bu grup, tam kutsama doktrini ile ilgili Wesleyci görüşü desteklemekteydiler. Yani onlara göre tam kutsama doktrini üç aşamadan oluşmaktaydı. Bu aşamaların ilki, İsa'nın kral ve kurtarıcı olduğuna inanılması ve yapılan kişisel günahlardan ötürü af dilenmesi ile başlayan değişim basamağıydı. İkincisi, kişinin asli günahının ortadan kaldırılarak saf bir kalbe sahip olmasını sağlayan kutsanma aşamasıydı.⁴⁷⁰ Üçüncü ve son adım ise Kutsal Ruh vaftizi⁴⁷¹ ile mühürlenmekti.⁴⁷²

⁴⁶⁹ http://www.immanuels.org/ministries/pastors_pen/doctrinal_writings/floods/chapter_11.htm; Faupel, 939; <http://www.mb-soft.com/believe/txc/pentecost.htm>.

⁴⁷⁰ Rockbuck, “Pentecostal Church of God”, EP, III, 1454 (Wesleyciler, günahların iki aşamada silindiğini kabul etmekteydi. Nitekim onlara göre Hristiyanlar, ilk aşamada kişisel günahlarından, kutsanma olarak adlandırılan ikinci aşamada ise asli günahtan kurtulmaktaydılar).

⁴⁷¹ Wesleycilerin, konu hakkındaki düşüncelerini bu grubun önemli teologlarından biri olan King'in şu görüşleriyle daha net ortaya koyabiliriz;

1-*Değişim*; King'e göre tam kutsama doktrinin ilk basamağı olan bu aşama, beş farklı etkenden oluşmaktadır. Bunlar; tövbe (günahların bağışlanması), arınma (Tanrı'nın hukukunda mahkumiyetten kurtuluş), yeniden canlanma (Kutsal Ruh ile doğma), kişinin manevi yönden Tanrı'nın çocuğu olması (adoption) ve güvencedir. King için bu beş unsur üzerine kurulan değişim, manevi olarak yeniden doğma ve kişinin işlemiş olduğu spesifik günahlarla ilgilidir. Nitekim bu düşüncesine binaen King, değişim aşamasında asli günahın silinmediğini iddia etmiştir. Bu nedenle de ona göre asli günahtan kurtulmak için tam kutsama öğretisinin ikinci aşaması olan kutsanma tecrübesini yaşamak gerekmektedir.

Durham'a göre ise tam kutsama doktrini⁴⁷³ yalnızca iki aşamadan oluşmaktaydı. Bunlardan birincisi değişim, ikincisi ise Kutsal Ruh vaftiziydi. Durham, birinci aşama olan değişimin, kişinin istek ve arzularını ehlileştirerek Tanrı'ya boyun eğmesini sağladığını savunmaktaydı.⁴⁷⁴ Bu nedenle o, bu basamağın, kişiyi bütün günahlarından kurtardığını ve yaşamını değiştirdiğini iddia etmekteydi.⁴⁷⁵ Durham'a göre tam kutsamaya götüren bu ilk aşama; tövbe, değişim, kutsanma⁴⁷⁶ ve son olarak da suyla vaftizi⁴⁷⁷ ihtiva etmekteydi.⁴⁷⁸ Onun kutsanmayı, diğer Pentekostalistlerden farklı olarak birinci aşamaya koyması, Tanrı'nın insanı tek aşamada kurtardığına inanmasından⁴⁷⁹ kaynaklanmaktaydı.⁴⁸⁰ Çünkü İsa Calvary'de çarmıha gerildiğinde görevini tam olarak yerine getirmişti.⁴⁸¹ Bu nedenle de Durham, bir Hristiyan'ın tövbe etmesiyle başlayan bu basamağın, kişiyi her türlü günahından tek seferde arındıracağına ve ona yepyeni bir kişilik kazandıracağına

2-Kutsanma; King'e göre asli günahın silindiği bu aşama, değişimden ayrı olarak ele alınmalıdır.

3-Kutsal Ruh vaftizi: Tam kutsama doktrinin üçüncü aşaması olarak kabul edilen bu vaftiz, inanıra hem Tanrı ile yakın bir ilişki sağlamakta hem de ayin için özel bir yetki vermektedir. King'e göre bu aşamanın en temel özelliği de, Kutsal Ruh vaftizinin eksiksiz olarak alındığına işaret eden diller bağıdır. Hatta o, dillerde konuşmayı, kişinin içindeki değişikliğin dışa yansımaları olarak ifade etmektedir (Jacobsen, 165-191).

⁴⁷² http://www.immanuels.org/ministries/pastors_pen/doctrinal_writings/floods/chapter_11.htm
http://www.religioustolerance.org/chr_pent.htm; <http://www.mbsoft.com/believe/txc/pentecost.htm>;

⁴⁷³ Wesleyci Pentekostalistler, tam kutsama öğretisinde Kutsal Ruh vaftizini ön plana çıkarırken, Durhancılar ise kişinin günahlarından arındığı değişime daha çok önem vermişlerdir (Jacobsen, 154).

⁴⁷⁴ Jacobsen, 158.

⁴⁷⁵ Quebedeaux, 42-43.

⁴⁷⁶ <http://www.mb-soft.com/believe/txc/pentecost.htm>; Bernard, 44; Anderson, ER, X, 7029.

⁴⁷⁷ Durham, suyla vaftizi, kişinin eski yaşamı ile yeni yaşamını ayıran çizgi olarak kabul etmektedir (Jacobsen, 156). Durham'ın, Wesleycilerden ayrıldığı bir diğer nokta da vaftiz konusuyla ilgilidir. Nitekim Wesleyciler vaftizi, İsa'nın uygulamasından ötürü yapmakta ve onu yeniden canlandırıcı bir unsur olarak görmemekteydiler. Oysa Durham, vaftizi yeniden canlandırıcı bir unsur olarak görmekte ve ona tövbe, kutsanma kadar önem vermektedir. Nitekim onun bu görüşüne binaen Durhancılar, Vaftizciler olarak da adlandırılmışlardır).

⁴⁷⁸ Bernard, 51; Jacobsen, 154.

⁴⁷⁹ Bu nedenle de Durham, bu öğretisini Calvary'de "Günahların Tek Aşamada Silinmesi Görevi" (Finished Work) terimi ile ifade etmiştir (Jacobsen, 154, 162.)

⁴⁸⁰ Jacobsen, 155.

⁴⁸¹ Blumhofer, Restoring the Faith, 81.

inanmaktaydı.⁴⁸² Hatta o, bu aşamayı başarıyla geçen kişinin, cehennemden ve ölümden kurtulup Tanrı'nın gerçek çocuğu olma hakkını da kazanacağını ifade etmekteydi.⁴⁸³ Durham'ın, bu basamağa koyduğu kutsanma ile ilgili Wesleyci Pentekostalistlerden ayrıldığı bir diğer nokta da, onların aksine, kutsanmanın yaşam boyu alınan bir süreç olduğunu savunmasıydı.⁴⁸⁴

Durham'a göre tam kutsama öğretisinin ikinci ve son aşaması ise Kutsal Ruh vaftiziydi. Durham için bu vaftizi alan kişi, kurtulduğuna dair mühürlenmekteydi. Bundan dolayı da o, bu deneyimin, Hıristiyanlar tarafından ertelenmeksizin alınması gerektiğini savunmaktaydı.⁴⁸⁵ Durham'a göre bu aşamanın tecrübe edilmesinin bir diğer nedeni de, Durham'ın da söylediği gibi, bu vaftizin son günlerde Tanrı inancını fesada uğratmak isteyen şeytani çabalara karşı, insanlara koruma sağlamasıydı. Ancak o, Kutsal Ruh vaftizi için Wesleycilerin iddia ettiği gibi aniden kutsanmış bir kalbe⁴⁸⁶ değil de, Tanrı'ya sürekli olarak kurban edilecek bir hayata ihtiyaç olduğunu söylemekteydi.⁴⁸⁷ Durham, bu tecrübenin kanıtı ile ilgili olarak da, başta dillerde konuşma⁴⁸⁸ olmak üzere bütün Ruhsal Bağışlara vurgu yapmıştı.

Durham'ın, bu doktrini ortaya atmasının ardından Pentekostalistler, teolojik olarak ikiye ayrılmışlardır. Bunlardan birinci grup, asli günahı kurtaran kutsanmayı, tam kutsama öğretisinin ikinci aşaması olarak kabul etmelerine nispetle "İkinci Aşamacılar" (Second Workçular) olarak da adlandırılan Wesleyci

⁴⁸² Quebedeaux, 42-43.

⁴⁸³ Bernard, 45.

⁴⁸⁴ <http://www.rapidnet.com/~jbeard/bdm/Psychology/char/more/pente.htm>; Jacobsen, 158; Rockbuck, "Pentecostal Church of God", EP, III, 1453.

⁴⁸⁵ Jacobsen, 183.

⁴⁸⁶ <http://www.oru.edu/university/library/holyspirit/pentorg1.html>; Bernard, 47.

⁴⁸⁷ Bernard, 55-56; Jacobsen, 154, 158.

⁴⁸⁸ Bernard, 48; Jacobsen, 159.

Pentekostalistlerdir.⁴⁸⁹ Bu grubun destekçileri arasında özellikle güney bölgelerinde bulunan⁴⁹⁰ “Pentekostal Kutsallık Kilisesi”,⁴⁹¹ “Tanrı’nın Kilisesi, Cleveland”⁴⁹² vb. Pentekostal gruplar ile Parham, Seymour, Crawford, Mason,⁴⁹³ Joseph H. King, Cashwell, Barratt, Irwin gibi Pentekostalistler yer almaktaydı.⁴⁹⁴

Pentekostalistlerin tam kutsama doktrini nedeniyle ayrıldıkları diğer grup ise Durham’ın “Günahların Tek Aşamada Silinmesi Görevi” (Finished Work) öğretisine nispetle “Tek Aşamacılar” olarak da bilinen Durhamcı (Baptistçi) Pentekostalistlerdir.⁴⁹⁵ İkinci grubun destekçileri arasında ise genelde 1910 yılından sonra kurulan Pentekostalist Kiliseler yer almıştır. Örneğin 1914 yılında kurulan “Tanrı’nın Cemiyetleri” (Assemblies of God),⁴⁹⁶ “Dört Temel Üzerine İnşa Edilen İncil” (Foursquare Gospel) Kilisesi ve bazı unitaryen grupları bunlar arasında sayabiliriz.⁴⁹⁷

5. Teslis Anlayışı ile İlgili Ortaya Çıkan Sorun

Pentekostal Hareket içinde büyük bir kopuşa neden olan diğer önemli husus, teslisi ret eden ve kendilerini “Tekçi” (Oneness) olarak adlandıran Pentekostalistlerin ortaya çıkardığı sorundur. Ancak bu sorun, yukarıda saymış olduğumuz maddelerden iki yönden ayrılmaktadır. Bunlardan birincisi, bu ayrımın söz sahibi olacak kişilerin, tanınmış Pentekostalistlerden olmamalarıdır. İkincisi ise

⁴⁸⁹ Anderson, ER, X, 7029.

⁴⁹⁰ Jacobsen, 135.

⁴⁹¹ The Pentecostal Holiness Church

⁴⁹² Church of God-Cleveland

⁴⁹³ http://www.religioustolerance.org/chr_pent.htm.

⁴⁹⁴ <http://www.oru.edu/university/library/holyspirit/pentorg1.html>; Anderson, ER, X, 7029.

⁴⁹⁵ “Tek Aşamacılar” Durham’ın ölümünden sonra sayısal açıdan her hangi bir küçülme yaşamamış, bilakis daha da güçlenmişlerdir. Hatta bugün ABD’deki Pentekostalistlerin yarısının, Durhamcı olduğu iddia edilmektedir (Bernard, 55-56).

⁴⁹⁶ http://www.immanuel.org/ministries/pastors_pen/doctrinal_writings/floods/chapter_11.htm; (Bu grubun, suyla vaftize önem vermesi sebebiyle üyeleri “Vaftizci Pentekostalistler” olarak da adlandırılmaktadırlar) (Anderson, ER, X, 7029).

⁴⁹⁷ Jacobsen, 53.

bu tartışmanın erken dönem Hristiyanlıktaki Modalist⁴⁹⁸ anlayışı, tekrar gündeme taşımış olmasıdır.⁴⁹⁹

Tekçi (Oneness) sorunun ortaya çıkış noktası, 15 Nisan 1913 yılında Los Angeles Arroyo Seco'da yıllık olarak yapılan "Havarisel İnanç" kamp toplantısıdır.⁵⁰⁰ Bu problemin ortaya çıkmasında ve yayılmasında baş rol oynayan kişiler de Robert E. McAlister,⁵⁰¹ Frank Ewart⁵⁰² ve Gleen Cook⁵⁰³ adlı üç Pentekostalisttir. Yoğun bir katılımın yaşandığı Arroyo Seco'daki bu toplantıda, Kanadalı Pentekostal bir papaz olan McAlister, yalnızca İsa adına vaftiz olmakla ilgili bir konuşma tebliğ etmiştir.⁵⁰⁴ McAlister, bu konuşmasında o ana kadar üçleme şeklinde yapılan suyla vaftizin hatalı olduğunu, doğrusunun ise sadece İsa adına tek batırma tarzında yapılması gerektiğini savunmuştur.⁵⁰⁵ Hatta McAlister, Matta'da

⁴⁹⁸ Modalism, Tanrı'nın kendini tarihte tek, ama üç formda ifşa ettiğini savunmaktadır. Bu görüşe göre Tanrı kendini ilk olarak Eski Ahit'te Baba, ardından inkarnasyon vasıtasıyla Oğul, son olarak da Pentekost gününde Kutsal Ruh şeklinde göstererek insanlarla iletişime geçmiştir. Bu düşüncenin bir sonucu olarak bu fikri savunanlar, Tanrı'nın hiçbir zaman bu üç farklı karakteri bir anda yansıtmadığını savunmaktadır. Yani onlara göre Tanrı, yalnızca farklı zamanlarda, farklı kimliklerle kendini izhar etmektedir. (<http://www.theopedia.com/Modalism>; <http://www.carm.org/heresy/modalism.htm>; ODWR, "Sabellianism", 831) Pentekostal Hareket içinde "Tekçi" (Oneness) olarak bilinen gruplar da Modalistlerin Tanrı'nın, İsa'dan başkası olmadığı görüşünü kendilerine temel almalarından dolayı (Jesus Only) Yalnız İsa'cılar (NEB-M, XIV, 33), Tekçiler (Oneness) ve "Havarisel İnanççılar" (Apostolic Faith) olarak adlandırılmışlardır (<http://en.wikipedia.org/wiki/Pentecostalism>).

⁴⁹⁹ http://www.theopedia.com/Oneness_Pentecostalism.

⁵⁰⁰ Bernard, 64; Jacobsen 194.

⁵⁰¹ McAlister, Kutsal Ruh vaftizini 1906 yılında Azusa Caddesi Misyonunda almıştır (Bernard, 64). Onun dikkat çeken önemli bir yanı, Kanada'daki ilk Pentekostal Kiliseyi kuran kişi olmasıdır (http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/pentecostal_9.shtml).

⁵⁰² Baptist bir misyoner olan Ewart'ın, 1908 yılında Florence Crawford'un başkanlığında Oregon Portland'da Kutsal Ruh vaftizini alması, Baptist Kilisesinden kovulmasına neden olmuştur. Ewart, bu olay sonrasında 1911 yılında Durham'ın Los Angeles'taki misyonuna katılmış ve burada Durham'ın baş yardımcılarında biri olmuştur. Hatta o, Durham'ın ölümünden sonra buranın papazı olmuştur (Bernard, 66).

⁵⁰³ 1907-1908 yıllarında Azusa misyonundan etkilenen Cook (Jacobsen, 198), Pentekostal mesajı yaymak için Oklahoma, Missouri ve Arkansas'ta kampanyalar düzenlemiştir. Nitekim onun yapmış olduğu bu kampanyalar sayesinde Pentekostal mesaj, Indianapolis'e ve "Mesih'teki Tanrı Kilisesine" ulaşmıştır (Bernard, 66) Cook'un Pentekostal Harekete yapmış olduğu bir diğer önemli katkı da sonradan "Tekçi" (Oneness) Hareketinin en önemli teologlarından biri olan Haywood'u, Pentekostalizm'e çekmiş olmasıdır (Jacobsen, 198).

⁵⁰⁴ www.spirithome.com/histpen2.html.

⁵⁰⁵ http://www.namb.net/atf/cf/{CDA250E8-8866-4236-9A0C-C646DE153446}/BB_PENTECOS_TALS.pdf; Blumhofer, "Pentecostalism", EP, III, 1462.

Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına yapılması istenilen vaftiz emrini,⁵⁰⁶ havarilerin “Kral İsa Mesih” (Lord Jesus Christ) adına vaftiz ederek yerine getirdiklerini iddia etmiştir.⁵⁰⁷ Nitekim o, bu vaftiz esnasında kullanılan “Kral” (Lord), “İsa” (Jesus) ve “Mesih” (Christ) kelimelerinin sırasıyla Baba, Oğul ve Kutsal Ruh’a işaret ettiğine inanmaktaydı. McAlister’a göre bunun Kutsal Kitaptaki kanıtları da başta Havarilerin İşleri olmak üzere Yeni Ahit’in farklı yerlerinde⁵⁰⁸ zikredilmekteydi.⁵⁰⁹

McAlister’ın vaftiz ile ilgili olarak yapmış olduğu bu konuşma, toplantıya katılan ve sonraki dönemde “Tekçi” (Oneness) Hareket içinde önemli bir kişilik olan Baptist Frank Ewart’ın, çok fazla dikkatini çekmiştir.⁵¹⁰ Nitekim McAlister’ın bu düşüncelerini destekleyen Ewart, toplantı sonrasında pastörlük görevini bırakmış ve onunla bu konular üzerine araştırmalar yapmaya başlamıştır. Kısa bir süre sonra da bu ikiliye, Azusa Misyonunda idareci olan Gleen Cook katılmıştır. Bu şekilde bir araya gelen üçlü, İsa ve Tanrı ile ilgili doktrinler üzerinde incelemeler yapmaya ve bir sene sonra tam anlamıyla ifşa edecek olan “Tekçi” (Oneness) düşüncenin temellerini kurmaya çalışmışlardır. Bu üçlü, yaptıkları incelemelerden birkaç ay sonra da düşüncelerini, insanlara yaymanın gerekliliğine inanmış ve kendi bölgelerinde misyonerlik yapmaya karar vermişlerdir. Bu amaç doğrultusunda McAlister Kanada’ya,⁵¹¹ Cook Indianapolis’e gitmiştir. Ewart ise Los Angeles’ta

⁵⁰⁶ Matta XXVIII: 19’daki vaftizle ilgili ifade, Yeni Ahit’te “...gidin bütün ulusları öğrencim yapın. Onları Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına vaftiz edin” şeklinde geçmektedir.

⁵⁰⁷ Bernard, 64-66.

⁵⁰⁸ Yeni Ahit’te, yalnızca İsa adına vaftiz yapılmasına kanıt olarak sunulan yerlerden biri “Petrus onları şöyle yanıtladı: günahlarınızdan dönün ve günahlarınızın bağışlanması için her biriniz İsa Mesih adıyla vaftiz edilsin. Böylece Kutsal Ruh’un armağanını alacaksınız” şeklinde Havarilerin İşleri II:38’de geçmektedir (ayrıca bkz. Havarilerin İşleri IV:12; VIII:16; X:48, XIX:5; Koloseliler, II:9).

⁵⁰⁹ http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/pentecostal_9.shtml.

⁵¹⁰ www.spirithome.com/histpen2.html.

⁵¹¹ McAlister, Kanada’da “Tekçi” (Oneness) düşüncüyü yaymak için büyük bir çaba sarf etmiştir. Onun, bu yoğun çalışmalarına ilk cevap da, 1913 Kasım’ında Kanada Winnipeg’de düzenlenen sekizinci, yıllık Pentekostal toplantısında verdiği konferansla gelmiştir. McAlister’ın buradaki konuşması büyük bir ilgi çekmiş ve o, bu toplantıda değişim tecrübesini yaşayan otuz kişiyi

kalarak bu konu hakkında vaaz vermeye ve bu konuyu biraz daha derinden incelemeye devam etmiştir.⁵¹² Bir süre sonra o da, bu konuda kesin bir karara varmış ve vaazlarında, suyla vaftizin ana unsurun İsa olduğunu, “Kral” (Lord) ve “Mesih” (Christ) kelimelerinin ise buna eklenmesi gerektiğini söylemiştir. Hatta o, diğer arkadaşları gibi, İsa adına vaftiz eden havarilerin; Baba, Oğul ve Kutsal Ruh ile üç farklı kişi yerine, tek olan Tanrı’nın farklı tezahürlerine,⁵¹³ işaret ettiklerini savunmuştur.⁵¹⁴

Bu üç liderin yoğun gayretleri sonucunda da yaklaşık bir sene zarfında Tekçi olarak isimlendirilen Pentekostalistlerin düşüncesi, toplumda hızla yayılmaya başlamıştır. Bu düşüncenin tam manasıyla toplumda yer edinmesi ise 15 Nisan 1914’te Arroyo Seco’da yıllık “Havarisel İnanç” toplantısının tekrar düzenlenmesiyle olmuştur. Bu toplantıda Ewart, Havarilerin İşleri II:38’de bahsi geçen vaftizi ele almış ve kurtuluşun tövbe, İsa adına yapılan su vaftizi ve Kutsal Ruh vaftizinden oluştuğunu savunmuştur. Ardından da kendisi ve Cook, bu yöntemle birbirlerini vaftiz etmişlerdir. Böylece Ewart ve Cook’un başkanlığındaki bu yeni düşünce, halktan destek görmüş ve pek çok küçük “Tekçi” (Oneness) grubunun oluşmasına yol açmıştır. Ancak onların bu hızlı yayılımları, teslisçi olan diğer kiliseler ve Pentekostalistlerle çok büyük münakaşalar yaşamalarına, hatta ayinlerinin bombalanmasına ve saldırılara uğramalarına neden olmuştur.⁵¹⁵ Ancak “Tekçi” (Oneness) Pentekostal gruplar, bu tür zorluklara ve tehditlere rağmen bu doktrinden caymamış, ilerleyen süreçte kendi aralarında birleşerek varlıklarını devam

yalnızca İsa adına vaftiz etmiştir. McAlister’in, Kanada’daki önemli destekçileri arasında Pentekostal Hareketin buraya yayılmasında önemli bir rol oynayan Kanadalı misyoner H. Argue de bulunmaktaydı (Bernard, 64-74).

⁵¹² Bernard, 64-66.

⁵¹³ Bu ifade ile Tanrı’nın kendini Eski Ahit’te Baba, Yeni Ahit’te Oğul ve Kilise çağında ise Kutsal Ruh olarak ifşa etmesi kast dilmektedir (Faulpel, 939).

⁵¹⁴ <http://www.mb-soft.com/believe/txc/pentecost.htm>; Bernard, 67; Anderson, ER, X, 7029.

⁵¹⁵ Bernard, 64-70.

ettirmeye çalışmışlardır. “Tekçi” (Oneness) gruplarla ilgili mevzuyu burada sonlandırmadan önce ifade etmemiz gereken dikkat çekici bir husus daha vardır. Bu da, “Tekçi” (Oneness) problemini ortaya çıkaran Bell, McAlister, L.V.Roberts ile bu düşünceye sonradan aktif destek veren Argue ve Mcpherson’ın ilerleyen zamanlarda tekrar teslisçi anlayışa dönmüş olmalarıdır⁵¹⁶

B. PENTEKOSTAL GRUPLAR

Pentekostal Hareket içinde teolojik açıdan üç önemli ana akımın⁵¹⁷ bulunması, Pentekostal grupların üçe bölünmesine neden olmuştur. Bu nedenle de biz, onları burada teolojik eğilimlerine göre ele alacağız. Bu bölümde ele alacağımız ilk grup, günümüzde, dünyada en çok üyesi olan Durhamcı Pentekostalistler (Baptistçiler / Günahların Tek Aşamada Silindiğini Savunanlar) olacaktır. Ardından Pentekostal Hareketin ilk kurucularının savunduğu Wesleycileri (Günahların İki Aşamada Silindiğini Savunanlar) ele alıp, son olarak da “Tekçi” (Oneness) Pentekostalistlere değinmeye çalışacağız. Bu bölümde Pentekostal gruplara vereceğimiz örnekler ise önde gelen Pentekostal organizasyonlar olacaktır.

⁵¹⁶ (Bernard, 81).

⁵¹⁷ Bu üç ana akıma mensup Pentekostal gruplar, erken dönemlerde birbirlerine karşı bir hayli sert tavırlar sergilemişlerdir. Nitekim onların özellikle teolojik olarak sahip oldukları farklı düşünce, buna temel teşkil etmiştir. Ancak zaman içinde bu gruplar arasında yakınlaşmalar başlamış, hatta 1947 yılında Durhamcı ve Wesleycilerin bir araya gelerek Pentekostalistlerin ilk “Dünya Konferansı” olarak adlandırılan “Dünya Pentekostal Birliğini” (Pentecostal World Fellowship) kurmuşlardır (Cairns, 492; Roebuck, “Pentecostal World Fellowship”, EP, III, 1454-56; Anderson, ER, X, 7033). Bu konferansta, manevi bir birlik ve işbirliği sağlamak için her üç yılda bir farklı ülkelerde toplanılmasına karar verilmiştir (Quebedeaux, 51; Allan Anderson, Allan, “Pentecostals, Healing and Ecumenism”, International Review of Mission, Jul-Oct 2004, b.y.y., 93, 370/371, Proquest Religion Research, 490). 1947’den sonra da pek çok Pentekostal grup ve yerel kilise, bu cemiyete üye olmuştur. Ancak bu birlik, Tekçi Pentekostalistleri içlerine almamaktadır (Roebuck, “Pentecostal World Fellowship”, EP, III, 1454-56; Anderson, ER, X, 7033).

1. Durhamcı Pentekostalistler

William Durham'ın başkanlığında ortaya çıkan bu Pentekostal oluşum, ilk dönemlerde yoğun olarak Baptistler ve bir kısım Presbiteryen arasında kabul görmüştür. Sonrasında ise bunlara ek olarak pek çok grup, bu yeni oluşuma girmiş ve Durhamcılar, Pentekostal dünyadaki en geniş akım olmuşlardır.

Bu grubun ayırt edici özelliği tam kutsamanın doktrininin, Wesleyci Pentekostalistlerin aksine, iki aşamadan oluştuğunu iddia etmesidir. Durham'a göre Wesleyciler tarafından farklı bir aşama olarak kabul edilen kutsanma, aslında ayrı bir basamak olarak sayılmamalıydı. Bilakis o, kutsamanın, değişim aşamasına konulması gerektiğini savunmaktaydı. Nitekim ona göre insanların günahlarını asli ve kişisel olarak ikiye ayırmak, bunların farklı aşamalarda temizlendiğini iddia etmek Tanrı'nın, insanlara yarım bir kurtuluş sağladığı anlamına gelmekteydi. Bu da Durham için büyük bir yanılgıydı. Çünkü İsa, Calvary'de insanlığın günahlardan kurtuluşunu tek seferde sağlamıştı. Durham'ın ifade ettiğimiz bu görüşünü kendilerine temel alan Pentekostal gruplar, genel olarak 1910'lu yıllardan sonra kurulmuşlardır. Bu organizasyonlardan en önemlilerini şöyle sıralayabiliriz

a. Tanrı'nın Cemiyetleri

Günümüzdeki Pentekostal grupların en büyüklerinden biri olarak işaret edilen "Tanrı'nın Cemiyetlerinin" (Assemblies Of God) kuruluşu, Howard Goss⁵¹⁸ ve E. B. Bell⁵¹⁹ adlı iki Pentekostaliste dayanmaktadır. Bu iki Pentekostalist,

⁵¹⁸ Goss, Parham'ın Galena'da düzenlemiş olduğu toplantılar sayesinde Pentekostalist olmuş ve sonrasında Teksas ile Arkansas'ta önemli görevler üstlenmiştir (Blumhofer, Restoring the Faith, 117).

⁵¹⁹ Bell, Baptist bir misyonerken Durham'ın başkanlığında Pentekostalist olmuş, ardından da güney bölgelerinde Parham'ın misyonuna bağlı olarak çalışmıştır (Blumhofer, Restoring the Faith, 116-117; Bernard, 72). Ancak 1907 senesinde Parham'ın eşcinsellik suçuyla itham edilmesinden sonra

Amerika'nın dört bir yanına dağılan farklı Pentekostal grupları, misyonları ve çadırları kaynaştırmak için bir organizasyona ihtiyaç olduğunu savunmuşlardır.⁵²⁰ Bu amaç doğrultusunda da onlar, bir konsil düzenlemeye karar vermişlerdir. Hatta önemli bir derginin editörlüğünü yapan Bell, bu statüsünden yararlanarak 1913 Aralık'ından itibaren düzenlenecek olan konsilin ilanlarını, dergisinde⁵²¹ yayınlamaya başlamıştır. Yayımlanan ilanlarda bu konsilin toplanma sebebi olarak da doktrinel birlik, istikrar, Pentekostal Misyonların yaygınlaşması, yasal bir kimlik altında birleşmek, eğitim kurumlarının açılması ve yeni yayınlar yapılması gösterilmiştir.⁵²² Bu şekilde bir konsil toplamak için çabalayan iki lidere, sonradan Tanrı'nın Cemiyetleri içinde önemli görevler üstlenen, Daniel C.O. Opperman,⁵²³ Mack M. Pinson ve Arch P. Collins adlı başka Pentekostalistlerin de katılması, bu konsilin toplanma sürecini daha da hızlandırmıştır. Böylece bu beş Pentekostalist liderin büyük çabaları sonucunda, 2-14 Nisan 1914'te Arkansas Hot Springs'te⁵²⁴ yaklaşık 128'i papaz ve misyonerdan oluşan 300 kişilik bir grubun katılımıyla, konsil toplanmıştır.⁵²⁵

Bu konsilde ilk iş olarak, oluşturulan yeni birliğe “Tanrı'nın Cemiyetlerinin Genel Konsili” (The General Council of The Assemblies of God) adı

başta Bell ve Goss olmak üzere, Henry Rodgers, Daniel Opperman gibi Teksas ve Arkansaslı pek çok Pentekostalist Parham'ın grubundan ayrılıp kendi gruplarını kurmuşlardır. Bell ve Goss'un başkanlık yaptığı grup, kurdukları kiliseye “Mesih'teki Tanrı Kilisesi” (COGIC) adını vermişlerdir. Ancak bu iki arkadaşın başkanı olduğu kilise sonradan Durham'ın “Günahların Tek Aşamada Silinmesi Görevi” öğretisini kabul ederek Baptist kökenli Pentekostalistler arasına katılmıştır (Blumhofer, Restoring the Faith, 82-83, 116-117 Bernard, 71).

⁵²⁰ NEB-M, XIV, 32.

⁵²¹ Bell'in editörlüğünü yaptığı dergi, “Mesih'teki Tanrı Kiliselerinin” resmi yayın organı olan “Kelime ve Tanık”ı (Word and Witness) (Blumhofer, Restoring the Faith, 116-117; Bernard, 72).

⁵²² Blumhofer, Restoring the Faith, 116-118; <http://ag.org/top/about/history.cfm>.

⁵²³ Opperman, Dowie'nin Zion'daki eğitimcilerinden biriydi. O, Parham'ın başkanlığında Kutsal Ruh'u aldıktan sonra, önde gelen Pentekostal eğitimcilerden biri olmuş ve kısa süreli Kutsal Kitap okulları açarak Pentekostalistleri, eğitmeye çalışmıştır (Blumhofer, Restoring the Faith, 72, 117).

⁵²⁴ 20'th Century Encyclopedia of Religios Knowledge (ERK), Pentecostal Churches, Ed. by Lefferts A. Loetscher, Baker Bookhouse, Michigan 1955, 865; Mead, 238; <http://ag.org/top/about/history.cfm>.

⁵²⁵ Bernard, 72.

verilmiştir.⁵²⁶ Ardından Bell, genel başkan seçilmiş ve yukarıda saydığımız beş liderin de içinde bulunduğu on iki kişilik bir yönetim kurulu oluşturulmuştur. Ancak bu konsilde yeni bir cemiyet kurulsa da, toplanma amaçlarının çoğu gerçekleştirilememiştir. Nitekim bu toplantıda anlaşma sağlanan konular yalnızca ortak bir cemiyetin kurulması,⁵²⁷ inanç ve pratiklerde Kutsal Ruh'un tek yönetici olması⁵²⁸ ile her yıl bir toplantı düzenlenmesi olmuştur. Oysa bu konsili düzenleyenlerin asıl istekleri, ortak bir kredo oluşturmaktı. Fakat farklı teolojilere sahip Pentekostal grupların bu toplantıya iştiraki, bu düşüncenin gerçekleşmesine mani olmuştur.⁵²⁹ Aslında bu, olağan bir durumdu. Nitekim Kutsal Ruh'a çok fazla önem veren Pentekostal gruplar, bunun haricindeki pek çok konuda farklı düşünmekteydi. Bu da aralarında bir uzlaşının sağlanmasını zorlaştırmaktaydı. Böylece ilk konferansta ortak bir kredo oluşturulamaması, "Tanrı'nın Cemiyetlerinde" önemli sorunların ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir.

Bu tür sorunlarla kurulan Tanrı'nın Cemiyetlerine en büyük darbeyi, kuruluşunun ilk yıllarında ortaya çıkan "Tekçi" (Oneness) düşünce⁵³⁰ ve Kutsal Ruh

⁵²⁶ NEB-M, XIV, 32.

⁵²⁷ Bernard, 73.

⁵²⁸ NEB-M, XIV, 32.

⁵²⁹ Bernard, 73.

⁵³⁰ 1913 yılından itibaren toplumda yer etmeye başlayan "Tekçi" (Oneness) problem, 1915 yılında da Tanrı'nın Cemiyetlerine sızmıştır. Bu sorunun Tanrı'nın Cemiyetlerine sirayet etmesi, 1915 yılında cemiyetin Tennessee-Jackson'da düzenlediği bir kamp toplantısına dayanmaktadır. Toplantıda L.V.Roberts adlı bir papazın bu konuyu çok dikkat çeken bir üslupla anlatması, cemiyetin ilk dönem başkanlarından olan Bell ve Goss'un, bu düşüncüyü desteklemesine neden olmuştur. Kısa zaman içinde de, cemiyetin kurucu üyelerinden çoğu kişi bu doktrini kabul etmeye başlamıştır. Hatta bu kişilerin etkisiyle de cemiyetin iki resmi dergisi, bu görüşü yaymak için kullanılmıştır. Bu dergilerden biri Bell'in editörlüğünü yaptığı "Kelime ve Tanık" (Word and Witness), diğeri ise Kanada doğumlu ve "Hristiyan Misyon Birliğinde" değişim geçirmiş olan Roswell Flowers'ın "Hristiyan Evanjelik" (The Christian Evangel) dergisidir. Bu şekilde Tekçilerin, AOG'ın yönetici kadrolarını hakim olmaları bu düşüncenin, güçlü bir şekilde toplumda yayılmasına neden olmuştur. Ancak Tanrı'nın Cemiyetleri içinde bu görüşe karşı olan, teslisçi gruplar da bulunmaktaydı. Nitekim onların sayesinde düzenlenen toplantılarda da bu konu tartışılmış, ancak bir türlü kesin sonuca varılamamıştır. Tanrı'nın Cemiyetleri içinde bu tartışmayı sonlandıran olay ise 1-7 Ekim 1916 yılında düzenlenen dördüncü konsil olmuştur. Nitekim dördüncü konsilde yapılan seçimlerde Tanrı'nın Cemiyetleri misyonunun yönetimi, teslisçilerin eline geçmiştir. Yönetici kadronun değişmesiyle de uzun süredir arzu edilen ortak bir kredo

vaftizinin kanıtı hakkındaki tartışmalar⁵³¹ vurmuştur. Bu cemiyet yıllık konferansları başta olmak üzere düzenlenen pek çok toplantıda, bu konulara çözüm arayışlarında bulunmuştur. Fakat bunların hiç birinde bir sonuca ulaşamamıştır. Devam eden tartışmalarda, daha güçlü bir Pentekostal Hareket için kurulan cemiyetin, sarsıntılı dönemler geçirmesine neden olmuştur.

Tanrı'nın Cemiyetlerinde yaşanan bu tür önemli sorunlar sonraki yıllarda biraz daha azalmıştır. Özellikle bu cemiyete mensup kişiler, misyondan “Tekçi” Pentekostalistlerin atılması ile Pentekostal Hareketin farklı alanlarındaki eksiklikleri tamamlamak için çabalamaya başlamışlardır. Bu eksikliklerin başında da eğitim gelmiştir.⁵³² Nitekim bu kişiler eğitimdeki eksiklikleri gidermek için ABD'nin pek çok yerinde okullar açmışlardır. Örneğin Missouri'deki “Tanrı'nın Cemiyetlerinin Teolojik Semineri” (Assemblies of God Theological Seminary), Arizona'daki “Amerikalı Yerli Kutsal Kitap Koleji” (American Indian Bible College) ve California'daki “Güney California Koleji” (Southern California College) bunlar arasında gösterilebilir.⁵³³

Tanrı'nın Cemiyetleri mensuplarının eğitimden sonra önem verdikleri bir diğer konu ise misyonerliktir. Nitekim onlar, Amerika başta olmak üzere dünyanın

yaratmak düşüncesi tekrar gündeme gelmiştir. Bu amaç doğrultusunda da bir kurul oluşturulmuştur. Yalnız bu kurulun dikkat çeken yönü, Tekçileri burada bir tek Bell'in temsil etmiş olmasıdır. Oluşturulan kredoda, Tanrı'nın üç farklı özden oluştuğu ve buna bağlı olarak da suyla vaftizin üçleme şeklinde yapılması gerektiği kabul edilmiştir. Bu kredo da, Tekçi düşüncüyü savunan pek çok Pentekostalistin, cemiyetten ayrılmasına ve Tanrı'nın Cemiyetlerinin erken yıllarında büyük bir darbe yemesine neden olmuştur (Bernard, 73-80).

⁵³¹ Tanrı'nın Cemiyetlerinde patlak veren bir diğer sorun, 1918 yılında Kutsal Ruh vaftizinin kanıtının ne olduğu ile ilgili tartışma olmuştur. Bu konuyla ilgili bu misyonun, dillerde konuşmanın tek kanıt olduğunu resmi olarak açıklaması gruptan ayrılmalara neden olmuştur. Hatta bu olay üzerine cemiyetten ayrılanlardan çoğu “Hristiyan Misyon Birliğine” katılmıştır. Nitekim bu dönemde “Hristiyan Misyon Birliği”, Kutsal Ruh vaftizinin tek bir kanıtının olmadığını resmi bir düşünce olarak açıklamaktaydı (Bernard, 137). Ancak sonraki dönemde Tanrı'nın Cemiyetleri de bu bağışı, Kutsal Ruh vaftizinin kanıtlarından biri olarak kabul etmiştir (Creech, 418).

⁵³² Creech, 418.

⁵³³ The Encyclopedia of American Religions (EAR), Pentecostal Family - Assemblies of God, Ed. by J. Gordon Melton, Triumph Book, New York 1991, I, 244.

pek çok ülkesindeki yoğun misyonerlik faaliyetleri sonucunda, kalabalık bir taraftar kitlesine⁵³⁴ sahip olmuşlardır. Hatta Tanrı'nın Cemiyetlerinin internet sitesi, günümüzde ABD'de 12.100, yaklaşık 191 ülkede ise 236.022 kiliseleri olduğu belirtmekte, nüfuslarının da dünyada 48 milyon, ABD'de ise 2.6 milyonun üzerinde olduğunu söylemektedir.⁵³⁵ Beyazlardan oluşan bir cemiyet olan Tanrı'nın Cemiyetlerinin⁵³⁶ bu kadar geniş bir taraftar kitlesine sahip olmasını sağlayan en önemli etkenlerden biri, bu misyonun resmi yayını olan İncil Yayın Evi (The Gospel Publishing House) adlı dergidir.⁵³⁷ Nitekim günümüzde bu derginin, günde on tona yakın dini basım yayınladığı iddia edilmektedir.⁵³⁸

Tanrı'nın Cemiyetleri misyonu ile ilgili bilgilerimizi sonlandırmadan önce bu grubun inançlarına kısa da olsa değinmemiz yerinde olacaktır. Bu cemiyet, başta Arminiancı ve teslisçi olmasının yanı sıra, inançla ilgili pek çok konuda da, anlatacağımız diğer Pentekostal gruplarla benzerlikler arz etmesi, onun inanç esaslarını burada sırasıyla yazmamızı gerekli kılmaktadır. Zira bu şekilde biz, Pentekostal grupların inançları hakkında bütüncül bir bakış sunabiliriz. Tanrı'nın Cemiyetlerinin günümüzdeki kredosu, 1916 yılında cemiyetten Tekçileri kopartan metni temel almaktadır. Bu metne göre Tanrı'nın Cemiyetlerinin inanç esaslarını şöyle sıralayabiliriz;

1. Kutsal metinler, Tanrı tarafından vahiy edildikleri için yanılmazdır.
2. Tanrı ,üç farklı şahısta kendini izhar eden tek Tanrı'dır.

⁵³⁴ Tanrı'nın Cemiyetleri taraftarları arasında, özellikle Hispanik ve Koreli Amerikalılar büyük bir yer kaplamaktadır (http://hrr.hartsem.edu/research/pentecostalism_polomaartl.html). Nitekim Hispaniklerin, grup içindeki oranlarının, bütün nüfusun üçte biri olduğu ifade edilmektedir (Cairns, 490).

⁵³⁵ <http://ag.org/top/about/history.cfm>.

⁵³⁶ EAR, Assemblies of God, I, 242-44.

⁵³⁷ Grubun bir diğer önemli dergisi "Pentekostal Evanjelik"tir (Pentecostal Evangel) (EAR, Assemblies of God, I, 244).

⁵³⁸ <http://ag.org/top/about/history.cfm>.

3. İsa, hem insani hem de ilahi bir tabiata sahip, Tanrı'dır.
4. Kişi, kurtuluş sayesinde Tanrı ile olan ilişkisini yeniden canlandırır.
5. Vaftiz, suya batırma ile yapılır ve Komünyona önem verilir.
6. Kutsal Ruh vaftizi, kurtuluşu takip eden özel bir misyondur.
7. Kutsal Ruh vaftizinin ilk kanıtı, dillerde konuşma bağışdır.
8. Tam kutsamanın ilk aşamasında yer alan kutsanma, hem insanın kutsallaşarak Tanrı'ya daha çok yakınlaşmasını hem de İsa'ya benzemesini ifade etmektedir.
9. Hastalara şifa bahşetme, günümüz Hristiyanları için bir ayrıcalıktır.
10. İsa'nın ikinci kez gelecek ve bin yıllık krallığını kuracaktır.⁵³⁹

b. Tanrı'nın Pentekostal Kilisesi

Tanrı'nın Cemiyetlerinde 1916'da yaşanan büyük tartışmalar, pek çok din adamı ve taraftarın, gruptan ayrılarak kendi aralarında bu cemiyete alternatif farklı gruplar kurmaya başlamalarına neden olmuştur. Bu gruplardan biri de 30 Aralık 1919 yılında ilk olarak "Amerikalı Pentekostal Cemiyetler" (The Pentecostal Assemblies of the USA) adı altında Chicago'da kurulmuştur.⁵⁴⁰ 1922'ye kadar bu ismi kullanan cemiyet,⁵⁴¹ sonrasında adını "Tanrı'nın Pentekostal Kilisesi" (Pentecostal Church of God) olarak değiştirmiştir.⁵⁴² Ancak onlar, bu ismin başka bir yerel kilisenin adı olması nedeniyle adlarına "in America" takısını eklemişlerdir.⁵⁴³

⁵³⁹ Mead, 238; <http://ag.org/top/about/history.cfm>.

⁵⁴⁰ ERK, Pentecostal Churches, 865.

⁵⁴¹ Mead, 241.

⁵⁴² Rockbuck, "Pentecostal Church of God", EP, III, 1454.

⁵⁴³ Elmer, 109.

1979 yılında ise bu takı atılarak kilisenin adı, günümüzdeki “Tanrı’nın Pentekostal Kilisesi” (Pentecostal Church of God) halini almıştır.⁵⁴⁴

Tanrı’nın Pentekostal Kilisesi, 1933 yılında Tanrı’nın Cemiyetlerininine benzer bir inanç beyannamesi yayınlamış ve bunu günümüze kadar kullanmıştır.⁵⁴⁵ Diğer Pentekostalistler gibi kurtuluş, Kutsal Ruh vaftizi, şifa bahşetme ve İsa’nın ikinci gelişinden oluşan dört temel doktrini kabul eden Tanrı’nın Pentekostal Kilisesi,⁵⁴⁶ kutsanma konusunda ise üyesi olduğu Durhamcı düşünceyi desteklemektedir.⁵⁴⁷

Bugün merkezleri Missouri Jouplin’de bulunan kilisenin resmi yayın organı, 1927 yılında kurulan “Pentekostal Haberci” (the Pentecostal Messenger) dergisidir.⁵⁴⁸ Bunun yanında Tanrı’nın Pentekostal Kilisesi, dergi ile aynı adda kolejlere de sahiptir.⁵⁴⁹ Grubun nüfusunun ise yaklaşık 52 ülkede, 500.000’i aştığı iddia edilmektedir.⁵⁵⁰

c. Dört Temel Üzerine İnşa Edilen İncil Kilisesi

Aimee Semple McPherson adlı Kanadalı bir bayan evanjelist⁵⁵¹ tarafından kurulan bu kilise, başta kurucusu olmak üzere Pentekostal Harekette çok ayrı bir yere sahiptir. Bilindiği gibi Pentekostal Hareket içinde bayanlar, ilk devirlerden beri önemli görevler üstlenmişlerdir. Nitekim Clara Lum, Florence Crawford, Lucy Farrow, Jennie More gibi bayanları, bunlara örnek olarak

⁵⁴⁴ http://en.wikipedia.org/wiki/Pentecostal_Church_of_God.

⁵⁴⁵ Bernard, 139.

⁵⁴⁶ Elmer, 109; Mead, 241.

⁵⁴⁷ Rockbuck, “Pentecostal Church of God”, EP, III, 1454.

⁵⁴⁸ ERK, Pentecostal Churches, 865; http://en.wikipedia.org/wiki/Pentecostal_Church_of_God.

⁵⁴⁹ Mead, 241; Rockbuck, “Pentecostal Church of God”, EP, III, 1454; EAR, Pentecostal Church of God, I, 253.

⁵⁵⁰ http://en.wikipedia.org/wiki/Pentecostal_Church_of_God.

⁵⁵¹ Cairns, 490.

gösterebiliriz. Aimee'yi⁵⁵² ise bunlardan farklı kılan unsur, onun Pentekostal Uyanışı dünyanın daha geniş kitlelerine ulaştıran ABD'nin ilk büyük kadın evanjelistti olmasıdır.⁵⁵³

Aimee'nin başkanlığında 1922 Haziran'ında⁵⁵⁴ kurulan bu kilisenin adı, kurucusunun görmüş olduğu bir vizyona dayanmaktadır.⁵⁵⁵ Kaynaklara göre Aimee, Eski Ahit'te, Kral Hezekiel'in görmüş olduğu vizyonun⁵⁵⁶ bir benzerinin kendisine, Tanrı tarafından gösterildiğini iddia etmiştir. O, bu vizyonunda bir adam, bir aslan, bir öküz ve bir şahin olmak üzere dört farklı yüz gördüğünü söylemiştir. Ona göre bu vizyondaki insan yüzü, İsa'nın kurtarıcılığını; aslan yüzü, İsa'nın ateş ve Kutsal Ruh ile birlikte cesur bir vaftizci olmasını; öküz yüzü, İsa'nın büyük bir yük⁵⁵⁷ taşıyıcısı olduğunu; şahin yüzü ise gelecek olan İsa'yı simgelemekteydi.⁵⁵⁸ Aimee, bu vizyona dayanarak İncil'in dört temel özellik üzerine (kurtuluş, Kutsal Ruh vaftizi, şifa bahsetme ve İsa'nın ikinci gelişi) kurgulandığını savunmuştur.⁵⁵⁹ O, bu düşüncesine nispetle de kilisesine "Dört Temel Üzerine İnşa Edilen İncil" (The Church of

⁵⁵² Aimee'nin Pentekostalizm'e girmesi 17 yaşında tanışıp evlendiği Pentekostal bir vaiz olan Robert Semple sayesinde olmuştur. 1918 yılında Kutsal Ruh vaftizini alan Aimee, bir süre eşi ile birlikte Chicago'da çalışmış (Bernard, 137) sonrasında da Robert'la birlikte misyonerlik amacıyla Hong Kong'a gitmiştir. Ancak Aimee evliliklerinin ikinci yılında (1920) eşinin ölmesi üzerine tekrar Amerika'ya geri dönmek zorunda kalmıştır. Dönüşüyle birlikte Aimee, New York'ta dini meselelerle ilgilenmeye devam etmiş ve çok meşhur olmadan önce 1921'de Harold McPherson ile ikinci evliliğini yapmıştır. Ancak bu evliliği de kötü gitmiştir. Nitekim o, bu esnada depresyona ve fiziki hastalıklara yakalanması sonucunda eşinden ayrılmıştır. Aimee, boşanmanın ardından da tekrar bir evanjelist olarak hayatını kazanmaya başlamıştır. İşte bu aşamada Aimee, Tanrı'nın Cemiyetlerine katılmış ve kısa bir süre sonra meşhur bir kilise lideri olmuştur (Michael D'antoni, "Aimee Semple McPherson", b.y.y. , September 98, v: 2, Issue 9, Ebscohost Research, 96-97; Bernard, 137-138; Blumhofer, "that old -time religion; Aimee Semple McPherson and Perceptions of Pentecostalism 1918-1926", Journal of Beliefs & Values, 25, no:2, b.y.y. , August 2004, Ebscohost Research, 221).

⁵⁵³ Blumhofer, "Pentecostalism", EP, III, 1462; D'antoni, 96.

⁵⁵⁴ http://www.foursquare.org/landing_pages/7,3.html.

⁵⁵⁵ Williams, 280.

⁵⁵⁶ Hezekiel I:4-28.

⁵⁵⁷ Buradaki yükten kasıt, insanoğlunun zaafı ve hastalıklarıdır (http://www.foursquare.org/landing_pages/7,3.html).

⁵⁵⁸ http://www.foursquare.org/landing_pages/7,3.html.

⁵⁵⁹ Cairns, 490.

Foursquare Gospel) adını vermiştir.⁵⁶⁰ Hatta Aimee'nin, vaazlarının temel konusu olarak bu dört unsuru ele alması, pek çok insanın dikkatini çekmesine ve kısa zamanda toplantılarına yoğun bir kitleyi bağlamasına neden olmuştur. Aimee, bu yoğun ilginin sonucu olarak da, 1923 yılında⁵⁶¹ “Angelus” adını verdiği ve yaklaşık 5000 koltuklu, çok pahalı bir tapınak⁵⁶² inşa ettirmiştir.⁵⁶³ Ancak bu tapınak, Aimee ile üyesi olduğu Tanrı'nın Cemiyetlerinin arasının açılmasına sebep olmuştur. Çünkü Tanrı'nın Cemiyetleri misyonunun liderleri, bu tapınağının yapımına harcanacak paranın cemiyete bağlı diğer misyonlara aktarılmasını istemiştir. Fakat Aimee, bu isteğe olumsuz yanıt vermiştir. Aralarındaki tartışmanın da gittikçe büyümesiyle Aimee, Tanrı'nın Cemiyetleri üyeliğinden istifa etmiştir.⁵⁶⁴

Aimee'nin Pentekostal gruplarla tartıştığı bir diğer konu ise bir kadın olarak kilise başkanlığı yapmasıdır. Aslında ilk dönem Pentekostalistler için bu, rahatsızlık veren bir konu olmazken, sonraki dönem Pentekostal gruplar bu unsuru hoş karşılamamaya başlamışlardır.⁵⁶⁵ Bu nedenle Aimee, bu konu ile ilgili de Pentekostal gruplar ve cemiyetlerle münakaşa etmek zorunda kalmıştır.⁵⁶⁶

Aimee, bir yandan bu tarz tartışmalarla uğraşırken, diğer yandan da kısa sürede ününe ün katacak girişimlerde bulunmuştur. Nitekim o, kazandığı şöhreti çok iyi kullanmış ve düşüncelerini diğer bölgelerde yaşayan Hristiyanlara ulaştırmak

⁵⁶⁰ D'antoni, 97; Blumhofer, “McPherson”, 226.

⁵⁶¹ Cairns, 490.

⁵⁶² Bu tapınağın o dönemde dikkat çeken başka bir özelliği de tam manasıyla bir orkestraya sahip olmasıdır (Cox, 126).

⁵⁶³ Blumhofer, “McPherson”, 221.

⁵⁶⁴ Bernard'a göre Aimee'nin Tanrı'nın Cemiyetlerinden ayrılmasının asıl nedeni, bu misyonun ondan kendi adına mal mülk edinmeyeceğine dair bir güvence istemesidir. Nitekim Bernard, Aimee'nin böyle bir güvence vermemesi nedeniyle misyonla ilişkisini sonlandırdığını düşünmektedir (138).

⁵⁶⁵ Blumhofer, “McPherson”, 221-222..

⁵⁶⁶ Nitekim bu mevzu ile ilgili olarak ilerleyen dönemlerde, aşağıda değineceğimiz “Mesih'teki Tanrı'nın Kilisesi” ile “Tanrı'nın Kilisesi”, kadınların pastör olarak tayin edilmelerine izin vermemiştir. Tanrı'nın Cemiyetleri gibi kimi Pentekostal organizasyonlar ise bu konuda bayanları desteklemeye devam etmiştir (Bernard 155)

için 1924 yılında ABD’de bir ilk olan, kendi adına özel radyo istasyonu kurmuştur.⁵⁶⁷ Aimee, bu radyoda yapılan dini yayınlar sayesinde çok uzakta bulunan Hristiyanlara kolayca ulaşabilmiştir. Bu etken de onun taraftar sayısını arttıran en önemli unsur olmuştur.⁵⁶⁸ Aimee’nin insanlara kilisesini anlatmak için izlediği bir diğer yol ise “Evanjelik ve Misyoner Yetiştirme Enstitüsü” (Evangelical and Missionary Training Institute) adındaki eğitim kuruluşudur. Nitekim buradan mezun olan pek çok kişi de, Aimee’ni öğretilerini başka yerlerdeki insanlara ulaştırmak için çabalamışlardır.⁵⁶⁹ Aimee’nin, büyük bir taraftar kitlesini kazanmasında sahip olduğu farklı düşünceler de çok büyük bir katkı sağlamıştır. Mesela o, Seymour gibi, dillerde konuşma bağışını çok fazla önemsememiştir. Bundan başka ona göre, farklı ırkların bir araya gelmesi Kutsal Ruh’un varlığının en kesin alametlerinden biriydi.⁵⁷⁰ Bu gibi farklı görüşlere sahip olan Aimee, sonraki süreçte bu düşüncelerinin daha da ötesine geçmiştir. Nitekim o, son dönemlerinde Ruhsal Bağışlardan daha çok İsa’yı merkez almaya ve bu bağışların sadece Pentekostalistlere ait olmadığını savunmaya başlamıştır. Aimee’nin hayatı boyunca yansıtmış olduğu bu tür fikirlerde onun sade bir lider olmasını engellemiş⁵⁷¹ ve kilisesinin taraftar kitlesinin, çok daha geniş bir yelpazeden oluşmasına neden olmuştur.⁵⁷²

Dört Temel Üzerine İnşa Edilen İncil Kilisesi, Aimee’nin 1963 yılındaki ölümünden sonra yıkılmadan günümüze kadar gelmeyi başaran önemli Pentekostal

⁵⁶⁷ Cairns, 490; Blumhofer, “McPherson”, 221.

⁵⁶⁸ Hatch, 217.

⁵⁶⁹ NEB-M, XIV, 33.

⁵⁷⁰ Cox, 126.

⁵⁷¹ Aimee, bu dönem Amerika’ında hayret edilecek bir şekilde Hristiyanları kendine bağlamayı başarmıştır. Hatta insanların, gelecek Mesih’in bir kadın olabileceğini, bu kadının da şu an dünyada bulunup, kısa bir süre zarfında ilahiliğini yansıtacağını düşünmesi, bu hayranlığa verilebilecek en güzel örnektir (Jenkins, 67).

⁵⁷² Blumhofer, “McPherson”, 226.

Organizasyonlardan biridir. Nitekim bu misyonun bugün, hem Kanada’da hem de Los Angeles’ta iki önemli genel merkezi bulunmaktadır. Bundan başka bu grup da, diğerleri gibi, hem dergisi⁵⁷³ hem de resmi eğitim kurumlarıyla⁵⁷⁴ kendisine taraftar toplamaya devam etmektedir.⁵⁷⁵

2. Wesleyci Pentekostalistler

Wesleyci Pentekostalistlerin ilk önderleri, Pentekostal Hareketin kurucuları olarak kabul edilen Parham, Seymour, Cashwell ve Mason gibi kişilerdir. Bu akıma mensup grupların, daha önce bahsettiğimiz Durhamcı Pentekostalistlerden ayrıldıkları tek bir nokta vardır. Bu da kutsanma ile ilgilidir. Bu akıma mensup gruplar, kutsanma ile ilgili Wesleyci-Kutsallık Akımı doktrinlerini savunmaktadırlar. Wesleyci Pentekostalistlere göre kutsanma, kurtuluşun elde edilmesini sağlayan tam kutsama öğretisinin ikinci aşamasını oluşturmaktadır. Bu nedenle bu akıma mensup gruplar, Kutsal Ruh vaftizini almak isteyen bir kimsenin, bunun öncesinde kutsanma aşaması ile elde edilen arındırılmış bir kalbe sahip olması gerektiğini savunmaktadırlar. Wesleyci Pentekostalistlerin, Durhamcı Pentekostalistlerle benzer olan yanları ise hem Teslisçi olmaları hem de Pentekostal Hareketin ortaya çıktığı devrin dört ana doktrini savunmalarıdır. İşte bu tür düşünceleri kendilerine temel alan Wesleyci Pentekostalistlerin önde gelen gruplarını şöyle sıralayabiliriz;

⁵⁷³ Bu kilisenin resmi yayını, “Dört Temel Üzerine İnşa Edilen Dünyanın Öncü Dergisi”dir (The Foursquare World Advance Magazine) (EAR, International Church of the Foursquare Gospel, I, 249).

⁵⁷⁴ Bu kurumlara verebileceğimiz örneklerin başında California’da bulunan “L.I.F.E” (Yaşam) ile Ohio’daki “Vernon Dağı Kutsal Kitap Koleji” (Mt. Vernon Bible College) gelmektedir. Bunlardan başka bu misyonun dünya çapında, kırka yakın Kutsal Kitap Koleji bulunduğu da iddia edilmektedir (EAR, International Church of the Foursquare Gospel, I, 249).

⁵⁷⁵ EAR, International Church of the Foursquare Gospel, I, 249.

a. Uluslararası Pentekostal Kutsallık Kilisesi

Cashwell'in, 1907 yılında Kuzey Carolina Dunn'da düzenlemiş olduğu toplantı, pek çok Kutsallık Akımı grubunun Pentekostal olmasını sağlamıştır. Bu yeni teolojiyi benimseyen Kutsallık Akımına mensup gruplardan bazıları, sonradan tek başlarına yollarına devam ederken, bazıları da başka Kutsallık Akımı gruplarıyla birleşerek serüvenlerini devam ettirmiştir.⁵⁷⁶ "Uluslararası Pentekostal Kutsallık Kilisesi" (International Pentecostal Holiness Church) de, 1911 yılında farklı iki Kutsallık Akımı grubunun birleşmesiyle kurulmuştur.⁵⁷⁷ Bu gruplardan biri Kuzey Carolina'lı "Pentekostal Kutsallık Kilisesi", diğeri ise Güney Carolina'lı Ateşle Vaftiz Edilenler Kutsallık Kilisesi'dir.⁵⁷⁸ Ardından da bu birliğe, 1915 yılında "Çadır Pentekostal Kilisesi" eklenmiştir.⁵⁷⁹

Günümüze kadar gelmeyi başaran Uluslararası Pentekostal Kutsallık Kilisesi, beyazlardan oluşan bir cemiyettir.⁵⁸⁰ Merkezleri Georgia, Franklin Springs'te bulunan bu misyon, "Emmanuel" ve "Güneybatı / Oklohoma City" (Southwest / Oklohoma City) adlı dört yıllık kolejler başta olmak üzere pek çok çocuk ve yaşlı bakım evine sahiptir.⁵⁸¹ Bunun yanında bu kilisenin resmi yayın organları ise "Taraf" (The Advocate) ve "Yardım Eli" (The Helping Hand) adlı dergilerdir.⁵⁸²

⁵⁷⁶ <http://arc.iphc.org/history/hismerge.html>.

⁵⁷⁷ Elmer, 107; Williams, 280; Mead, 242; <http://arc.iphc.org/history/hisorg.html>.

⁵⁷⁸ <http://arc.iphc.org/history/hisorg.html>

⁵⁷⁹ Mead, 242; Bernard, 131.

⁵⁸⁰ EAR, International Pentecostal Holiness Church, I, 231.

⁵⁸¹ ERK, Pentecostal Churches, 865.

⁵⁸² EAR, International Pentecostal Holiness Church, I, 240.

Uluslararası Pentekostal Kutsallık Kilisesi; kurtuluş, kutsanma ve Kutsal Ruh vaftizi⁵⁸³ hariç, diğer inanç esaslarında yukarıda saymış olduğumuz Tanrı'nın Cemiyetleri (Durhamcılarla) ile aynı görüştedir. Onların bu üç aşama ile ilgili Durhamcılardan ayrılmaları ve Wesleyci grupların görüşünü yansıtmaları, konuyla ilgili inançlarını burada ifade etmemizi gerekli kılmaktadır. Bu üç konu ile ilgili Uluslararası Pentekostal Kutsallık Kilisesinin inanç esasları kısaca şöyledir;

1. İsa tarafından akıtılan kan, önceden işlenen günahların bağışlanması ve yeniden canlanma için yeterlidir

2. Arınma, yalnızca inançla elde edildiği için kişinin İsa'yı kurtarıcı olarak kabul etmesi gerekmektedir.⁵⁸⁴

3. Kutsanma, inayetin ikinci ve ani bir rolüdür. Ancak bir Hristiyan'ın yerine getirmesi gereken en önemli buyruk, kişinin Tanrı'yı ve kendi komşusunu Markos XII:29-31'de ifade edildiği gibi yoğun bir şekilde sevmesidir.⁵⁸⁵

4. Bir Hristiyan'ın Kutsal Ruh vaftizini alması için öncesinde temiz bir kalbe sahip olması gerekmektedir. Nitekim bu gruptaki Pentekostalistler, Yeni Ahit'te "bedenlerin Kutsal Ruh'un tapınakları olması"⁵⁸⁶ ile "Tanrı'nın Tapınaklarının, kutsal kabul edilmesi"⁵⁸⁷ ifadelerini, Tanrı'nın kirli bir tapınağı Kutsal Ruh'la asla doldurmayacağı şeklinde anlamaktadırlar. Bu düşüncenin bir sonucu olarak da onlar, Kutsal Ruh vaftizini almak isteyen bir kişinin, bu tecrübenin öncesinde temiz bir kalbe sahip olması gerektiğini savunmaktadırlar.

⁵⁸³ ERK, Pentecostal Churches, 865; Bernard, 131.

⁵⁸⁴ <http://arc.iphc.org/theology/amp2.html>.

⁵⁸⁵ <http://arc.iphc.org/theology/amp3.html>.

⁵⁸⁶ Bu ifade, Yeni Ahit'te şu şekilde geçmektedir; "Hem bedeninizin sizlerde bulunan Kutsal Ruh'un tapınağı olduğunu bilmiyor musunuz? Bu Ruh size, Tanrı tarafından verilmiştir" (I. Korintoslular VI:19-20)

⁵⁸⁷ Bu ise "Tanrı Tapınağı olduğunuzu ve Tanrı Ruhunun sizde konut kurduğunu bilmiyor musunuz? Her kim Tanrı Tapınağını yok ederse, Tanrı da onu yok edecektir. Çünkü Tanrı Tapınağı, kutsaldır. Sizler bu tapınaksınız" şeklinde I. Korintoslular III:16-17'de ifade edilmektedir.

5. Kutsal Ruh vaftizinin ilk kanıtı, dillerde konuşma bağışdır. Ancak bu, onun tek alameti değildir.⁵⁸⁸

b. Ateşle Vaftiz Edilen Kutsallık Kilisesi

XIX. yüzyıl sonlarında Georgia’da kurulan “Ateşle Vaftiz Edilen Kutsallık Kilisesi” (Fire Baptized Holiness Church),⁵⁸⁹ 1911 yılında “Pentekostal Kutsallık Kilisesi”⁵⁹⁰ ile birleşmiştir. Ancak Ateşle Vaftiz Edilen Kutsallık Kilisesi, 1918 yılında süslü giyinme ve ziynet takma ile ilgili tartışmalardan dolayı bu cemiyetten ayrılarak yoluna eski adıyla devam etmiştir.⁵⁹¹ 1922 yılında ise bu grup, kendi içinde tekrar bir ayrılık yaşamıştır. Bu sefer gruptan ayrılanlar da “Amerikalılara Ait Tanrı’nın Ateşle vaftiz edilen Kutsallık Kilisesi” (The Fire Baptized Holiness Church of God of the Americas)⁵⁹² adı altında bir araya gelmişlerdir.⁵⁹³

Tipik bir Wesleyci grup olarak beyazlardan oluşan bu Pentekostal organizasyon,⁵⁹⁴ dört ana doktrini kabul etmenin yanında tütün kullanımı, eğlence, giyim, vb. konularda sıkı bir disiplin uygulamaktadır.⁵⁹⁵ Merkezleri Georgia

⁵⁸⁸ <http://arc.iphc.org/theology/amp4.html>.

⁵⁸⁹ ERK, Pentecostal Churches, 865.

⁵⁹⁰ “Pentekostal Kutsallık Kilisesi”, 1898 yılında Kuzey Carolina’da, Kutsallık Akımını onaylamasından dolayı Metodist Kiliseden kovulan Abner B. Crumpler adlı bir evanjeliğe dayanmaktadır. 1901 yılında Crumpler tarafından kurulan bu kilise, ad olarak “Kuzey Carolina Kutsallık Kilisesini” (The Holiness Church of North Carolina) sekiz yıl boyunca kullanmıştır. 1906 yılı ile birlikte kilise üyelerinden çoğunun Kutsal Ruh vaftizini alması sonucunda da 1909 yılında Pentekostal kelimesi, kilisenin adına eklenerek “Pentekostal Kutsallık Kilisesi” şeklinde son ahalini almıştır (<http://arc.iphc.org/history/hisorg.html>).

⁵⁹¹ Elmer, 110.

⁵⁹² Bu grup, siyahlardan oluşmasının yanında diğer Pentekostal gruplar gibi dört ana doktrini kabul etmektedir (Elmer, 110). Bu grubun resmi yayın organı da “Gerçek Tanık” (True Witness) adlı dergidir (EAR, Fire Baptized Holiness Church of God of the Americas, I, 274).

⁵⁹³ ERK, Pentecostal Churches, 865.

⁵⁹⁴ EAR, Pentecostal Fire-Baptized Holiness Church, I, 231, 241.

⁵⁹⁵ Elmer, 110.

Taccoa’da bulunan grubun başlıca yayın organı ise “İnanç ve Gerçek” (Faith and Truth) adlı dergidir.⁵⁹⁶

c. Mesih’teki Tanrı’nın Kilisesi

Günümüzdeki en geniş siyah Pentekostalist Kilise olan “Mesih’teki Tanrı’nın Kilisesi” (Church of God in Christ), 1907 yılında Pentekostal öğretiyi savunan C. Harrison Mason tarafından kurulmuştur.⁵⁹⁷ Mesih’teki Tanrı’nın Kilisesinin savunmuş olduğu inanç esasları, diğer Wesleyci gruplarla aynıdır.⁵⁹⁸ Ancak bu grubun, diğer Pentekostal gruplara göre dikkat çeken yanı, üçüncü bir sakrament olarak ayak yıkama ritüelini uygulamasıdır. Yoğun bir siyah nüfusuna sahip olan bu kilisenin, günümüzdeki yayın organları, “Tam Gerçek” (Whole Truth) ve “Misyonların Sesi” (The Voice of Missions) adlı dergilerdir. Önde gelen eğitim kurumları ise Georgia’daki “C. H. Mason Teoloji Semineri”dir (C.H. Mason Theological Seminary).⁵⁹⁹

d. Tanrı’nın Kilisesi; Cleveland-Tennessee

Beyazlardan oluşan bu organizasyonun⁶⁰⁰ kuruluşu; 1886 yılında Kuzey Carolina’da İsa ile daha yakın ilişki kurmak,⁶⁰¹ ilk dönem Hristiyanlığını canlandırmak, mezheplerin birliğini sağlamak ve Hristiyan ayinlerinin hayati unsurlarını tekrar gün yüzüne çıkarmak arzusunda⁶⁰² olan yaklaşık yüz kişinin⁶⁰³ düzenlediği bir toplantıya dayanmaktadır.⁶⁰⁴ Başlangıçta “Hristiyan Birliği”

⁵⁹⁶ ERK, Pentecostal Churches, 865.

⁵⁹⁷ ODCC, Pentecostalism, 1062 (Bu grup ile ilgili daha geniş bilgiyi 85-86. sayfalarda bulabilirsiniz).

⁵⁹⁸ Bernard, 127.

⁵⁹⁹ EAR, Church of God in Christ, I, 272.

⁶⁰⁰ EAR, Church of God (Cleveland, Tennessee), I, 232.

⁶⁰¹ <http://www.churchofgod.org/about/history/cfm>.

⁶⁰² <http://www.holycovenantabernacle.org/HCBC/History%20of%20Pentecostalism.pdf>.

⁶⁰³ NEB-M, XIV, 33.

⁶⁰⁴ <http://www.churchofgod.org/about/history/cfm>.

(Christian Union) olarak kendilerini adlandıran bu grup, 1902’de “Kutsallık Kilisesi” (Holiness Church), 1907 yılında ise “Tanrı’nın Kilisesi” (Church of God) isimlerini kullanmıştır. Bu cemiyetin ilk dönem başkanı da gelenekçi bir anlayışa sahip olan R. G. Spurling olmuştur. Ancak sonraki dönemde başkanlığa A. J. Tomlinson’un gelmesi ile grup, Pentekostal anlayışı kabul etmiştir. Bu da cemiyet içinde ayrılımlara neden olmuş ve Tomlinson’u desteklemeyenler “Tanrı’nın Kilisesi, Anderson / Indiana” (Church of God, Anderson/Indiana)” adı altında yollarına devam etmişlerdir. Tomlinson’un başkanlık ettiği grup ise kısa zamanda toplum içinde önemli bir yer edinmeyi başarmıştır. Fakat kısa süre sonra, Tomlinson ve cemiyet arasında yaşanan tartışmalar, Tomlinson’un “Tanrı’nın Kilisesinden” (Church of God) ayrılmasına ve aynı adla yeni bir kilise kurmasına neden olmuştur. Tomlinson, kendi kilisesini diğer “Tanrı’nın Kiliselerinden” (Church of God) ayırmak için de merkezi olan Cleveland’ı, kilisesinin adına eklemiştir. Böylece “Tanrı’nın Kilisesi, Cleveland-Tennessee” (Church of God; Cleveland-Tennessee) ortaya çıkmıştır.⁶⁰⁵

Diğer Wesleyci gruplar gibi Tanrı’nın Kilisesi, Cleveland-Tennessee de kurtuluşun, İsa’nın kefareti sayesinde üç aşamada elde edildiğini savunmaktadır. Bunlar arınma ve yeniden doğma ile yeniden canlanmayı içeren değişim aşaması; temiz bir kalbin elde edildiği kutsanma aşaması ve son olarak da Kutsal Ruh vaftizidir. Bu grup, Kutsal Ruh vaftizinin ilk kanıtı olarak da dillerde konuşma bağışını savunmaktadır.⁶⁰⁶

⁶⁰⁵ Jacobsen, 41-42.

⁶⁰⁶ http://www.churchofgod.org/about/declaration_of_faith.cfm; Bernard, 129-130.

Merkezi Cleveland olan grubun, günümüzde en önde gelen eğitim kurumu, 1918 yılında açılmış olan “Lee Üniversitesi”,⁶⁰⁷ dergileri ise “Yayın Evi” (Publishing House) ile “Yol Kitapçısı”dır (Pathway Bookstore).⁶⁰⁸

3. Tekçi Pentekostalistler

Tekçi (Oneness) Pentekostalistler, ortaya çıkmalarının ardından yoğun bir ilgiyle karşılaşmalarına rağmen, ilk büyük tepkiyi 1916 yılında Tanrı’nın Cemiyetlerinin düzenlemiş olduğu dördüncü genel konferansta almışlardır. Daha önce de belirttiğimiz gibi bu toplantıda Tanrı’nın Cemiyetlerinin, bir inanç beyannamesi yayınlaması ile bu kredoda teslisçi anlayışı kabul etmesi, Tekçi (Oneness) Pentekostalistler için büyük bir hayal kırıklığı yaratmış ve bu misyondaki Tekçilerin, gruptan ayrılmasına neden olmuştur. Ancak pes etmeyen Tekçi Pentekostalistler, kısa zamanda kendi aralarında birlikler kurmak için çabalamaya başlamışlardır. Başta bu düşüncedeki gruplar önemli bir yol kat etmiş, fakat toplumda var olan ırkçılık, onların yavaşlamalarına ve güç kaybetmelerine neden olmuştur. Sonrasında ise kurulan Tekçi birliklerin kimi, tek başına varlığını sürdürürken; kimisi ise bunu başaramamış ve farklı Tekçi gruplarla bir araya gelerek bu zorluğun üstesinden gelmeye çalışmıştır.

Tekçi Pentekostalistler, önceki bölümlerde izah ettiğimiz gibi, Tanrı’yı yalnız İsa olarak kabul etmektedirler. Bu görüşlerinin bir sonucu olarak da onlar, yalnızca İsa adına yapılan vaftizin, Kutsal Kitaba uygun ve bunun havariler tarafından yapılan vaftiz olduğunu iddia etmektedirler. Nitekim bu iddialarına

⁶⁰⁷ NEB-M, XIV, 33.

⁶⁰⁸ http://www.churchofgod.org/about/history/church_is.cfm; EAR, Church of God; Cleveland-Tennessee, I, 232.

nispeten de onlar “Yalnız İsa’cılar” (Jesus Only),⁶⁰⁹ “Havarisel İnanççılar” (Apostolic Faith) ve “Tekçi” Pentekostalistler adlarını almışlardır.⁶¹⁰

Aslında Durhamcı olan Tanrı’nın Cemiyetleri grubunun içinden çıkmış olan Tekçi Pentekostalistler,⁶¹¹ teslis dışındaki teolojik konularla ilgili diğer Pentekostalistlerle aynı görüşleri savunmaktadırlar.⁶¹² Ancak aralarındaki farklılık, benzerlikleri örtecek kadar önemli ve büyüktür. Bu nedenle onların bu tür gruplardan ayrıldıkları noktaları⁶¹³ özetle şu başlıklar altında toplayabiliriz:

1. Tanrı Kavramı: Tekçi Pentekostalistler için Tanrı, tektir ve teslisçi anlayışın kabul ettiği gibi O, üç farklı karakterden oluşmamaktadır. Bilakis onlara göre Tanrı, gökte Baba yerde ise İsa olarak bulunmaktadır. Yani onlar için bu iki özellik, birbirinin ayrısı olmayıp aynısıdır. Onlar, Kutsal Ruh’un ise İsa’nın gücünün ifşası olduğunu kabul etmektedirler. Bu düşüncelerine binaen de Tekçi Pentekostalistler,⁶¹⁴ “İsa kendini yaratılıştaki Baba, insanların kurtuluşu için Oğul ve yeniden canlanmamızı sağlamak içinde Kutsal Ruh olarak ifşa etmiştir” görüşünü benimsemektedirler.⁶¹⁵

⁶⁰⁹ NEB-M, XIV, 33.

⁶¹⁰ <http://en.wikipedia.org/wiki/Pentecostalism>.

⁶¹¹ Bernard, 89,

⁶¹² Tekçi Pentekostalistlerin, diğer Pentekostalistlerle paylaşmış oldukları inançlarını şöyle özetleyebiliriz: 1-Evren, Tanrı tarafından yaratılmıştır. 2-Kutsal Kitap, vahiy edilmiştir ve otoritedir. 3-Meleklere, şeytanlara ve cinlere inanılmalıdır. 4-Kefarete ve İsa’ya inanmayla kurtuluşa erişilecektir 5-Vaftiz su ile yapılmalıdır, 6-Milenyuma, dillerde konuşma ile kanıtlanan Kutsal Ruh vaftizine ve ilahi şifa bahşetmenin de içinde yer aldığı manevi bağışlara inanılmalıdır (Bernard, 111). Tekçi Pentekostalistlere göre ayak yıkama ritüeli de, Tanrısal bir adet olduğu için uygulanmalıdır. (<http://www.carm.org/oneness/onessteach.htm>; http://www.religioustolerance.org/chr_pent.htm)

⁶¹³ Tekçi Pentekostalistlerin onlardan ayrıldıkları bir diğer nokta da Tekçilerin, Pentekostalistlerin en fakir kesimini oluşturmalarıdır (Anderson, ER, X, 7029).

⁶¹⁴ Bu düşünce onları Tanrı’nın, biri insani diğeri ilahi olmak üzere iki farklı tabiata sahip olduğu sonucuna götürmektedir. Nitekim Tanrı’nın insani olan tabiatı, İsa öldüğü zaman yok olmuştur (http://www.namb.net/atf/cf/{CDA250E8-8866-4236-9A0C-C646DE153446}/BB_PENTECOS_TALS.pdf).

⁶¹⁵ <http://www.carm.org/oneness/whatisoneness.htm>; http://www.theopedia.com/Oneness_Pentecostalism; <http://www.carm.org/oneness/onessteach.htm>.

2. Vaftiz Anlayışları: Tekçi Pentekostalistler, Tanrı anlayışlarının bir sonucu olarak vaftizin, yalnızca İsa adına yapılması gerektiğini savunmaktadırlar. Hatta onlar, kurtuluşun zorunlu bir parçası olarak kabul ettikleri su vaftizini de batırma üslubuyla icra etmektedirler.⁶¹⁶

3. Kurtuluş Anlayışları: Tekçi Pentekostalistler, tam olarak kurtulabilmek için kişinin tövbe, suyla vaftiz, dillerde konuşma bağı⁶¹⁷ ile kanıtlanan Kutsal Ruh vaftizini tecrübe etmesi⁶¹⁸ ve kutlu bir yaşam sürmesi gerektiğine inanmaktadırlar.⁶¹⁹ Tekçilerin kurtuluşla ilgili olarak⁶²⁰ diğer Pentekostalistlerle benzer olan yanları, onlar gibi Arminiancı olmalarıdır. Yani kurtuluş, Tanrı ve kişinin ortaklığının bir ürünüdür. Bu nedenle de onlar için bu ortaklıkta kişi talep eden, Tanrı da inayeti ile bunu destekleyen taraftır.⁶²¹ Tekçi Pentekostalistler, kurtuluşa ulaşmak isteyen Hristiyanların, kutsal bir yaşam sürmesi gerektiğini de savunmuşlardır. Onların bu tür bir yaşamdan kasıtları ise sıkı kurallarla çevrili dünyevi bir hayattır. Örneğin onlar için televizyon izlemek, sinemaya gitmek,⁶²² alkol ve tütün kullanmak, saç kesmek, kısa elbiseler giymek,⁶²³ makyaj yapmak,⁶²⁴ mücevher kullanmak vb. şeyler Tanrısal bir yaşantıya layık unsurlar olmamalarından ötürü yasaktır. Bu yasaklardan başka erkekler için de bazı zorunluluklar vardır. Buna da onların saçlarını kısa

⁶¹⁶ <http://www.carm.org/oneness/whatisoneness.htm>; <http://www.carm.org/oneness/onenesteach.htm>

⁶¹⁷ Hatta Tekçiler için bu bağış, kurtarılmışlığın en açık ifadesidir (http://www.religioustolerance.org/chr_pent.htm).

⁶¹⁸ Bernard, 112.

⁶¹⁹ http://www.namb.net/atf/cf/{CDA250E8-8866-4236-9A0C-C646DE153446}/BB_PENTECOS_TALS.pdf; Bernard, 111.

⁶²⁰ Tekçi Pentekostalistler, Durhamcı bir grup olan Tanrı'nın Cemiyetlerinden çıkmış olmalarının yanında kurtuluşla ilgili olarak da bu grupla aynı tarafta bulunmaktadır. Yani onlar da tam kutsama öğretisi içinde kutsanmanın, değişim aşamasında yer alındığını savunmaktadırlar (Bernard, 85). Ancak onların, Durhamcılardan bu noktada ayrıldıkları husus, tam kutsama öğretisine yalnız İsa adına yapılan suyla vaftizi eklemeleridir. Tekçilerle ilgili olarak dikkat çeken bir konu da ilerleyen dönemlerde Wesleyci akımı destekleyen, bazı siyah Tekçi Pentekostalistlerin ortaya çıkmasıdır (Bernard, 105).

⁶²¹ Bernard, 111-112.

⁶²² http://www.religioustolerance.org/chr_pent.htm; NEB-M, XIV, 33.

⁶²³ Mead, 243.

⁶²⁴ <http://www.carm.org/oneness/whatisoneness.htm>.

kesmeleri, beyaz gömlek ile siyah çorap giymeleri vb. unsurları misal olarak verebiliriz. Bu derece sıkı bir hayat sürmelerine rağmen bazı Tekçi Pentekostalistler, bu yasaklarla yetinmemekte ve çok daha ileri gitmektedirler. Nitekim bazı Tekçiler, zehirli yılan tutarak yahut zehir içerek kendi kutluluk derecelerini göstermeye⁶²⁵ çalışmaktadırlar.⁶²⁶

Yukarıda ifade ettiğimiz tarzda bir hayat süren ve teslis karşıtı doktrini kendilerine temel alan Tekçi Pentekostalistler; Kuzey Amerika'nın özellikle yukarı orta batısı,⁶²⁷ Meksika, Kolombiya, Çin, Japonya ve Rusya gibi dünyanın pek çok bölgesine yayılmışlardır.⁶²⁸ Dünyanın farklı yerlerinde taraftarı olan bu grubun, önde gelen organizasyonları ise iki tanedir. Bunlardan biri "Dünyanın Pentekostal Cemiyetleri" (Pentecostal Assemblies of the World), diğeri de "Birleştirilmiş Pentekostal Kilise, Uluslararası"dır. (United Pentecostal Church, International)

a. Dünyanın Pentekostal Cemiyetleri

Dünyanın Pentekostal Cemiyetleri (Pentecostal Assemblies of World), köken olarak 1906-1907 tarihlerinde⁶²⁹ Los Angeles'ta teslisçi olarak kurulmuştur. Ancak, bu cemiyet sonradan önde gelen liderlerinden biri olan, Garfield T. Haywood'un⁶³⁰ etkisiyle, Tekçi Pentekostal gruplardan olmuştur. Bu cemiyet, ilk

⁶²⁵ Tekçiler, bu uygulamanın Kutsal Kitaptaki kanıtı olarak Markos XVI:18'i göstermektedirler. Nitekim bu ifadeye göre vaftiz olup kurtulanları izleyecek olan belirtiler, yılanları tutmak ve zehirden etkilenmemektir.

⁶²⁶ http://www.namb.net/atf/cf/{CDA250E8-8866-4236-9A0C-C646DE153446}/BB_PENTECOS_TALS.pdf.

⁶²⁷ Anderson, ER, X, 7029.

⁶²⁸ Bernard, 107-110.

⁶²⁹ Mead, 241.

⁶³⁰ Haywood, 1914 yılında Cook'un, "Tekçi öğretiyi yaymak için çıktığı gezide Indianapolis'e uğraması sonucunda İsa adına vaftiz olmuştur. Bu olaydan sonra da Haywood, bu öğretiyi kendi grubuna yaymıştır. Hatta o, yayıncılığını yaptığı "Çöldeki Vaiz" (Voice in the Wilderness) adlı dergiyi "Tekçi" (Oneness) öğretiyi yaymada kullanmıştır (Bernard, 70; David Bunny, "Pentecostal Assemblies of the World", EP, III, 1452.)

yıllarında ilgi toplayamaması nedeniyle 1917-1918 yıllarında “Havarisel Cemiyetlerin Genel Meclisi” (The General Assembly of the Apostolic Assemblies)⁶³¹ ile kendi ismi altında birleşmiştir. Bu birleşme sonucunda da Dünyanın Pentekostal Cemiyetleri, farklı ırklara mensup bir organizasyon haline gelmiştir.⁶³² Fakat toplumdaki ırkçılık,⁶³³ 1924 yılında bu organizasyonun, pek çok cemiyet gibi, bölünmesine neden olmuştur. Böylece Dünyanın Pentekostal Cemiyetleri, Azusa Misyonunun son yıllarında olduğu gibi, tamamen siyahlardan oluşan bir cemiyete dönüşmüştür.⁶³⁴ Bu misyon, ilerleyen dönemlerde başka birleşmeler de yapmıştır. Fakat bu birleşmelerin hepsi, ırkçılık nedeniyle olumsuz bir şekilde sonlanmıştır. Bunun bir sonucu olarak da bu misyon, tek başına yoluna devam etmek zorunda kalmıştır. O günden beri yoğun oranda Afrika kökenli Amerikalılardan oluşan cemiyet,⁶³⁵ mücevher ve giyim dahil olmak üzere sıkı kurallara sahiptir.⁶³⁶ Günümüzde merkezi⁶³⁷ Indianapolis’te⁶³⁸ bulunan Dünyanın Pentekostal Cemiyetleri, “Aenon Kutsal Kitap Okulu” (The Aenon Bible),⁶³⁹ ve “Hıristiyan Bakışı” (The Christian Outlook) adlı dergisiyle, kendine taraftar toplamaya devam etmektedir.⁶⁴⁰

b. Birleştirilmiş Pentekostal Kilise, Uluslararası

⁶³¹ Bu grup, bir sonra anlatacağımız organizasyonun, ana unsuru olması nedeniyle onu, ilerleyen sayfalarda detaylandıracağız.

⁶³² Bernard, 91, 96.

⁶³³ http://www.namb.net/atf/cf/{CDA250E8-8866-4236-9A0C-C646DE153446}/BB_PENTECOS_TALS.pdf.

⁶³⁴ Bernard, 93-94.

⁶³⁵ http://www.namb.net/atf/cf/{CDA250E8-8866-4236-9A0C-C646DE153446}/BB_PENTECOS_TALS.pdf.

⁶³⁶ Elmer, 118.

⁶³⁷ “Dünyanın Pentekostal Cemiyetlerinin daha önceki merkezleri ise Azusa Caddesi ve Portland’da bulunmaktaydı (http://en.wikipedia.org/wiki/Pentecostal_Assemblies_of_the_World).

⁶³⁸ ERK, Pentecostal Churches, 865; Elmer, 118.

⁶³⁹ Mead, 241; Bunney, EP, III, 1452.

⁶⁴⁰ http://en.wikipedia.org/wiki/Pentecostal_Assemblies_of_the_World.

Bu cemiyetin kökenleri, 1916 yılında Tanrı'nın Cemiyetlerinin teslisçi kredoyu kabul etmesiyle buradan ayrılan Tekçi Pentekostalistlerin, bir birlik oluşturma fikirlerine dayanmaktadır.⁶⁴¹ Bu düşünce doğrultusunda, 1917 Ocak'ında Arkansas-Eureka Springs'te, pek çok Tekçi Pentekostalistin katıldığı bir toplantı düzenlenmiştir. Bu toplantıda, "Havarisel Cemiyetlerin Genel Meclisi" (The General Assembly of the Apostolic Assemblies) adı altında yeni bir cemiyet kurulmuştur.⁶⁴² Bu yeni grubun yönetici kadrolarına da, daha önce bahsi geçen, Opperman, Goss ve Rodgers'ın da aralarında bulunduğu ünlü Tekçi Pentekostalistler seçilmiştir. Ancak bu organizasyon uzun ömürlü olamamıştır. Bunun sebebi de Amerika'nın I. Dünya savaşının girmesi ve kendilerini çok fazla duyuramamış olmalarıdır.⁶⁴³

Havarisel Cemiyetlerin Genel Meclisi, tek başına kısa bir ömür sürmüş olsa da 1917-1918 yıllarında Dünyanın Pentekostal Cemiyetleri ile birleşmiş ve bu isim altında var olmaya devam etmiştir.⁶⁴⁴ Hatta bu yeni organizasyonun en dikkat çeken özelliği de, bu birleşme sonucunda farklı ırklardan insanları bir araya gelmesi olmuştur. Ancak o dönemde ABD'de uygulanan ırkçı politikalar, bu grubuna büyük bir baskı uygulamış ve pek çok siyah papazı kuzeye taşınmak zorunda bırakmıştır. Bu tür bir ayrıma başlangıçta Dünyanın Pentekostal Cemiyetleri, karşı koymaya çalışmıştır. Fakat bu organizasyon taraftarlarının konferanslarını, ABD'nin kuzeyinde yapmak zorunda bırakılmaları ve güneyli yöneticilerin buraya gelme konusunda maddi imkanlara sahip olmaması, cemiyet içindeki beyazların ve siyahların bir araya gelmelerine mani olmuştur. Böylece 1924 yılında Dünyanın

⁶⁴¹ Mead, 243.

⁶⁴² http://en.wikipedia.org/wiki/United_Pentecostal_Church.

⁶⁴³ Bernard, 90.

⁶⁴⁴ http://en.wikipedia.org/wiki/United_Pentecostal_Church.

Pentekostal Cemiyetleri organizasyonu bölünmek zorunda kalmıştır.⁶⁴⁵ Bu şekilde Dünyanın Pentekostal Cemiyetlerinden kopan beyaz yöneticiler, bölgesel olarak üç grup kurmuşlardır. Bunlar St. Louis’de “Mesih İsa’nın Havarisel Kilisesi”,⁶⁴⁶ Tennessee-Jackson’da “Pentekostal Papaz Birliği”⁶⁴⁷ ve Houston’da “Mesih İsa’daki Emmanuel Kilisesi”dir.⁶⁴⁸

Mesih İsa’nın Havarisel Kilisesi ile Mesih İsa’daki Emanuel Kilisesi, sonradan Mesih İsa’nın Havarisel Kilisesi adı altında birleşmişlerdir.⁶⁴⁹ 1931 yılında da Dünyanın Pentekostal Cemiyetlerinin bu birliğe katılmasıyla yeni cemiyete “Mesih İsa’nın Pentekostal Cemiyetleri” (Pentecostal Assemblies of Jesus Christ) adı verilmiştir. Ancak çok geçmeden, tekrar ırkçı yasaların araya girmesiyle, 1938 yılında siyahlardan oluşan Dünyanın Pentekostal Cemiyetleri, “Mesih İsa’nın Pentekostal Cemiyetlerinden” çekilmek zorunda kalmışlardır.⁶⁵⁰

Bu ayırmadan kısa bir süre sonra da “Mesih İsa’nın Pentekostal Cemiyetleri”, doktrin ve pratikleri hemen hemen kendisi gibi olan “Pentekostal Kilise, Birleşmiş” (Pentecostal Church, Incorporated) ile 1945 yılında birleşerek “Birleştirilmiş Pentekostal Kilisesi, Uluslararası” (United Pentecostal Church, International) kurmuştur.⁶⁵¹ Böylece bu cemiyet ile dünyanın en geniş Tekçi Pentekostalist organizasyonu ortaya çıkmıştır. Bu cemiyete, sonrasında başka Tekçi

⁶⁴⁵ Bernard, 93-94.

⁶⁴⁶ The Apostolic Churches of Jesus Christ.

⁶⁴⁷ The Pentecostal Ministerial Alliance. Bu grup, sonradan “Pentekostal Kilise, Birleşmiş” (Pentecostal Church, Incorporated) adını almıştır (http://en.wikipedia.org/wiki/United_Pentecostal_Church).

⁶⁴⁸ Emmanuel’s Church in Jesus Christ.

⁶⁴⁹ http://en.wikipedia.org/wiki/United_Pentecostal_Church.

⁶⁵⁰ Bernard, 96-97.

⁶⁵¹ NEB-M, XIV, 33; Elmer, 108; Mead, 243.

Pentekostalistlerin de üye olmasıyla misyon, günümüze kadar varlığını devam ettirmiştir.⁶⁵²

Merkezleri Hazewood'da bulunan bu organizasyon, "Pentekostal Yayınevini" (Pentecostal Publishing House) kurarak⁶⁵³ kendi yayınlarını "World Aflame Press" adı altında basmaya başlamıştır. Grubun dergisi ise "Pentekostal Müjdeci"dir (The Pentecostal Herald).⁶⁵⁴ Günümüzde bu grup, Tekçi Pentekostalistler arasında şahsi bir yayınevine ve bir Pazar okuluna sahip yegane Tekçi birliktir. Bu grubun bir diğer önemli özelliği de diğer ülkelerde misyonerlik yapabilen tek "Tekçi" grup olmasıdır.⁶⁵⁵ Nitekim kaynaklara göre bu cemiyetin nüfusunun, dört milyonun üzerinde olduğu işaret edilmektedirler.

C. 1940 SONRASI PENTEKOSTAL HAREKET VE GELİŞİMİ

1901 yılında Kuzey Amerika'nın güney bölgelerinde ortaya çıkan Pentekostalizm,⁶⁵⁶ Parham'ın başkanlığında küçük bir bölgesel hareket olarak kendini duyurmuştu. Pentekostal Hareket, 1906 yılında Azusa Caddesi Misyonunun kuruluşu ve ardından "Azusa Havarileri" olarak adlandırılan önemli Pentekostal liderler sayesinde de kısa sürede dünya geneline yayılmayı başarmıştı. Bu yeni oluşum, başlangıçta büyük bir yükseliş yaşamasına rağmen, bu konuda kuruluşundan itibaren düzenli bir seyir izleyememiştir. Bunun en temel nedeni de aşırı vecdîsel tavırlarını, farklı ırkların bir arada ibadet etmelerini ve Seymour gibi bir siyahın bu yeni oluşuma başkanlık etmesini, toplumun hiçbir şekilde hoş karşılamamasıdır. Bu

⁶⁵² Bernard, 96-98.

⁶⁵³ http://www.namb.net/atf/cf/{CDA250E8-8866-4236-9A0C-C646DE153446}/BB_PENTECOS_TALS.pdf; <http://www.upci.org/about.asp>.

⁶⁵⁴ Mead, 243.

⁶⁵⁵ Bernard, 99-101.

⁶⁵⁶ http://enrichmentjournal.ag.org/200602/200602_142_Legacies.cfm.

tür sebeplere binaen bazen birleşen, bazen de tepkiler sonucunda ayrılmak zorunda kalan beyaz ve siyah Pentekostalistler, hareketin bir çizgi tutturamamasına neden olmuşlardır. 1910'lu yıllara gelindiğinde ise ortaya çıkmaya başlayan teolojik ayrımlar sonucunda toplumdaki alınan eleştiriler, Pentekostal Hareketin içe kapanmasına neden olmuştur. Bu tür etkenlere bağlı olarak da Pentekostal Hareket, 1940'lı yıllara kadar devam edecek olan bir duraklama devresini yaşamak zorunda kalmıştır.

Pentekostal Hareket, bu duraklama döneminde bir taraftan sessizliğe gömülürken, diğer yandan kendini geliştirerek, varlığını korumaya çalışmıştır. Hatta bu dönemde yaşanan içten içe ilerlemeler sayesinde hem Pentekostal Hareket, hem de yandaşları büyük bir güç elde etmişlerdir. Nitekim I. Dünya savaşının ardından Kuzey Amerika'nın kırsal güney bölgelerinde yaşayan Pentekostalistler, kuzeydeki büyük şehirlere göç etmeye ve buralarda yaşamaya başlamışlardır. Bu esnada Pentekostal Hareket, büyük şehirlere göç eden taraftarlarının, sanayi toplumlarına entegre olma sürecini kolaylaştırmada önemli bir rol oynamıştır. Buna bağlı olarak da Pentekostalistler, kısa süre içinde sosyal ve parasal statü açısından yukarılara tırmanmaya başlamışlardır.⁶⁵⁷ Bu şekilde Pentekostalistlerin şehir hayatına girmeleri, başta yaşantıları ve kılık kıyafetleri olmak üzere pek çok alışkanlıklarını değiştirmelerine, önceden onların beğenmeyen diğer Hristiyan mezhepleriyle görüşmeye başlamalarına neden olmuştur. Bu tür etkileşimler de, II. Dünya Savaşı ile birlikte Pentekostal Hareketin duraklama devrini kapatmasına ve yepyeni oluşumlarla tekrar toplumun huzuruna çıkmasına sebep olmuştur.

⁶⁵⁷ Noll, A New World, 155.

Bu yeni dönemde Pentekostal Hareket, bir taraftan kendi akışında yoluna devam ederken, diğer yandan kendi içinde pek çok yeni hareket ortaya çıkarmıştır. Nitekim bu hareketlerden bazıları birebir Pentekostal Hareket içinde ortaya çıkarken, bazıları ise Pentekostal Hareketin, farklı Hristiyan mezheplerle iletişim kurmasından doğmuştur. Anlaşılacağı üzere bu bölümde ele alacağımız mevzular, Pentekostal Hareketin ilk dönemine göre farklıdır. Buna bağlı olarak da biz, farklılık arz eden bu dönemi kısaca şu üç başlık altında değerlendireceğiz;

1- Pentekostal Hareket içinde ortaya çıkan uyanışlar; “Son Yağmur” (Latter Rain) ve “Şifa Uyanışı” (Healing).

2- Pentekostal Hareketin, diğer Hristiyan mezhepleriyle iletişime geçmesi sonucunda ortaya çıkan Yeni-Pentekostal Hareket (Neo-Pentecostalism/ Karizmatizm).

a) 1960 ve sonrasında Tarihi Protestan Kiliselerinde ortaya çıkan Pentekostal Uyanış

b) 1967 yılında Roma Katolik Kilisesinde ortaya çıkan Pentekostal Uyanış

3- Pentekostal Hareketin, Pentekostalist ve Yeni Pentekostalist olmayan Evanjelikler arasında yayılmasıyla ortaya çıkan “Üçüncü Dalga Hareketi” (Third Wave - Yeni Karizmatizm / Neo Karizmatizm).

1. Pentekostal Hareket İçinde Ortaya Çıkan Uyanışlar

Pentekostal Hareket içinde ortaya çıkan uyanışlar, başlıca iki tanedir. Bunlar “son yağmur” ve “şifa uyanışı”dır. 1940 sonrası gün yüzüne çıkan bu iki oluşum, Pentekostal Hareket içinde ortaya çıkmasına rağmen bir noktadan sonra

bunu inkar etmiş ve kendilerinin Pentekostalist olarak adlandırılmalarına karşı çıkmışlardır.

Son yağmur, hatırlanacağı gibi Pentekostalizm'in erken döneminde, Pentekostal Hareketi ifade etmek için başta Parham olmak üzere, pek çok Pentekostalist tarafından kullanılan isimlerden biriydi. Oysa 1940 sonrasında bu ad, Pentekostalistler tarafından sapkınlıkla itham edilecek olan bir grubu ifade etmek için kullanılmaya başlanmıştır. Onların sapkın olarak adlandırılmalarının nedeni de son günlerde Tanrı'nın, Ruhunu dökeceği "son yağmurun" Pentekostalistlerin değil de kendilerinin olduklarını iddia etmeleridir.

Pentekostal Hareket içinde ortaya çıkan ikinci uyanış ise Şifa hareketidir. Aslında şifanın, bu dönemde bir hareket olarak ortaya çıkması şaşırtıcı bir durum değildir. XIX. yüzyıl başlarından beri şifa bahsetmek, Ruhsal Bağışlardan ayrı olarak değerlendirilmekte ve toplumda çok önemli bir yer doldurmaktaydı. Hatta ABD'de, özellikle, şifacı olarak bilinen pek çok ünlü Pentekostalist bulunmaktaydı. Nitekim zaman içinde şifaya karşı olan ilginin artması da onun, tam bir hareket olarak ortaya çıkmasına neden olmuştur. Kısaca bu şekilde özetleyebileceğimiz bu grupları şimdi teker teker ele alarak araştırmamıza devam edebiliriz.

a. Son Yağmur Uyanışı

Son yağmur⁶⁵⁸ terimi, ilk olarak Pentekostalistler tarafından XX. yüzyıl başlarında kendilerini tanımlamak için kullanılmıştır.⁶⁵⁹ Pentekostalistlerin, kendilerini bu şekilde ifade etmelerinin dayanağı da, daha önce ifade ettiğimiz,

⁶⁵⁸ Bkz. Yoel II:XXIII.

⁶⁵⁹ http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/pentecostal_4.shtml;
<http://www.holycovenantabernacle.org/HCBC/History%20of%20Pentecostalism.pdf>.

Havarilerin İşlerindeki Petrus'a ait konuşmadır.⁶⁶⁰ Ancak kavram, 1948'de Kuzey Battleford, Saskatchewan'da (Kanada) ortaya çıkan bir uyanıştan sonra, bu yeni hareketi ifade etmek için kullanılmaya başlanmıştır.⁶⁶¹

Bu hareketin ortaya çıkmasındaki en büyük etken, Pentekostal Hareketin yaşamış olduğu gerilemedir. Özellikle 1930'lu ve 1940'lı yıllarda Hristiyanlar, Kutsal Ruh'un önceden olduğu gibi insanlarla iletişime geçmesini beklemeye başlamışlardır. Bir grup Pentekostaliste göre bu beklentiye cevap, Saskatchewan'da yoğun bir şekilde oruç tutarak ve dua ederek Kutsal Ruh'la iletişim kurmak isteyen insanlar aracılığıyla gelmiştir. Yaşanan bu yeni tecrübe de, son günlerde Tanrı'nın insanlara döküleceği Ruhu olarak kabul edilmiştir. Nitekim bu düşüncenin bir sonucu olarak da ortaya çıkan yeni oluşumun taraftarları, "Son Yağmur'un Yeni Düzeni" (The New Order of the Latter Rain) adı altında Pentekostalistlerden kendilerini ayırmışlardır.⁶⁶² Onların Pentekostalistlerden kopuşlarını netleştiren başka bir unsur da, bu uyanışın ortaya çıkmasından bir yıl sonra "Kanadalı Tanrı'nın Cemiyetleri" misyonunun, bunları sapkın olarak ilan etmesi olmuştur.⁶⁶³ Nitekim bu yeni oluşumun, Kanadalı Tanrı'nın Cemiyetleri tarafından ret edilmesi, pek çok kişinin Pentekostalist üyeliğini sonlandırıp son yağmurcu olmasına neden olmuştur.

Tanrı'nın son günlerdeki Ruhunu aldığını iddia eden bu hareket, başlangıçta hem Tekçi hem de teslisçi Pentekostalistlerin dikkatini çekmiştir. Ancak bu uyanışa, sonradan daha çok teslisçiler rağbet göstermişlerdir.⁶⁶⁴ Bu yeni grup,

⁶⁶⁰ Havarilerin İşleri II:XVI-XXI.

⁶⁶¹ Son yağmur adı, ilk olarak Kanadalı George Hawtin tarafından kullanılmıştır. Hawtin'in iddiasına göre gerek Kilise gerekse Pentekostal Hareket, uzun zamandan beri orijinalliklerini kaybetmişlerdi. Onun için Kanada'da ortaya çıkan yeni oluşum, iddiasını kaybetmiş olan Pentekostal Hareketin yerine geçmiştir. Bundan dolayı da Hawtin, bu ismi onlara hitaben kullanmıştır (<http://www.spirithome.com/movements.html>).

⁶⁶² Bernard, 252, 265-66.

⁶⁶³ http://www.theopedia.com/Latter_Rain_Movement.

⁶⁶⁴ Faupel, 939-940; Bernard, 267; Jacobsen, "Latter Rain", EP, III, 1067.

başlangıçta toplum tarafından ilgiyle karşılanmıştır. Fakat ona gösterilen bu ilgi, 1950'lerin ortalarına doğru azalmıştır.⁶⁶⁵ Fakat Son Yağmur Hareketi, 1970'lerde Yeni-Pentekostalist Kiliselere (Karizmatik) aracılığıyla tekrar yayılmayı başarmıştır.⁶⁶⁶ Bu şekilde toplumda yeniden yer edinmeyi başaran hareket, özellikle Kanada ve Kuzey Amerika'da taraftar kazanmıştır. Günümüzde bu hareketin gözde olan temsilcisi ise "Elim Birliği" (Elim Fellowship)⁶⁶⁷ olarak bilinmektedir.⁶⁶⁸

Tanrı'nın kendileri ile yeni bir çalışma başlattığını savunan⁶⁶⁹ ve buna bağlı olarak da gerçek "son yağmur" olduklarını iddia eden bu grubun,⁶⁷⁰ dikkat çeken yönlerini şöyle özetleyebiliriz;

1. Bunlara göre Kutsal Ruh vaftizi ve Ruhsal Bağışlar, el verme ile alınabilir. Nitekim onlar, Yeni Ahit'teki Timoteos'da geçen bölümleri⁶⁷¹ buna dayanak olarak göstermektedirler. Oysa Pentekostal Hareket, bu bağışların alınmasını tek bir yönetime indirgememiş olmakla birlikte, bunların alınması için öncelikle uzun bir bekleme dönemi gerektiğini savunmuştur.⁶⁷²

2. Kehanet bağışı, bu grubun önem verdiği konulardan biridir. Nitekim bu grup yanlıları, önemli kararlarını bu bağış doğrultusunda vermektedirler.⁶⁷³ Hatta

⁶⁶⁵ Bernard, 271.

⁶⁶⁶ Faupel, 940.

⁶⁶⁷ "Elim Birliği" Cemiyeti, 1924 yılında Pentekostal bir enstitü olarak açılan "Elim Kutsal Kitap" (Elim Bible) okulundan mezun olan kişiler tarafından kurulmuştur. Ancak bu kişiler, 1948 yılında Kanada'da ortaya çıkan Son Yağmur Hareketinden etkilenmelerinin ardından, yollarına bu uyanışı kabul ederek devam etmişlerdir. Pek çok eğitim kurumuna sahip olan bu cemiyetin yayın organları ise "Elim Habercisi" (Elim Herald), "Elim Çan Kulesi" (Elim Bell Tower) ve "Tek Vuruş" (Single Impact) dergileridir (EAR, Elim Fellowship, I, 247; diğer Son Yağmurcu gruplar için ayrıca bkz. EAR, Latter Rain Pentecostals, I, 282-291).

⁶⁶⁸ Bernard, 265-69.

⁶⁶⁹ <http://www.spirithome.com/movements.html>.

⁶⁷⁰ http://www.theopedia.com/Latter_Rain_Movement.

⁶⁷¹ Bkz. I. Timoteos IV:14; II. Timoteos I:6.

⁶⁷² http://www.theopedia.com/Latter_Rain_Movement; Bernard, 269-270.

⁶⁷³ Bernard, 271.

bunlar için Pentekostalistlerin, dillerde konuşmaya gösterdikleri ilgiyi kehanete verirler, diyebiliriz.

3. Son Yağmurcuların dikkat çeken bir diğer yanları, Post millennialist olmalarıdır. Oysa Pentekostalistler, Premillennialist görüşü desteklemektedirler.⁶⁷⁴

4. Bu grubun taraftarları, Pentekostal Hareket için çok önemli olan kutsallık standartlarına ve doktrinlere ise çok fazla önem vermezler.⁶⁷⁵

b. Şifa Uyanışı

II. Dünya savaşı sonrasında Pentekostal Hareket içinde ortaya çıkan uyanışlardan bir diğeri, Şifa Uyanışı'dır.⁶⁷⁶ Tezimizin başından beri belirttiğimiz gibi şifa, Hristiyanlığın ilk yıllarından itibaren toplum içinde yoğun olarak rastlanan bir unsurdur. Nitekim o, İsa ve havarileri ile başlayıp ardından da pek çok Hristiyan sayesinde XIX. yüzyıla kadar kuvvetli bir şekilde gelmiştir. Ancak XX. yüzyıl Amerika'sında Alexander Dowie ve A.B. Simpson gibi isimler sayesinde toplumda önemli bir yapı taşı olan şifa, dillerde konuşma bağışının ortaya çıkması ile halkın gözünde ikinci sıraya düşmüştür. Hatırlanacağı gibi Pentekostal Hareket, şifa bahşetmeye önem vermekle birlikte özellikle dillerde konuşma bağışını ön planda tutmaktaydı. Ama şifanın, dillerde konuşma bağışına karşı geri çekilişi, XX. yüzyıl ortalarında son bulmuştur. Çünkü bu dönemle birlikte şifa, kendi başına var olmaya çalışan bir hareket olarak ortaya çıkmıştır.

Şifa bahşetmenin, başlı başına bir harekete dönüşmesinde iki önemli isim rol oynamıştır. Bunlardan biri William Branham, diğeri ise Oral Roberts'tır.⁶⁷⁷ Nitekim önceleri Pentekostalist olan bu insanlar, özellikle düzenledikleri toplantılar

⁶⁷⁴ http://www.theopedia.com/Latter_Rain_Movement.

⁶⁷⁵ Bernard, 270.

⁶⁷⁶ Bernard 249.

⁶⁷⁷ Blumhofer, "Pentecostalism", EP, III, 1464.

sonucunda şifa unsurunun, Pentekostalizm'den ayrı bir kulvarda yürütmesine neden olmuşlardır.

William Branham, şifa kampanyalarına 1946 yılında iki Pentekostalist arkadaşının desteğiyle başlamıştır. Ardından da o, Pentekostal İş Adamları tarafından kurulan “Tam olarak İncil’e İnanan Uluslararası İş Adamları Birliği” (The Full Gospel Business Men’s Fellowship International)⁶⁷⁸ adlı cemiyetin verdiği destekle bunu sürdürmeye çalışmıştır. Ancak Branham’ın, bu dönemde Pentekostal İş Adamları Derneğinin destekleriyle ortaya çıkan Yeni-Pentekostalist Hareketi (Karizmatik) başlangıçta kabul etmemesi, bu cemiyetin desteğini kaybetmesine neden olmuştur. Branham, bir süre sonra bu hareketi onaylasa da kendisinin kırsal bir alt yapıya sahip olması, orta sınıfa mensup insanlardan oluşan Yeni-Pentekostalist grupların dikkatini çekme konusunda başarısız olmasına neden olmuştur.⁶⁷⁹ Branham’ın başkanlığındaki şifa uyanışının zayıflamasında etkili olan diğer nedenler ise onun 1960’lı yıllarda “Tekçi” (Oneness) anlayışını savunması ile Kutsal Kitap’ta Malaki IV:5’i temel alarak kendinin, Elijah olduğunu iddia etmesidir.⁶⁸⁰

Şifacı Uyanışın diğer önemli adamı olan Oral Roberts ise 1950 yılında şifa vaaz etmeye ve şifa ayinleri düzenlemeye başlamıştır.⁶⁸¹ Kendisine bu konuda en büyük desteği, Branham’da olduğu gibi, Pentekostal İş Adamları Derneği

⁶⁷⁸ Bu cemiyet, Pentekostal Hareketin Katoliklik gibi diğer kiliselerde yayılmasında çok büyük bir paya sahip olmasından ötürü bunlarla ilgili bilgileri, Yeni-Pentekostalist (Karizmatik) Hareketi anlatırken detaylandıracağız.

⁶⁷⁹ Bernard, 254-55.

⁶⁸⁰ Branham’ın vefatından sonra taraftarları onun düşüncelerini savunmayı sürdürmüşlerdir. Nitekim bu kişiler, günümüzde “William Branham Evanjelist Cemiyeti” (William Branham Evangelistic Association) adı altında çalışmaya devam etmektedirler. Genel olarak bağımsız kiliselerden ve çadırlardan oluşan bu birliğin, yayın organları ise “Şahit” (The Witness) adlı dergidir (EAR, Deliverance Pentecostals, I, 255).

⁶⁸¹ Reynolds, 512.

vermiştir.⁶⁸² Ancak Roberts, Branham'dan farklı olarak Yeni-Pentekostalist Hareketin ortaya çıkmasında, bu cemiyete büyük bir destek vermiştir. Bu da Roberts başkanlığındaki şifacı uyanışın, önemli bir gücü arkasına almasına ve Roberts'dan sonra da kaybolmamasına neden olmuştur. Roberts'ın, Yeni-Pentekostalist Hareketi desteklemesinin bir diğer dikkat çeken sonucu da 1963 yılında bağlı olduğu "Pentekostal Kutsallık Kilisesinden" ayrılması ve 1968 yılında Tulsa'da bir Metodist Kilisesine üye olmasıdır.⁶⁸³

Roberts, Şifa Uyanışına çok büyük bir taraftar kitlesi kazandırmıştır. Ona bu konuda en büyük yardımı da radyo başta olmak üzere, bu devrin diğer bir önemli icadı olan televizyon sağlamıştır. Hatta Roberts'ın basının her iki dalında yapmış olduğu programlar, ona büyük bir taraftar kitlesi kazandırmanın yanında büyük bir maddi imkana da sahip olmasına vesile olmuştur.⁶⁸⁴ Bu şekilde Roberts ile güçlü bir temel kuran Şifacı Uyanış, sonradan Kathryn Kulman⁶⁸⁵ gibi televizyonda program yapan evanjelistlerin de katkısıyla toplumda kendine yer edinmeyi başarmıştır.

2. Yeni-Pentekostal Hareket (Karizmatik Uyanış)

XX. yüzyıl başında Protestan bir hareket olarak ortaya çıkan Pentekostalizm, içinde yaşamış olduğu pek çok tartışma ve sorun nedeniyle 1920'lu yıllardan sonra sessizliğe gömülmüştür. Yaklaşık 20-30 yıl devam eden bu sessizlik, 1940'lı yıllardan sonra bozulmaya başlamış, 1960'larda ise en büyük patlamayı yapmıştır. Pentekostalizm'in bu yıllarda tekrar insanların dikkatini çekmesi de,

⁶⁸² Roberts'ın bu cemiyetten aldığı destek, uzun yıllar devam etmiştir. Nitekim Roberts, bu destek sayesinde 1965 yılında Tulsa'da, bugün Pentekostal araştırmaların en önemli merkezi kabul edilen Oral Roberts Üniversitesi'ni açmıştır.

⁶⁸³ Quebedeaux, 105

⁶⁸⁴ Quebedeaux, 109; Reynolds, 512; Bernard, 262.

⁶⁸⁵ Kulman, televizyonda şifa programları düzenleyen çok ünlü bir şifacıdır. Kendisi, bu yeteneğinin 1946 yılında farkına varmasından sonra insanlara şifa dağıtmaya başlamıştır. Kulman, kısa bir süre sonrada ABD'nin en meşhur kişilerinden biri olmuştur (Cairns, 491).

“Yeni-Pentekostalizm” (Neo-Pentekostalizm/Karizmatik Hareket) olarak adlandırılan yepyeni bir oluşum sayesinde olmuştur. Aslında bu yeni Pentekostal oluşumun ortaya çıkması, şaşılacak bir durum değildir. Bilakis Pentekostalizm, Kutsal Ruh vaftizi ve Ruhsal bağışlarla ilgili büyük eleştirilere maruz kaldığı düşünceleri hususunda önemli bir haklılığa sahipti. Onun bu haklılığını da, birlikte yaşadığı diğer Hristiyan mezhep ve kiliselerinin belli sebeplere binaen kendisiyle ilgilenmesi gün yüzüne çıkarmıştır. Nitekim Yeni-Pentekostalizm, Pentekostal Hareketin diğer Hristiyan Kiliselerine (Protestan, Roma Katolikleri⁶⁸⁶ ve Doğu Ortodoks cemiyetleri⁶⁸⁷) sirayet etmesi sonucunda ortaya çıkmıştır.

Kaynaklara göre bu yeni oluşumun ortaya çıkması, 1961 yılında California Van Nuys’ta St. Markos Episkopalyan Kilisesinin papazı olan, Dennis Bennet’in dillerde konuşma başışı eşliğinde Kutsal Ruh vaftizini almasına dayanmaktadır.⁶⁸⁸ Bu olaydan kısa bir süre sonra gündeme gelen yeni uyanış, başlangıçta Yeni-Pentekostalizm⁶⁸⁹ olarak adlandırılmıştır.⁶⁹⁰ Bu yeni oluşumun, bu şekilde adlandırılmasının nedeni de onların, Pentekostalizm’in özellikle Ruhsal Bağışlar ve Kutsal Ruh vaftizi ile ilgili düşüncelerini onaylayıp, bu mevzular dışındaki görüş ve düşüncelerini kabul etmemeleridir. Bu yeni oluşumu ifade etmek için kullanılan bir diğer kelime olan “Karizmatik”⁶⁹¹ ise onları, Pentekostalistlerden tam manasıyla

⁶⁸⁶ Owen Chadwick, *The Christian Church in Cold War*, Penguin Books, England 1993, 137.

⁶⁸⁷ Anderson, ER, X, 7030 (Pentekostal Hareketin Doğu Ortodoks cemiyetleri içine girdiğine işaret eden kaynaklar, bunun çok yoğun olmadığını da ifade etmektedirler).

⁶⁸⁸ <http://www.oru.edu/university/library/holyspirit/pentorg1.html>; Anderson, ER, X, 7030; <http://prca.org/current/Articles/pentecostalism2.htm>; <http://www.mb-soft.com/believe/txc/pentecost.htm>.

⁶⁸⁹ Bu isim, “Eternity” dergisi tarafından, Yeni Pentekostalist oluşuma ifade etmek için kullanılmıştır (Bernard, 281).

⁶⁹⁰ Peter Hocken, “Charismatic Movement”, EC, I, 404.

⁶⁹¹ Yeni Pentekostalist oluşumu ifade etmek için Karizmatik terimi, ilk olarak Harald Bredesen ve Jean Stone tarafından uydurulmuştur (Hocken, 404; Bernard, 281.)

ayırt etmek için 1980'lere doğru kullanılmaya başlanmıştır.⁶⁹² Onlara bu ismin verilmesinin kaynağı da, I. Korintoslular'da geçen "Karizma" (Charisma) ifadesidir.⁶⁹³ Nitekim genelde Protestanların ve Roma Katoliklerinin kullanmayı tercih ettikleri bu ifade⁶⁹⁴ ile iki unsura işaret edilmektedir. Bunlardan biri, I. yüzyıl Hristiyanlığında görülen şifa bahşetme, mucizeler ve dillerde konuşma gibi Ruhsal Bağışların, bugün de çağdaş Hristiyanlar tarafından tecrübe edilebileceğidir.⁶⁹⁵ Diğerisi ise kendilerinin Pentekostalistlere benzetilmelerini engellemektir.

1960'lerden sonra ortaya çıkan ve yukarıda ifade ettiğimiz görüşleri savunan Yeni Pentekostalistler, Kutsal Ruh vaftizi ve Ruhsal Bağışları kendi teolojik temellerine göre yorumlamış, diğer mevzularda ise kendi doktrinlerini uygulamaya devam etmişlerdir. Onlar, Pentekostal Hareketin yalnızca bu mevzularını ele almalarından dolayı da biz, Yeni Pentekostalistlerle ilgili geniş bir değerlendirme yapmayacağız. Bilakis bizim için Pentekostalist ve Yeni Pentekostalistlerin ayrıldıkları hususları ifade etmemiz daha fazla önem arz etmektedir. Bu nedenle öncelikle onların ortaya çıkış süreçlerini kısaca özetleyip, ardından Yeni Pentekostalistlerin, Pentekostalistlerden farklılaştıkları yönleri işaret edeceğiz.

a. Tarihi Protestan Kiliselerindeki Pentekostal Uyanış

1961 yılında Dennis Bennet'in Episkopalyan Kilisesinde, dillerde konuşma bağışı eşliğinde Kutsal Ruh vaftizini almasıyla başlayan bu uyanış,⁶⁹⁶ kısa

⁶⁹² <http://www.mb-soft.com/believe/txc/pentecost.htm>.

⁶⁹³ Pentekostalistlerin, Kutsal Kitap'taki dayanakları ise Havarilerin İşlerinde anlatılan Pentekost olayıdır. Nitekim bu iki grubun Yeni Ahit'in farklı bölümlerini kendilerine temel almaları, onların farklılaştıkları noktalardan biridir (Bernard, 282).

⁶⁹⁴ <http://prca.org/current/Articles/pentecostalism2.htm>.

⁶⁹⁵ <http://www.theopedia.com/Charismatic>; Hocken, EC, I, 404.

⁶⁹⁶ Bennett'in dillerde konuşma bağışından haberdar olması Episkopalyan bir ruhbanın ona, kilisesinde bulunan Pentekostal bir çift hakkında ne yapması gerektiğini sormasıyla başlamıştır. Joan-John Barker adlı çiftin, Pentekostal Harekete katılmaları üzerine eski kiliselerinin lideri, bu

zamanda diğer Protestan Kiliselerine de (Luteran, Presbiteryen,⁶⁹⁷ Anglikan,⁶⁹⁸ vb.) sıçramıştır.⁶⁹⁹ Bennet'in yaşamış olduğu bu tecrübenin, sonradan farklı farklı dergilerce⁷⁰⁰ ele alınması da bu olayın, toplumun ilgisini çekmesine ve hızla yayılmasına neden olmuştur. Bu şekilde ilk tomurcuğunu açan uyanışın tam manasıyla toplumda kendine yer edinmesi ise Güney California'lı Demos Shakarian⁷⁰¹ adlı zengin bir sütçü tarafından kurulan "Tam olarak İncil'e İnanan Uluslararası İş Adamları Birliği" (The Full Gospel Business Men's Fellowship International)⁷⁰² sayesinde olmuştur.⁷⁰³ Pentekostal İş Adamlarından oluşan bu

olay sonrasında cemaatinin zayıflamasından korktuğu için mevzuyu Bennett'a danışma kararı vermiştir. Başlangıçta Bennett, konudan habersiz olmasından ötürü bir görüş bildirememiştir. Fakat o, bu görüşmenin ardından olayla yakından ilgilenmeye başlamıştır. Hatta Bennett, kısa bir zaman içinde bu yeni oluşumu kabullenerek Kutsal Ruh vaftizini almak için çaba sarf etmeye başlamıştır. O, bu tecrübeyi aldıktan sonra da bu mevzu ile ilgilenmeye devam etmiştir. Nitekim onun bu ilgisi, yanında gizliden gizliye bu deneyimi yaşamak isteyen Hristiyanların toplanmasına neden olmuştur. Ancak kısa bir süre sonra bu gizli birlikteliğin duyulması, kilise yöneticileri ve bazı cemaat üyeleri tarafından hoş karşılanmamış ve Bennett istifa etmek zorunda kalmıştır. Bu şekilde kilisesinden dışlanan Bennet, çok uzun bir süre geçmeden Washington'da bulunan bir piskopos tarafından Seattle'da St. Luke isimli küçük bir kiliseye pastör olmuştur. Bennett, burada Kutsal Ruh vaftizini rahat bir şekilde anlatmış ve kısa zamanda önemli bir taraftar kitlesine sahip olmuştur. Hatta onun gayretleri sonucunda bu kilise, Yeni Pentekostal Hareketin önemli bir merkezi haline dönüştürmüştür. (Quebedeaux, 61-63; Flowers, 73; <http://www.mb-soft.com/believe/txc/pentecost.htm>; http://hrr.hartsem.edu/research/pentecos_talism.html).

⁶⁹⁷ Flowers, 74.

⁶⁹⁸ Mcgranth, 107.

⁶⁹⁹ <http://prca.org/current/Articles/pentecostalism2.htm>; <http://religiousmovements.lib.virginia.edu/nrms/penta.html>

⁷⁰⁰ Bu dergilere "Time" ve "Newsweek"i örnek olarak verebiliriz (Blumhofer, "Pentecostalism", EP, III, 1465).

⁷⁰¹ 1905 yılında ailesiyle ABD'ye göç ederek Los Angeles'a yerleşen Ermeni Shakarian, burada Azusa Uyanışına şahit olmuş ve ardından Pentekostallığı kabul etmiştir (Quebedeaux, 59-60, 119; Flowers, 72).

⁷⁰² 1940 yılında Pentekostal Evanjeliklere sponsor olmaya başlayan Shakarian, 1951 yılında şifacı ünlü bir vaiz olan Oral Roberts'ın bir konuşmasını dinledikten sonra Evanjelizm için laik bir Pentekostal Organizasyon kurma fikrine kapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda da o, aynı yıl laik Pentekostalistleri davet ettiği bir toplantı tertip etmiş ve "Tam olarak İncil'e İnanan Uluslararası İş Adamları Birliğini" (The Full Gospel Business Men's Fellowship International) kurmuştur (Quebedeaux, 59-60, 119; Flowers, 72). Bu cemiyet, Pentekostalistlerle iletişime geçme konusunda gönülsüz olan Hristiyanlara, şehrin prestijli otel ve lokantalarında verdikleri yemekler sayesinde kendisini tanıtmaya çalışmıştır (Cairns, 492; Blumhofer, "Pentecostalism", EP, III, 1464, <http://prca.org/current/Articles/pentecostalism2.htm>). Bu şekilde kendini tanıtmaya başlayan Pentekostalist İş Adamları Derneği toplantılarına, zaman içinde Baptistler, Presbiteryenler, Episkopalyanlar, Metodistler, Luteranlar ve Katolikler katılmaya başlamıştır (Flinn, 69). Bu cemiyetin toplantılarında, genel olarak dua edilmekte, Kutsal Kitap okunmakta ve dini konularda tartışılmaktaydı. Kurucuları Pentekostalist olan bu birliğin, aynı zamanda dikkat çeken iki özelliği vardır. Bunlardan biri, hiçbir Pentekostal Kilise ile resmi bir bağlantıya sahip

birlik, aslında Dennis Bennett olayının ortaya çıkmasından çok daha önce, farklı kiliselere mensup Hristiyanlara, Pentekostal Hareketi ulaştırmak için çabalamaktaydı. Nitekim onlar, bu konuda kendilerine yardımcı olması için 1953 yılında, “Vaiz” (Voice) adlı bir dergi de çıkarmışlardır. Ancak onların bu çabaları, bir yere kadardı. Çünkü Pentekostal Hareketi diğer Hristiyan Kiliselerine sokacak asıl olay, bu kilise mensuplarının, Kutsal Ruh vaftizi ve dillerde konuşma bağışı tecrübelerini bizatihi yaşamalarıydı. İşte Bennett’in yaşamış olduğu bu tecrübe ile de Pentekostal İş Adamları Derneği, bu dönem ve sonrasında Pentekostalizm’i farklı kiliselere ulaştırmada en önde gelen misyoner grup olmuştur.⁷⁰⁴ Hatta bu birlik, başarılı bir büyüme politikasının sonucunda günümüze kadar gelebilmiştir. Nitekim bu cemiyet, amaçlarının Pentekostal mesajı yaymanın yanında Pentekostalistlerle, Yeni Pentekostalistler arasında bir birlik kurmak⁷⁰⁵ olduğunu da belirterek Amerika ve Kanada’da faaliyetlerde bulunmaya devam etmektedir.⁷⁰⁶

Pentekostalist Hareketin diğer kiliselere yayılmasında, Pentekostalist İş Adamları Derneği kadar etkili olan bir diğer unsur,⁷⁰⁷ David du Plessis’dir.⁷⁰⁸

olmamasıydı. Diğer de diğer mezhep kiliselerinden toplantılarına katılan Hristiyanları, üye oldukları cemaatlerini bırakmaya zorlamamasıydı (Quebedeaux,120).

⁷⁰³ <http://prca.org/current/Articles/pentecostalism2.htm>; Cairns 492; Hocken, EC, I, 405; Anderson, ER, X, 7030;

⁷⁰⁴ Flowers, 72, 119.

⁷⁰⁵ Pentekostal İş Adamlarının da arzu ettiği böyle bir cemiyet, 1994 yılında kurulmuştur. Nitekim “Kuzey Amerikalı Pentekostal, Karizmatik Kiliseler” (The Pentecostal / Charismatic Churches of North America) adı altında kurulan birlik, farklı ırklara mensup Pentekostalistler başta olmak üzere Yeni Pentekostalistleri de (Karizmatikler) bünyesinde bulundurmaktadır. Ancak bu yeni cemiyetin üyeleri arasında, Tekçi Pentekostalistler yer almamaktadır (Anderson, “Pentecostals, Healing”, 490; Roebuck, “Pentecostal Charismatic Church of North America”, EP, III, 1457; Anderson, ER, X, 7033). Merkezi California, Los Angeles’ta bulunan “Kuzey Amerikalı Pentekostal, Karizmatik Kiliseler” cemiyeti, amaçlarını ise şu şekilde ifade etmektedir: “Bütün dünyayı İsa’nın bedeni haline getirmek; İncil’i, bütün dünyaya alametler, mucizeler, Ruhsal Bağışlarla anlatmak ve İsa’dan insanlara kurtarıcı, şifacı, gelecek kral, ruhla vaftiz eden olarak bahsetmek” (Roebuck, “Pentecostal Charismatic Church of North America”, EP, III, 1458; Blumhofer, “Pentecostalism”, EP, III, 1464; http://en.wikipedia.org/wiki/Pentecostal/Charismatic_Churches_of_North_America).

⁷⁰⁶ Quebedeaux, 59-60; 119-121.

⁷⁰⁷ Pentekostal düşüncenin yayılmasında etkili olan bir diğer unsur da, Bennett’in yönettiği St. Mark’s Kilisesinde Kutsal Ruh vaftizini alan Jean Stone’dur. Stone 1961’den 1966’ya kadar Van Nuys’ta

Tanrı'nın Cemiyetleri misyonunda yöneticilik yapan Plesis, bu amaç doğrultusunda ilerleyen yıllarda "Dünya Kiliseler Birliği" (World Council of Churches), Roma Katolikleri ve Protestanlarla yakın ilişkiler kurmuş⁷⁰⁹ ve Princeton, Yale başta olmak üzere pek çok yerde konuşmalar yapmıştır.⁷¹⁰ Hatta bu yoğun girişimleri nedeniyle de kendisine "Bay Pentekost" (Mr. Pentekost) lakabı takılmıştır.⁷¹¹ Onun bu şekilde hareketin sözcüsü olarak kabul edilmesi, II. Vatikan Konsiline Pentekostal bir gözlemci olarak davet edilmesine de yol açmıştır.⁷¹² Nitekim bu davet de Pentekostal Hareketin, diğer Hristiyan Kiliseler tarafından kabul görmesinde önemli bir katkı sağlamıştır. Ancak Plesis'in, farklı Hristiyan Kiliseleriyle ekümenik bağlantılar kurmaya çalışması, onu "Tanrı'nın Cemiyetlerinden" ayrılmak zorunda bırakmıştır. Onun istifa etmesine neden olan bir diğer sebep de Yeni Pentekostalistleri (Karizmatikler), kiliselerinde kalma konusunda desteklemiş olmasıdır.⁷¹³ Nitekim ona göre Kutsal Ruh'u almak için Hristiyanların, kiliselerinden ayrılmalarına gerek yoktu. Çünkü Plesis için Kutsal Ruh, bu kiliselerde de insanlarla iletişime geçmekteydi.⁷¹⁴

Yukarıda ifade ettiğimiz gibi bir taraftan Pentekostalist İş Adamları Derneğinin diğer taraftan da Plesis'in, Yeni Pentekostal Hareketi desteklemesi, bu

Yeni Pentekostalist Hareketin ilk cemiyeti olan "Kutsanmış Teslis Cemiyetini" (Blessed Trinity Society) kurmuştur. Bundan başka arkadaşlarıyla birlikte "Teslis" (Trinity) adıyla yayınlamış oldukları dergi de, bu yeni hareketin pek çok yere ulaşmasında etkili olmuştur (Quebedeaux, 65).

⁷⁰⁸ 1905 yılında Güney Afrika'da doğan Plesis, 1918 yılında Pentekostal Harekete katılmış (Quebedeaux, 110) ve kısa zamanda Güney Afrika'daki (Flowers, 74) "Havarisel İnanç" hareketinin sekreteri olmuştur (Blumhofer, Faith, 226). Ardından Amerika'ya gelen Plesis, 1949 yılında Amerikan vatandaşlığına geçmiştir. 1955 yılında ise o, "Tanrı'nın Cemiyetlerine" katılmıştır (Bernard, 276). Plesis'in üye olduğu kuruluşlardan biri de, Yeni Pentekostalist Hareketi yaymak için çabalayan Van Nuys'taki, "Kutsanmış Teslis Cemiyetidir" (Quebedeaux, 65, 111).

⁷⁰⁹ Cairns, 493.

⁷¹⁰ Quebedeaux, 112.

⁷¹¹ Cairns, 493.

⁷¹² Quebedeaux, 112.

⁷¹³ Bernard, 277, Quebedeaux, 113-114.

⁷¹⁴ Blumhofer, "Pentecostalism", EP, III, 1465.

yeni hareketin hızla taraftar kazanmasına neden olmuştur.⁷¹⁵ Nitekim bu unsurlar sayesinde hareket, kısa zamanda Amerika'nın geneli ile diğer kıtalara yayılmayı başarmıştır.⁷¹⁶ Örneğin bu yeni hareket, 1963 yılında bir Anglikan papaz olan Michael Harper ile İngiltere'ye sirayet ederken, 1962-1965 yılları arasında ise Yeni Zelanda, Almanya, Kenya, Güney Afrika, ve Avustralya'ya uzanmıştır.⁷¹⁷

b. Roma Katolik Kilisesindeki Pentekostal Uyanış

Pentekostal Hareketin Roma Katolik Kilisesine sirayet etmesi, 1967 yılında Pittsburgh'daki Duquesne Üniversitesi (Pennsylvania) hocaları⁷¹⁸ ve öğrencileri arasında⁷¹⁹ Kutsal Ruh vaftizi ve Ruhsal Bağışların kabul görmesiyle olmuştur.⁷²⁰ Nitekim bu şekilde Katolikler arasında yavaş yavaş yayılmaya başlayan Pentekostal Hareket, ardından South Bend'deki (Indiana) Notre Dame ve Ann Arbor'daki (Michigan) Michigan Üniversitelerinde, yeni Katolik Pentekostal

⁷¹⁵ <http://www.mb-soft.com/believe/txc/pentecost.htm>.

⁷¹⁶ Yeni Pentekostalistlerin günümüzdeki nüfusunun 175 milyon civarında olduğu tahmin edilmektedir (Anderson, ER, X, 7033)

⁷¹⁷ Hocken, EC, I, 404.

⁷¹⁸ Flowers, 77.

⁷¹⁹ Katolik Pentekostal Uyanışın bu insanlar arasında ortaya çıkması, onların manevi yaşamları hakkında büyük bir kaygı duymalarından kaynaklanmaktaydı. Manevi yönlerini geliştirmek için bir yandan dua eden bu Katolikler, diğer taraftan da bu konudaki eksikliklerini gidermek için literatürü incelemekteydiler. Yaptıkları araştırma da onların David Wilkerson'ın "Haç ve Sustalı" (the Cross and Switchblade) ile John Sherrill'in "Onlar Diller konuşuyorlar" (they speak with Tongues) adlı kitaplarını okumalarına ve Pentekostal düşünce ile tanışmalarına neden olmuştur. Nitekim bu kitaplardan ilki, New York'un en bela bölgelerinden birine gidip oradaki gangsterlere ve uyuşturucu bağımlısı gençlere yardım etmeye çalışan, Tanrı'nın Cemiyetleri Misyonuna bağlı genç papaz Wilkerson'ın hikayesini anlatmaktadır. Bu hikayenin, manevi yönlerini geliştirmek için bir arayış içinde olan Katoliklerin hayatlarını değiştiren yönü de, hikayedeki gençlerin iyileşmesinde Kutsal Ruh vaftizinin oynadığı roldür (Bkz. Bernard, 278). Diğer kitap ise bir gazetecinin, Kutsal Ruh tecrübesinin hayatları nasıl değiştirdiği ve Pentekostal geleneğin uzağındaki insanlar için bunun nasıl meydana geldiğini anlatmasıyla ilgilidir. Bu ve benzeri okumalar sonucunda, kendilerinde manevi bir eksiklik hissededen Katolikler, iddia edilen şeylerin doğruluğunu anlamak için hem Pentekostalistlerle hem de Yeni Pentekostalistlerle bağlantı kurmuşlardır. Kısa bir süre sonra da bunlar, Kutsal Ruh vaftizini ve diller konuşma tecrübesini yaşamışlardır. Bu insanlar, yaşadıkları bu deneyimlerden sonra kendilerinin hem ayinlerde hem de genel manada çok iyi Katolikler olduklarını iddia etmişlerdir. Bu olay sonrasında da Pentekostal Hareket, Katolik Kilisesi içine girmeye başlamıştır (Bkz. Flowers, 76).

⁷²⁰ <http://hrr.hartsem.edu/research/pentecostalism.html>; Chadwick, 137; Flowers, 73.

grupların ortaya çıkmasına neden olmuştur.⁷²¹ Hatta Notre Dame Üniversitesi, zamanla Katolik Pentekostalizm'in en dinamik merkezi haline gelmiştir.⁷²²

Başlangıçta yüksek tahsilli olan Katolikler arasında ortaya çıkan Katolik Pentekostal Uyanış, sonradan başta radyo ve televizyon olmak üzere seküler ve dini basının da katkısıyla hızla büyümüştür.⁷²³ Ancak bu büyümede ilginç olan taraf, 1970 sonrasında harekete katılanların çoğunluğunu öğrencilere oranla yaşlıların oluşturmasıdır.⁷²⁴ Katolik Pentekostal Uyanış, bu şekilde Katolikler arasında hızla kabul görmesine rağmen, kilise yöneticileri arasında ise bu kadar kolay kabul edilmemiştir. Bu nedenle de ilk dönemlerde bu yeni uyanışa destek veren pek çok Katolik din adamı, kiliselerinden ayrılmak⁷²⁵ zorunda bırakılmıştır.⁷²⁶ Ama bu olumsuz tavır bir süre sonra ortadan kalkmış ve Katolikler, üyesi oldukları kiliselerde⁷²⁷ Ruhsal Bağış tecrübelerini rahatça yaşamaya başlamışlardır.⁷²⁸

Bu şekilde hem tarihi Protestan Mezheplerine hem de Roma Katolik Kilisesine yayılmayı başaran Pentekostal Hareket, ilk yıllarında büyük bir ilgi görmüş ve yoğun bir taraftar kitlesine sahip olmuştur. Ancak 1980'lere gelindiğinde Pentekostal Hareket, bu kiliselerdeki ilgisini kaybetmeye başlamıştır. Pentekostal Hareketin, bu kiliseler içinde tekrar kendini toparlayıp insanların dikkatini çekmesi

⁷²¹ <http://www.mb-soft.com/believe/txc/pentecost.htm>; http://hrr.hartsem.edu/research/pentecos_talism.html.

⁷²² Flowers, 76.

⁷²³ Quebedeaux, 12, 67

⁷²⁴ Flowers, 78.

⁷²⁵ Vatikan, bu yeni oluşuma karşı başta mesafeli durmuştur. Ancak 1975 yılında Roma St. Peter'de Belçikalı bir kardinal olan Suenes başkanlığında yapılan karizmatik ayin, ilişkilerde bir yumuşama yaratmıştır. Çünkü Papa VI. Paul, ayine katılmamasına rağmen onlardan, bu ruhu diğer ülkelerdeki insanlara ulaştırmalarını istemiştir (Chadwick, 136-137). Bu şekilde başlayan yakınlaşma sonradan daha da artmıştır.

⁷²⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/Charismatic_movement.

⁷²⁷ Burada şunu ifade etmeliyiz ki, kiliselerin bu yeni oluşuma karşı olan tavırları yumuşadıktan sonra Pentekostal Hareket, Katoliklik içinde Protestanlığa göre daha hızlı yayılmıştır. Bunun en temel nedeni olarak da Katolik dindarlığının, mucizelere ve tabiat üstü şeylere daha çok aşina olması gösterilmektedir.

⁷²⁸ Flowers, 83; Hocken, EC, I, 407.

ise 1990’larda ortaya çıkan iki uyanış ile olmuştur. Nitekim bu uyanışlardan biri “Vineyard Cemiyeti” (Vineyard Fellowship)⁷²⁹ diğeri ise “Tanrı’nın Brownsville Birliği”dir (Brownsville Assembly of God).⁷³⁰

Tarihi arka planını yukarıda kısaca ele almaya çalıştığımız Yeni Pentekostalist Hareket, Pentekostalizm ile pek çok benzerlik ve farklılığa sahiptir. Pentekostal düşünce üzerine kurulan bu iki hareketin, dikkat çeken farklılıklarını ve benzerliklerini ise şöyle sıralayabiliriz:

1. Yeni Pentekostalist Hareketin hitap ettiği çevre, Pentekostalistlere göre daha düzenli olmakla birlikte, maddi olarak da daha zengin olan orta ve yukarı sınıfı içermektedir.⁷³¹ Nitekim onların, ekonomik olarak bu seviyede bulunmaları da genel olarak Pentekostal Hareketten uzak durmalarına neden olmaktadır. Yeni Pentekostalist Hareketin, bu konu ile ilgili dikkat çeken bir diğer özelliği de taraftarlarının genelde beyaz olmasıdır.⁷³²

2. Yeni Pentekostalist Hareketin dikkat çeken bir diğer yanı, bu uyanışı kabul eden insanların üyesi oldukları kiliselerden kopmamış olmalarıdır.⁷³³ Bu nedenle de bu grupta yer alan kişiler, hem kendi kiliselerine bağlı olmaları hem de Pentekostalist olmalarından ötürü, bir tür çift mensubiyete sahiptirler.⁷³⁴

⁷²⁹ Hockner, EC, I, 407. (“Vineyard Cemiyeti Uyanışı”, 1994 yılının erken dönemlerinde Toronto Havalimanı yakınlarında bir grup insanın, bir gece toplantısı düzenlemesiyle ortaya çıkmıştır. Bu toplantının önem arz eden yanı, insanların burada Kutsal Ruh’u tecrübe ettiklerini iddia etmiş olmalarıdır. Nitekim bu deneyim esnasında kimi gülme krizine tutulmuş kimi de kendinden geçmiş bir halde yüzü koyun yere düşmüştür. Bu olayın duyulmasından sonra da dünyanın dört bir yanından Hristiyanlar, Kutsal Ruh tecrübesini yaşamak için buraya akın etmeye başlamışlardır. Hatta bu olayın Toronto Havalimanında gerçekleşmiş olması da bu uyanışa verilen diğer bir ismin “Toronto Kutsaması” olmasına neden olmuştur) (Noll, A New World, 182).

⁷³⁰ Toronto Uyanışıyla benzer niteliklere sahip bu oluşum ise Florida Pensocola’da ortaya çıkmıştır (Blumhofer, “Pentecostalism”, EP, III, 1465).

⁷³¹ Quebedeaux, 67, 179; Flowers, 71,74; ODCC, Pentecostalism, 1062; Cairns, 492.

⁷³² <http://hrr.hartsem.edu/research/pentecostalism.html>; Quebedeaux, 5; Flowers, 78-80.

⁷³³ Flowers, 73, 78; http://en.wikipedia.org/wiki/Charismatic_movement; <http://www.theopedia.com/Charismatic>.

⁷³⁴ Flowers, 78.

3. Bunlar da Pentekostalistler gibi Tanrı'nın, Kutsal Ruh vaftizi ile inanıra, kendini açtığını savunmaktadırlar.⁷³⁵ Yani Tanrı, onların hayatına bu tecrübe ile dahil olmaktadır. Bu nedenle Yeni Pentekostalistler, Kutsal Ruh vaftizinin, inançlarına zenginlik kattığını⁷³⁶ ve kendilerinin daha iyi Hristiyanlar olmalarına yardımcı olduğunu savunmaktadırlar.⁷³⁷

4. Yeni Pentekostalistlerin çoğu, Kutsal Ruh vaftizinin ilk ve yegane kanıtı olarak, dillerde konuşma bağışını⁷³⁸ kabul etmemektedir.⁷³⁹ Bu nedenle dillerde konuşma bağışı, Pentekostalizm'deki gibi hareketin ayırt edici bir unsuru olmamaktadır. Nitekim Yeni Pentekostalistler, bu konuda tek bir bağışa vurgu yapmak yerine bütün Ruhsal Bağışlara vurgu yapmaktadırlar.⁷⁴⁰

5. Katolik Yeni Pentekostalistlere göre birey, Kutsal Ruh ile iki şekilde iletişim kurmaktadır. Bunlardan ilki, suyla vaftiz olarak kabul edilmekte ve onlara göre bu tecrübeye Kutsal Ruh, hiçbir şekilde kendini ortaya çıkarmamaktadır. İkincisi ise Kutsal Ruh'un kendini bireye açıkça ifşa ettiği Kutsal Ruh vaftizidir.

Protestan Yeni Pentekostalistlere göre ise bireyin Kutsal Ruh ile iletişim kurması, yalnızca değişim sonrasındaki Kutsal Ruh vaftizi ile olmaktadır.

6. Yeni Pentekostalistlerin, Kutsal Ruh vaftizi ile ilgili bir diğer görüşleri, bu tecrübe için çabalayan adaylara daha hızla cevap vermeleridir. Oysa Pentekostalistler, Kutsal Ruh vaftizi için çok zaman beklemekte ve bu bağışı, ancak yoğun bir çaba sonrasında alabilmektedirler.⁷⁴¹

⁷³⁵ Quebedeaux, 9

⁷³⁶ Flinn, 69

⁷³⁷ Flowers, 73, 81.

⁷³⁸ Yeni Pentekostalistlere göre bu bağış (Glossolalia), dile benzer sesleri işaret etmektedir (Bernard, 301).

⁷³⁹ Quebedeaux, 158; Anderson, ER, X, 7030.

⁷⁴⁰ Flowers, 77; ODWR, Charismatic Movement, 206; <http://www.theopedia.com/Charismatic>.

⁷⁴¹ Quebedeaux, 160, 224.

7. Yeni Pentekostalist Hareket, pek çok cemiyetin kurulmasında önemli bir rol oynamıştır. Ancak bunların oluşmasındaki en büyük neden, pek çok Hristiyan'ın Ruhsal Bağışların kendi kiliselerinde pratiğe dönüştürülmesini istememesidir. Bu nedenle Yeni Pentekostalistler; Ruhsal Bağışları tecrübe etmek, dua etmek, Kutsal Kitap okumak ve şarkı söylemek için bu tür yerlerde de bir araya gelmektedirler.⁷⁴²

8. Yeni Pentekostalistler göre Kutsal metinlerin gerçekliği, yalnızca Kutsal Ruh'un aracılığıyla anlaşılmaktadır. Yani bunlar, Tanrı'nın eskiden Kutsal Kitap yazarlarına konuştukları gibi, bugün de konuştuğunu savunmaktadırlar. Bu düşüncelerinin bir sonucu olarak da onlar, Kutsal Kitap'tan daha çok Kutsal Ruh'u ön plana çıkarmaktadırlar.⁷⁴³

9. Wesleyci Pentekostalistlere göre tam kutsama öğretisi üç aşamadan oluşmaktadır. Bunlar, değişim, kutsanma ve Kutsal Ruh vaftizidir.

Yeni Pentekostalistler ise bu öğretinin, Durhamcı Pentekostalistler gibi, değişim ve Kutsal Ruh vaftizinden oluştuğunu savunmaktadırlar. Hatta onlar kimi zaman Kutsal Ruh vaftizinin, değişim ile aynı zamanda alındığına da işaret etmektedirler.⁷⁴⁴

10. Yeni Pentekostalist Hareketin ibadet stilleri, hitap ettikleri çevreye uygun olarak düzen arz etmekte ve Pentekostalistlere göre daha az vecdseldir.⁷⁴⁵ Nitekim Yeni Pentekostalistler, bu konuda Pavlus'un "her şey güzel bir düzen içinde

⁷⁴² Flowers, 77.

⁷⁴³ Quebedeaux, 132-133; Flowers, 79.

⁷⁴⁴ Quebedeaux, 223.

⁷⁴⁵ Quebedeaux, 6; Flowers, 74; Anderson, ER, X, 7031.

olmalı” öğüdünü esas almaktadırlar. Bu nedenle onların ayinleri genelde sesli duaları, uzun vaazları veya kişisel beyanları kapsamaktadır.⁷⁴⁶

11. Yeni Pentekostalistler, ibadetlerinde sessiz olan Kutsal Ruh’a vurgu yapmaktadırlar. Bu nedenle de onlar, Pentekostalizm’in gerçek Pentekostal tecrübeyi yansıtmayıp önemli oranda Afrika etkisinde olduğunu savunmaktadırlar.⁷⁴⁷

12. Yeni Pentekostalistler, Pentekostalistler gibi şarkılar eşliğinde ibadet etmektedirler. Nitekim müziğe onların da önem vermesi, ayin ve ilahi kitaplarının kullanımına karşı bir soğukluk yaratmıştır.⁷⁴⁸ Hatta şarkılarla ibadet etme, kilise müziğinde çok büyük değişikliklere vesile olmuştur. Örneğin bu uyanıştan önce yaygın olarak kullanılan org’un yerini, bu dönemde ve sonrasında gitar ve davul almıştır.

13. Yeni Pentekostalistler düşük, boşanma vb. konularda Pentekostalistlere göre daha liberal bir duruşa sahiptirler. Ancak onlar, diğer Hristiyanlara göre de daha muhafazakardırlar.⁷⁴⁹

14. Yeni Pentekostalist Hareketin ortaya çıkarmış olduğu önemli bir unsur da stadyum büyüklüğündeki mega kiliselerdir.⁷⁵⁰

15. Diğer hareketler gibi bu harekette, Hristiyanlığı birleştireceklerini savundukları için Ekümeniktir.⁷⁵¹ Bu iddialarının en temel kaynağını olarak da kendilerinin Protestanlık, Katoliklik ve Ortodoksluk içinde yer etmelerini göstermektedirler.⁷⁵²

⁷⁴⁶ Hocken, EC, I, 404.

⁷⁴⁷ Quebedeaux, 184.

⁷⁴⁸ Noll, A New World, 108.

⁷⁴⁹ <http://hrr.hartsem.edu/research/pentecostalism.html>.

⁷⁵⁰ Noll, A New World, 182-183.

⁷⁵¹ Cairns, 493.

⁷⁵² Quebedeaux, 7-8.

16. Yeni Pentekostalistler, Pentekostalistler gibi Evanjeliktirler.⁷⁵³

17. İlk dönem Pentekostalistler bir tek, Kutsal Kitap okullarında kısa süreli eğitimler almışlardır. Onların eğitime önem vermeleri ve yatırım yapmaları da pek çok Pentekostalistin, ekonomik açıdan sınıf atlaması sonucunda olmuştur.

Yeni Pentekostalist Hareket ise ilk andan itibaren eğitime büyük bir önem vermiştir. Hatırlanacağı gibi bu hareket, toplum içinde sosyal ve ekonomik olarak üst kesimlerde yer alan Hristiyanlar arasında ortaya çıkmıştır. Hatta bu hareketin ilerlemesinde büyük rol oynayan, Shakarian, Oral Roberts gibi yüksek bir tahsile sahip olmayan kişiler bile eğitime ilk andan beri çok fazla vurgu yapmışlardır. Nitekim Oral Roberts bu amaç doğrultusunda kendi adına bir üniversite açmıştır.⁷⁵⁴

18. Yeni Pentekostalistler, en büyük eleştiriyi kendilerinin de aralarında bulunduğu Evanjeliklerden almışlardır. Eleştirilmelerinin nedeni de, Evanjeliklere göre, Yeni Pentekostalistlerin subjektifliğinin, Tanrı'nın objektifliğini tehdit etmesiydi. Yani gerçek kurtuluşun kendilerine katılmak ile kazanılacağına iddia edilmesi, Tanrı'nın göstereceği objektifliği bertaraf etmekteydi. Ancak aralarındaki bu gerilim 1980'lere doğru azalmıştır.⁷⁵⁵

19. Bugün Yeni Pentekostalist Hareketin en önemli organizasyonu, hala Pentekostalist İş Adamları Derneğidir. Merkezi California Costa Mesa'da olan cemiyetin, "Vaiz" (Voice) adlı dergileri, dünya çapında bir dağıtıma sahiptir. Günümüzde Pentekostalist ve Yeni Pentekostalistlerin entelektüel merkezleri ise Oral Roberts Üniversitesi (Oklohoma/Tulsa) ve "Pentekostal İncelemeler Derneği" (The Society for Pentecostal Studies) dergisidir. Yine bunlarla ilgili bilgiler

⁷⁵³ Flowers, 81.

⁷⁵⁴ Quebedeaux, 188.

⁷⁵⁵ Hocken, EC, I, 407.

“Karizma” (Charisma) ve “Hıristiyan Yaşam” (Christian Life) adlı dergilerde de yayınlanmaktadır.⁷⁵⁶

3. Üçüncü Dalga Hareketi (Yeni-Karizmatik Uyanış)

Üçüncü Dalga kelimesi, 1983 yılında C. Peter Wagner⁷⁵⁷ tarafından ortaya atılmıştır. Wagner bu kelime ile Kutsal Ruh vaftizi ve Ruhsal Bağışlarla ilgilenen, ancak Pentekostalist ve Yeni Pentekostalistlerle bağlantısı olmayan Evanjelik grupların⁷⁵⁸ oluşturduğu yeni hareketi ifade etmiştir.⁷⁵⁹ “Yeni Karizmatizm” olarak da adlandırılan bu hareket,⁷⁶⁰ Pentekostalistler ve Yeni Pentekostalistler gibi, pek çok kıtaya yayılmıştır. Nitekim bunlar, Latin Amerika Ülkelerinde, Asya ve Afrika kıtasında çok büyük ilgi uyandırmışlardır.⁷⁶¹

Yeni-Karizmatik Hareket, John Wimber⁷⁶² adlı bir evanjelik tarafından kurulan “İşaretler ve Mucizeler” (Signs and Wonders)⁷⁶³ uyanışına

⁷⁵⁶ Flowers, 82.

⁷⁵⁷ Congregationalist bir papaz olan Wagner, Üçüncü Dalga'nın önde gelen isimlerindendir (Bernard, 295).

⁷⁵⁸ Bunlar arasında bağımsız kilise ve organizasyonları da sayabiliriz (Cairns, 489).

⁷⁵⁹ Cairns, 493; Bernard, 294 - 295; Hocken, EC, I, 407; http://www.oru.edu/university/library/holy_spirit/pentorg1.html.

⁷⁶⁰ <http://www.deusvitae.com/faith/denominations/pentecostalism.htm>.

⁷⁶¹ Anderson, ER, X, 7031.

⁷⁶² Yeni-Karizmatik Hareket, Wimber'in 1975 yılında Peter Wagner'in ders vermiş olduğu “Fuller Seminary” adlı bir teoloji okulunda “Dikkat et, Pentekostalistler geliyor” adlı makalesini okumasına dayanmaktadır. Bu makalenin etkisiyle Wimber, Ruhsal Bağışlarla ilgilenmeye başlamış ve yoğun bir araştırma yapmıştır. Wimber'in en dikkat çeken ve bu hareketin oluşmasında etkili olan fikri ise şudur: Ona göre etkileyici bir vaaz ve evanjelizm için sözlerden başka alametlere de ihtiyaç vardır. Nitekim Kutsal metinlere bakıldığında İsa'nın, sözlerini şifa bahsetme, cin çıkarma ve açları besleme gibi eylemlerle desteklediğini görülmektedir. Ona göre bu etken de düşünce ve eylemin, birbiriyle sıkı bir ilişkiye sahip olduğunu göstermektedir. Wimber, bu düşüncesinden yola çıkarak, 1977'de grubunu kurmuştur (<http://www>.

dayanmaktadır.⁷⁶⁴ Bu uyanışla başlayan Yeni Karizmatik oluşum, sonradan bünyesinde büyüklü küçüklü pek çok misyon ortaya çıkarmıştır.⁷⁶⁵ Ancak bu hareket pek çok farklı gruba sahip olmasına rağmen, Yeni-Karizmatizm denilince akla Wimber’in başkanlığını yaptığı oluşum gelmektedir. Bu nedenle de biz, Yeni-Karizmatik Hareketi ortaya çıkaran grubu temel alarak, bu hareket hakkında kısaca bilgi vermeye çalışacağız.

1. Bunlar, Pentekostalistler ve Yeni Pentekostalistler gibi Ruhsal Bağışları vurgulamaktadırlar. Ancak bu grup, I. Korintoslular XII:8-10’a dayanarak özellikle bilgi, işaretler ve mucizeler üzerinde durmaktadırlar. Zaten onlar, bu ilgilerinin bir sonucu olarak da kendilerini “İşaretler ve Mucizeler” (Signs and Wonders) adıyla tanımlamışlardır.⁷⁶⁶ Bu grup, Pentekostalistlerin çok önem verdikleri dillerde konuşma bağışını, diğer Ruhsal Bağışlarla aynı seviyeye koymakta, çoğunlukla da onu göz ardı etmektedir.⁷⁶⁷ Hatta bunlar şifa bağışına, dillerde konuşmaya oranla daha çok önem vermektedirler.⁷⁶⁸

eauk.org/theology/key_papers/upload/CHARISMATIC%20RENEWAL%20IN%20BRITAIN%20Typescript.pdf; aynı bilgiler, <http://www.gear.org.uk/download/renewal.pdf> adlı sitede de bulunabilir). Bu grup 1982 yılında ise “Vineyard Hristiyan Kilisesi” (Vineyard Christian Church) adı ile yoluna devam etmiştir. Bu süreç içinde önemli bir dini lider olan Wimber, aynı yıl Wagner tarafından “Fuller Seminary”de ders vermesi için davet edilmiştir. Bu davet sonucunda da Wimber, üç yıl burada Evanjelizmin enstitüleşmesi ve bu doğrultuda kiliseler organize etmek için konferanslar vermiştir. Onun vermiş olduğu bu tür konferanslarda “Yeni-Karizmatik Hareketin” ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Cairns, 493; Bernard, 295; <http://www.gear.org.uk/download/renewal.pdf>).

⁷⁶³ Bu terimin kaynağının, Yasanın Tekrarı XVI: 8’den geldiği iddia edilmektedir. Bu oluşumun en çok dikkat çeken yanı da özellikle laiklerin, Kutsal Ruh’un gücüyle din adamı olmaları için donatıldıklarına işaret etmesidir (http://en.wikipedia.org/wiki/Signs_and_Wonders).

⁷⁶⁴ <http://prca.org/current/Articles/pentecostalism2.htm>.

⁷⁶⁵ Bu misyonlara “Eternal Grace”, “Newfrontiers”, “Word of Faith” adlı grupları örnek olarak verebiliriz (<http://en.wikipedia.org/wiki/Neo-charismatic>).

⁷⁶⁶ Cairns, 489.

⁷⁶⁷ Bernard, 294.

⁷⁶⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/John_Wimber.

2. Bu grup, Ruhsal Bağışlar olmaksızın Hristiyan olmayanlarla yeterli bir iletişim kurulamayacağını savunmaktadır.⁷⁶⁹

3. Bunlar, teolojiden daha çok Kutsal Ruh ile olan tecrübeyi vurgulamaktadırlar.⁷⁷⁰ Bu grubun savunduğu teoloji ise Evanjeliktir.⁷⁷¹

4. Bu grup mensupları, Kutsal Ruh vaftizinin, değişim tecrübesinin bir parçası olduğunu savunurlar.⁷⁷² Oysa bazı Pentekostalistler, Kutsal Ruh vaftizini tam kutsama öğretisinin ikinci yahut üçüncü aşaması olarak kabul ederken, Yeni Pentekostalistler ise bunu çoğunlukla ikinci aşama olarak kabul etmektedirler.

5. Wimber, Evanjelizm için en faydalı yolun kiliseler kurma olduğunu savunmuştur. Bu amaç doğrultusunda da o ve grubu, Amerika'da dahil olmak üzere dünyanın pek çok yerinde kiliseler inşa etmişlerdir.⁷⁷³ Nitekim bu düşünceleri sonucunda onlar, özellikle üçüncü dünya ülkelerinde artan bir kilise büyümesine neden olmuşlardır.⁷⁷⁴

6. Bu grubun ibadetlerinde ise müzik ve meditasyon ön planda yer almaktadır

7. Bu harekete mensup grupların, kilise yönetimlerinin de belli bir tarzı yoktur.⁷⁷⁵

⁷⁶⁹ http://en.wikipedia.org/wiki/Signs_and_Wonders.

⁷⁷⁰ Cairns, 494.

⁷⁷¹ Bernard, 294.

⁷⁷² Hockner, EC, I, 407; Bernard, 294; http://www.eauk.org/theology/key_papers/upload/CHARISMATIC%20RENE%20WAL%20IN%20BRITAIN%20Typescript.pdf

⁷⁷³ http://en.wikipedia.org/wiki/John_Wimber.

⁷⁷⁴ <http://www.rapidnet.com/~jbeard/bdm/exposes/wimber/general.htm>.

⁷⁷⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/Neo-charismatic_churches.

III. BÖLÜM

PENTEKOSTALİST KİLİSELERİN İNANÇ, İBADET VE RİTÜELLERİ

1901 yılında Charles Parham ile gün yüzüne çıkan Pentekostal Hareket, 1906 yılı sonrasında Azusa Misyonunun büyük katkıları sonucunda pek çok ülkeye yayılarak evrenselleşmeyi başarmıştır. 1910'lu ve 1920'li yıllara gelindiğinde ise Pentekostalizm, yaşamış olduğu büyük teolojik ayrımlar sonucunda sessizliğe gömülmüştür. Bu sükunetin son bulması ve Pentekostal Hareketin tekrar toplumun dikkatini çekmesi de 1940'lı yıllardan sonra olmuştur. Nitekim bu dönem sonrasında Pentekostal düşüncenin pek çok Hristiyan akımının içine girmesi ile kendi içinde farklı oluşumların ortaya çıkması, bir kez daha ilgileri üzerine çekmesine neden olmuştur. Bilindiği gibi tezimizin bu bölümüne kadar Pentekostal Hareketin tarihini,

dünyaya yayılımını, teolojilerini, gruplarını ve diğer Hristiyan Kiliselerine girme sürecini incelemeye çalıştık. Burada ise sıra Pentekostalist Kiliselerin inanç, ibadet ve ritüeller açısından ele alınmasına gelmiştir. Aslında önceki bölümlerde bu mevzulara dağınık da olsa değinilmiştir. Bundan dolayı bizim burada yapacağımız şey, bu unsurları toplu bir biçimde biraz daha detaylı olarak sizlere sunmaktır. Bu amaç doğrultusunda da bu bölüme, öncelikle Pentekostalist Kiliselerin inanç esaslarıyla başlayacağız.

A. PENTEKOSTALİST KİLİSELERİN İNANÇ ESASLARI

Yaklaşık yüz yıllık bir geçmişe sahip olan Pentekostalist Kiliselerin inançları, temelde evanjelik ve muhafazakar bir eğilime sahiptir. Bu nedenle de Pentekostalizm, Hristiyanlıkta genelde Fundamentalizm ve Evanjelizm ile benzeştirilmektedir.⁷⁷⁶ Ancak benzer özelliklere sahip olan bu üç grup, birbirinden çok farklı görüşlere de sahiptir. Bu nedenle Pentekostalist Kiliselerin inançlarını ele alırken gerekli olan yerlerde bu farklılıkları, belirtmeye çalışacağız. Bu bağlamda Pentekostalist Kiliselerin inançlarını şöyle sıralayabiliriz;

1. Pentekostalist Kiliseler, Kutsal Kitabın yanılmaz olduğuna inanmaktadırlar.⁷⁷⁷ Hatta onlar, Evanjelikler gibi,⁷⁷⁸ Kutsal kitabın literal olarak anlaşılması gerektiğini de savunmaktadırlar.⁷⁷⁹ Zaten bu fikirlerinin bir sonucu olarak Pentekostalistler, Kutsal Ruh vaftizinin ve Ruhsal Bağışların bugün

⁷⁷⁶ Chadwick, 135; Anderson, ER, X, 7031.

⁷⁷⁷ NBE-M, 35; Williams, 278; <http://www.orlutheran.com/pentecostalism.html>.

⁷⁷⁸ Güngör, 122; Gündüz, “Evanjelizm”, Yaşayan Dünya Dinleri, Ed. Şinasi Gündüz, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara 2007, 159.

⁷⁷⁹ Chadwick, 135; AB, “Pentekost Protestanlık”, XVII, 510; Jacobsen, Spirit, 36.

alınabileceğini iddia etmektedirler. Oysa bu mevzu, onların Fundamentalistlerle en fazla uyuşmadıkları noktalardan biridir. Nitekim Fundamentalistler, Ruhsal Bağışların ve Kutsal Ruh vaftizinin, yalnızca havariler döneminde yaşanan deneyimler olduğunu savunmaktadırlar.⁷⁸⁰

2. Pentekostalist Kiliseler teslise, yani üç farklı şahsiyetten oluşan tek Tanrı'ya inanmaktadırlar.⁷⁸¹ Bu doğrultuda da “Wesleyci” ve “Durhamcı” Pentekostalist Kiliseler, vaftizi üçleme ile yapmaktadırlar. Hatırlanacağı gibi Pentekostalistler arasında çok büyük bir tartışma konusu olan bu mevzu, “Tekçi” (Oneness) olarak adlandırılan Pentekostal bir grubun ortaya çıkmasına da neden olmuştu. Nitekim Tekçi Pentekostalistler, bu konuda Pentekostalistler ve diğer Hristiyan akımlarıyla zıtlaşarak Tanrı'nın, Eski Ahit'te Yahve, Yeni Ahit'te İsa, günümüzde ise Kutsal Ruh olarak kendini ifşa ettiğini savunmaktadırlar.⁷⁸² Tekçi Pentekostalistler, tek şahsiyetli bir Tanrı'ya inanmalarından ötürü de vaftizin bir seferde ve yalnızca İsa adına yapılması gerektiğini iddia etmektedirler.⁷⁸³

3. Pentekostalist Kiliseler, Tanrı ve dünya arasındaki ilişkinin dinamik ve aşamalı olduğunu savunmaktadır. Onlara göre Tanrı, dünyadan elini eteğini çekmemiştir. Bilakis O, dünyadan uzaklaşmak yerine tutkulu bir şekilde tarih içinde yer almakta ve insanlarla yüce bir kutsallık sayesinde bir araya gelmektedir. Yani Tanrı, kutsal bir hayat sonucunda mükemmelleşen Hristiyanlarla beraberdir.⁷⁸⁴

⁷⁸⁰ <http://religiousmovements.lib.virginia.edu/nrms/penta.html>; Anderson, ER, X, 7031.

⁷⁸¹ NBE-M, 35; <http://www.orthodox.com/pentecostalism.html>.

⁷⁸² <http://www.orthodox.com/pentecostalism.html>.

⁷⁸³ http://www.religioustolerance.org/chr_pent.htm; http://www.members.tripod.com/pentecos_talcathedral-ivil/id5.html.

⁷⁸⁴ Jacobsen, Spirit, 357.

Pentekostalistler için Tanrı'nın bu şekilde insanlarla birlikte olması da O'nun doğa üstü mucizelerinin hala gerçekleşmeye devam ettiğini göstermektedir.⁷⁸⁵

Fundamentalistler ise bu konuda Pentekostalistlerin, tam aksini düşünmektedirler. Nitekim onlara göre dünya ve Tanrı arasındaki ilişki, sabit ve değişmezdir. Yani Tanrı, dünyaya hakikati Kutsal Kitap vasıtasıyla bir seferde vermiş ve bundan sonra da dünyaya karışmamıştır.⁷⁸⁶

4. Pentekostalist Kiliseler, İsa'nın bakire Meryem'den doğduğuna, tam bir Tanrı olduğuna, kefaretime, yeniden canlanacağına ve dünyaya bir bedene sahip olarak döneceğine inanmaktadırlar.⁷⁸⁷

5. Onlar, ortaya çıktıkları yüzyılda savunulan ve “Dört Temel Üzerine İnşa Edilen İncil” (Foursquare Gospel) olarak nitelendirilen dört ana doktrine vurgu yapmaktadırlar. Hatırlanacağı gibi bu doktrinler; kurtuluş, İsa'nın ikinci gelişi, ilahi şifa bahşetme ve Kutsal Ruh vaftizidir.⁷⁸⁸

6. Pentekostalist Kiliselerin kurtuluş anlayışları, Arminiancıdır.⁷⁸⁹ Yani onlara göre kurtuluş, yalnızca seçilmişlere ait olmayıp özgür irade ve Tanrı'nın desteği ile herkes tarafından alınabilmektedir.⁷⁹⁰ Oysa bu konuda Yeni Pentekostalist Kiliseler (Karizmatikler), Calvinci görüşü⁷⁹¹ savunmaktadırlar.⁷⁹² Pentekostalist Kiliselerin,

⁷⁸⁵ http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/pentecostal_4.shtml.

⁷⁸⁶ Jacobsen, Spirit, 357.

⁷⁸⁷ NBE-M, XIV, 35; <http://www.orthodox.org/pentecostalism.html>.

⁷⁸⁸ <http://www.orthodox.org/pentecostalism.html> (Nitekim bu dört özellik İsa'nın Kurtarıcı, Kutsal Ruh ile vaftiz edici, şifa bahşedici ve gelecek kral olarak ifade edilen vasıflarına işaret etmektedir Barker, 244).

⁷⁸⁹ Quebedeaux, 33; WEWR, Pentecostalism, 806.

⁷⁹⁰ Quebedeaux, 32. dipnot; Bangs, “Arminius”, ER, I, 419; AB, “Arminius”, II, 316.

⁷⁹¹ Calvin'e göre kurtuluş, insanın tercihi olmaksızın Tanrı tarafından hükme bağlanmış bir konudur (Hakan Olgun, “Protestanlık”, Yaşayan Dünya Dinleri, 127).

⁷⁹² <http://en.wikipedia.org/wiki/Pentecostalism>.

kurtuluşla ilgili dikkat çeken bir diğer görüşleri ise “Ezeli Koruma” (Eternal Security)⁷⁹³ ile ilgilidir. Nitekim onlar, bu konuda da Arminiancıdırlar.

7. Onlar, İsa’nın dönüşü ile ilgili olarak, Evanjelikler gibi Premillennialist görüştedirler.

8. Pentekostalist Kiliseler, İsa’nın gelmesinden önceki son günlerin, bozuk ahlaka sahip kişilere Ruhsal Bağışlarla ilgili vaazların verileceği devre olacağını iddia etmektedirler.⁷⁹⁴

9. Onlar, inançla şifa bahşetmeye inanmaktadırlar.⁷⁹⁵ Hatta bu bağış sayesinde kendilerinin İsa, Petrus ve Yuhanna gibi şifada bulunacaklarını⁷⁹⁶ iddia etmektedirler. Bu nedenle de ayinlerde bu fenomeni sıkça kullanmaktadırlar.⁷⁹⁷ Pentekostalistler için şifa, günahların bağışlanmasına vesile olmaktadır.⁷⁹⁸ Ancak bu konu ile ilgili olarak erken dönem ve günümüzdeki Pentekostalistler arasında bir farklılık vardır. Bu da erken dönem Pentekostalistlerinin, tıbbı tamamen ret etmesi;

⁷⁹³ “Ezeli Koruma”, bir Hristiyan’ın arındıktan sonra tekrar günah işleyip işlemeyeceği konusudur. Arminiancı görüş, arınma sonrasındaki günah işleme hususunda böyle bir korumayı kabul etmezken, Calvin ise aksini savunmaktadır (Ouebedeaux, 32. dipnot; Bangs, ER, I, 419).

⁷⁹⁴ WEWR, Pentecostalism, 806.

⁷⁹⁵ Matzerath, “Pentecostal Churches”, NCE, XI, 111.

⁷⁹⁶ Pentekostalistler, şifa bahşetmek için Yeni Ahit’e dayandıklarını iddia ettikleri şaşkınlık yaratan şeyler de yapmaktadırlar. Nitekim onların, hastalara şifa vermek için çamaşırlara dua etmesi bir hayli dikkatimizi çekmiştir. Şifa bahşediciler, “kutsanmış” olarak tabir ettikleri ve ilahi şifa gücü ile yapılan duaları içinde barındırdıklarını iddia ettikleri çamaşırları hastalara göndermektedirler. Hasta da bu çamaşırı, ağrıyan yerine sürerek şifa bulmayı medet ummaktadır. Özellikle şifacılar tarafından çokça uygulanan bu yöntem, Oral Roberts tarafından da yapılmıştır. Örneğin Roberts, göndermiş olduğu bu çamaşırlarla ilgili olarak şunu söylemektedir: “Ben bu çamaşıra Nasıralı İsa adına dua ettim ve ondan, sen onu giydiğinde sana şifa göstermesini istedim”. Şifacılar göre bu uygulamanın dayanağı da, Havarilerin İşleri XIX:11-12’de geçmektedir. Yeni Ahit’in bu bölümünde konuyla ilgili olarak şöyle söylenmektedir: “Öyle ki, onun bedenine dokunmuş mendiller ya da peşkirler, hastalara götürülünce rahatsızlıkları geçiyor, kötü ruhlar çıkıyordu.”(http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/pentecostal_4.shtml)

⁷⁹⁷ Bilgrien, 25.

⁷⁹⁸ Blumhofer, “Pentecostalism”, EP, III, 1462.

günümüz Pentekostalistlerinin ise Tanrı'nın, doktorları ve tıbbi kullanarak şifada⁷⁹⁹ bulunduğuna inanmalarındır.⁸⁰⁰

10. Pentekostalizm, Ruhsal Bağışlar ve Kutsal Ruh vaftizi ile bağlantılı olan tecrübesel bir harekettir.⁸⁰¹ Bu nedenle Pentekostalist Kiliseler, bazı şeylerin sadece ritüel ve düşünce vasıtasıyla bulunamayacağını savunmaktadırlar. Nitekim onlara göre Tanrı'yla direk olarak iletişime geçmek, ancak Kutsal Ruh'un bağışlarıyla sağlanabilmektedir.⁸⁰²

11. Onlar, Pentekost gününde yaşanan tecrübenin bütün Hristiyanlar için normatif olması gerektiğini savunmaktadırlar.⁸⁰³

12. Pentekostalist Kiliseler için bağışlanamaz günah, temel inançları olan Ruhsal Bağışların, çılgınca olduğunu iddia etmektir. Oysa Yeni Pentekostalist (Karizmatikler) ve Evanjelik Kiliseler için bağışlanamaz olan tek günah, ölmeden önce Hristiyanlığa inanmayı ret etmektir.⁸⁰⁴

13. Pentekostalistlere göre Kilise, yalnızca üyelerin birbirlerine yardımcı olduğu bir kulüptür. Bu nedenle de onlar, kiliseyi⁸⁰⁵ değil de cemaati kutsallaştırmaktadırlar.⁸⁰⁶

14. Pentekostalist Kiliselerin, daha çok “emir” (ordinance) ve “seremoni” (Sacerdatol Function) olarak adlandırdıkları,⁸⁰⁷ iki sakrament vardır. Bunlardan biri

⁷⁹⁹ Şifa konusunda yaşanan en büyük sıkıntı, şifa bulamayanların durumudur. Nitekim bir grup Pentekostalist, şifa bulamayanların sağlam bir imana sahip olmadıklarını söylerken, liderler ise bu görüşün yanlışlığı vurgulamaya çalışmaktadırlar (Bernard, 153).

⁸⁰⁰ Bernard, 153.

⁸⁰¹ Quebedeaux, 33; Anderson, ER, X, 7031.

⁸⁰² http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/pentecostal_6.shtml.

⁸⁰³ <http://www.mb-soft.com/believe/txc/pentecost.htm>.

⁸⁰⁴ <http://en.wikipedia.org/wiki/Pentecostalism>.

⁸⁰⁵ Kilise ile ilgili olarak önemli bir unsur da Pentekostalistlerin, kiliselerinde uygulamış oldukları yönetim tarzlarıdır. Nitekim bu konuda çoğu Pentekostal grup, farklı yönetim stillerini uygulamaktadır. Örneğin “Wesleyciler” Episkopalyan yönetim tarzını kabul ederken, Tanrı'nın Cemiyetleri ve “Birleştirilmiş Pentekostal Kilisesi, Uluslararası” gibi gruplar da hem Presbiteryen hem de Congregatioanalist yapıyı yansıtmaktadırlar. Yerel kiliselerde ise güçlü pastoral liderlik vardır. (Bernard, 155-56).

⁸⁰⁶ WEWR, Pentecostalism, 806.

suyla vaftiz, diğeri de son akşam yemeğidir.⁸⁰⁸ Bilindiği gibi ilk sakrament olan su ile vaftize, Wesleyciler fazla önem vermemektedirler. Nitekim onlar, suyla vaftizi İsa'nın yapmalarını istemelerinden ötürü, yapılması gereken bir görev olarak kabul etmektedirler.⁸⁰⁹ Durhamcılar ise, Wesleycilere oranla, suyla vaftize bir hayli özen göstermektedirler. Durhamcı Pentekostal Kiliselerin, vaftizi yapma tarzları ise genelde batırma şeklindedir.⁸¹⁰ Vaftizle ilgili olan başka bir nokta da bunların, bebek vaftizini⁸¹¹ uygulamamalarıdır. Nitekim onlar, çocukların ergenlik dönemine kadar Tanrı'dan uzak, sonrasında ise İsa'ya inanmakta veya onu ret etmekte özgür olmalarını, buna sebep olarak göstermektedirler.

Pentekostalist Kiliselerin kabul ettikleri ikinci sakrament olan Evharista ise onlar için bir hatıra yemeğini ifade etmektedir. Onlar, alkole karşı olmaları nedeniyle de bu ayinde içecek olarak üzüm suyunu kullanmaktadırlar.⁸¹² Bu iki sakramentin yanında kimi Pentekostalist Kiliseler,⁸¹³ üçüncü bir emir olarak ayak yıkama ritüelini⁸¹⁴ de uygulamaktadırlar.⁸¹⁵ Hatta sakramentler konusunda Pentekostalistler arasında en fazla dikkat çeken husus, bazı bağımsız Pentekostal Kiliselerin “yılan tutmayı” icra etmeleridir.⁸¹⁶

⁸⁰⁷ http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/pentecostal_4.shtml ; <http://en.wikipedia.org/wiki/Pentecostalism>.

⁸⁰⁸ Chadwick, 135.

⁸⁰⁹ <http://www.orthodox.com/pentecostalism.html>.

⁸¹⁰ Bernard, 129,130; http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/pentecostal_3.shtml

⁸¹¹ http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/pentecostal_3.shtml; WEWR, Pentecostalism, 806.

⁸¹² <http://www.orthodox.com/pentecostalism.html>.

⁸¹³ “Tanrı'nın Kiliseleri” gibi grupları bunlara örnek olarak verebiliriz (NBE-M, XIV, 35).

⁸¹⁴ Bu uygulamayı Wesleyciler ve Tekçi Pentekostalistler yılda en az bir kez yapmaktadırlar. Durhamcılar ise ayak yıkama ritüelini uygulamamaktadırlar (Bernard, 154).

⁸¹⁵ (WEWR, Pentecostalism, 806; Bernard, 157) Bunu uygulayanlar Markos XVI:28'de geçen şu ifadeye dayanmaktadırlar; “İman edenleri şu belirtiler izleyecek. Adımla cinleri çıkaracaklar, yeni yeni dillerde konuşacaklar, yılanları tutacaklar. Zehirli şeyler bile içseler, hiç zarar görmeyecekler. Üstlerine ellerini koydukları hastalar iyi olacak.”

⁸¹⁶ Matzerath, NCE, XI, 111; Bernard, 154;

Pentekostal Kiliselerin inanç esaslarını bu şekilde sıraladıktan sonra Pentekostal Hareketin merkezi doktrinleri olan üç önemli inanç unsurunu da burada ele alacağız. Bu konular Pentekostal Hareketi var eden en temel unsurlar olmaları nedeniyle de onları ayrı alt başlıklar altında izah etmeye çalışacağız.

1. Kutsal Ruh Vaftizi

Pentekostalizm, Kutsal Ruh vaftizi ve Ruhsal Bağışlar merkezli bir harekettir. Bu nedenle de Pentekostalistler, ilk olarak Pentekost gününde yaşanmış olan Kutsal Ruh vaftizinin, günümüzde de alınacağını savunmaktadırlar. Pentekostalistlere göre bu vaftiz esnasında kişi, Kutsal Ruh ile dolmakta ve onun kontrolü altında olduğu bu sırada kendi melekelerini kullanamaz hale gelmektedir.⁸¹⁷ Kutsal Ruh ile yaşanan bu birleşme sonrasında da kişi, Kutsal Ruh vaftizinin alameti olarak kabul edilen dilleri konuşmaya başlamaktadır.⁸¹⁸ Dillerde konuşma bağışı (Glossolalia) özellikle erken devir Pentekostalizm’de, Kutsal Ruh vaftizinin kesin alameti olarak kabul edilmekteydi. Ancak bu görüş zamanla az bir Pentekostalist tarafından savunulmuştur.⁸¹⁹ Nitekim günümüzde Pentekostalistlerin çoğu, Kutsal Ruh vaftizinin kanıtının, Ruhsal Bağışlardan herhangi biri olduğunu kabul etmektedir.⁸²⁰

Pentekostalistler, Kutsal Ruh’un her tür kişiye indiğini ve ona Ruhsal Bağışlar (karizmalar) verdiğini⁸²¹ savunmaktadır.⁸²² Hatta onlar, Kutsal Ruh vaftizi

⁸¹⁷ http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/pentecostal_3.shtml.

⁸¹⁸ Bu olay, erken dönemlerde Pentekostal Harekete girişi ifade etmekteydi. Oysa günümüzde Pentekostal Harekete nasıl girileceği konusunda bir netlik yoktur (Blumhofer, “Pentecostalism”, EP, III, 1461).

⁸¹⁹ Bernard, 156.

⁸²⁰ <http://religiousmovements.lib.virginia.edu/nrms/penta.html>; Anderson, ER, X, 7031.

⁸²¹ Linda Woodhead, An Introduction to Christianity, Cambridge, England 2004, 395.

⁸²² <http://www.prca.org/current/Articles/pentecostalism2.htm>.

olmaksızın tam bir Hristiyan olunamayacağını⁸²³ iddia ettikleri için bu tecrübenin, her Hristiyan tarafından alınması gerektiğini ifade etmektedirler.⁸²⁴

Pentekostalistlerin, Kutsal Ruh vaftizine bu derece önem vermelerinin en önemli nedeni, onu kurtuluşun aşamalarından biri olarak kabul etmeleridir. Ancak Pentekostalistler, bu vaftizin, kurtuluşun kaçınıcı basamağı olduğu konusunda tam olarak uzlaşmamaktadırlar.⁸²⁵ Nitekim, daha önce de zikrettiğimiz gibi, Wesleyciler, onun üçüncü aşama olduğunu savunurken; Durhamcılar ise onu ikinci ve son aşama olarak kabul etmektedirler.

2. Dillerde Konuşma Bağışı (Glossolalia)

Ruhsal Bağışlar, Pentekostal Hareketin Kutsal Ruh vaftizinden sonraki ikinci merkezi unsurudur. Bu bağışlar genelde Tanrı tarafından Hristiyanlara verilen tabiat üstü yetenekler olarak nitelendirildikleri⁸²⁶ için Tanrı'nın mucizeleri olarak ifade edilmektedirler. Bilindiği gibi bu bağışlardan biri olan dillerde konuşma, Pentekostal Hareket içinde çok önemli bir yere sahiptir. Nitekim o, erken dönemde Pentekostalistler tarafından Kutsal Ruh vaftizinin kesin kanıtı olarak kabul edilmekteydi. Hatta Pentekostal Hareketin bazı kurucuları tarafından bu bağış, kişinin hiç bilmediği insani bir dilde konuşması olarak yorumlanmaktaydı. Onlara göre çok yakın olan son öncesinde, Tanrı'nın düşüncelerini ve kurtuluş mesajını bütün insanlara aktarmak gerekmiyordu. Ancak bu liderlere göre sonun çok yakın olması nedeniyle dil öğrenmeye yeterli vakit yoktu. Bu nedenle de Tanrı, kurtuluş

⁸²³ Braker, 242; <http://www.orthodox.com/pentecostalism.html>.

⁸²⁴ <http://rsglh.org/pentecostalism.htm>; <http://www.orthodox.com/pentecostalism.html>.

⁸²⁵ Barker, 244.

⁸²⁶ http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/pentecostal_4.shtml.

mesajının insanlara aktarılmasında bir mucize olan dillerde konuşma bağışını göndermişti.⁸²⁷

İlerleyen yıllarda ise Pentekostalistler, dillerde konuşma bağışına başka bir anlam yüklenmeye başlamışlardır. Bu bağışa ikinci bir anlam yüklenilmesinde etkili olan en önemli unsur da, modern çağda yapılan araştırmalar olmuştur. Nitekim Pentekostalistlerin, bu bağışın gerçek insani diller olduğunu, kendilerine göre kaynak getirerek savunmaları,⁸²⁸ onun linguistik ve psikolojik olarak testlere tabi tutulmasına neden olmuştur. Ancak yapılan araştırmalar,⁸²⁹ Pentekostalistleri bu konuda desteklememiştir. Zira incelemeler, dillerde konuşma bağışının dile benzer olabileceği, ancak bu bağışın var olan dillerden hiç birine uymadığını vurgulamıştır.⁸³⁰ Bu tür eleştirilerin sonucunda da kimi Pentekostalistler, bu bağışın

⁸²⁷ Cox, 88, 95.

⁸²⁸ Pentekostalistlerin bu konuya getirdikleri deliller, genelde ayinlerine katılan yabancıların kendi dillerini duyduklarını iddia etmeleri şeklindedir (Flowers, 66-67).

⁸²⁹ Dillerde konuşma bağışı ile ilgili XX. yüzyılda önemli araştırmalar yapılmaya başlanmıştır. Bu ilmi araştırmaların ilki, Emil Kraepelin tarafından şizofren hastaların dilsel davranışları üzerinde yapılmıştır. Bunun başlıca nedeni de Glossolalik tarzındaki konuşmaların, bir tür hastalık olacağına inanılmasıydı. Bu araştırma sayesinde dillerde konuşmaya karşı olan bilimsel ilgi daha da artmış ve 1927’de G.B. Cutten tarafından “Dillerde Konuşmak” adlı bir kitap yayınlanmıştır. Bu kitapta dillerde konuşma, şizofrenlik ve bir tür sinir hastalığı (hysteria) ile bağlantılandırılmıştır. 1972 de ise John Kildahl, “Dillerde Konuşmanın Psikolojisi” adlı eserinde bu konuya farklı bir açıdan yaklaşmış ve onun zihni bir hastalığın semptomu olmadığını iddia etmiştir. Hatta o, bu tür konuşma yapanların, daha az stresse sahip olduklarını vurgulamıştır. 2003 yılında ise 991 Evanjelik rahip arasında konuyla ilgili başka bir araştırma daha yapılmış ve bunda dillerde konuşmanın, aşırı coşkusal bir tavır olduğuna işaret edilmiştir. Glossolalia ile ilgili yakın zamanda yapılan başka bir araştırma ise 2006 yılında olmuştur ve bunun sonuçları New York Times tarafından yayınlanmıştır (<http://en.wikipedia.org/wiki/Glossolalia>). New York Times’ta yazılan habere göre Pennsylvania Üniversitesinde beş kadın denek üzerinde, dillerde konuşma ile ilgili yapılan testlerin sonucu hayli dikkat çekicidir. Nitekim incelemelerde, dillerde konuşma esnasında zihnin, dil merkezi ile alakadar olan aynı zamanda düşünme eylemini de yapan bölümünün, oldukça sessiz olduğu görülmüştür. Ancak zihnin bilinç ile ilgilenen kısmı bu esnada bir hayli aktif durumdadır. Yine zihnin, davranışları yöneten bölgesinin ise bu sırada bir hayli karışık olduğu ortaya çıkmıştır. Yani bu tecrübe esnasında zihin aktif bir durumdadır. Gazete bu değerlendirmelerin yanında konu ile ilgili yapılan başka bir araştırmanın sonuçlarına da yer vermektedir. Gazetenin ifadesine göre diğer araştırmada, iki sonuca ulaşılmıştır. Bunlardan biri dillerde konuşmanın, vecdese bir niteliğe sahip olması diğeri ise aşırı coşkulu bir özelliğe haiz olmasıdır (http://www.nytimes.com/2006/11/07/health/07brain.html?_r=1&ex=1189742400&en=b8bd8ab027f7592c&ei=5070&oref=slogin).

⁸³⁰ Flowers, 66

incelemelere tabi tutulmasına karşı çıkarken⁸³¹ kimi ise bu eleştirilere karşı dillerde konuşma bağışına farklı bir açılım kazandırmaya çalışmıştır. Bu da dillerde konuşma bağışı ile ilgili dikkat çeken ikinci mananın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Pentekostalistlerin en önemli doktrinleri olan dillerde konuşma bağışına yükledikleri yeni anlam ise onun, kelimelerin ötesinde kalp ile yapılan bir dua aracı⁸³² ve yalnızca Tanrı tarafından anlaşılan⁸³³ ruhani (göksel) bir dil olduğudur.⁸³⁴ Onlar bu görüşe temel olarak da, Romalılar VIII:26-27 göstermektedirler.⁸³⁵

Pentekostalistler, Tanrı ile Hristiyan arasında özel bir dil olarak kabul ettikleri bu bağış ile Tanrı'nın, o kişinin yaşamına özel bir şekilde girdiğine işaret etmektedirler. Hatta onlara göre bu dil sayesinde kişi de, Tanrı'ya olan aşkını ve övgüsünü en samimi şekilde gösterebilmektedir. Dillerde konuşma bağışının bu ikinci anlamını savunanlar için o, var olan bir insan lisanı olsun yahut olmasın önemli değildir. Nitekim, onlara göre insan zihnindeki düşünceler, başkaları tarafından anlaşılabilir da anlaşılmasa da bir şekilde Tanrı'ya ulaşmakta ve onun tarafından algılanmaktadır. Bu nedenle de diller bağışı, Tanrı ile insan arasında aklın alamayacağı bir ilişki kurulmasına vesile olmaktadır. Hatta bu görüşte olan Pentekostalistler, insani bir dil vasıtasıyla Tanrı ile ne kadar konuşulursa konuşulsun, bunların ona olan şükran ve övgülerin iletilmesinde yetersiz olduğunu

⁸³¹ Anderson, ER, X, 7031.

⁸³² Flowers, 65.

⁸³³ <http://en.wikipedia.org/wiki/Pentecostalism>.

⁸³⁴ Cox, 86; Anderson, ER, X, 7031; <http://www.deusvitae.com/faith/denominations/pentecostalism.htm>. (Kaynaklar, Glossolalia'nın göksel bir dil olduğuna dair Kutsal Kitap dayanaklarından birinin I. Korintoslular XIII:1 olduğuna işaret etmektedir. Yeni Ahit'in bu bölümünde konuyla ilgili ifade, şu şekilde geçmektedir: "İnsanların ve meleklerin dillerini konuşsam ama sevgim olmasa, ses veren bir pirinç çağı ya da gürültü çıkaran bir rezil durumuna düşerim." (Johnson, 19. dipnot, 109).

⁸³⁵ Cox, 88. (Pentekostalistlerin bu konudaki bir diğer dayanakları, Romalılar VIII:26-27'dir. Buradaki ifade ise şöyledir; "Tıpkı bunun gibi, Ruh da biz güçsüzken yardım elini uzatır. Çünkü nasıl dua etmemiz gerektiğini bilmeyiz. Ama Ruh kendisi sözle anlatılamaz iniltiyle bizim için Tanrı'ya yakarır. Yüreklere araştıran Tanrı, Ruh'un düşüncesini bilir. Çünkü Ruh, kutsal yaşamlılar yararına, Tanrı istemi uyarınca yakarmaktadır."

savunmaktadırlar. Bundan dolayı da onlar, Tanrı'nın, bu konuda kendilerini şanlı ve yüce olan başka bir dil ile desteklediğini iddia etmektedirler. Bu yeni dil de, insan aklının sınırlarını aşarak kişinin, ruhunun en gizli yerlerinde bulunan hislerini ifşa etmesine yardımcı olan Glossolalik karaktere sahip dillerde konuşma⁸³⁶ bağışdır.⁸³⁷

Bu yoğun tartışmaların ardından Pentekostalistler tarafından günümüzde, göksel bir dil olarak anlaşılan dillerde konuşma bağışının veriliş amacı da, içeriği gibi, zamana bağılı olarak değışmiştir. Nitekim ilk devirlerde bu bağış, İsa'nın yakın olan gelişi ile ilgili bir unsurken, şimdilerde İsa çevresindeki barış⁸³⁸ olarak algılanmaktadır.⁸³⁹

3. Kurtuluş Doktrini

Erken dönem Pentekostalistler, Metodist ve Kutsallık Akımlarını⁸⁴⁰ desteklemelerinden ötürü kurtuluşa üç adımda ulaşılabilceğine inanmaktaydılar. Bu aşamalar; değışim, kutsanma ve Kutsal Ruh vaftizinden oluşmaktaydı.⁸⁴¹ Ancak sonradan ortaya çıkan büyük teolojik tartışma, kurtuluşun yalnızca iki aşamalı olduğu fikrini ortaya çıkarmıştı. Durham tarafından ortaya atılan bu yeni görüş; kurtuluşun, kutsanmayı içine alan değışim ve Kutsal Ruh vaftizinden oluştuğunu

⁸³⁶ Dillerde konuşma bağışı hakkındaki bu düşüncelerden dolayı da hareketin tarihçileri, Pentekostalizm'in diğer gruplara göre sözlü ve Tanrısal bir dile sahip olduğuna işaret etmektedirler (McGrath, 109).

⁸³⁷ Flowers, 66-68.

⁸³⁸ Pentekostalistler Kutsal Ruh vaftizini, bugün Efesliler IV:3-5'e göre yorumlanmaktadırlar. Bu vaftizle ilgili Yeni Ahit'te şöyle denilmektedir; "Ruh'un sağladığı birliği, barış bağında korumaya çalışın. Tek beden vardır, tek Ruh vardır. Nasıl ki aldığımız çağrı bir tek umuda çağrıdır. Tek Rab, tek iman, tek vaftiz vardır"(<http://www.rapidnet.com/~jbeard/bdm/Psychology/char/more/pente.htm>).

⁸³⁹ http://hrr.hartsem.edu/research/pentecostalism_polomaart5.html.

⁸⁴⁰ Bu iki akım kurtuluşun, iki basamaktan oluştuğunu savunmaktaydı. Bunlardan ilki ani bir tecrübenin sonunda ortaya çıkan değışim aşaması, ikincisi de kişinin tamamen günahlarından (özellikle asli günahtan) kurtularak mükemmelliğine ulaştığı kutsanmaydı. Bu düşünceyi kendine temel alan Pentekostal Hareket ise kutsanmanın diğer adı olarak kullanılan Kutsal Ruh vaftizini, ayrı bir basamak olarak kabul etmesiyle kurtuluşun aşamalarını üçe çıkarmıştı (<http://www.rapidnet.com/~jbeard/bdm/Psychology/char/more/pente.htm>).

⁸⁴¹ Anderson, ER, X, 7029.

iddia etmekteydi.⁸⁴² Kurtuluşla ilgili ortaya çıkan bu ihtilaf, Pentekostal grupların, ikiye bölünmesine neden olmuştu. Pentekostal Hareketin ilk dönemlerinde, bu iki gruptan özellikle Wesleyciler (İkinci aşamacılar), yoğun bir taraftar kitlesine sahip olmuşlardı. Ancak ilerleyen zamanlar, Durham'ın lideri olduğu Tek Aşamacıların (Baptistçiler) öne geçmesine neden olmuştur. Hatta bu durum günümüze kadar da devam etmiştir. Nitekim kaynaklar bugün Pentekostalistlerin çoğunun, Durhancı olduğunu ve bunların ABD'deki Pentekostalistlerin yarısını oluşturduğunu iddia etmektedir.⁸⁴³

Durhamcılar, günümüzde Pentekostalistlerin çoğunluğunu oluşturması, bu konuyu sonlandırmadan önce onların, kurtuluş ile ilgili görüşlerini burada tekrar ifade etmemizi gerektirmektedir. Onlara göre kurtuluşa erişmeyi sağlayan tam kutsama doktrini, değişim ve Kutsal Ruh vaftizinden oluşmaktadır. Onlar için bu iki aşama, bir Hristiyan'ın Tanrı ile olan yegane karşılaşmaları olarak da kabul edilmektedir. Durhamcılar ilk karşılaşma olan değişimde, kişinin bütün günahlarından (tek seferde) kurtulduğunu savunmaktadırlar. İkinci karşılaşma olan Kutsal Ruh vaftizinde ise kişiye, Kutsal Ruh'un doğaüstü gücü olan dillerde konuşma ve Ruhsal Bağışlar verilmektedir. Onlara göre bu aşamanın kanıtlarından olan dillerde konuşma bağışı, bilinmeyen göksel dillerde konuşmayı ifade etmektedir. Ancak onlar, Kutsal Ruh vaftizini alabilmek için belli şartların yerine getirmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Bunlar da günahlardan tamamen arınmak ve aralıksız bir şekilde Tanrı'ya dua etmektir.⁸⁴⁴

B. PENTEKOSTALİST KİLİSELERİN İBADET VE RİTÜELLERİ

⁸⁴² <http://www.rapidnet.com/~jbeard/bdm/Psychology/char/more/pente.htm>.

⁸⁴³ Bernard, 54-56.

⁸⁴⁴ <http://www.rapidnet.com/~jbeard/bdm/Psychology/char/more/pente.htm>.

Pentekostalist Kiliselerin icra etmiş oldukları dinsel ayinler, hareketin ilk ortaya çıktığı andan, bu zamana kadar pek farklılaşmamıştır. Zaten meydana gelen değişikliklerde, ayinlerin zaman içinde biraz daha yumuşamasından ibarettir. Örneğin erken dönem Pentekostalistleri, İsa'nın kısa bir zaman zarfında döneceğini beklemeleri nedeniyle, ibadeti aşırıya kaçacak bir tarzda yapmaktaydılar. Yani onlar, imkan buldukları her vakitte, ayinler yaparak İsa'nın safına katılmayı arzulamaktaydılar.⁸⁴⁵ Ancak bu beklentinin gerçekleşmemesi, ayinlerdeki yoğunluğun zamanla normalleşmesine ve diğer kiliselerdeki gibi benzer oranlara düşmesine neden olmuştur.

Pentekostal Hareketin temel konusunu Kutsal Ruh vaftizi ile Ruhsal Bağışların oluşturması, Pentekostalist Kiliselerin ayin ve ibadetlerinin bunlar çevresinde dönmesine neden olmuştur. Hatta bu iki unsurdan özellikle Kutsal Ruh vaftizinin alınışı onları, diğer kiliselerden ayıran etken olmuştur. Pentekostalist Kiliseleri ayıran bu etken ise Kutsal Ruh vaftizi esnasında, Pentekostalistlerin sergiledikleri tavırlardır. Pentekostalistlere göre Kutsal Ruh vaftizi sırasında yaptıkları bilinçsiz davranışlar Kutsal Ruh'un, akıllarını ve bedenlerini kontrol altına almasına dayanmaktadır.⁸⁴⁶ Nitekim onlar, o anda kendilerine Kutsal Ruh'un sahip olmasından dolayı dans etmek, el çırpma,⁸⁴⁷ koşmak, sıçramak, düşmek,⁸⁴⁸ ağlamak ve büyük bir taşkınlıkla bağırma⁸⁴⁹ gibi ilginç hareketler yaptıklarını söylemektedirler.⁸⁵⁰ Pentekostalistlerin, Kutsal Ruh'a bağlı olarak aşırı oranda bu tür vecdesele tavırlar sergilemeleri de onların ayinlerinin düzensiz olmasına neden

⁸⁴⁵ Blumhofer, Restoring the Faith, 89.

⁸⁴⁶ Matzerath, NCE, XI, 111; Blumhofer, Restoring the Faith, 89-92.

⁸⁴⁷ http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/pentecostal_6.shtml

⁸⁴⁸ Onlar, bu tür eylemleri genelde Ruh'ta ölmek ile ifade etmektedirler (Bernard, 154).

⁸⁴⁹ <http://religiousmovements.lib.virginia.edu/nrms/penta.html>, Flowers, 69.

⁸⁵⁰ http://www.bbc.co.uk/wales/religion/sites/timeline/pages/religion_in_wales_13.shtml.

olmaktadır.⁸⁵¹ Zaten onların bu düzensizlikleri de diğer kiliselerden ayrıldıkları noktadır. Nitekim diğer mezhep kiliselerinin ibadetlerindeki en önemli unsurların başında düzen gelmektedir.⁸⁵²

Pentekostalî Kiliseler, diğer kiliselerden yukarıda saydığımız özellik ile ayrılmasına rağmen, ayinlerindeki diğer hususlarla ilgili bu kiliselerle benzer yönlerle de sahiptirler. Örneğin Pentekostalî Kiliselerdeki ayinlerde vaazlar⁸⁵³ verilmenin dışında, diğer kiliselerde uygulanan, Ruhsal Bağışlar da⁸⁵⁴ icra edilmektedir.⁸⁵⁵ Bunlardan başka Pentekostalî Kiliselerde de, sakramentler uygulanmakta, ağlayarak ve coşkulu bir şekilde ilahiler söylenmekte ve yüksek sesle dualar okunmaktadır.⁸⁵⁶ Kutsal Ruh vaftizi konusunda ise bunu almak isteyenler, Altar'a çağırılmakta ve orada papaz tarafından onlara dua edilmektedir.⁸⁵⁷

Pentekostalî Kiliselerin ayinlerinde önemli olan bir unsur, müziktir.⁸⁵⁸ Müzik, ilk dönem Pentekostalîlerden beri, Pentekostalî Kilise ayinlerinde önemli bir yer doldurmaktadır. Ancak Pentekostalîlerin, erken dönemde kullandıkları müzik unsurları kendilerine ait değildi. Örneğin onların, ayinler esnasında okudukları ilahiler, genelde Kutsallık ve Metodist Akımlardan alınmaktaydı.⁸⁵⁹ Fakat zamanla hareketin güçlenerek toplumda kendine yer edinmesi, kendi ilahilerini yazmaya

⁸⁵¹ Woodhead, 395.

⁸⁵² Matzerath, NCE, XI, 111; Blumhofer, Restoring the Faith, 89-92.

⁸⁵³ Pentekostalîlerin vaazları genelde İsa'nın kanı aracılığıyla kefareti, Kutsal Ruh vaftizi ve İsa'nın ikinci gelişi hakkındadır (Matzerath, NCE, XI, 111). Pentekostalîler vaazlarında yoğun olarak hikayeleri kullanırlar. Hatta onlar, bu konuşmalarında Kutsal Kitabın metinsel analizlerine değinmemektedirler (http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/pentecostal_6.shtml).

⁸⁵⁴ Harold Bloom, Pentekostalîizm'i ayinlerinde hem şifa bahşetme, cin çıkarma gibi Ruhsal Bağışları uyguladıkları hem de bağırarak, dans ederek transa geçtikleri için onları Şamanizm'e benzetmekte ve onları "Amerikan Şamanizm'i" olarak nitelendirmektedir (Bloom, 176).

⁸⁵⁵ http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/pentecostal_6.shtml;
http://enrichmentjournal.ag.org/200602/200602_142_Legacies.cfm.

⁸⁵⁶ Bernard, 154.

⁸⁵⁷ NBE-M, XIV, 35.

⁸⁵⁸ http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/pentecostal_3.shtml;
<http://www.orlutheran.com/pentecostalism.html>.

⁸⁵⁹ http://enrichmentjournal.ag.org/200602/200602_142_Legacies.cfm.

başlamalarını sağlamıştır. Aslında Pentekostalist Kiliselerde müziğin önemli olması onun ilahiler söylemeye eşlik etmesinden değildir. Pentekostalist Kiliseler için müzik, Kutsal Ruh'un insanlara açılmasında cesaret verici bir unsur olarak kabul edilmektedir.⁸⁶⁰ Nitekim onlar müziğin bu vasfı sayesinde kelimelerin, insanların ağızlarından birden bire döküldüğünü ifade etmektedirler.⁸⁶¹ Pentekostalistlerin müziği bu şekilde anlamaları da onun, Pentekostal ayinlerde büyük önem kazanmasına ve yoğun oranda kullanılmasına neden olmuştur. Hatta bu yoğunluk, iki önemli hususun da ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bunlardan biri Pentekostalistler sayesinde gitar, davul gibi farklı enstrümanların da kilise ibadetlerinde kullanılmaya başlanmasıdır. Diğer ise ilerleyen dönemlerde, kilise kökenli pek çok şarkıcının ortaya çıkmasıdır.⁸⁶²

SONUÇ

XX. yüzyıl başlarında ABD'de ortaya çıkan Pentekostal Hareket, dikkat çeken Hristiyan dini hareketlerinden biridir. Bu hareketin ilgi uyandıran başlıca özelliği, ilk olarak Hristiyanlığın I. yüzyılında yaşanmış olan, Kutsal Ruh vaftizinin ve Ruhsal bağışların bugün de alınabileceğini iddia etmesidir. Pentekostal Hareketin, bu düşünceleri kendine temel alması, aslında birden bire olmamıştır. Nitekim Pentekostal Hareket, o dönemde ABD'de ortaya çıkan ve kendinin de var olmasında büyük bir rol oynayan pek çok yeniden uyanışçı hareketten etkilenmiştir. Pentekostal

⁸⁶⁰ http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/pentecostal_6.shtml.

⁸⁶¹ Bilgrien, 25.

⁸⁶² Noll, A New World, 182.

Hareketin oluşmasında önemli bir rol oynayan bu uyanışçı hareketler, temelde Kilisenin yeniden inşasını amaç edinen, yani erken dönem Hristiyanlığa dönülmesi gerektiğini savunan, restorasyoncu gruplardı. Bu nedenle de Pentekostal Hareketin ortaya çıkmasındaki ilk neden, diğer uyanışçı hareketler gibi, onun da havariler dönemindeki Hristiyanlığa dönebilme arzusuydu. Bu nedenle de Pentekostal Hareketin kurucuları, hareketi ilk yıllarında “Havarisel İnanç” olarak adlandırmışlardır. Kiliseyi özüne döndürme çabasında olan bu uyanışçı hareketlerin, Kilise dışında odaklanmış oldukları dört temel husus daha bulunmaktaydı. Bu mevzular, o dönemin en önemli doktrinleriydi. Uyanışçı grupların ve önemli uyanışçı liderlerin etkisiyle var olan Pentekostal Hareketin de merkezine koyduğu bu doktrinler şunlardı; İsa’nın dünyanın sonunda kurulacağına inanılan bin yıllık krallık dönemi öncesinde geleceği, İsa’ya iman edilerek kurtuluşa erişileceği, şifa bahsetme ve Kutsal Ruh vaftizi.

Pentekostal Hareketin ortaya çıktığı devirde, bir taraftan uyanışçı hareketlerin diğer taraftan da uyanışçı liderlerin, dünyanın sonunun çok yakın olduğunu ve İsa’nın da kısa bir zaman içinde geleceğini vaaz etmeleri, toplumun dine sıkıca sarılmalarına neden olmuştu. Hatta bu inancı benimseyen Hristiyanlar, kurtuluşu elde etmek ve İsa geldiğinde, onun yanında yer alabilmek amacıyla günahlarından arınmaya ve aşırı kurallarla çevrelenmiş hayatlar sürmeye başlamışlardı.

Bu dönemde Hristiyanlar arasında kurtuluşa ermek için iki aşamalı bir kurtuluş doktrini savunulmaktaydı. Bu öğretiyeye göre değişim olarak adlandırılan birinci aşama, İsa’ya iman ile başlayıp ardından kişisel günahlardan tövbe etmeyi içeriyordu. Bu aşama sonucunda kişi, dünyevi günahlarından kurtulmasına binaen yeniden canlanmakta ve gerçek bir Hristiyan olarak dine yönelmekteydi. Kutsanma

olarak adlandırılan ikinci aşama ise kişinin doğuştan sahip olduğu asli günahtan kurtulmasına neden olmaktaydı. Nitekim bu tecrübe sonucunda da kişi, kutsanmakta ve geri kalan hayatını Tanrı'nın emirlerine sıkıca riayet ederek sürdürmekteydi. İşte bu esnada da yeniden uyanışçı grupların vurgulamış oldukları bir diğer konu gündeme gelmekteydi. Bu da Kutsal Ruh vaftiziydi. Yeniden Uyanışçı gruplarla tekrar ortaya çıkan bu öğretiyi, aslında ilk devirlerden beri Hristiyanlıkta var olagelmıştır. Ancak onun varlığı, kimi zaman çok yoğun olarak yaşanmış, kimi zaman da hiç yokmuş denecek bir seviyeye inmiştir. XVII.-XVIII. yüzyıl itibariyle ise bu tecrübe, Hristiyan toplumunda güçlü bir şekilde tekrar ortaya çıkmıştır.

Kutsal Ruh vaftizi, Hristiyanlıkta kişinin, Kutsal Ruh'un aracılığıyla Tanrı ile iletişime geçmesi anlamına gelmektedir. Hristiyan anlayışına göre bu tecrübeyi ilk yaşayanlar, havariler olmuştur. Hristiyanlığın ilk yüzyıllarında yaşandığına inanılan bu tecrübe, XVII.-XVIII. yüzyıl ile birlikte tekrar yoğun bir biçimde gündeme gelmiştir. Bu dönemde, dünyanın sonunun çok yakında geleceği düşüncesinin ortaya atılması, Hristiyanların Tanrı ile samimi bir iletişim kurma isteklerini arttıran bir unsur olmuştur. Bu nedenle de Hristiyanlar, bu vaftiz hakkında konuşmuş ve onun nasıl alınacağını tartışmışlardır. Pentekostal Hareket öncesinde bu unsur, genelde yukarıda ifade ettiğimiz kutsanma basamağının bir diğer adı olarak kabul edilmiş ve bu aşamayı geçen insanların, bu iletişimi kurduğu düşünülmüştür. Bu nedenle de onlar, mükemmel Hristiyanlar olarak kabul edilmişlerdir. Ancak Pentekostal Hareketin oluşmasında çok büyük bir etkiye sahip olan Kutsallık Akımına mensup bazı gruplar, Kutsal Ruh vaftizini, kutsanmadan ayrı bir aşama olarak ele almış ve buna bağlı olarak da kurtuluşun üç aşamada elde edildiğini savunmuşlardır. Bunlardan ilki, İsa'ya iman edilerek kişisel günahlardan af dilendiği değişim

aşamasıydı. İkincisi, kişiyi asli günahattan kurtaran kutsanma; üçüncüsü ise kişinin Kutsal Ruh tarafından vaftiz edilerek mükemmel bir Hristiyan olduğu Kutsal Ruh vaftizi aşamasıydı. Aslında Kutsallık Akımının geneli, bu üçlemeye karşı çıkmıştır. Çünkü onlar da diğer pek çok akım gibi kurtuluş doktrinini iki aşamalı düşünmüştür. Zaten Pentekostal Hareketi var eden de, hoş görülmeyen bu yeni fikir olmuştur.

Yeniden Uyanışçı Hareketlerin vurguladıkları bir diğer düşünce ise şifa bahsetmeydi. Şifa bahsetme İsa'dan beri, Hristiyanlar arasında uygulanmaktaydı. Hristiyanlar tarafında sıkça icra edilen bu unsur, Hristiyanlık içinde var olan Ruhsal Bağışlardan biri olarak kabul edilmekteydi. Hatırlanacağı gibi Ruhsal Bağışlar, Kilisenin desteklenmesi ve güçlenmesi için Kutsal Ruh aracılığıyla İsa'nın cemaatine göndermiş olduğu güçler olarak ifade edilmektedir. Ancak XIX. yüzyılda şifa unsuru, Ruhsal Bağışlardan çıkarılıp, İsa'nın kefareti konusuna yerleştirilmişti. Buna göre İsa'nın çarmıha gerilmesi, insanlığın günahlarından arınmasına neden olduğu gibi beden de şifa bulmasına sebep olmaktaydı. Nitekim bu yeni kefaretil-şifa anlayışı, İsa'nın çok yakın bir zamanda gelmesinin beklenildiğı o dönem Amerika'sında, şifa sunan pek çok kişi ve misyonun toplumda ortaya çıkmasına neden olmuştu. Hatırlanacağı gibi Pentekostal Hareketin kurucusu olan Parham da, şifa bahşeden kimselerden biriydi.

Yukarıda kısaca değindiğimiz bu dört temel prensip içinden özellikle Kutsal Ruh vaftizi, Pentekostal Hareketi ortaya çıkaran unsur olmuştur. Bu dönemde bazı uyanışçı liderler, Kutsal Ruh vaftizine vurgu yapmanın yanında onun alametinin de dillerde konuşma bağışı olduğunu savunmuştur. Dillerde konuşma, ilk olarak Pentekost gününde Kutsal Ruh'un üzerlerine inmesiyle Kutsal Ruh vaftizini elde eden havarilerin, bu vaftizin bir alameti olarak kendi dillerinden başka dillerde

konuşmalarıyla ortaya çıkmıştır. Pentekostal Hareketin kurucusu olan Parham da Kutsal Ruh vaftizinin dillerde konuşma ile kanıtlandığı düşüncesini sıkı bir şekilde desteklemiş ve taraftarlarıyla birlikte bu olguyu yaşamak için ibadet etmiştir. Nitekim 1901 yılbaşı gecesinde, Parham'ın yandaşlarından Agnes Ozman'ın bu bağış almasıyla, Pentekostal Hareket ortaya çıkmıştır.

Parham'ın yerel bir hareket olarak başlattığı Pentekostalizm Akımı, onun öğrencisi olan William Seymour'un Azusa Caddesi Misyonunu kurmasıyla ABD ve bütün dünyaya yayılan bir hareket olmuştur. Hatta Seymour'un kurmuş olduğu bu misyon, kısa zaman içinde Pentekostalistlerin dillerde konuşma bağışını almak için geldikleri bir hac mekanına dönüşmüştür. Pentekostal Hareketin ilk liderleri kısa zaman içinde İsa'nın geleceği tedirginliğiyle, Tanrı'nın diller bağışını, tekrar Hristiyanlara gönderdiğine inanmaktaydılar. Nitekim onlara göre bu mucizevi bağış sayesinde Hristiyanlar, dünyanın diğer bölgelerine giderek Tanrı'nın kurtuluş ile ilgili düşüncelerini farklı milletlere anlatabileceklerdi. Bu amaç doğrultusunda da Seymour'un kurduğu Azusa Misyonu, kısa zaman içinde Pentekostalistlerin misyonerlik için kullanacakları mucizevi dillerde konuşma bağışının alındığı bir merkez olarak kabul edilmiştir. Bu unsur sayesinde de ABD'nin pek çok yerinden Hristiyanlar, Azusa Misyonuna gelmiştir. Ancak Azusa, Pentekostal Hareketin merkezi olma unvanını 1906-1909 yılları arasında devam ettirebilmiştir. Nitekim bu yıllardan sonra Pentekostal Hareket, önceden Azusa'ya gelip burada Kutsal Ruh vaftizini alan kişiler başkanlığında yayılmaya devam etmiştir. 1910'lu yıllardan sonra ise ortaya çıkan teolojik ve sosyal sorunlar nedeniyle bu genişleme durmuş ve 1920 itibariyle hareket, içine kapanmak zorunda kalmıştır.

Pentekostal Hareketin içine kapanmasına ve güç kaybetmesine neden olan pek çok sorun olmuştur. Fakat bunlar arasında özellikle iki problem, harekete en büyük darbeyi vurmuştur. Pentekostalistler arasında büyük sıkıntılara neden olan bu önemli teolojik sorunlardan birincisi, insanoğlunun her türlü günahının İsa tarafından bir seferde mi, yoksa iki seferde mi silindiği konusuydu. Bu konu, XVIII. ve XX. yüzyıl boyunca Hristiyanlar arasında yoğun olarak tartışılmaktaydı. Pentekostalistler arasında ise bu konu ile ilgili tartışma ortaya çıkıncaya kadar, genel bir kanaat hakimdi. Bu da insanların günahlarının, değişim ve kutsanma aşamalarıyla ortadan kalktığıydı. Ancak Pentekostalist bir lider olan Durham tarafından ortaya atılan yeni düşünce ile insanların, bütün günahlarının tek seferde silindiği savunulmuştur. Bu iddia sonrasında da Pentekostalist Hareket içinde büyük ayrışmalar yaşanmıştır.

Pentekostal Hareketin güç kaybetmesine neden olan bir diğer teolojik tartışma konusu ise kendilerini “Tekçi” (Oneness) olarak adlandıran Pentekostalistlerin ortaya çıkmasıdır. Hatta bu husus Pentekostalistlerin, hem kendi içlerinden hem de diğer büyük Hristiyan Kiliselerinden çok sert tepkiler almalarına yol açmıştır.

Pentekostal Hareket içinde ortaya çıkan bu iki ana sorun, kısa sürede Pentekostal grupların bölünmelerine ve kampaşmalarına neden olmuştur. Grupların bu sebepler doğrultusunda bölünmesi de Pentekostalizm’in daha çok kan kaybetmesini sağlamıştır. Yoğun olarak bu iki problemten dolayı ayrılan grupların, tekrar bir araya gelmesi ise ancak 1940’larda olabilmıştır. Nitekim 1947’de Tekçiler hariç farklı gruplardan olan Pentekostalistler, “Pentekostal Dünya Birliğini” (Pentecostal World Fellowship) kurmuşlardır. 1948 yılında ise onlar, “Kuzey Amerika Pentekostal Birliği” (Pentecostal Fellowship North America/PFNA) adlı başka bir cemiyet daha meydana getirmişlerdir. Ancak bu cemiyet 1994 yılında

kapanmış ve aynı yıl “Kuzey Amerikalı Pentekostal, Karizmatik Kiliseler” (The Pentecostal / Charismatic Churches of North America) adı altında tekrar açılmıştır.

Kendi aralarındaki sorunları 20 - 30 yıllık bir sürede aşarak bir araya gelebilen Pentekostal gruplar, diğer mezheplerden olan kiliselerle ise çok daha uzun bir süreç sonucunda aynı masaya oturabilmişlerdir. Bilindiği gibi Pentekostal Hareket ortaya çıktığında, diğer Hristiyan Kiliseleri tarafından çok büyük eleştirilere maruz kalmıştı. Onların eleştirilmelerinin başlıca sebebi de, Kutsal Ruh vaftizi ve Ruhsal Bağışlar ile ilgili düşünceleriydi. İkinci bir sebep ise Pentekostalistlerin, Kutsal Ruh vaftizinin alameti olarak dillerde konuşma bağışını aldıkları sırada sergilemiş oldukları tavırlardı. Bu nedenlere binaen Pentekostal Hareket, diğer Hristiyan Kiliseleriyle 1960’lı yıllara kadar iletişim kuramamıştır. Nitekim 1960’lı yıllarda hem Katolik hem de tarihi Protestan Kilise taraftarlarının, dillerde konuşma bağışı ile kanıtlanan Kutsal Ruh vaftizinin tecrübe etmesi, Pentekostal Hareketin bu kiliselere de girmesine neden olmuştur. Hatta Pentekostal Hareketin bu kiliselerle iletişime geçmesi, Hristiyanlıkta yeni hareketlerin de ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Zira Yeni Pentekostalizm ve Yeni Karizmatizm (Üçüncü Dalga), Pentekostal Hareketin diğer kiliselerle kaynaşması sonucunda ortaya çıkmış olan hareketlerdir.

Bu yeni hareketler, Pentekostalizm’in özellikle Kutsal Ruh vaftizi ve Ruhsal Bağışlar ile ilgili görüşleri üzerine kurulmuştur. Bu nedenle bu üç hareketin ortak noktası, Kutsal Ruh merkezli hareketler olmalarıdır. Hatta pek çok hususta birbirinden ayrılan bu hareketler, bu ortak düşüncelerinin bir sonucu olarak kısa zamanda çok büyük bir taraftar kitlesi kazanmıştır. Bu hareketlerin yoğun bir nüfusa sahip olmaları da onların, Hristiyanlığın üçüncü gücü (Third Force) olarak adlandırılmalarına neden olmuştur. Nitekim kaynakların verdiği bilgilere göre

günümüzde Kutsal Ruh ve Ruhsal Bağışları merkez edinen Pentekostalist, Yeni Pentekostalist ve Yeni Karizmatiklerin nüfusu, tahmini olarak 535 milyon civarındadır. Bu sayının da 65 milyonunu Pentekostalistlerin, 175 milyonunu Yeni Pentekostalistlerin (Karizmatikler) ve 295 milyonunu ise Yeni Karizmatiklerin (Üçüncü Dalga Pentekostalistlerin) oluşturduğu iddia edilmektedir. Kutsal Ruh vaftizi ve Ruhsal bağışları temel alan bu grupların, ülkeler bazındaki değerlendirmesi ise 79.6 milyon Kuzey Amerika, 37.5 milyon Avrupa, 141.4 milyon Latin Amerika, 126 milyon Afrika, 134. 8 milyon Asya, 4.2 milyon ise Okyanusya olarak ifade edilmektedir.⁸⁶³

Bu nüfus oranları içinde Pentekostal Harekete baktığımızda yüz yıl gibi kısa sürede, önemli bir taraftar kitlesine sahip olduğunu görmekteyiz. Pentekostal Hareketin, yoğun bir taraftar kitlesi kazanmasında rol oynayan pek çok neden vardır. Bunlardan biri, Pentekostalizm'in, akıl ile düşüncenin yerine duyguları koymasındır. Nitekim Kutsal Ruh vaftizi sayesinde Hareket, Hristiyanlık içindeki mistik tecrübe boşluğunu doldurmuş ve bu mistik tecrübeyi yaşamak isteyen Hristiyanların dikkatini çekmiştir. Hareketin yoğun taraftar kitlesi kazanmasının diğer bir nedeni de, onun herhangi bir aracı olmaksızın, Tanrı ile iletişim kurulmasına vesile olmasıdır. Bilindiği gibi Katoliklikte Tanrı ile iletişim, din adamlarının araya girmesi ile sağlanmaktadır. Protestanlarda ise bu konuda, Kutsal Kitabın çok fazla ön plana çıkarılması kişi odaklı bir tecrübenin oluşmasına engel olmaktadır. Oysa Pentekostalistler için Tanrı ile yaşanan kişisel tecrübe, dogma veya doktrinlerden çok daha fazla önem arz etmektedir. Nitekim bu ikinci etkene binaen de Pentekostal

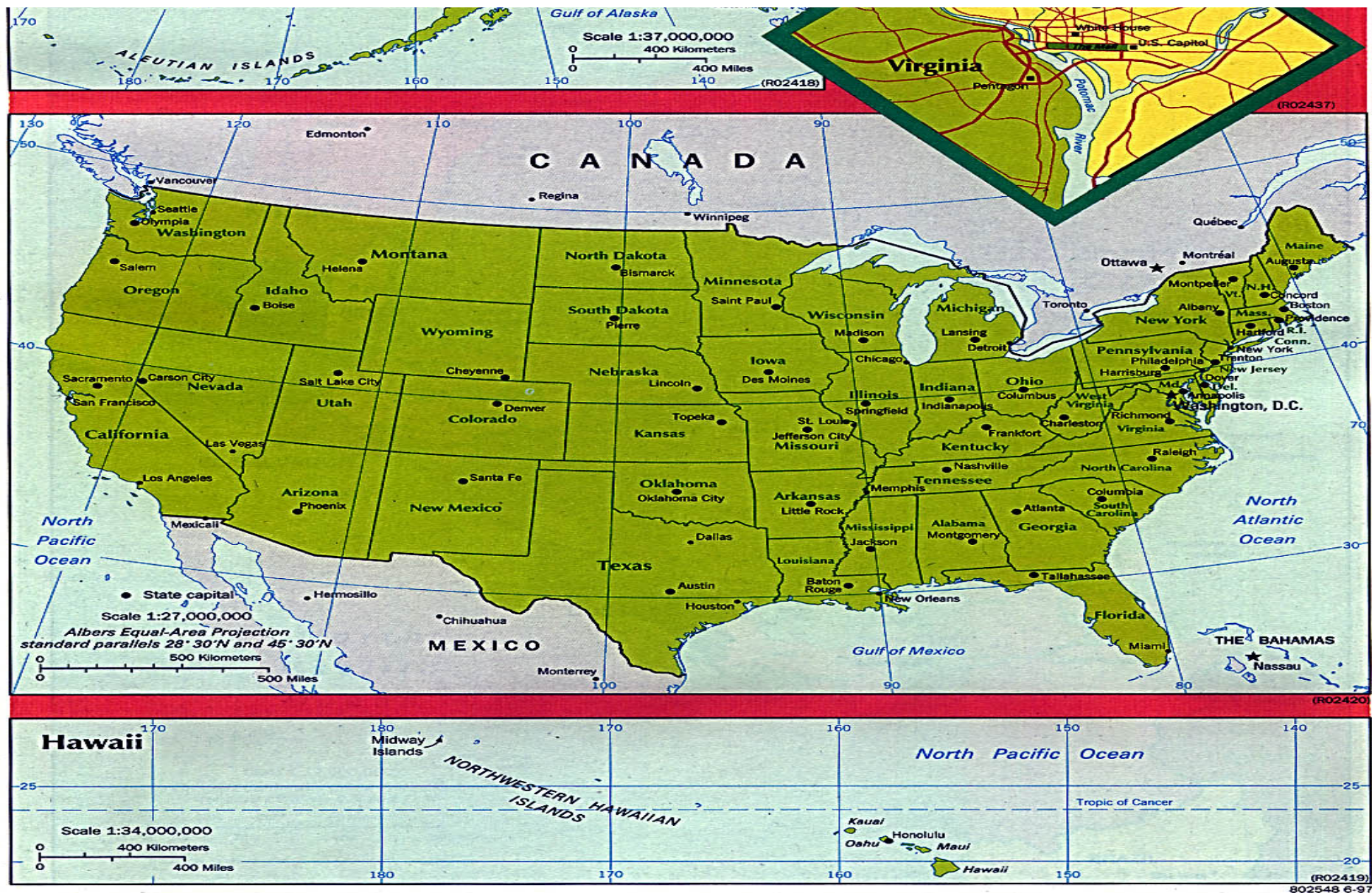
⁸⁶³ Bkz. Anderson, ER, X, 7033.

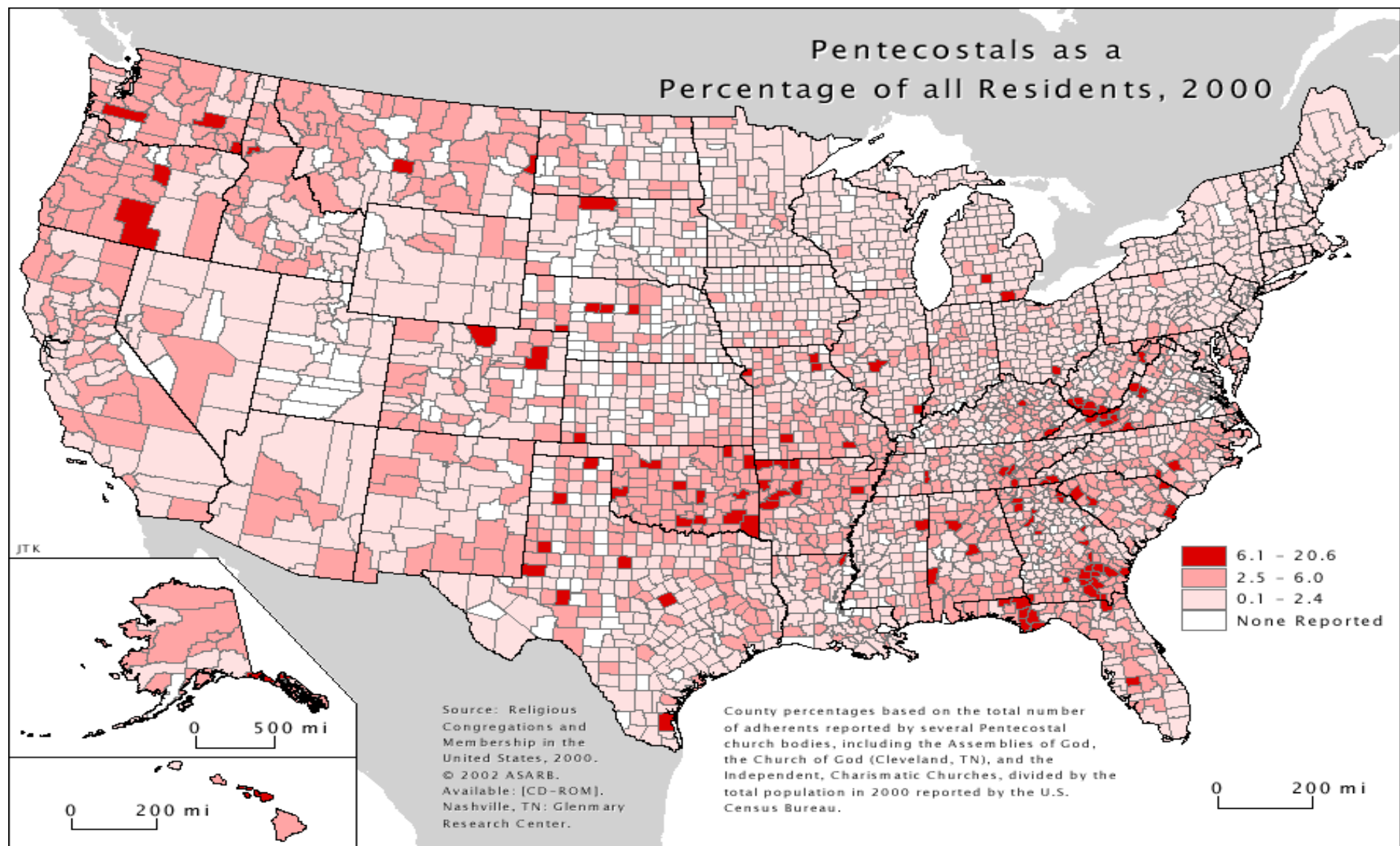
Hareket, başta Latin Amerika olmak üzere pek çok üçüncü dünya ülkesinde yoğun bir taraftar grubu kazanmıştır.

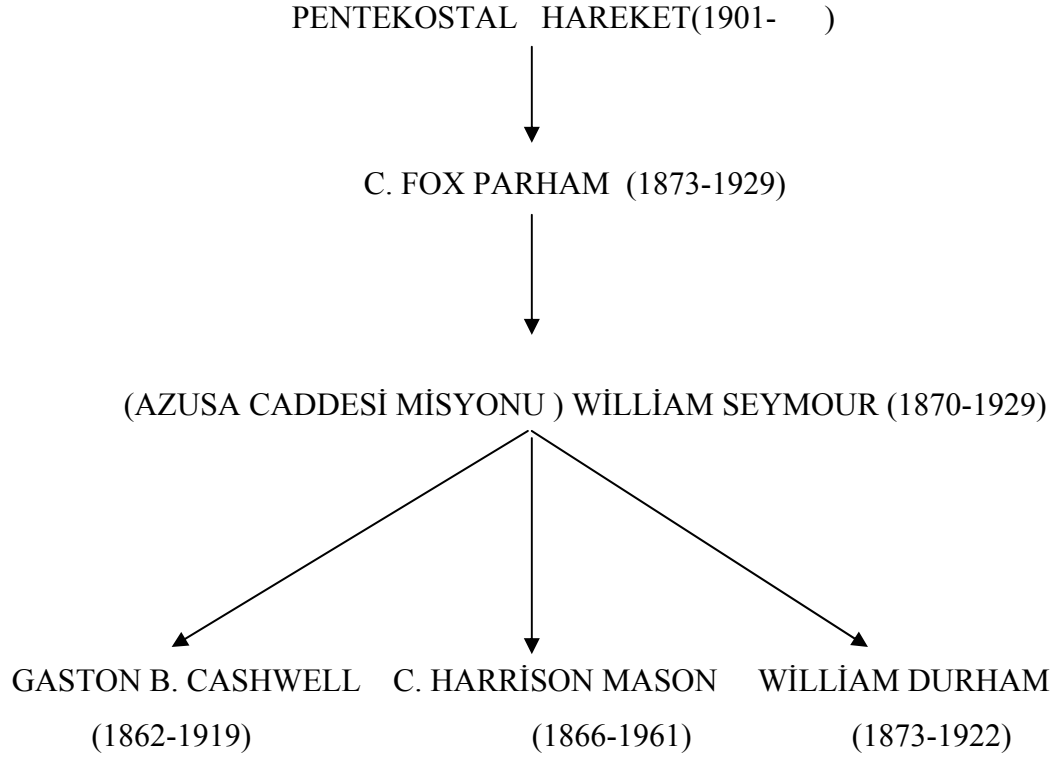
Pentekostal Hareketin yoğun bir taraftar kitlesine hitap etmesinin bir diğer sebebi de yürütmüş olduğu misyonerlik faaliyetlerindeki başarıdır. Hareketin, özellikle üçüncü dünya ülkelerinde yürütmüş olduğu faaliyetler, o kadar büyük bir başarı kazanmıştır ki, bu yerlerde misyonerlik yapan hiyerarşik kiliseleri geçmiştir. Pentekostal Hareketin, bu yerlerde diğer kiliselere oranla daha başarılı olmasının iki temel sebebi vardır. Bunlardan biri, onun bu yerlerdeki yerel dinlerle iletişim kurarak kendini anlatmasıdır. Diğeri ise sahip olduğu esnek yapısıdır.

Kutsal Ruh vaftizi ve Ruhsal Bağışlar ile Hristiyanlığa yeni bir soluk katan Pentekostalizm, toplumsal alanda da önemli katkılar yapmış bir harekettir. Nitekim buna verebileceğimiz en açık örnek, onun XX. yüzyılda kırsal kesimde yaşayan Amerikalıların, kentsel hayata rahat bir şekilde geçişlerini sağlamasıdır. Pentekostal Hareket, İsa'nın kısa bir süre içinde geleceğini iddia ettiği için taraftarlarını düzenli ve doğru bir hayata teşvik etmiş ve bu tür bir yaşamda bu geçişi kolaylaştırmıştır. Hatta onun, taraftarlarını itaate ve düzene teşvik etmesi, aynı zamanda pek çok zevkten onları alıkoyması taraftarlarının hızlı bir şekilde zenginleşmesine de yardımcı olmuştur. Hareketin taraftar kitlesinin sosyal ve ekonomik açıdan gelişmesi de, ona yapılan pek çok eleştirinin geri çekilmesine yol açmıştır. Nitekim Pentekostal Hareketin, taraftarlarını kentsel yaşantıya kolay bir şekilde empoze etmesi sonucunda yandaşlarının zenginleşerek üst sınıflara tırmanması ona, maddi olarak üst seviyelerde bulunan Hristiyanların kapılarını açmıştır. Bu etken de ilerleyen yıllarda onun, pek çok Hristiyan mezhebi tarafından tanınmasına ve kabul edilmesine yol açmıştır.

Pentekostal Hareketi konu edinen tezimizi bitirmeden önce son olarak, erken dönem Pentekostalistleri ile günümüz Pentekostalistleri arasında kısa bir değerlendirme yapmak yerinde olacaktır. Yukarıda ifade ettiğimiz gibi Pentekostalizm'in, ilk yıllarında dünyanın sonunun çok yakın olduğunu iddia etmesi taraftarlarını dünyevi zevklerden uzak tutmasına ve hareket yanlılarının, "Çileciler" olarak nitelendirilmesine neden olmuştur. Ancak ikinci ve üçüncü Pentekostal nesille birlikte, bu düşüncelerde ve uygulamalarda gevşemeler başlamıştır. Pentekostal gruplar arasında bu sürece en hızlı ayak uyduran da, Tanrı'nın Cemiyetleri ve orta sınıf beyaz Pentekostalistler olurken, bu durum Wesleycilerde daha yavaş gerçekleşmiştir. Tekçiler ise yukarıda saydığımız grupların aksine, bu konuda çok daha dirayetli olmuşlardır. Bu nedenle geçen zaman, Pentekostal Hareket içinde temel doktrinlere bağlılığı devam ettirirken, ibadet ve yaşam şekillerinde ilk döneme kıyasla dikkat çeken farklılaşmaların ortaya çıkmasına yol açmıştır.

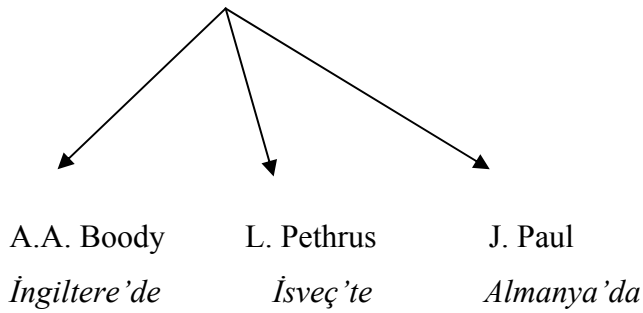

Durham'ın Chicago - North Avenue misyonundan da Orta Batı Amerika, Kanada ve İtalya başta olmak üzere pek çok kıtaya yayılır.

Azusa Misyonu ile sadece mektuplaşarak Pentekostal Hareketi pek çok kıtaya ulaştıran THOMAS B. BARRATT (1862-1949)

A.H. Argue Kanada'da

L. Francescan G. Lambordini İtalya ve Latin Amerika'da

PENTEKOSTAL HAREKET

PENTEKOSTAL HAREKET

- * 31 Aralık 1900 gecesinde Topeka'da ortaya çıkmıştır.
- * Protestanlık içinde oluşmuş dini bir harekettir
- * Bunlar, temel olarak Havarilerin İşlerindeki Pentekost olayını esas almaktadırlar.
- * Dillerde konuşma bağışına çok önem vermektedirler.
- * İbadetlerine yoğunluklu bir vecd hali ve düzensizlik hakimdir.

NEO-PENTEKOSTAL (KARİZMATİK) HAREKET

- * 1961 yılında D. Bennet ile ortaya çıkmıştır.
- * Pentekostal Hareketin, Roma Katolik ve Protestan kiliselerine girmiş halidir.
- * Bunlar, I. Korintoslular'da geçen karizmalarla ilgili bölümleri kendilerine temel almaktadırlar.
- * Ruhsal Bağışların hepsine eşit derecede önem vermektedirler.
- * İbadetlerine düzen ve daha az vecdsel tavırlar hakimdir.

NEO-KARİZMATİK (THİRD WAVE) HAREKET

- * 1980 yılında ortaya çıkmıştır.
- * Pentekostal Hareketin diğer evanjelik gruplar ve bağımsız kiliselerde yayılmış halidir.
- * Ruhsal Bağışların hepsine önem vermektedirler. Ancak bunlar, kehanet bağışını daha çok ön plana çıkarmaktadırlar.
- * Teolojiden daha çok Kutsal Ruh ile olan tecrübe ile ilgilenmektedirler.

BİBLİYOGRAFYA

ALBANESE, Catharine, America, Religions and Religion, Second Edition, Wordsworth Publishing, USA 1992.

ALLEN, David, “Regent Square Revisited: Edward Irving, Precursor of the Pentecostal Movement”, b.y.y., Evangel, 22.3.2004, Aotumn, Ebscohost Research.

Ana Britanica (AB), “Amerika”, 1986, I.

-----, “Büyük Uyanış”, 1987, V,

-----, “Metodizm”, 1989, XVI,

-----, “Arminius, Jacobus”, 1987, II

-----, “Jim Crow Yasaları”, 1988, XII,

-----, “Pentekost Protestanlık”, 1987, XVII, Ana Yayıncılık.

ANDERSON, Robert Mapes, “Pentecostal and Charismatic Christianity”, Encyclopedia of Religion (ER), Ed. by Lindsay Jones, Second Edition, Thomas-Gale Press, USA 2005, X.

ANDERSON, Allan, “Pentecostals, Healing and Ecumenism”, International Review of Mission, Jul-Oct 2004, b.y.y., 93, 370/371, Proquest Religion Research.

ASKEW, Thomas A. - Pierard, Richard V., The American Church Experience - A Concise History, Baker Academic, USA 2004.

AYDIN, Mehmet, Hristiyan Kaynaklarına Göre Hristiyanlık, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2005.

BANGS, Carl, “Arminius Jacobus”, The Encyclopedia of Religion (ER), Ed. by Mircae Eliade, New York 1987, I.

- BARKER, G., O'nun İzinde Hıristiyanlık ve Laiklik Tarihi, Zafer Matbaası, İstanbul 1985.
- BASSETT, M. Paul, "Holiness Movement", The Encyclopedia of Christianity (EC), Ed. by Erwin Fahlbursh, David B. Barrett vd., Eerdmans Publish, USA 2001, II.
- , "Arminianism", The Encyclopedia of Protestantism (EP), Ed. by Hans H. HillerBrand, Routledge, New York 2004, I.
- BERNARD, David K., A History of Christian Doctrine-AD 1900-2000, Word Aflame Press, USA 1999 (e-book).
- BİLGRIEN, Marie Vianney, "the Rise of Pentecostalism", National Catholic Reporter, b.y.y., 18 June 2004, Ebscohost Research.
- BLOOM, Harold, "The American Religion – the Emergence of the Post-Christian Nation", Simon & Schuster, New York 1992.
- BLUMHOFER, Edith, "Azusa Street Revival", Christian Century, b.y.y., March 7, 2006, Ebscohost Research.
- , Restoring the Faith, Illinois University Press, USA 1993.
- , "Keswick Movement", The Encyclopedia of Protestantism (EP), Ed. by Hans H. HillerBrand, Routledge, New York 2004, II.
- , "Pentecostalism", (EP), 2004, III.
- , "that old – time religion; Aimee Semple McPherson and Perceptions of Pentecostalism 1918-1926", Journal of Beliefs & Values, 25, no:2, b.y.y., August 2004, Ebscohost Research.
- BOUCE, Montgomery, Hıristiyan İnancının Temelleri, çev. : Batur Alp, Geceye Doğru Kitapları, İstanbul 2005.

- BUNNY, David, "Pentecostal Assemblies of the World", The Encyclopedia of Protestantism (EP), Ed. by Hans H. HillerBrand, Routledge, New York 2004, III.
- BURNETT, Daniel L., "Wesleyanism-Christian Conversion",
-----, "Wesleyanism-perfection",
-----, "Wesleyanism-Sanctification", The Encyclopedia of Protestantism (EP), Edit by Hans H. HillerBrand, Routledge, New York 2004, IV.
- CAIRNS, Earle E., "Christianity through the Centuries", Zandervan Publishing, Third Edition, USA 1996.
- CARLETON, James, "Festival and Fasts (Christian), Pentecost", Encyclopedia of Religion and Ethics (ERE), Ed. by James Hastings, The Scholar Press, England 1981, V.
- CHADWICK, Owen, The Christian Church in Cold War, Penguin Books, England 1993.
- CLARK, Elmer I., Small Sect in America, Abingdon Press, USA 1949.
- COOK, Christopher M., "Holiness Movement", The Encyclopedia of Protestantism (EP), Ed. by Hans H. HillerBrand, Routledge, New York 2004, II.
- COX, Harvey, Fire from Heaven, Da Capo Press, USA 1995.
- CREECH, John, "Vision of Glory: the Place of the Azusa Street Revival in Pentecostal History", Church History, b.y.y., September 1996, Proquest Religion Research.
- D'ANTONI, Michael, "Aimee Semple McPherson", b.y.y., September 98, v:2, Issue 9, Ebscohost Research.

Dictionary of the Bible (DB), Pentecost, Ed. by John L. Mckenzie, Callier Boks,
New York 1965.

Dictionary of Christianity (DC), Conversion, Ed. by J. Cooper – Fitzray Dearborn,
London 1996.

EISENSTEIN, J.D., “Pentecost”, The Jewish Encyclopedia (JE), Funk & Wagnalls
Company, USA 1905, IX.

20'th Century Encyclopedia of Religios Knowledge (ERK), Pentecostal Churches,
Ed. by Lefferts A. Loetscher, Baker Bookhouse, Michigan 1955.

The Encyclopedia of American Religions (EAR), Pentecostal Family - Assemblies of
God,

-----EAR, Pentecostal Church of God,

-----EAR, International Church of the Foursquare Gospel

-----EAR, International Pentecostal Holiness Church,

-----EAR, Fire Baptized Holiness Church of God of the Americas,

-----EAR, Pentecostal Fire-Babptized Holiness Church,

-----EAR, Church of God in Christ,

-----EAR, Church of God (Cleveland, Tennessee)

-----EAR, Elim Fellowship,

-----EAR, Latter Rain Pentecostals,

-----EAR, Deliverance Pentecostals, Ed. by J. Gordon Melton,
Triumph Book, New York 1991, I.

ESPINOSA, Gaston, “The Silent Pentecostals”, Christian History, b.y.y. 1998, v:17
Issue 2, Ebscohost Research.

- FAUPEL, William, "The Restaration Vision in Pentecostalism", the Christian Century, b.y.y., October 17, 1990, Proquest Research.
- FLİNN, Frank K., "Conversion: up from Evangelicalism on the Pentecostal and Charismatic Experience", Religious Conversion, Contemporary Practices and Controversies, Ed. by Christopher Lamb-M.Dairal Bryant, England 1999.
- FLOWERS, Ronald B., Religion in Strange Times – 1960's and 1970's, MUP 1984.
- FULLER, Robert C., Religious Revolutinaries - The Rebel Who Reshaped American Religion, Polgrave - Macmillan, USA 2004.
- Golden Dictionary, Altın Sözlük, Ed. by Necmettin Arıkan vd., Akdeniz Yayıncılık, İstanbul 2005.
- GOODMAN, Felicitan, "Exorcism", The Encyclopedia of Christianity (EC), Ed. by Erwin Fahlbursh, David B. Barrett vd., Eerdmans Publish, USA 2001, II.
- , "Glossolalia", Encyclopedia of Religion, (ER), Ed. by Lindsay Jones, Second Edition, Thomas-Gale Press, USA 2005, V.
- GRATSCH, E.J., "Exorcism", New Catholic Encyclopedia (NCE), The Catholic University of America, Washington D.C. 1967, V.
- GÜNDÜZ, Şinasi, Din ve İnanç Sözlüğü, "Kuveykır", Vadi Yayınları, Ankara 1998.
- , "Evanjelizm", Yaşayan Dünya Dinleri, Ed. Şinasi Gündüz, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara 2007.
- GÜNGÖR, Ali İ., Hıristiyanlıkta Evanjelik Hareket, Aziz Andaç Yayınları, Ankara 2005.
- HATCH, Nathan A., The Democratization of American Christianity, Yale University Press, USA 1989.

- HOCKEN, Peter, "Charismatic Movement", The Encyclopedia of Christianity (EC),
Ed. by Erwin Fahlbursh, David B. Barrett vd., Eerdmans Publish, USA 1999, I.
- JACOBS, Louis, "Shavout", Encyclopedia Judaica (EJ), Ed. by Cecil Rodth and
Geoffrey Wigoder, Keter Publishing , Jerusalem 1971, XIV.
- , "Shavu'ot", The Encyclopedia of Religion (ER), Ed. by Mircae
Eliade, New York 1987, XIII.
- JACOPSEN, Douglas G., Thinking in the Spirit: Theologies of the Early Pentecostal
Movement, Indiana University Press, USA 2003 (e-book).
- , "Latter Rain", The Encyclopedia of Protestantism (EP),
Ed. by Hans H. HillerBrand, Routledge, New York 2004, III.
- JENKINS, Philip Mystics and Messiahs - Cults and Religions in American History,
Oxford University Press, USA 2000.
- JOHNSON, E., "Pentecost Cycle", New Catholic Encyclopedia (NCE), The Catholic
University of America, Washington D.C. 1967, XI.
- JOHNSON, Luke T., Religious Experience - in Earliest Christianity, Fortress Press,
Minneapolis 1998.
- KATAR, Mehmet, "Hristiyan Bayramları Üzerine Bir Araştırma", Dini
Araştırmalar, Ankara 2001, C. 3, S. 9.
- KLAUS, Byran, "The Holy Spirit and Mission in Eschatological Perspective: A
Pentecostal Viewpoint", The Journal of Society for Pentecostal Studies, v: 27,
No: 2, b.y.y., Fall 2005, Ebscohost Research.
- Kregel Dictionary of The Bible and Theology (KDBT), Prophecy-Prophet, Ed. by
Henry W. Holloman, Kregel Academic, USA 2005.
- Kitâbı Mukaddes, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul 2003.

- MACCÌHÌA, France-Johns, Cheryl B., "Glossolalia", The Encyclopedia of Christianity (EC), Ed. by Erwin Fahlbursh and David B. Barrett vd., Eerdmans Publish, USA 2001, II.
- MACQUÌBAN, Tim, "Conversion", The Encyclopedia of Protestantism (EP), Ed. by Hans H. HillerBrand, Routledge, New York 2004, I.
- MATZERATH, R., "Pentecostal Churches", New Catholic Encyclopedia (NCE), The Catholic University of America, Washington D.C. 1967, XI.
- MCGRANTH, Alister E., The Future of Christianity, Blackwell Publish, Oxford 2002.
- MEAD, Frank S., "Pentecostal", Handbook of Denominations in the United States, Rev. by Samuel S. Hill, Abingdon Press, Nashville 1995.
- MERKEL, Helmut, "Charisma", The Encyclopedia of Christianity (EC), Ed. by Erwin Fahlbursh, David B. Barrett vd., Eerdmans Publish, USA 1999, I.
- MILLER, Donald, Reinventing American Protestantism-Christianity in the New Millennium, University of California Press, USA 1997.
- The New Encyclopedia Britanica - Macropaedia (NEB-M), "Pentecostal Churches", Chicago 1979, XIV.
- NOLL, Mark A., The Old in a New World: the History of North American Christianity, Eerdmans Publishing, USA 2002.
- , A History of Christianity in the United States and Canada, Eerdmans Publish, USA 1992.
- Oxford Dictionary of the Bible (ODB), Tongues, speaking in, Ed. by W.R.F. Browning, Oxford University Press, Oxford 2004.

- The Oxford Dictionary of The Christian Church (ODCC), Pentecost,
-----ODCC, Pentecostalism, Ed. by F.L.Cross, Second Edition, Oxford 1985.
- The Oxford Dictionary of World Religions (ODWR), Exorcism,
-----ODWR, Montanus-Montanism,
-----ODWR, Holiness Churches,
-----ODWR, Sabellianism,
-----ODWR, Charismatic Movement, Ed. by
John Bowker, Oxford University Press, England 1997.
- OLGUN, Hakan, “Protestanlık”, Yaşayan Dünya Dinleri, Ed. Şinasi Gündüz,
Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara 2007.
- QUEBEDEAUX, Richard, The New Charismatics II, Harper & Row Publishing, San
Francisco 1983.
- ÖZKAN, Ali Rafet, “Adventistler, Kuveykırlar”, Yaşayan Dünya Dinleri, Ed. Şinasi
Gündüz, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara 2007.
- PAZNANSKI, Samuel, “Festival and Fasts (Jewish)”, Encyclopedia of Religion and
Ethics (ERE), Ed. by James Hastings, The Scholar Press, England 1981, V.
- PETERSON, Douglas, “The Azusa Street Mission and Latin American
Pentecostalism”, International Bulletin, v: 30, no: 2, b.y.y., b.t.y., Ebscohost
Research.
- PHILLIPS, Thomas E., “Sanctification”, The Encyclopedia of Protestantism (EP),
Ed. by Hans H. HillerBrand, Routledge, New York 2004, IV.
- PLAUT, Gunther, “Shabuoth”, The Universal Jewish Encyclopedia (UJE), Ed. by
Isaac Landman, New York 1948, IX.

- REYNOLDS, Frank and Hein, Narvin vd., Religions of the World, Second Edition, St. Martin's Press, New York 1988.
- RİTSCHL, Dietrich, "Healing", The Encyclopedia of Christianity (EC), Ed. by Erwin Fahlbursh and David B. Barrett vd., Eerdmans Publish, II, 2001.
- ROCKBUCK, David G., "Pentecostal Church of God",
-----, "Pentecostal World Fellowship",
-----, "Pentecostal Charismatic Church of North America", The Encyclopedia of Protestantism (EP), Ed. by Hans H. HillerBrand, Routledge, New York 2004, III.
- RONAN, J., "Pentecost, hebrew feast of", New Catholic Encyclopedia (NCE), The Catholic University of America, Washington D.C. 1967, XI.
- The Routledge Dictionary of Judaism (RDJ), Shabuot, Ed. by Jacop Neusner- Alan Avery, Routledge, New York 2004.
- Routledge Who's Who in Christianity (RWWC), Montanus,
-----RWWC, Evan Roberts, Routledge, London 1998.
- SAMARIAN, W.J., "Tongues Speaking", The Encyclopedia of Protestantism (EP), Ed. by Hans H. HillerBrand, Routledge, New York 2004, IV.
- SYNAN, Vinson, "William Seymour", Christian History, b.y.y., 2000,19, Issue 1, Ebscohost Research.
- WACKER, Grant, Heaven Below- Early Pentecostals and American Culture, Harvard University Press, USA 2001.
- WALLIS, Roy, "Charisma- The Sociology of Religion", The Encyclopedia of Christianity (EC), Ed. by Erwin Fahlbursh and David B. Barrett vd., Eerdmans Publish, USA 1999, I.

WILLIAMS, Peter W., American's Religions – from Their Origins to the 21. Century, University of Illinois Press, USA 2002.

The Wordsworth Encyclopedia of World Religions (WEWR), Pentecost,

-----WEWR, Arminianism,

-----WEWR, Pentecostalism, Wordsworth Edition, Great Britain 1999.

WOODHEAD, Linda, An Introduction to Christianity, Cambridge, England 2004.

WEB SİTELERİ

<http://www.victorious.org/sprgifts.htm>, (19/07/07)

<http://religiousmovements.lib.virginia.edu/nrms/penta.html>, (11/03/2006)

<http://www.christianitytoday.com/history/special/131christians/finney.html>, (2007)

http://forerunner.com/forerunner/X0587_Charles_G_Finney.html, (Mart/07)

<http://www.ntslibrary.com/PDF%20Books/History%20of%20Christian%20Doctrine%20Vol%203.pdf>, (21/07/07)

http://hrr.hartsem.edu/research/pentecostalism_polomaart5.html, (2007)

<http://demo.lutherproductions.com/historytutor/basic/modern/stories/african-churches.htm>, (15/06/07)

<http://www.oru.edu/university/library/holyspirit/pentorg1.html>, (02/08/07)

<http://prca.org/current/Articles/pentecostalism2.htm>, (29/11/01)

http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/pentecostal_5.shtml, (20/06/07)

<http://jsr.as.wvu.edu/2002/Stephens.htm>, (Aralık/02)

<http://are.as.wvu.edu/pentroot.htm>, (Temmuz/07)

<http://www.holycovenanttabernacle.org/HCBC/History%20of%20Pentecostalism.pdf>
(Temmuz/07)

<http://www.mb-soft.com/believe/txc/pentecost.htm>, (09/03/2007)

<http://www.orlutheran.com/pentecostalism.html>, (t.y.)

<http://www.deusvitae.com/faith/denominations/pentecostalism.htm>(14/06/07)

<http://chi.gospelcom.net/DAILYF/2003/05/daily-05-03-2003.shtml>, (Haziran/07)

http://www.geocities.com/lasttrumpet_2000/timeline/irvingbio.html, (21/07/07)

<http://xroads.virginia.edu/~hyper/detoc/religion/finney.html>, (t.y)

<http://nationalhumanitiescenter.org/tserve/nineteen/nkeyinfo/nevanrev.htm>, (Mart/
07)

<http://www.rapidnet.com/~jbeard/bdm/Psychology/char/more/pente.htm>, (Aralık/99)

<http://welshrevival.com>, (t.y.)

http://www.bbc.co.uk/wales/religion/sites/timeline/pages/religion_in_wales_13.shtml
, (20/06/07)

<http://ftp.ftc-i.net/~hannapro/pentecostalmove.html>, (07/08/07)

http://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Fox_Parham, (12. 06.2007)

<http://www.answers.com/topic/agnes-ozman>, (t.y.)

http://enrichmentjournal.ag.org/200602/200602_142_Legacies.cfm, 22/07/07

http://ansiklopedi.turkcebilgi.com/Ku-Klux_Klan, (2007)

http://en.wikipedia.org/wiki/Storefront_churches, (11/2007)

http://en.wikipedia.org/wiki/Azusa_Street_Revival, (12/06/07)

http://ourworld.cs.com/ht_a/xenoako/alvarez.html, (2007)

<http://www.cografyam.net/index.php?showtopic=1903>, (05/11/06)

<http://jsr.as.wvu.edu/2002/stephens2.htm>, (Aralık/02)

<http://www.btinternet.com/~j.p.richardson/definitn.html>, (22/11/07)

http://en.wikipedia.org/wiki/Gaston_B._Cashwell, (29/03/07)

<http://www.oxfordaasc.com/oa/article/opr/t0002/e2551?p=oamonthAuBBL0Xi6cAHY&d=/opr/t0002/e2551>, (09/08/07)

<http://www.cogic.org/history.htm>, (25/07/07)

http://en.wikipedia.org/wiki/church_of_God_in_Christ, (09/08/07)

<http://www.members.tripod.com/pentecostalcathedral-ivil/id5.html>, (28/07/07)

[http://en.wikipedia.org/wiki/Church_of_Christ_\(Holiness\)_U.S.A.](http://en.wikipedia.org/wiki/Church_of_Christ_(Holiness)_U.S.A.), (25/08/07)

<http://www.pef.net/download/Barratt.pdf>, (29/08/07)

http://www.immanuels.org/ministries/pastors_pen/doctrinal_writings/floods/chapter_11.htm, (15/07/07)

<http://en.wikipedia.org/wiki/Pentecostalism>, (20/11/06)

<http://www.geocities.com/muntzer2/Voronaev.html>, (20/08/07)

http://www.religioustolerance.org/chr_pent.htm, (13/11/07)

<http://www.theopedia.com/Modalism>, (22/05/07)

<http://www.carm.org/heresy/modalism.htm>, (2007)

http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/pentecostal_9.shtml, (20/06/07)

www.spirithome.com/histpen2.html, (05/09/07)

http://www.namb.net/atf/cf/{CDA250E8-8866-4236-9A0C-C646DE153446}/BB_PENTECOSTALS.pdf, (2007)

<http://ag.org/top/about/history.cfm> (2007)

http://hrr.hartsem.edu/research/pentecostalism_polomaart1.html, (t.y.)

http://en.wikipedia.org/wiki/Pentecostal_Church_of_God, (26/07/07)

http://www.pcg.org/s_22.asp, (t.y.)

http://www.foursquare.org/landing_pages/7.3.html, (2007)

<http://arc.iphc.org/history/hismerge.html>, (11/04/07)

<http://arc.iphc.org/history/hisorg.html>, (11/04/07)

<http://arc.iphc.org/theology/amp2.html>, (11/04/07)

<http://arc.iphc.org/theology/amp3.html>, (11/04/07)

<http://arc.iphc.org/theology/amp4.html>, (11/04/07)

http://www.churchofgod.org/about/declaration_of_faith.cfm, (t.y.)

http://www.churchofgod.org/about/history/church_is.cfm, (2003)

http://www.theopedia.com/Oneness_Pentecostalism, (22/09/07)

<http://www.carm.org/oneness/onesessteach.htm>, (2007)

<http://www.carm.org/oneness/whatisoneness.htm>, (2007)

http://www.theopedia.com/Oneness_Pentecostalism, (22/09/07)

http://en.wikipedia.org/wiki/Pentecostal_Assemblies_of_the_World, (25/06/07)

http://en.wikipedia.org/wiki/United_Pentecostal_Church, (Şubat/07)

<http://www.upci.org/about.asp>, (2006)

http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/pentecostal_4.shtml, (20/06/07)

<http://www.spirithome.com/movements.html>, (04/04/07)

http://www.theopedia.com/Latter_Rain_Movement, (16/06/06)

<http://www.theopedia.com/Charismatic>, (20/07/07)

http://en.wikipedia.org/wiki/Charismatic_movement, (20/07/07)

<http://en.wikipedia.org/wiki/Neo-charismatic>, (27/07/07)

http://www.eauk.org/theology/key_papers/upload/CHARISMATIC%20RENEWAL%20IN%20BRITAIN%20Typescript.pdf, (25/11/07)

<http://www.gear.org.uk/downloads/renewal.pdf>, (25/11/07)

http://en.wikipedia.org/wiki/Signs_and_Wonders, (21/07/07)

http://en.wikipedia.org/wiki/John_Wimber, (21/07/07)

<http://www.rapidnet.com/~jbeard/bdm/exposes/wimber/general.htm>, (12/9/07)

http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/pentecostal_6.shtml, (20/06/07)

http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/pentecostal_3.shtml, ((20/06/07)

<http://rsglh.org/pentecostalism.htm>, (2007)

<http://en.wikipedia.org/wiki/Glossolalia>, (10/06/07)

http://www.nytimes.com/2006/11/07/health/07brain.html?_r=1&ex=1189742400&en=b8bd8ab027f7592c&ei=5070&oref=slogin, (7/11/2006)

http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/pentecostal_7.shtml, (20/06/07)

http://en.wikipedia.org/wiki/Pentecostal/Charismatic_Churches_of_North_America, (26/11/07)

<http://ctlibrary.com/4283>, (t.y.)

<http://www.seslisozluk.com/>

<http://arama.hurriyet.com.tr/arsivnews.aspx?id=5981039>, (19/02/07)